ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ

PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU

http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81
ББК 81я43
П78

Відповідальний редактор: доктор філологічних наук, професор **Корбозерова Ніна Миколаївна,** Київський національний лінгвістичний університет, УКРАЇНА *ninakor2003@ukr.net, nina.korbozarova@gmail.com*

Заступники відповідального редактора: доктор філологічних наук, професор **Пилипенко Ростислав Євгенович,** Київський національний лінгвістичний університет, УКРАЇНА; доктор філологічних наук, професор **Сєрякова Ірина Іванівна**, Київський національний лінгвістичний університет, УКРАЇНА.

Відповідальний секретар: кандидат філологічних наук, доцент **Настенко Світлана Василівна**, Київський національний лінгвістичний університет, УКРАЇНА.

Члени редакційної ради: доктор філологічних наук, професор **Стеріополо Олена Іванівна**, Київський національний лінгвістичний університет, УКРАЇНА; доктор філологічних наук, професор **Терехова Світлана Іванівна**, Київський національний лінгвістичний університет, УКРАЇНА.

Макет, дизайн та технічна редакція: магістр філології **Галкіна (Сліжевська) Олександра Юріївна,** УКРАЇНА *sandy_alex@mail.ru*

Друкується за рішенням Вченої ради Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 15 від 18 квітня 2017 року).

Рецензенти: доктор філологічних наук, професор, **Попович Михайло Михайлович,** Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (УКРАЇНА); доктор філологічних наук, професор **Бєлєхова Лариса Іванівна,** Херсонський державний університет (УКРАЇНА).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу мовної інформації Серія КВ № 8228 від 17.12.2003 р.

Збірник наукових праць входить до наукометричної бази України. Є фаховим виданням із дисциплін філологічного профілю. Рішення Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 10.05.2017 р., № 693.

П78 **Проблеми семантики слова, речення та тексту :** зб. наук. пр.) / М-во освіти і науки України, Київ. нац. лінгвіст. ун-т / відп. ред. Н. М. Корбозерова. – (2002–2017). – Вип. 38. – К. : Логос, 2017. – 256 с. – Бібліограф. в кінці ст.

Збірник вміщує статті, в яких досліджуються сучасні проблеми мовознавства, проблеми порівняльно-історичного і типологічного мовознавства, лінгвосемантики, лінгвопрагматики, лінгвокогнітології, лінгвокомунікації та перекладознавства. Розраховано на широке коло філологів, викладачів, перекладачів, докторантів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів. Збірник видається двічі на рік, передрук не припускається. Статті пройшли відкрите, однобічне сліпе та подвійне сліпе рецензування. Всі статті перевірено на плагіат.

Збірник розміщено на сайті: http://probl-semantics-slova.knlu.kyiv.ua/

Адреса редакційної колегії: 03680, Україна, м. Київ-150, вул. Велика Васильківська, 73 (корпус № 1), кім. 701, Київський національний лінгвістичний університет;

тел.: +380 (44) 529-93-06; e-mail : zbirnykninako@ukr.net

УДК 81
ББК 81я43
© Київський національний лінгвістичний університет, 2017

Редакційна колегія:

доктор філологічних наук, професор **Баллоні Нікола Франко,** Італійський інститут культури в Україні (ІТАЛІЯ);

доктор філологічних наук, професор **Васько Роман Володимирович,** Київський національний лінгвістичний університет (УКРАЇНА);

доктор філологічних наук, професор **Голубовська Ірина Олександрівна,** Київський національний університет імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

доктор філологічних наук, професор **Данилич Валентина Стефанівна,** Київський національний лінгвістичний університет (УКРАЇНА);

доктор філософії і лінгвістики, професор **Деріен Стівен,** Ратгерський університет (США);

доктор філологічних наук, професор **Ільченко Ольга Михайлівна,** Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України (УКРАЇНА);

доктор філологічних наук, професор **Карабан В'ячеслав Іванович,** Київський національний університет імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);

доктор філологічних наук, професор **Керо Хервіл'я Енріке Ф.,** Гранадський університет (ІСПАНІЯ);

доктор філологічних наук, професор **Косович Ольга Василівна,** Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (УКРАЇНА);

доктор філологічних наук, професор **Марія Тереса Соліас Аріс,** Вальядолідський університет (ІСПАНІЯ);

доктор філологічних наук, професор **Мехмет-Алі Акінсі,** Руанський університет (ФРАНЦІЯ);

доктор філологічних наук, професор **Ніконова Віра Григорівна,** Київський національний лінгвістичний університет (УКРАЇНА);

доктор філологічних наук, професор **Сидельникова Лариса Вікторівна,** Київський національний лінгвістичний університет (УКРАЇНА);

доктор філологічних наук, професор **Турмаір Марія,** Регенсбурський університет (НІМЕЧЧИНА).

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS

PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU

http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Editor-in-chef: **Nina M. Korbozerova,** DSc (Philology), Professor,
Kyiv National Linguistic University, UKRAINE
ninakor2003@ukr.net, nina.korbozarova@gmail.com

Vice-chief editors: **Rostyslav E. Pylypenko,** DSc (Philology), Professor,
Kyiv National Linguistic University, UKRAINE;
Irina I. Seryakova, DSc (Philology), Professor,
Kyiv National Linguistic University, UKRAINE

Secretary: **Svitlana V. Nastenko,** PhD (Philology), Associate Professor,
Kyiv National Linguistic University, UKRAINE.

Members of editorial council: **Helena I. Steriopolo,** DSc (Philology), Professor,
Kyiv National Linguistic University, UKRAINE;
Svetlana I. Terekhova, DSc (Philology), Professor,
Kyiv National Linguistic University, UKRAINE

Layout, design and edited: **Oleksandra Yu. Galkina (Slizhevska)**, Master of Philology,
UKRAINE *sandy_alex@mail.ru*

The edition is published by the decision of the Academic Council of Kyiv National Linguistic University (proceedings № 15, 18 April, 2017).

Reviewers: **Mykhaylo M. Popovych,** DSc (Philology), Professor,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (UKRAINE);
Larisa I. Belehova, DSc (Philology), Professor,
Kherson State University (UKRAINE).

Certificate of state registration of the print media KB № 8228, 17.12.2003.

The Collected Scholary Work Article edition is included to the scientific datum base of Ukraine. This editionis a professional one in the field of philology. Decision of the Attestation Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 10.05.2017, № 693.

Studies in word, sentence and text semantics: collected scholarly articles / Ministry of education and science of Ukraine, Kyiv National Linguistic University / Editor-in-chief N. M. Korbozerova. – (2002–2017).– Edition 38. – K. : Logos, 2017. – 256 p. Bibliography is at the end of the article.

The collected scholarly article edition includes articles on modern linguistic problems, problems of comparative-historical linguistics and linguistic typology, problems of linguistic semantics, pragmalinguistics, cognitive linguistics, linguistic communications and translation problems. This edition is intended for linguists, translators, interpreters, teachers, lecturers, post-graduate-course students, persons working for doctor's degree, and university students. This edition is published twice a year. Republishing is impossible. All articles in the edition have passed open, one-sided anonymous and double anonymous review. All the articles have been checked up on plagiarism.

Editorial address: 73 Velyka Vasylkivska str., building 1, office 701, Kyiv National Linguistic University, Kyiv-150, 03680.
Phone : +380 (44) 529 93 06;
e-mail : zbirnykninako@ukr.net

© Kyiv National Linguistic University, 2017

Members of the publishing board:

Nicola F. Balloni, DSc (Philology), Professor, Italian Culture Institute in Ukraine (ITALY);

Roman V. Vasko, DSc (Philology), Professor, Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);

Irina O. Golubovska, DSc (Philology), Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (RUSSIA);

Valentyna S. Danylych, DSc (Philology), Professor, Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);

Enrique F. Quero-Gervilla, DSc (Philology), Professor, University of Granada (SPAIN);

Olga M. Ilchenko, DSc (Philology), Professor, Center for Research and Teaching of Foreign Languages (UKRAINE);

Vyacheslav I. Karaban, DSc (Philology), Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Olga V. Kosovych, DSc (Philology), Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (UKRAINE);

María Teresa Solias Aris, DSc (Philology), Professor, University of Valladolid (SPAIN);

Maria Turmair, DSc (Philology), Professor, Regensburgh University (GERMANY);

M. Mehmet-Ali Akinsi, DSc (Philology), Professor, Rouen University (FRANCE);

Vera G. Nikonova, DSc (Philology), Professor, Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);

Larysa V. Sydelnykova, DSc (Philology), Professor, Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);

Steven Darian, DSc (Philosophy and Linguistic), Professor, Rutgers University (USA).

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 9-16
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81’23

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ЗМІШАНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ ДИТИНИ-БІЛІНГВА ВІКОМ ВІД 2 ДО 4 РОКІВ (ФРАЦУЗЬКО-РОСІЙСЬКИЙ РАННІЙ БІЛІНГВІЗМ)

Оксана Володимирівна Байоль
кандидат філологічних наук, Лабораторія динамічного мовлення
Університет Руана, Нормандія

Статтю присвячено аналізу змішаних висловлювань, вживаних дитиною-білінгвом віком від 2;0 до 4;0 років, котра росте в двомовній французько-російськомовній родині. Мовленнєві дані були зняті на відеокамеру під час спонтанного діалогу та полілогу між дитиною та її батьками. Потім, ці дані було транскрибовано згідно з фонетичною системою французької мови. Аналіз продемонстрував, що середня довгота двомовних висловлювань (Браун, 1974) має більш складний морфо-синтаксичний характер, ніж одномовні виловлювання французькою та російською мовами. Також, кількість змішаних висловлювань співпадає зі зростанням та зменшенням одномовних висловлювань французькою та російською мовами. Іменник є найчастіше змішаною лексичною категорією, він відмінюється за специфікою морфології російської мови, наприклад, у знахідному чи давальному відмінках. Також, в цих висловлюваннях вживаються й інші повнозначні частини мови (дієслова, прикметники, прислівники), та службові частини мови, такі як займенники та прийменники.

Ключові слова: ранній білінгвізм, синхронний французько-російськомовний білінгвізм, контакт віддалених мов, змішані висловлювання, двомовні висловлювання.

ASPECTS PSYCHO-LINGUISTIQUES DES ÉNONCÉS MIXTES D'UN ENFANT BILINGUE ÂGÉ DE 2;0 À 4;0 ANS (BILINGUISME SIMULTANÉ FRANÇAIS-RUSSE)

Oksana V. Bailleul
Doctorante, Laboratoire Dynamique du langage in Situ (Dylis) EA 4701
Université de Rouen, Normandie

Cet article est dédié à l'étude des énoncés mixtes employés par une enfant bilingue âgée de 2;1 à 4;0 ans grandissant dans le contexte de mixité famile (français-russe). Notre échantillon a été collecté à partir des données langagières enregistrées, puis transcrites lors des échanges dyadiques et triadiques spontanés entre l'enfant et ses parents. Il a été constaté que la longueur moyenne des énoncés mixtes (LME, d'après Brown, 1974) est considérablement plus complexe par rapport aux énoncés monolingues français et russes. Le nombre d'énoncés mixtes corrèle positivement avec la croissance ou la diminution du nombre d'énoncés monolingues russes et français. Le nom est la catégorie la plus utilisée dans les énoncés bilingues. Les noms comportent souvent les marqueurs du cas spécifique à la langue russe tel que l'accusatif et le datif. Cependant, on observe des mélanges d'autres mots lexicaux (verbes, adjectifs et adverbes), ainsi que des mots-outils tels que les pronoms et les prépositions.

Mots-clefs: bilinguisme précoce, bilinguisme simultané français-russe, contact des langues éloignées, énoncés mixtes, énoncés bilingues.

La famille est le premier berceau de la socialisation du jeune enfant, ce qui est à la base de la construction de sa personnalité (Zaouche Gaudron, 2015). C'est au sein de la famille que

© Байоль О. В. [Bailleul O. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 9-16
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

l'enfant développe ses conduites sociales et psychiques sur lesquelles il pourra s'appuyer tout au long de sa vie (Bowlby, 1954). De plus, les capacités langagières sont acquises principalement en interaction avec l'adulte, ce qui souligne l'importance de l'étude des interactions entre l'enfant et les différents membres de la famille (Bruner, 1983). À ce propos, Ochs et Schieffelin (1994) soulignent que les différentes formes d'interaction reflètent les connaissances culturelles parentales et les attitudes sociales de l'entourage de l'enfant. Les **interactions dyadiques** prévalent dans les sociétés occidentales où l'enfant est considéré dès la naissance comme un être social et actif (*idem*). De plus, ce type d'interaction reflète le désir des parents de créer une ambiance de coopération et d'entente mutuelle avec ce dernier au travers des différentes stratégies discursives parentales telles que les périphrases et les expansions des énoncés de l'enfant. Ces considérations reflètent les idées socioconstructivistes de Vygotsky (1934), qui a mis l'accent sur le fait que l'aide et la guidance de l'adulte ont une influence immédiate et médiate sur le développement langagier et cognitif de l'enfant. L'auteur a introduit la notion de « zone proximale du développement », qui souligne la primauté du rôle de l'adulte : compte tenu des capacités langagières et cognitives restreintes du jeune enfant, il a besoin de la tutelle de l'adulte dans la réalisation des tâches qu'il n'est pas capable de réaliser de manière autonome. L'enfant ne peut donc imiter que ce qui est dans la zone de ses propres possibilités intellectuelles et langagière, mais en collaboration et sous la tutelle de l'adulte, il peut toujours en faire plus. Ces postulats théoriques soulignent l'importance de la prise en compte du rôle de l'adulte dans l'acquisition du langage chez l'enfant et notamment dans le développement du bilinguisme individuel et familial où les langues sont transmises au sein de la famille.

Quant à l'enfant bilingue, il est considéré comme **bilingue simultané** s'il est exposé au contact de ses deux langues dès la naissance ou encore quand l'écart est très serré entre le moment où il est exposé à sa deuxième langue (De Houwer, 2009). La compétence d'un enfant **bilingue équilibré** désigne les connaissances équivalentes de ses deux langues maternelles. Toutefois, nous reconnaissons que les personnes bilingues ne possèdent que très rarement la compétence égale à celle des monolingues dans leurs deux langues, puisque l'enfant se trouve rarement dans des contextes sociaux et interactionnels identiques dans ses deux langues.

Chez les enfants bilingues, le développement peut être avancé dans une langue, tandis que l'autre langue connaît une évolution plus lente. Ce rapport est souvent désigné par l'existence d'une *langue dominante* et d'une *langue faible* (Schlyter, 1993, 1995 ; Deuchar & Muntz, 2003 ; Genesee *et al*., 2004 ; Genesee & Nicoladis, 2007, etc.) Ceci est notamment observable à l'âge scolaire, ce qui conduit à l'existence d'une langue dominante qui est souvent la langue sociétale (Akinci, 2002 ; De Houwer, 2009). Dans ce type du bilinguisme, l'enfant peut produire des mélanges langagiers, où il emprunte un *item* lexical à une langue (généralement, le nom) et l'associe avec le(s) mot(s) de sa deuxième langue (Cantone, 2007 ; Quay, 2008). D'après Vihman (1999), ces créations sont hautement créatives, puisqu'ils ne sont

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 9-16
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

pas présentent dans le langage adulte et ne sont donc pas assujettis à des reprises enfantines. Voyons à présent les types des mélanges langagiers produits par l'enfant de notre étude.

Méthodologie. Dans notre recherche nous avons appliqué la méthode longitudinale d'observation. Ainsi, nous avons enregistré l'enfant bilingue en interaction spontanée avec ses deux parents respectifs sur une durée de deux ans (de 2;1 à 4;0 ans). L'étude basée sur un échantillon restreint permet de décrire les différents phénomènes langagiers minutieusement dans leur évolution et de dégager les traits généraux de l'acquisition bilingue notamment dans les pairs de langues spécifiques (De Houwer, 2009). Notre corpus est constitué de **68 heures et 34 minutes** d'enregistrement de données. L'échantillon transcrit sur lequel est fondée notre analyse est constitué de **28 heures et 23 minutes**. Nous avons sélectionné les vidéos pour l'analyse suivant les objectifs de notre recherche et en du degré de loquacité de l'enfant : dans les vidéos, l'enfant était tantôt loquace, tantôt timide et en retrait.

Type du bilinguisme de l'enfant. Les parents de l'enfant observé ont adopté l'approche «une personne – une langue». La maîtrise des deux langues par l'enfant évolue tout au long de notre observation. Tout d'abord jusqu'à l'âge de 3 ans, l'enfant avait développé la **forme semi-passive du bilinguisme**, où le russe était dominé par le français. Dans le bilinguisme passif, l'enfant a une bonne compréhension de ses deux langues premières, mais n'en choisit qu'une pour s'exprimer. La maîtrise des deux langues par l'enfant est inégale avec des compétences linguistiques plus avancées en français, ce qui implique des transferts interlangues du français vers le russe (la langue faible). En même temps, bien que les formes proto- morphologiques employées par l'enfant entre 2;1 et 2,4 ans témoignent de l'existence des compétences communes sous-jacentes pour le traitement des deux langues, elles reflètent les modalités spécifiques à chacune des langues. À partir de 3 ans, la fillette ne cesse d'augmenter des capacités d'expression verbale en russe et à la fin de nos observations à l'âge de 4 ans, nous pouvons conclure que l'enfant a atteint **un degré d'équilibre dans son bilinguisme**. Nous définissons le bilinguisme équilibré en tant qu'une compétence similaire dans les deux langues de l'enfant. Cependant, on sait que l'enfant bilingue a rarement les compétences identiques dans ses deux langues, puisque l'acquisition langagière dépend des contextes sociaux. L'enfant se trouve rarement dans les contextes identiques dans ses deux langues, notamment à l'âge scolaire, ce qui conduit souvent à l'existence de la dominance langagière (Akinci, 2002 ; De Houwer, 2009). Ainsi, l'exposition plus fréquente au français en provenance d'interlocuteurs différents a un impact considérable sur le développement morpho-syntaxique de l'enfant.

Le français et le russe : quand les deux langues se rencontrent. On observe plus de différences au niveau de la morphologie qu'au niveau de la syntaxe entre le russe et le français. La principale différence est que le français est une langue **analytique**, tandis que le russe est **synthétique** (flexionnelle). Les deux langues, le russe et le français, sont composées de quatre parties principales du discours : le nom, le verbe, l'adjectif et l'adverbe. Cependant, en russe toutes ces parties, à part l'adverbe, sont marquées par la déclinaison de cas, qui sert à lier des mots entre eux dans une phrase. Ainsi, les terminaisons accomplissent la même fonction que

© Байоль О. В. [Bailleul O. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 9-16
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

les prépositions et l'ordre des mots dans la phrase française. Les catégories grammaticales du verbe sont similaires dans les deux langues : le verbe exprime les différences de personne, de nombre, de genre, de mode, de voix et de temps. Le russe et le français possèdent trois formes impersonnelles du verbe : l'infinitif, le participe et le gérondif. Le participe et le gérondif sont plus spécifiques à la langue russe. La principale différence concerne l'*aspect du verbe, la catégorie du temps et du genre*. En russe, l'**aspect du verbe** s'est plus développé par rapport au français. Tandis que la catégorie du temps des verbes est plus prépondérante en français. Les verbes russes ont deux formes : perfectif et imperfectif. Contrairement au français, l'aspect perfectif du verbe russe se forme principalement à l'aide de différents suffixes ajoutés aux verbes imperfectifs (*tchitat' – protchitatat', delat' – sdelat', vstretchat' – vstretit', priglachat' – priglasit',* etc), par la modification interne du verbe (*zabyvat' – zabyt'*), ou encore par dérivation à partir d'une racine totalement différente (*govorit' – skazat'*). Ce rapport entre l'aspect perfectif / imperfectif du verbe russe est transmis en français par le temps du verbe (par exemple, passé composé – imparfait). Les temps du présent sont utilisés 50% de fois plus fréquemment en français qu'en russe (Gak, 1977). En revanche, les temps du passé ou du futur sont utilisés plus souvent en russe qu'en français dans la même mesure. Là où le résultat de l'action est désigné par le temps de passé ou du futur en russe, on utilisera le temps du présent en français. Cela peut s'expliquer par le fait que la langue russe possède seulement cinq formes temporelles en indicatif, conditionnel et subjonctif et qu'il n'y a qu'une seule forme du présent. Il y a trois temps qui expriment le mode imperfectif – le passé (*tchital – je lisais*), le présent (*tchitayu – je lis*) et le futur composé (*ya boudou tchitat' – je lirai*). Et il y a deux temps pour exprimer l'action perfective – le passé (*protchital – j'ai lu*) et le futur (*protchitayu – j'aurai lu)*. En français, on compte huit formes temporelles en indicatif (présent, imparfait, futur simple, passé, simple, passé composé, plus-que-parfait, futur antérieur, passé antérieur) qui se rapportent à la relation du temps de l'action et au mode perfectif et/ou imperfectif ; deux formes du conditionnel (conditionnel présent et conditionnel passé) et quatre formes du subjonctif (présent, imparfait, passé, plus-que-parfait). Quant au genre, les verbes russes et français possèdent trois personnes et deux nombres (singulier et pluriel). L'usage des phrases impersonnelles introduites par le pronom *on* et *il* (par exemple, *il pleut*) est plus marqué en français.

Analyses et résultats. Les énoncés mixtes sont considérablement plus complexes par rapport aux énoncés monolingues français et russes de 2;1 et 2;9 ans. La longueur moyenne des énoncés mixtes (LME) à 2;1 et 2;2 ans est légèrement supérieure à celle des énoncés français : cet indice est de 2 et 2,1 mots/phrase aux âges respectifs. Cependant, on constate une évolution importante de cet indice, qui est de 2,75 mots/phrase à 2;3 ans et 3,1 mots/ phrase à 2;4 ans, ce qui montre la maturité morpho-syntaxique très élevée de l'enfant à ces âges. L'évolution de la LME des énoncés mixtes indique que l'enfant se situe entre l'étape 4 et 5 d'après l'échelle de Brown (1973) à 27 mois, tandis que cette étape est acquise vers 40 mois

© Bailleul O. V. [Bailleul O. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 9-16
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

par les enfants monolingues. La LME des énoncés bilingues est en permanente croissance grâce à l'augmentation du taux d'énoncés composé de 3-4 mots/phrase. Dans ces énoncés, les doublons sous forme d'équivalents de traductions n'ont pas été constatés durant toute la période observée. Entre 2;5 et 2;9 ans, les valeurs élevées de LME des énoncés mixtes se situent aux alentours de 4 mots / phrase. La comparaison longitudinale et transversale de l'évolution de cette valeur durant toute la période observée est présentée sur le graphique suivant :

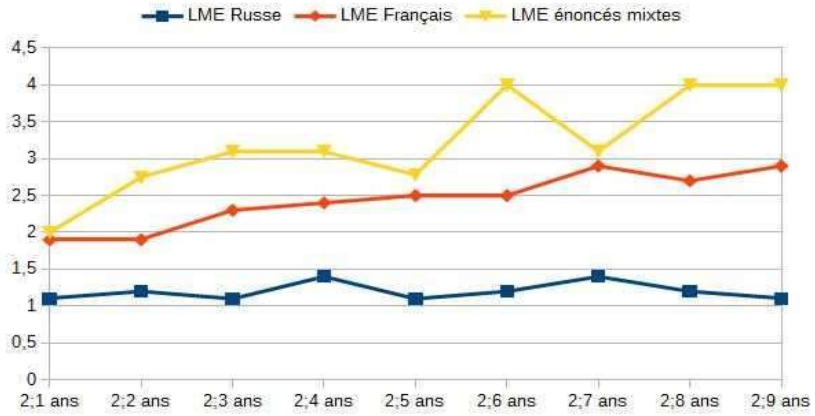

Tableau. *LME des énoncés monolingues français, russes et bilingues de 2;1 à 2;9 ans.*

Par ailleurs, on observe une corrélation entre la baisse de la LME et une légère croissance de la LME des énoncés monolingues: à 2;5 ans, la LME connaît une légère augmentation (2,5 mots / phrase), tandis que la LME des énoncés mixtes connaît une légère baisse au même âge (2,7 mots / phrase). Ensuite, l'augmentation de la LME des énoncés français et russes à 2;7 ans s'accompagnent par une légère baisse de la LME des énoncés mixtes au même âge (3,1 mots / phrase). Les énoncés bilingues de l'enfant représentent seulement 4,4% de tous les énoncés à 2;1 ans (un total de 15 énoncés), 7,2% à 2;2 ans (16 énoncés), 2% à 2;3 ans (4 énoncés) et 4,7% à 2;4 ans (27 énoncés). Le nombre d'énoncés mixtes corrèle positivement avec la croissance ou la diminution du nombre d'énoncés monolingues russes et français : ainsi, à 2;2 ans, le nombre d'énoncés mixtes baisse, tandis que le nombre d'énoncés monolingues russes et français augmente légèrement. A ces âges, les énoncés mixtes sont souvent composés de deux morphèmes lexicaux en provenance des deux langues (ex. *C031 : ptitchka i pjø ; C0575 : kamouchek ɛ prend ; C0320CS : boit moloko; C0059CS : odevaï i fje ; C0860 : makovka i nez ; C0608CS : allez vnis*), soit de deux morphèmes grammaticaux (*C0895CS : ko mne çà ko mne*).

Par ailleurs, dans les énoncés comportant un morphème grammatical russe et un morphème lexical français, il s'agit souvent du caractère répétitif du mot russe, lié aux préférences langagières de la fillette.

Exemple 84. (enregistrement 13.8.8 – 02;02,06 ans)

C0792:sama løt *(phon: l'autre)*

toute seule løt

© Байоль О. В. [Bailleul O. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 9-16
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

GMP093:sama l'autre d'accord *(3s)* *(hochement approbatif)*

Ici, l'enfant emploie le morphème grammatical russe (le pronom) et le morphème lexical du français (l'adjectif). Cependant, il n'est pas possible de constater avec certitude que le russe est la langue matrice dans cet énoncé, en raison d'une phrase courte. Aussi, l'enfant porte une préférence particulière à l'usage de ce pronom même lorsqu'elle s'adresse aux interlocuteurs français. Cependant, une partie de ces énoncés permet de constater que le français apparaît comme la langue matrice dans les proportions suivantes : 20% de tous les énoncés bilingues à 2;1 ans, 33% à 2;2 ans et 75% à 2;3 ans.

Exemple 85. (enregistrement 13.7.10 – 02;01,15 ans)
C0301CS : c'est samolet *(c'est l'avion)*
M0235 : samoletik daï podojdi ne rvi
petit avion vas-y attends ne l'arrache pas

La langue matrice de cet énoncé mixte est le français. Ici, on observe un seul morphème lexical russe (*le nom*) et un morphème grammatical français (*le pronom démonstratif ça*), ainsi que le verbe fléchi.

Exemple 86 (enregistrement 13.8.8 – 02;02,06 ans)
C1092: e tout mouillé lochadkaïa est tout mouillé (le) cheval
M1017: ona mokra:/ mokraïa? elle est mouillée?

Dans cet autre énoncé bilingue, la langue matrice est également le français. Ici, un seul morphème lexical russe est employé, ainsi qu'un morphème lexical et grammatical français (le verbe et le pronom). Dans les énoncés mixtes, les mots-lexicaux et les mots-outils russes sont mélangés dans les proportions suivantes :

Âge	***Noms***	***Verbes***	***Adverbes***	***Mots-phrases***	***Pronoms***	***Prépositions***
25 mois	57%	14%	14%	7%	0	0
26 mois	37%	25%	18%	0	12%	6,25%
27 mois	100%	0	0	0	0	0
28 mois	66,6%	3,7%	11,1%	0	14,8%	3,%

Tableau 1. *Distribution du lexique dans les énoncés mixtes.*

Le nom russe est la catégorie la plus utilisée dans les énoncés bilingues. On observe une légère augmentation du mélange des verbes et des adverbes entre 2;1 et 2;2 ans. Ces parties du discours ne figurent que dans les énoncés mélangés à 2;3 ans. De même, on constate le mélange des mots-outils tels que les mots-phrases, les pronoms et les prépositions russes (*ex. C1357 :a plein i ï a b l o k o ; C 0 80 4 CS : non sama Camille*) .

À 2;5 et 2;9 ans, l'enfant produit principalement le *code-switching* intra-phrastique, où l'élément mélange est les mots lexicaux russes tels que les noms, les verbes, les adjectifs ou les adverbes. Les noms comportent souvent les marqueurs du cas spécifique à la langue russe tel que ***l'accusatif*** *(ex. C3883CS : °i cherche rybkou Camille°(poisson),* ***le génitif*** *(C3426CS :*

© Bailleul O. V. [Bailleul O. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 9-16
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

non pa də syit i zu ananasa (phon: pas tout de suite i zu d'ananas) ***et le datif*** *(ex. C2852 :koukolke (.) asi (phon: merci (à la) poupée)*. Cependant, quelques occurrences des mots-outils russes sont également observées : les pronoms personnels ***ïa*** (je) et ***menia*** (moi), décliné en génitif *(C4304 : ïa ça monte la maison a monte la maison : C4305 :a pour menia i prend ça (moi)*. À 2;9 ans, on observe l'apparition des premières occurrences du *code-switching* inter-phrastique, où l'enfant change de langue entre deux propositions *(ex. C5793CS : ej dit ne strachno devotchka (elle dit ce n'est pas grave fille)*. Tous les énoncés mixtes employés par l'enfant lors de l'échange avec la mère à ces âges sont répertoriés sur le tableau suivant:

Enoncés mixtes	Mots russes	Caractéristiques Morphologiques
2,5 ans		
C2834 : krasivaïa un: autre *(belle)*	Adjectif	Nominatif, fém., sing.
C2847 :où est molotchko? *(du lait)*	Nom	Nominatif, neutre
C2852 :koukolke (.) asi *(phon: merci) (à poupée)*	Nom	Datif, fém.
C2875bisCS: pa ici Sonjɛ *(phon: pas) (à Sonia)*	Nom propre	Datif, fém.
C2867 :oui goriatchee akɔ *(phon: encore) (plus chaud)*	Adverbe de manière	Comparatif
C2998CS :kɔm sa derji kejɔ̃? *(tiens) (phon: comme ça derji crayon)*	Verbe	Impératif
C3004CS :&tapel pomnich mama? *(tu rappelle maman)*	Verbe+Nom propre	Présent 2ème pers. sing
C3080 : pomogi mama ici *(aide maman)*	Verbe+Nom propre	Impératif
C3114 : oh machina ça *(voiture)*	Nom	Nominatif
2;6 ans		
C3607CS :potchomou i pjœ? *(phon: il pleure) (pourquoi?)*	Adverbe interrogatif	
C3645 :ɛ fɛ chliapkou Kamiï] *(phon: fait) (chapeau)*	Nom	Accusatif, fém., sing.
C3654CS :boudet mamɑ̃ i papa:/] *(il y aura)*	Verbe	Futur, 3ème pers sing.
C3655CS :boudet mamaɑ̃ i papa:/ *(il y aura)*	Verbe	Futur, 3e pers sing.
C3883CS : °i cherche rybkou Camille° *(poisson)*	Nom	Accusatif, Fém, sing.
C3700 :tɛ̃ apɛ i bya vodou tɛ̃ *(de l'eau) (phon: liens après i boit vodou liens vodou)*	Nom	Accusatif, Fém, sing.
C3717CS :ɛ là i limona t'as vu?	Nom	Génitif, Fém., sing.
C3842CS :e va là-bas tam vœ wya pyasɔ̃n voir *(phon: veut voir poisson) (là bas)*	Adverbe de lieu	sans déplacement
C3426CS :non pa də syit i zu ananasa *(phon: pas tout de suite i zu ananasa)*	Nom	Génitif fém., sing.
2;7 ans		
C4070 :non ici platchet *(pleure)*	Verbe	Présent 3e pers. Sing.
C4175 : voditchkou sipitlɛ *(phon : s'il te plait) (de l'eau)*	Nom	Accusatif Fém., sing.
C4215 : non c'est c'est elle Avora *(Aurore)*	Nom propre	Nominatif
C4229 :odevaï obouv' moi *(mets (les) chaussures)*	Verbe+Nom	Présent, 1re pers sing. Nom à l'accusatif
C4237 :c'est: Avrora? *(Aurore)*	Nom propre	Nominatif
C4250 : joue mama	Nom propre	Nominatif
C4269 : platle zabij mama zabij *(phon: s'habille plat'ïe)*	Nom+nom commun	Accusatif, Neutre, sing.
C4295 : non c'est Zolouchka *(Cendrillon)*	Nom commun	Nominatif
C4305 :a pour menia i prend ça *(moi)*	Pronom personnel	
C4304 : Ya ça monte la maison a monte La maison *(je)*	Pronom personnel	Nominatif 1ère pers sing.
C4346 : goriatcho voilà *(chaud)*	Adverbe de manière	
C4396 :a donné jabka Kamiï *(grenouille)*	Nom	Nominatif
C4456 : où: est vilki? *(fourchettes)*	Nom	Pluriel
C4458 :confond toi i kije vilki toc toc Kamiï ah? *(phon : les cuillères) (fourchettes)*	Nom	Pluriel
C4602 : ïa ïa assise *(je)*	Pronom pers!	Nominatif, 1ère pers sing.

© Байоль О. В. [Bailleul O. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 9-16
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

2;8 ans		
C4653 :où est où elle est krovatkou? *(gilet)*	Nom	Accusatif, Fém, sing.
C4683 :da: elle est où: mama?	Nom propre	Nominatif
C4719 :elle est là mama	Nom propre	Nominatif
C4753 :e veux: veux molotchko? *(lait)*	Nom	Accusatif, neutre
C4822CS :a veut pit' *(boire)*	Verbe	Infinitif
C4777 :a zdes' là: le soleil *(ici)*	Adverbel de lieu	sans mouvement
C4821 : no: hop pour elle pour le tonton Francis Pour la princesse pour potchal'ion voilà *(facteur)*	Nom	Nominatif
C4852 :oh: oublié:: samolet/ *(avion)*	Nom	Accusatif masc, sing.
2;9 ans		
C5732 : regarde là il a zima:/ *(hiver)*	Nom	Nominatif
C5733 : il a zima *(hiver)*	Nom	Nominatif
C5746CS : vidit' ba côté maman hein? *(voir)*	Verbe	Infinitif
C5758CS :c'est facile à diʁ koftotchka *(phon: dire) (gilet)*	Nom	Nominatif
C5792 : pourquoi?] pourquoi mama?	Nom propre	Nominatif
C5793CS : ej dit ne strachno devotchka *(ce n'est pas grave fille)*		Nominatif
C5837CS : pourquoi elle dit spat'? *(dormir)*	Verbe	Infinitif
C5848CS : moi il est où bratik? (frère)	Verbe	Nominatif
C5850 :et là est' bratika *(frère)*	Verbe	

Caractéristiques morphologiques du lexique russe dans les énoncés mixtes entre 2;5 et 2;9 ans.

Dans ces énoncés, l'enfant transmet des attitudes métalinguistiques, où elle ***porte un jugement sur les composantes phonétiques du russe*** *(ex. C5758CS :c'est facile à diʁ koftotchka (phon: dire) (gilet),* ***rapporte les propos d'autrui*** *(ex. (ex. C5793CS : ej dit ne strachno devotchka (elle dit ce n'est pas grave fille),* ***attire l'attention de l'adulte sur un trait particulier de l'objet*** *(ex. C2867 :oui goriatchee akɔ (phon: encore) (plus chaud) et* ***fait des anaphores en insistant sur les événements passés grâce à l'usage des doublets*** *(ex. C3004CS : tapɛl pomnich mama? (te rappelle, te rappelle maman).*

Par ailleurs, on constate qu'à partir de 3;2 ans, quand l'enfant commence à employer la langue en fonction de l'interlocuteur (le russe avec la mère et le français avec le père), le taux des mélanges baisse drastiquement et on n'en observe plus que quelques énoncés bilinguies isolées. Cette tendance est confirmée à 4;0 ans.

Ainsi, l'analyse des énoncés mixtes permet de soutenir l'hypothèse du triangle référentiel des interactions dyadiques : *l'enfant, adulte et l'objet auquel ils prêtent l'attention*, où les mots et/ou les phrases deviennent un *référent potentiel* (Tomasello, 2003 ; Veneziano, 2005). Dans les énoncés mixtes, lors des échanges entre la mère et l'enfant, cette langue. En soutenant les propos de Veneziano (2005), on constate que les éléments lexicaux russes qui apparaissent dans les énoncés mixtes sont souvent associés aux objets langagiers communs, auquel les interlocuteurs portent l'attention partagée au même moment.

© Bailleul O. V. [Bailleul O. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 17-20
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1'42 (045)

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

О. В. Бегерська
аспірант кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

Статтю присвячено визначенню терміну інтернет-комунікація, розглядаються особливості інтернет-комунікації в різних сферах спілкування.

Ключові слова: комунікація, масова комунікація, комп'ютерна комунікація, інтернет-комунікація.

THE PECULIARITIES OF INTERNET-COMMUNICATION

O. V. Beherska
PhD candidate of Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

This paper focuses on defining a notion of Internet-communication, reviews peculiarities of Internet-communication in different communication spheres.

Keywords: communication, mass communication, computer communication, Internet-communication.

Виникнення Інтернету як ресурсу для збереження, накопичення та передачі інформації сприяло поширенню його впливу на комунікацію між користувачами мережі. Широке розповсюдження інформаційних технологій та Інтернету зокрема спричинило появу нового виду комунікації. Інтернет-комунікація вважається одним з найпопулярніших засобів взаємодії між людьми та активно продовжує розвиватися. Постійна еволюція цього типу комунікації та його зростаюча популярність зумовлюють **актуальність** даної роботи, адже комунікація в мережі Інтернет стає домінуючим видом спілкування у всіх сферах діяльності (політика, бізнес, туризм, наука тощо), що робить нагальним вивчення характеристик інтернет-комунікації. **Метою** даної статті є визначення ключових особливостей комунікації в мережі Інтернет. Отже, **об'єктом** дослідження є поняття *інтернет-комунікації*, а **предметом** – особливості інтернет-комунікації в офіційній та неофіційній сферах спілкування. У роботі застосовуються такі загальнонаукові **методи** дослідження як аналіз, синтез, узагальнення та порівняння для опрацювання різних теоретичних праць.

Термін «комунікація» (від лат. communicatio – спілкування, повідомлення) позначає взаємодію між людьми, процес двостороннього обміну інформацією, що
веде до взаєморозуміння. Більше того, комунікація не представляє собою виключно механічний процес обміну повідомленнями, а є феноменологічним простором, де досвід наповнюється значенням та змістом [6, с. 40]. Теоретик комунікації Г. Лассвелл та мовознавець Р. Якобсон трактували комунікацію як тип взаємодії між людьми у межах моделі комунікативного акту – односторонній процес передачі інформації від адресанта до адресата. Російський філософ М. Бахтін наділяв комунікацією інтерактивним характером, оскільки вважав, що комунікація є реакцією на попередній вислів. Німецький філософ та соціолог Ю. Габермас покладає на комунікацію відповідальну функцію збереження одностайності та узгодженості в суспільстві. Японський вчений Е. Масуда охарактеризував комунікацію як чинник, що здатний змінити суспільний устрій, сприяти укріпленню

© Бегерська О. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 17-20
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

культурних зв'язків [11]. Вчені М. Кастельс та Д. Белл поділяють думку про те, що комунікація є основним ресурсом суспільного розвитку як форма трансляції знання [1; 4].

З появою електронно-обчислювальних машин будь-яка комунікативна дія, яка здійснюється за допомогою комп'ютера, буде визначатися як комп'ютерна комунікація. Це поняття включає в себе інтернет-комунікацію – вербальну та невербальну взаємодію комунікантів (учасників комунікації) в мережі Інтернет з метою обміну інформацією [3, с. 38]. Залежно від кількості учасників в процесі обміну інформації інтернет-комунікацію розділяють на типи. Серед них розрізняють комунікацію між двома людьми; між групою людей та однією людиною; між людиною та комп'ютером; між групами людей [3, с. 39].

Залежно від типів суб'єктів, між якими здійснюється комунікація, виділяють спілкування реального суб'єкта з реальним партнером (електронна пошта, групи новин, програми миттєвого обміну повідомленнями, форуми, електронні розсилки); реального суб'єкта з ілюзорним партнером (взаємодія з поштовими роботами, комп'ютерні ігри, веб-сайти); уявних партнерів (взаємодія з сервером, взаємодія комп'ютерних інтелектуальних агентів) [2, с. 198]. Згідно фактору сучасності виділяють: синхронну та асинхронну комунікацію. Синхронна комунікація здійснюється миттєво, користувачі знаходяться в мережі та обмінюються повідомленнями за допомогою месенджерів
Telegram, Viber, Facebook Messenger. Під час асинхронної комунікації користувачі знаходяться в мережі в різний час, тому не знають напевно, коли їх повідомлення буде прочитаним. Прикладом асинхронної комунікації може слугувати електронна пошта [3, с. 40].

Згідно форми виділяють усну (програми для розпізнавання голосу) та письмову (текстову) комунікацію. Інтернет-комунікація поруч з іншими видами комунікації має ряд переваг, до яких можна віднести можливість спілкування з будь-яким суб'єктом, незважаючи на географічне положення учасників комунікації та різницю в часі.

Психолог у сфері комунікації в мережі Інтернет І. Шабшин виділяє такі характеристики Інтернету як засобу масової комунікації:

- відсутність централізованої організаційної структури. Простір Інтернету не має одноосібного власника, відповідно відсутній тотальний контроль та цензура;
- висока швидкість розповсюдження інформації. Щойно інформація з'являється в мережі, вона відображається на пошукових сайтах (Google, Yahoo), де може бути запозичена іншими сайтами, а як наслідок – розтиражована електронними (телебачення) та друкованими (преса) виданнями;
- розповсюдження інформації мережевим способом, аналогічно пліткам. Опублікувавши інформацію в Інтернеті, неможливо відслідкувати процес її поширення, оскільки він не лінійний, а за механізмом нагадує рух у натовпі;
- інтерактивність комунікації, коли учасники можуть вступати в діалог та отримувати зворотній зв'язок у умовах реального часу. До того ж, аудиторія може поділятися за сферами інтересів чи вподобань, отримувати повідомлення лише за обраною тематикою, а як наслідок – обговорювати ці повідомлення [9].

До загальних особливостей спілкування в мережі Інтернет слід віднести:

© Beherska O. V.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 17-20
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

- анонімність, де кожен користувач має змогу спілкуватися анонімно, не вказувати жодні дані стосовно своєї статі, віку, біографії тощо. Ця особливість дає змогу уникнути витоку приватної інформації, забезпечує комфорт у спілкуванні. Водночас, існує можливість створення альтернативних особистостей, репрезентації часткової або покращеної версії «я»;
- фізичну відсутність, яка в поєднанні з анонімністю, дозволяє учасникам комунікації фантазувати стосовно співбесідника, наділяти його певним зовнішнім обліком та соціальним статусом. Також можливий варіант представлення недостовірної інформації кожним з учасників комунікації;
- своєрідне протікання процесів міжособистісного сприйняття у зв'язку з відсутністю невербальної інформації. У цьому випадку учасники комунікації звертаються до засобів стереотипізації, намагаються віднайти у співбесіднику певні конкретні якості;
- нерегламентованість поведінки – у зв'язку з відсутністю чітких та визначених правил поводження в мережі, учасники комунікації мають змогу спілкуватися неформально, ігнорувати повідомлення, видаляти контакти. Часто стиль спілкування користувача в Інтернеті відрізняється від його повсякденного стилю живого спілкування, він стає найчастіше вільним, інколи грубим, з використанням нецензурної лексики та образ в сторону інших учасників комунікації;
- компенсаторну віртуальну емоційність – оскільки емоційне вираження є ускладненим в мережі, для компенсації використовуються спеціальні знаки для передачі емоцій (смайли) або ж емоції передаються описово;
- використання різних способів самопрезентації (анкети, персональні сторінки чи сайти) [9].

Інтернет-комунікація містить традиційні елементи комунікації, до яких належать:

- адресат та адресант повідомлення;
- повідомлення;
- канал комунікації;
- комунікативний шум;
- фільтри, що накладаються на інформацію;
- зворотній зв'язок;
- об'єктивні та суб'єктивні передумови спілкування.

Стосовно адресата та адресанта варто зазначити, що інтернет-комунікація не передбачає безпосереднього контакту учасників комунікації. Натомість залучається письмовий або звуковий спосіб передачі інформації. При створенні
повідомлення можуть залучатися будь-які мови, природні та штучні, додаються спеціальні технічні слова, символи, знаки, зображення, фото, відео та аудіо. До комунікативних шумів можемо віднести будь-які фактори, які перешкоджають передачі інформації. Серед них: несправність чи проблеми у функціонуванні мережі. До фільтрів буде належати часткова цензура чи табу. Зворотній зв'язок представлений реакцією адресата на повідомлення. Інтернет-комунікація може набувати форми формального та неформального спілкування, яке відбувається між двома або більшою кількістю людей [5, с. 9].

© Бегерська О. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 17-20
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Загалом можна визначити такі особливості інтернет-комунікації: вона є опосередкованою, тобто здійснюється через комп'ютер, що підключений до мережі. Комунікація в Інтернеті об'єднує величезну аудиторію, що зумовлює її суспільний характер. Окрім того, комунікація в мережі є оперативно спрямованою комунікацією, що пояснюється швидкістю зворотнього зв'язку. Інтерактивний характер як особливість інтернет-комунікації базується на можливості спілкуватися в мережі у мовах реального часу.

Обмін інформацією під час комунікації відбувається завдяки використанню таких сервісів, як форуми, чати, персональні сторінки.

Окрім спеціальних характеристик, інтернет-комунікація має характеристики, притаманні іншим видам комунікації. Серед них варто зазначити розподіл комунікації за масштабом на масову, внутрішньо особистісну та групову. Щодо форми комунікації, то виділяють усну, письмову та електронну [10, с. 115]. Проаналізувавши письмову інтернет-комунікацію, можна виокремити електронні тексти як її різновид. В подальшому інтернет-комунікація може класифікуватися за параметрами: спосіб контакту, час, досягнення мети. За способом контакту інтернет-комунікація є опосередкованою, тобто здійснюється через комп'ютер. За часом інтернет-комунікація може бути короткочасною або необмеженою в часі. За досягненням мети комунікація в мережі може бути успішною, у випадку, коли досягається взаєморозуміння, або неуспішною [5, с. 172-173].

До основних рис інтернет-комунікації слід віднести поєднання в ній рис усного (миттєвий обмін повідомленнями, використання спеціальних знаків та символів для емоційного забарвлення повідомлення, неформальність вираження та відсутність пунктуації) та писемного (відсутність візуального контакту, набір тексту повідомлення на клавіатурі, можливість виправлення та зміни змісту повідомлення) мовлення, і, як наслідок, створення гібридного виду комунікації. **Перспективними** напрямками подальших студій можуть стати класифікація жанрів інтернет-комунікації, виділення їх параметрів опису та аналізу.

Література

1. *Белл Д.* Грядущее постиндустриальное общество / Д. Белл. – М. : Академия, 1999. – С. 95. 2. *Бондаренко С. В.* Социальная структура виртуальных сетевых сообществ : дис. … доктора социологических наук : 22.00.04 / С. В. Бондаренко. – Ростов-на-Дону, 2004. – 396 с. 3. *Землякова Е. А.* Лингвостилистические характеристики жанра англоязычного корпоративного блога : дис. … канд. филол. наук : 10.02.04 / Е. А. Землякова. – Х., 2010. – 241 с. 4. *Кастельс М.* Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс ; пер. с англ. под науч. ред.О. И. Шкаратина. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с. 5. *Красных В. В.* Основы психолингвистики и теории коммуникации: Курс лекций. – М.: ИТДГК Гнозис, 2001. – 270 с. 6. *Маклюэн Г. М.* Понимание Медиа: Внешние расширение человека. – М.; Жуковский: Канон-пресс-Ц, Кучково поле, 2003. – 464 с. 7. *Пітерс Дж. Д.* Слова на вітрі: історія ідеї комунікації – К.: КМАкадемія, 2004. – 302 с. 8. *Полякова Т. І.* Лінгвостилістичні характеристики жанру твіттінг в англомовній політичній інтернет-комунікації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 08.00.04 «Германські мови» / Тетяна Леонідівна Полякова. – Харків, 2014. – 20 с. 9. *Шабшин И.* О психологических феноменах и особенностях коммуникации посредством Интернета [Електронний ресурс] / И. И. Шабшин // Московский психотерапевтический журнал. – 2005. – Режим доступу : http://zhurnal.lib.ru/s/shabshin_i_i/internet.shtml 10. *Álvarez Benito G.* Comunicación y discurso. – Sevilla: Megrablum Edicion y Comunicación, S.L., 2003. – 313 p. 11. *Masuda Y.* The Information Society as Post-Industrial Society / Y. Masuda. – Washington, 2005. – 456 p.

© *Beherska O. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 21-23
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.13'373.45 (045)

АНГЛІЦИЗМИ В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ

Алла Анатоліївна Бикова
аспірант кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті визначається роль преси у процесі запозичення англіцизмів в італійській мові та розглядаються причини цього явища.

Ключові слова: англіцизм, запозичення, преса, газета, італійська мова.

ENGLISH WORDS IN ITALIAN PRESS

Alla A. Bykova
post-graduate student in the Department of Spanish and French
Kyiv National Linguistic University

The article defines the role of the press in the borrowing of English words in Italian and examines the reasons of this phenomenon.

Keywords: anglicisms, borrowing, press, newspaper, Italian.

Метою даної роботи є визначення ролі італійської преси в процесі запозичення з англійської мови лексичних, морфологічних та синтаксичних елементів.

Актуальність дослідження полягає в тому, що в умовах інформаційного суспільства преса на ряду з іншими засобами масової комунікації, такими як телебачення та Інтернет, являється потужним провідником у мову нових елементів іншомовного походження та забезпечує їх графічне закріплення. У вітчизняній науці немає широкомасштабних досліджень всіх трансформацій, що відбуваються у сучасній італійській мові, зокрема проникнення в неї англіцизмів через шпальти газет, це й складає **новизну** даного дослідження. **Об'єктом** дослідження є сучасна італійська преса, а саме періодичні видання останніх двох десятиріч. **Предметом** дослідження являються англіцизми, що використовуються журналістами під час написання статей, а також причини їхнього частого вживання. Введення англійських слів в італійську мову було дуже повільним процесом, що почався ще в дев'ятнадцятому сторіччі, але який значно прискорився і набрав вражаючих масштабів за останні десятиріччя. Це видно із даних, отриманих в результаті недавніх лексикографічних досліджень, проведених такими ученими як Туліо Де Мауро [4], А. Амато [2], Р. Бомбі [3], М. Фанфані [5], Пульчіні [6], Л. Ренці [7], які працювали і продовжують працювати над проблемою англійських запозичень в Італії. Ще одна нова робота вчених Д. Адамо та В. Делла Валле "Neologismi Quotidiani" [1] базується на дослідженні тридцяти трьох італійських видань за період із 1998 по 2003 рік і охоплює 5059 нових слів, із яких 600 – це запозичення і 132 – кальки іноземного походження, в основному із англійської мови.

Після другої світової війни французька мова остаточно втратила свій вплив і престиж в плані міжнаціонального спілкування, поступившись місцем англійській. В італійській мові, як і в інших європейських мовах, це явище стало досить вираженим починаючи із шістдесятих років минулого століття і набирало обертів впродовж наступних десятиріч.

Вплив англійської є основним фактором другої європеїзації італійської мови. Перша, що мала місце на межі вісімнадцятого і дев'ятнадцятого сторіч, відбувалась за посередництва французької і стосувалась в основному вищих рівнів мови. Нині ж, завдяки впливу мас-медіа,

© Бикова А. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 21-23
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

зміни відбуваються на усіх рівнях мови. Англіцизми проникають в різні сфери з багатьох причин, наприклад, в заголовках газет вони опиняються заради економії простору, оскільки англійські лексеми зазвичай коротші за італійські; в технічному середовищі їм надають перевагу через їх специфічність та однозначність, яку вони мають в італійській лінгвістичній системі. Англіцизми набирають такого поширення в Італії, тому що англійська досягає кожної соціальної групи населення через засоби масової інформації, які дозволяють суспільству реалізувати три важливі функції: накопичення та порівняння інформації, обмін знаннями та актуалізація політичного та культурного досвіду. Преса, як письмовий засіб інформації, має всі ці характеристики: зберігає соціальну, політичну і культурну історію, швидко її розповсюджує і сприяє відповідним соціальним трансформаціям. Отже, преса – це потужний інструмент для будь-якого суспільства, і вживання певних слів журналістами є показником напрямку, куди рухається дане суспільство.

Англійські запозичення, що вживаються в пресі мають передусім денотативну валентність. Історично це пояснюється тим фактом, що коли найбільші італійські видання, такі як *Corriere della Sera, Espresso*, почали співпрацювати із англосаксонськими інформаційними агентствами, необхідно було швидко розповсюдити новини і бракувало часу для детального перекладу інформації, тому на шпальтах часто рясніли запозичення. Отже, терміновість в роботі та потреба в нових лексемах стали основними причинами численних англійських запозичень, що стають звичними в пресі та в інших засобах масової комунікації. Однак, ці дві причини не є достатніми, щоб пояснити надмірну кількість англійських термінів, в яких італійська мова не має особливої потреби. Аналізуючи термінологію газет, а також мову радіо та телебачення, стає очевидно, що більшість повсякденних термінів можна було б замінити на італійські відповідники, а це означає, що кожне таке слово збагачує лексику не тільки в семантичному плані, але й в прагматичному.

Кожне слово крім денотативного несе в собі ще й асоціативний зміст, котрий тісно пов'язаний з історією Великобританії та Сполучених Штатів Америки. Англомовний термін відтворював клімат перемоги, добробуту, позитивності, з якими асоціювалися ці країни. Переважно з економічних причин цей факт має місце і в наші часи. Однією з основних причин того, що сучасна італійська преса переповнена англійськими запозиченнями, є бажання заповнити прогалини в італійській мові іншомовними елементами. Не випадково семантичні поля, що містять найбільшу кількість запозичень відповідають тим сферам життя, що найшвидше розвиваються в англосаксонських країнах: політика, економіка, торгівля, інформатика, розваги, мода, музика, спорт. Англійська мова дуже пластична в плані словотворення, і така її здатність перетворювати дієслова в іменники за допомогою морфем чи без них часто використовується італійськими авторами для утворення неологізмів, які на перший погляд здаються англіцизмами, але насправді ними не являються. Це явище особливо продуктивне в сфері реклами, яка в італійській пресі чергується з новинами і дуже широко використовує англійські терміни.

Ще Арістотель говорив про силу слова. Але ніколи як зараз слово не було таким потужним, особливо друковане. Завданням преси спочатку було інформувати населення про останні події, проте з другої половини двадцятого сторіччя, під тиском конкуренції з радіо і

© Bykova A. A.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 21-23
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

телебаченням, додалися ще й інші завдання – привернути увагу, розважити і переконати читача. Все це відобразилось на мові і на стилі журналістського письма, які, з метою завоювати більше читачів, почали адаптуватися до нових вимог. Одна з численних змін стосується вживання класичних складних речень з багатьма прийменниками і артиклями, які тепер заміняються на більш сучасні та стрункі структури, де переважає паратаксис і гіпотаксис простого типу. Йдеться про синтаксичні зміни, що залишають поза увагою літературну мову і відображають усне мовлення. Театралізація новини вимагає більш гнучкої та прямолінійної мови, а також зміни самої структури статті, ламаючи традиційне переформулювання повідомлення в непряму мову. Сучасні газети організовують статті у формі інтерв'ю, де постійно чергуються пряма мова і редакційні замітки, які не завжди можна відрізнити одне від одного. Повертаючись до ролі англійської в італійській пресі, відмітимо, що крім вищезазначених функцій англіцизми служать ще й для спрощення мови, оскільки походять із мови простої за своєю синтаксичною структурою, яка на даний час слугує моделлю для сучасного журналістського стилю в Італії. Варто зазначити, що 90% англійських термінів в пресі виконують роль підмета, решта 10% функціонують як означення або додаток. Що ж стосується дієслів, то вони практично всі адаптуються.

Той факт, що більшість англіцизмів в проаналізованій пресі є підметами, пояснюється сучасними тенденціями в середовищі журналістів подати якомога більше змісту докладаючи якнайменше зусиль при синтаксичному оформленні речень і створюючи більш короткі тексти, але ефективніші в семантичному та прагматичному плані. Вживання англійського підмета дозволяє італійській мові уникнути складної круговерті слів, досягаючи більш вираженого стилістичного ефекту.Отже, запозичення, будучи носієм сильного конотативного значення, стає важливим морфо-синтаксичним елементом для журналіста, що дозволяє отримати бажану реакцію читача. Таким чином, бачимо, що англійські запозичення вживаються в пресі свідомо і цілеспрямовано, для створення повідомлень, які відповідають вимогам сучасного італійського суспільства. Англійська мова в контексті італійської має більш виражені семантичні та текстуальні властивості частково завдяки денотативним та асоціативним значенням, якими вона навантажена, а частково через свою синтаксичну пластичність. До запозичень з англійської вдаються не стільки щоб заповнити лексичні й семантичні прогалини, скільки для створення нового типу текстів, простих за будовою, але насичених змістом. Ось в чому полягає сутність сучасного журналістського письма в Італії: швидка, але інформативна мова, яка приваблює читачів тим, що легко й цікаво читається.

Література

1. *Adamo-Della Valle*. Neologismi Quotidiani. Un Dizionario a cavallo del Millennio. – Firenze: Olshki. 2003. – 682 p. 2. *Amato A.* Prestiti Linguistici dal mondo anglofono: una tassonomia. – Roma: Bulzoni. 1990. – 127 p. 3. *Bombi R.* Anglicismi come banco di prova dell'interferenza linguistica / Italiano e Inglese a confronto, ed. Sullam Caimani. – Firenze: Franco Cesati editore. 2003. – 35-43 pp. 4. *De Mauro T*. De Mauro. Il dizionario della lingua italiana. – Torino: Paravia. 2000. – 913 p. 5. Fanfani M. L. Per un repertorio di anglicismi in italiano / Italiano e Inglese a confronto, ed. Sullam Caimani. – Firenze: Franco Cesati editore. 2003. – 109-118 pp. 6. *Pulcini R.* The English language in Italy /In English Today. – Режим доступу : http://www.philology.uk/linguistics4/pulcini-07a.htm. 7. *Renzi L.* Le tendenze deli'italiano contemporaneo. Note sul cambiamento nel breve periodo / Studi di lessicografia italiana. – Roma: Edizioni Guerra. 2008. – 279-319 pp.

© Бикова А. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 24-25
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2'255.4

REFRANES ESPAÑOLES SOBRE ADICCIONES A TABACO, ALCOHOL, JUEGOS DE AZAR Y SU TRADUCCIÓN AL UCRANIANO

L. I. Bobchynets
profesora del Departamento de Filología y Traducción de Español y Griego Moderno
La Universidad Nacional de Lingüística de Kyiv

En el artículo se trata de la traducción artística de los refranes y proverbios españoles sobre adicciones al idioma ucraniano.

Palabras claves: proverbio, refránes sobre adicciones a tabaco, alcohol y juegos de azar, traducción artística, interpretación artística.

ІСПАНСЬКІ ПРИКАЗКИ ТА ВИСЛОВИ ПРО ІГРОВУ, ТЮТЮНОВУ, АЛКОГОЛЬНУ ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Л. І. Бобчинець
викладач кафедри іспанської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

У статті запропоновано авторський художній переклад на українську мову іспанських приказок та висловів про ігрову, тютюнову та алкогольну залежність.

Ключові слова: прислів'я, приказки про ігрову, тютюнову та алкогольну залежність, художній переклад, інтерпретація.

SPANISH SAYINGS AND PROVERBS ABOUT ADDICTIONS TO TOBACCO, ALCOHOL AND GAMBLING INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE

L. I. Bobchynets
teacher of Department of Spanish and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the artistic translation of Spanish sayings and proverbs about addictions to tobacco, alcohol and gambling into the Ukrainian Language.

Key words: proverb, sayings about addiction to tobacco, alcohol and gambling, artistic translation, artistic interpretation.

Adicciones a bebidas alcohólicas, tabaco, juegos de azar, mujeres son criticadas en numerosos refranes, proverbios y frases célebres en el idioma español. Refranes españoles revelan la actitud negativa de la gente a vicios y adicciones. Ironía y humor se intensifican con recursos expresivos tales como la rima, el ritmo y estructuras sintácticas paralelas. El objetivo de este artículo es proponer las variantes de traducción al idioma ucraniano de algunos refranes y proverbios españoles de adicciones. La traducción al ucraniano de proverbios, frases o sentencias sobre las adicciones no presenta dificultades. Al contrario, la traducción de refranes con rima requiere la interpretación artística que reproduzca no sólo la idea, sino también la forma del original.

Proponemos nuestras variantes posibles de la traducción de los refranes en cuestión del español al ucraniano: 1) Naipe, tabaco, vino y mujer, echan al hombre a perder [2]. – Карти, тютюн, вино та жінки роблять чоловіка слабким. 2) Baco, Venus y tabaco ponen al hombre flaco [2]. – Вакх, Венера та багато тютюну введуть чоловіка у труну. 3) Riñe cuando debas, no cuando bebas [2]. – Сварися коли повинен, а не коли випив. 4) La salud no tiene precio y el que la arriesga es un necio

Spanish sayings and proverbs about addictions to tobacco, alcohol and gambling into the Ukrainian Language (in Spanish) **[Refranes españoles sobre adicciones a tabaco, alcohol, juegos de azar y su traducción al ucraniano]**

© Bobchynets L. I. [Bobchynets L. I.]

[2]. – Здоров'я понад усе, хто ним ризикує, тому розуму бракує. Хто здоров'ям ризикує, тому розуму бракує. 5) Si el agua acaba con los caminos, ¿qué no hará con los intestinos? (Lo usan las personas que suelen beber en exceso vino, y con este refrán justifican el no beber agua) [2]. – Якщо шляхи розмиває вода, то що не розмиє тобі живота? Якщо шляхи розмиває вода, вино розмиє тобі живота. 6) Fumador empedernido, hombre carcomido [3]. – Закоренілий курець зведе здоров'я нанівець. 7) Jugar, fumar y beber, no es cosa de jovencita ni de mujer [3]. – Гра в карти, алкоголь та паління цигарок – негарна справа для жінок. 8) No le falte tabaco ni vino a quien hace camino [3]. – Нехай ні вина, ні тютюну не бракує тому, хто подорожує (Este refrán expresa la opinión positiva sobre tabaco y vino, con los que uno no se siente sólo y el tiempo pasa más rápido y divertido). 9) Que uno fume y otro escupa, no es cosa justa [3]. – Якщо один палить, а інший плюється, несправедливо здається. 10) Tabaco, vino y mujer, echan al hombre a perder [3]. – З жінками гуляти, палити й випивати – чоловікові багато втрачати. Хто палить, випиває й з жінками гуляє – багато втрачає. 11) Naipes, mujeres y vino, mal camino [2]. – Карти, вино та жінки – погані шляхи. 12) Naipes y vino tienen el mundo perdido [2]. – Карти та вина – і світ загине. 13) Naipes, mujeres, bailes y vino, al más asentado quitan el tino [2]. – Карти, жінки, танці й вино розум відберуть у будь-кого. 14) Tabaco, toros, naipes y vino, llevan al hombre a San Bernardino. (San Bernardino es un asilo de Madrid) [2]. – Тютюн, корида, карти та вина – ведуть чоловіка до Сан Бернардино (Сан Бернардино – притулок у Мадриді). 15) Juego y bebida, casa perdida [2]. – Гра та випивання – хата у недбанні. 16) El dinero del juego tan pronto es mío como ajeno [1]. – Гроші від гри – такі ж мої, як чужі. 17) Dinero que el naipe ha traído, hoy venido, mañana ido [1]. – Гроші, що карти принесли, сьогодні прийшли, а завтра щезли. 18) El dinero del juego, tan pronto es mío que ajeno [2]. – Хто гроші в гру вкладає, рахунку їм не знає. 19) Los fumadores son los mejores ciudadanos, pagan más impuestos que los demás. Además mueren lo suficientemente rápido para no disfrutar su pensión [2]. – Курці є найкращими громадянами, платять більше податків. Крім того, вмирають досить швидко, щоб не насолоджуватися пенсією. 20) Si quieres fumar porque tienes un problema, al encenderlo tendrás dos problemas [2]. – Якщо хочеш палити, коли маєш проблему, запаливши цигарку, матимеш дві проблеми. 21) El juego nos roba tres cosas excelentes: el dinero, el tiempo y la consciencia [2]. – Гра краде в нас три речі відмінні: гроші, час та розуміння.

En la mayoría de los refranes españoles sobre adicciones se expresa la idea de influencia negativa en la salud y bienestar de la gente. La traducción artística presupone la conservación de la rima, el ritmo y humor junto con la transmisión del sentido. La traducción de refranes y proverbios puede servir de ejercicios para los estudiantes de la facultad de traducción, ya que los refranes representan valores culturales de la sociedad hispanohablante reflejando la evaluación emocional y expresiva del comportamiento humano. La forma breve y la variedad temática son características esenciales de refranes como recursos expresivos de amplio uso.

Literatura

1. *González Díaz J.L.* Dichos y proverbios / José Luis González Díaz. – Madrid: Edimat Libros, 2013. – 490 p. 2. *Refranes de tabaco* [Recurso electrónico]. – Modo de acceso: http://refranes.celeberrima.com/palabra/refranes-de-tabaco/ 3. *Tabaco* [Recurso electrónico]. – Modo de acceso: https://es.wikiquote.org/wiki/Tabaco

© *Бобчинець Л. І. [Bobchynets L. I.]*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 26-28
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1

РЕАЛІЗАЦІЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ У ФРАНКОМОВНІЙ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Г. А. Бруско
аспірант кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглянуто реалізацію лінгвокультурного аспекту у франкомовній Інтернет-комунікації сфери новітніх.

Ключові слова: англомовне запозичення, інтернет-комунікація, лінгвокультурологія, новітні технологіїї.

THE REALIZATION OF LINGVO-CULTURAL ASPECT IN FRANCOPHONE INTERNET COMMUNICATION

G. A. Brusko
post-graduate student of the department of Spanish and French philology
Kyiv National Linguistic University

The article describes the realization of lingvo-cultural aspect in francophone Internet communication in the sphere of new technologies.

Keywords: English-language borrowing, Internet communication, cultural linguistics, new technology.

У межах сучасних лінгвістичних досліджень вважаємо актуальним вивчення мови з огляду на антропоцентричну парадигму, тобто таку, яка опирається на дослідження "мови у людині і людину у мові" [6, с.68]. Йдеться про вплив людини на мову і навпаки, вплив мови на людину, її мислення, національно-культурну самоідентифікацію, ментальність тощо.

Так, В. фон Гумбольдт підкреслює, що мова є єдиною духовною енергією народу [3]. Звідси, у деяких лінгвістичних дослідженнях останніх років помічаємо, що мова окреслюється як шлях проникнення інформації і певних знань, що формує світогляд та ментальність нації певними концептами, метафорами, образами [5].

Вивчення франкомовної Інтернет-комунікації з позиції лінгвокультурології дозволяє дослідити особливості інтерпретації навколишнього світу, формування колективної мовної свідомості, а також виокремити способи організації дійсності франкофонів.

Лінгвокультурологія – нова галузь лінгвістики, яка вивчає особливості вияву в мові культурної самоідентифікації народу. Об'єктивна дійсність і певне

© *Brusko G. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 26-28
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

колективне сприйняття набутого досвіду відображається у мові, вона зберігає знання, результати пізнання дійсності і досвід, а також є основною формою реалізації мовної свідомості [9]. Формується специфічна система поглядів, що формує окреме культурологічне поле.

Досліджуючи мову в аспекті лінгвокультурології, підкреслимо, що франкомовна Інтернет-комунікація відображає лінгвокультурні особливості нації, що дозволяє проаналізувати свідомість і мислення франкофонів, виокремити культурні компоненти в семантиці мовних знаків і текстів, простежити культурні коди, з'ясувати, чи усвідомлюють франкофони ці компоненти й коди та як лінгвокультура англомовних країн впливає на їх мовленнєві стратегії.

Як зазначає лінгвіст М.А. Марусенко, введення англійської мови і її використання як один із основних видів комунікації у вищих навчальним закладах Франції призвело до модифікації свідомості та національно-кулькурної самоідентифікації французів. До того ж, у зв'язку із постійним розвитком технологій французька мова регулярно поповнюється новими термінами-англіцизмами, які не мають еквівалентів у французькій мові [10].

У франкомовній Інтернет-комунікації відмічаємо використання прецедентних текстів, тобто таких, які є важливими лінгвокультурними універсаліями для певної культури.

Наведемо приклад: *Je crois que Pierre n'a plus rien à prouver à qui que ce soit, et que dans ces conditions, continuer à essuyer les critiques et essayer d'avancer contre vents et marées n'a plus beaucoup de sens, quand une vie agréable près des vôtres et loin des turpitudes du web vous attend, et que vous pouvez vous payer ce luxe absolu d'aller cultiver votre jardin sans rien devoir à personne* (presse-citron 21/12/2008). Так, цитата *cultiver son jardin* є відомою метафорою французького письменника Вольтера, яка відома серед французів і означає "залишити всі проблеми, не хвилюватися". Таким чином, прецедентний текст підкреслює певні культурні факти і зберігає національну самоідентифікацію.

Вважаємо, що лінгвокультурологічний аспект розгляду мовних одиниць є цікавим для нашого дослідження, оскільки сприяє вивченню національно-культурної специфіки та допомагає виявити взаємозв'язок мови і культури. Культурні коди акумулюють і транслюють національно-культурну інформацію [4, с. 35].

Зазначимо, що мовні картини світу тісно взаємодіють між собою в наслідок георгафічних, історичних і культурних, а також економічних зв'язків. Відповідно, кожна культура має свою особливу систему кодів.

Відтак, англомовні запозичення у франкомовній Інтернет-комунікації відіграють значну роль у концептуалізації мовної картини світу, а також у реалізації кодів англійської культури.

© Бруско Г. А.

Межі культурних кодів є умовними, оскільки деякі мовні одиниці можуть транслювати різні коди культури, тобто втілювати в собі містку синкретичну інформацію [4, с. 34].

Підкреслимо, що при використанні англійської мови під час спілкування відбувається передача інформації, тобто йдеться про реалізацію комунікативної функції, оминаючи інші функції, як-от: когнітивну, кумулятивну і емотивну.

Тож, з огляду на різницю між відображенням дійсної і об'єктивної картини світу, "вони неоднаково членують реальний світ, структура лексико-семантичних полів різних мов не збігається з огляду на нетотожні умови матеріального і суспільного життя людей", під час спілкування англомовні елементи не реалізують всі ці функції в такій мірі як при використанні французького етимона [11].

Таким чином, французька мова зазнає значного впливу з боку англійської мови, що випливає у зміну морфології, граматики, семантики, сприяє поповненню словника. Антропоцентрична парадигма і лінгвокультурологічне вивчення реалізації кодів англійської культури є перспективними аспектами дослідження.

Література

1. *Гнатюк О.Л.* Основы теории коммуникации : [учебное пособие] / О.Л. Гнатюк. – М. : КНОРУС, 2010. – 256 с. 2. *Гулинов Д.Ю.* Национальная специфика французской лингвокультурной сферы «Гастрономия» (Переводческий аспект): дис. ... канд. филол. наук: Волгоград, 2004. – 193 с. 3. *Гумбольдт В.* Избранные труды по языкознанию / Вильгельм Фон Гумбольдт. – М., 1984. – С. 162–183. 4. *Гурбанська С. О.* Лінгвокультурологічний аспект вивчення інтертекстуальних фразеологізмів / С. О. Гурманська // Філологічні студії. Науковий вісник КНУ : зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2012. – Вип. 8. – С. 31–37. 5. *Иванова С.В.* Политический медиа-дискурс в фокусе лингвокультурологии // Политическая лингвистика. Вып. 1(24). Екатеринбург, 2008. – С. 29–33. 6. *Іванова О. В.* Антропоцентрична парадигма мови у сучасній лінгвістиці / О. В. Іванова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Вип. 186(2). – С. 67-73. 7. *Капуш А. В.* Мовна ситуація в Європі в умовах домінуючого впливу англійської мови (на прикладі німецької мови) / А. В. Капуш // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки. – 2016. – Кн. 1. – С. 8–12. 8. *Карасик В.И.* Религиозный дискурс // Языковая личность: проблемы лингвокультороло гии и функциональной семантики: Сб. науч. тр. / ВГПУ. – Волгоград: Перемена, 1999. – С. 5-19. 9. *Лутовинова О.В.* Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса: Монография. – Волгоград: Перемена, 2009. – 477 с. 10. *Марусенко М.А.* Языковая политика Франции. СПБ.: Изд. дом С.-Петерб. гос. ун-та, 2011. – 624 с. 11. *Трищенко Д.А.* Социокультурные измерения рекламы : креативные стратегии и тактики в контексте массовой культуры : дис. на соискание уч. степени канд. филос. наук : 24.00.01 "Теория и история культуры" / Д.А. Трищенко. – Белгород, 2006. – 167 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

Press-citron [Electronic Resource]. – Access : http://www.presse-citron.net/?s=selfie

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 29-33
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

ARROW AS A SYMBOL OF (SOCIAL) BUSINESS MODEL – INTRODUCTION TO ITS HOLISTIC APPROACH IN THE AREAS OF MOVIE, MUSIC, LITERATURE AND ART

M. Vongrej
Ing., PhD.
University of Economics in Bratislava, Slovakia

The main aim of this paperwork is to make a short theoretic introduction to the «arrow model» of social business. We are going to make a brief view about using an arrow as a symbol in areas, such as: music, art, literaure and movie. We are going to focus on the issues of social business in another articles.

Keywords: arrow, art, literature, music, poetry, symbol.

СТРІЛКА ЯК СИМВОЛ (СОЦІАЛЬНОЇ) БІЗНЕС-МОДЕЛІ – РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЇЇ У ХОЛІСТИЧНОМУ ПІДХОДІ В ОБЛАСТЯХ ФІЛЬМУ, МУЗИКИ, ЛІТЕРАТУРИ ТА МИСТЕЦТВА

М. Вонгрей
доцент кафедри економічної теорії факультету народної економіки
Університет економіки в Братиславі, Словаччина

Головною метою цієї статті є стисле теоретичне введення до «моделі стрілки» соціального бізнесу. Ми збираємося стисло розглянути використання стрілки як символу в таких областях, як музика, мистецтво, література та фільм. Перспективою подальшого дослідження є розгляд низки питань пов'язаних із соціальним бізнесом.

Ключові слова: стрілка, мистецтво, література, музика, поезія, символ.

The article is dedicated to a project VEGA No. 1/0367/17 *Ekonomické, legislatívne a inštitucionálne predpoklady a perspektívy rozvoja sociálnej a solidárnej ekonomiky v krajinách V4 vo väzbe na podporu sociálnej inklúzie* (Economic, legislative and institutional requirements and perspectives of the development of social and solidarity economy in V4 countries in relation to the promotion of social inclusion).

Introduction. This paperwork is an effort to introduce a theoretical model of social entrepreneurship by the example of an arrow. We may call it an "arrow model of social business". This model can be put/used also to other conditions, not only in the case of social entrepreneurship. We may use it in private sector example, in public or state institutional occasion or even in the theories of management. Symbols of an arrow are visible and used in various different areas of human life, for example in: compass; (traffic, road) signs; symbol of lightening; caution, warning; war, or a broken arrow as a symbol of peace; in biology, etc. Currently, in a western civilization, the modern way of self-promotion is made by tattoos (including arrow tattoos). Many people put the tattoo with a sigh of arrow because of the famous statement: "an arrow can only be shot by pulling it backwards. When life is dragging you back with difficulties, it means it is going to launch you into something great. So just focus and keep aiming." [3]

ARROW AS A SYMBOL IN THE AREA OF MOVIE, MUSIC, LITERATURE AND ART. The Arrow **TV (MOVIE)** Series 2012 – 2017 is a serie about spoiled billionaire Oliver Queen, who is missing and presumed dead when his yacht is lost at sea. He returns five years later a changed man, determined to clean up the city as a hooded vigilante armed with a bow. Concerning

© Вонгрей М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 29-33
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

the **music industry**, there are soundtracks to the Arrow TV Series. Music song "Poison Arrow" (dance-pop ganre) by the British music group ABC from the album "Lexicon of Love" (1982).

There exist several songs with an arrow references: [3] "Stompa" by Serena Ryder; "Follow your arrow" by Kacey Musgraves; "Bow and Arrow" by Reuben and the Dark; "Broken Arrows" by Avicii (ft. Zac Brown Band); "Arrows" by Fences (ft. Macklemore and Ryan Lewis); „Me and My Arrow" by Harry Nilsson [5], a soca singer called „Arrow" was active in 1970s till 2000.[1]

Arrow as a symbol in **literature** is used for example in Bible – in the bestseller and the book of books. In book of Job, its main representative Job is complaining about God´s arrow, which hit him and caused him a suffering: [2]

Job 6:4 – For the arrows of the Almighty are within me, the poison whereof drinketh up my spirit: the terrors of God do set themselves in array against me.

Job 20:24 – He may go in flight from the iron spear, but the arrow from the bow of brass will go through him;

Job 39:23 – The bow is sounding against him; he sees the shining point of spear and arrow.

Job 41:26.28 – The sword may come near him but is not able to go through him; the spear, or the arrow, or the sharp-pointed iron... The arrow is not able to put him to flight: stones are no more to him than dry stems.

Other biblical verses about an arrow and its symbolism represent symbols of descendants; hurting, power, authority, battle, defeat, revenge, judgement or victory:

Numbers 24:8 – God brought him forth out of Egypt; he hath as it were the strength of an unicorn: he shall eat up the nations his enemies, and shall break their bones, and pierce them through with his arrows.

Deuteronomium 32:23.42 – I will heap mischiefs upon them; I will spend mine arrows upon them... I will make mine arrows drunk with blood, and my sword shall devour flesh; and that with the blood of the slain and of the captives, from the beginning of revenges upon the enemy.

2 Samuel 22:15 – And he sent out his arrows, driving them in all directions; by his flames of fire they were troubled.

2 Kings 13:17 – Then he said; Let the window be open to the east: and he got it open. Then Elisha said, Let the arrow go; and he let it go. And he said, The Lord's arrow of salvation, of salvation over Aram; for you will overcome the Aramaeans in Aphek and put an end to them.

Psalm 7:13 – He hath also prepared for him the instruments of death; he ordaineth his arrows against the persecutors.

Psalm 18:14 – Yea, he sent out his arrows, and scattered them; and he shot out lightnings, and

[1] From Montserrat, Arrow got his start as a first-class calypsonian in the traditional Trinidadian style but soon began exploring ways to bring the music to an international level. Always an innovator, he played around with mixing elements of cadence, salsa, and American R&R guitar into his music. In 1983 he experienced his first pan-Caribbean success, "Hot Hot Hot" (a song that later became an international hit). Since then he has branched out to include a wider array of world-music elements, from hip-hop to the sounds of various African nations, while concentrating on lyrics that act predominantly as a vehicle to drive the music to a higher frenzy. A late-'80s contract with Island/Mango Records has made him the soca artist most widely distributed and most easily available in the States. [1]

© *Vongrej M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 29-33
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

discomfited them.

Psalm 21:12 – Therefore shalt thou make them turn their back, when thou shalt make ready thine arrows upon thy strings against the face of them.

Psalm 38:2 – For thine arrows stick fast in me, and thy hand presseth me sore.

Psalm 45:5 – Thine arrows are sharp in the heart of the king's enemies; whereby the people fall under thee.

Psalm 57:4 – My soul is among lions: and I lie even among them that are set on fire, even the sons of men, whose teeth are spears and arrows, and their tongue a sharp sword.

Psalm 58:7 – Let them melt away as waters which run continually: when he bendeth his bow to shoot his arrows, let them be as cut in pieces.

Psalm 64:3.7 – Who whet their tongue like a sword, and bend their bows to shoot their arrows, even bitter words... But God sends out an arrow against them; suddenly they are wounded.

Psalm 76:3 – There were the arrows of the bow broken, there he put an end to body-cover, sword, and fight. (Selah.)

Psalm 91:5 – You will have no fear of the evil things of the night, or of the arrow in flight by day...

Psalm 120:4 – Sharp arrows of the strong, and burning fire.

Psalm 127:4 – Like arrows in the hand of a man of war, are the children of the young.

Psalm 144:6 – With your storm-flames send them in flight: send out your arrows for their destruction.

Proverbs 7:23 – Like a bird falling into a net; with no thought that his life is in danger, till an arrow goes into his side.

Proverbs 25:18 – One who gives false witness against his neighbour is a hammer and a sword and a sharp arrow.

Proverbs 26:8 – As one who is off his head sends about flaming sticks and arrows of death.

Isaiah 5:28 – Their arrows are sharp, and every bow is bent: the feet of their horses are like rock, and their wheels are like a rushing storm.

Isaiah 7:24 – Men will come there with bows and arrows, because all the land will be full of blackberries and thorns.

Isaiah 37:33 – For this cause the Lord says about the king of Assyria, He will not come into this town, or send an arrow against it; he will not come before it with arms, or put up an earthwork against it.

Isaiah 49:2 – And he has made my mouth like a sharp sword, in the shade of his hand he has kept me; and he has made me like a polished arrow, keeping me in his secret place;

Jeremiah 5:16 – Their arrows give certain death, they are all men of war.

Jeremiah 9:8 – His tongue is an arrow causing death; the words of his mouth are deceit: he says words of peace to his neighbour, but in his heart he is waiting secretly for him.

Jeremiah 50:9.14 – For see, I am moving and sending up against Babylon a band of great nations from the north country: and they will put their armies in position against her; and from there she will be taken: their arrows will be like those of an expert man of war; not one will come back without getting its mark... Put your armies in position against Babylon on every side, all you bowmen; let loose

© Вонгрей М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 29-33
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

your arrows at her, not keeping any back: for she has done evil against the Lord.

Jeremiah 51:11 – Take bright the arrows; take up the body-covers: the Lord has been moving the spirit of the king of the Medes; because his design against Babylon is its destruction: for it is the punishment from the Lord, the payment for his Temple.

Lamentations 3:12.13 – With his bow bent, he has made me the mark for his arrows... He has let loose his arrows into the inmost parts of my body.

Ezekiel 5:16 – When I send on you the evil arrows of disease, causing destruction, which I will send to put an end to you; and, further, I will take away your necessary food.

Ezekiel 21:21 – For the king of Babylon took his place at the parting of the ways, at the top of the two roads, to make use of secret arts: shaking the arrows this way and that, he put questions to the images of his gods, he took note of the inner parts of dead beasts.

Ezekiel 39:3.9 – And with a blow I will send your bow out of your left hand and your arrows falling from your right hand... And those who are living in the towns of Israel will go out and make fires of the instruments of war, burning the body-covers and the breastplates, the bows and the arrows and the sticks and the spears, and for seven years they will make fires of them...

Habakkuk 3:11 – At the light of your arrows they went away, at the shining of your polished spear.

Zechariah 9:14 – And the Lord will be seen over them, and his arrow will go out like the thunder-flame: and the Lord God, sounding the war-horn, will go in the storm-winds of the South.

Ephesians 6:16 – And most of all, using faith as a cover to keep off all the flaming arrows of the Evil one.

In spite of the book of Bible is full of **poetry**, we add to our paperwork another interesting poem about an arrow. In the poem *The Arrow and The Song* (Henry Wadsworth Longfellow (1807-1882)), the author resembles the arrow to a song and a song to an arrow. This metaphor says about finding and losing, concerning the words and songs which are not lost, they remain in the hearts: [6]

I shot an arrow into the air,
It fell to earth, I knew not where;
For, so swiftly it flew, the sight
Could not follow it in its flight.

I breathed a song into the air,
It fell to earth, I knew not where;
For who has sight so keen and strong,
That it can follow the flight of song?

Long, long afterward, in an oak
I found the arrow, still unbroke;
And the song, from beginning to end,
I found again in the heart of a friend.

Arrow may also represent material world and song may represents the spiritual world. Human beings may or may not get back the returns from the material world for the deeds but if the songs are genuine, one can certainly get a true echo of ourselves in the hearts of people and friends. [7]

© *Vongrej M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 29-33
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Another meaning of this poem is through the symbol and praise of friendship. One may not know whether one´s contribution to friendship is valued at the time one show it, but one day to our surprise, we may find there are people who have cherish the frienship with us. Especially today, we are too busy to share many things with friends as people used to do, we can only hope that someday we can find it somewhere. [7] Arrow represents an important item also inthe area of **arts**. Many prehistoric cave paintings consist of hunters using their bows and arrows during the hunting. The of (falling in) love, attraction, sexual desire, erotic feeling or affection is many times described by Amor and Cupid´s arrow. In ancient Greek art, the god Apollo and the goddess Artemis (Diana), are also sculpted and painted with an arrow. "Of all the deities Artemis has the most complex nature. She could be paradoxically compassionate and vengeful, or nurturing and destructive, or even pacific and bloody. (...) Artemis was the goddess who caused death though her arrows normally referenced a death by disease." [9] The painting „The Boy with Arrow" by the American artist Douglas Volk (1856-1935) is of a young boy holding a golden arrow. This painting was awarded the Carnegie fund prize for the most meritorious figure painting at the annual exhibition of the Society of American Artists in April, 1903. It was also exhibited at the 1904 St. Louis World's Fair. The boy in the painting is Volk's own son Leonard during that time in a boy's life where he is no longer a boy yet not quite a man either. This painting was displayed around the time that *Peter Pan* was first introduced to the public. It's thought that Peter Pan had many thinking about this time in a boy's life called adolescence and might have influenced how popular this painting was at the time. The painting depicts young Leo sitting in the woods on a large rock while holding an arrow and looking into the distance as if contemplating some major decision. He is dressed as a typical American boy of the period and sits in the shade of a large tree. [8]

The arrow is also the art symbol, which represents the situation that one has got pulled back before moving forward. **Conclusion.** The main aim of this paperwork was to make a short theoretic introduction to the „arrow model" of social business. We made a brief view about using an arrow as a symbol in areas, such as: music, art, literaure and movie. We are going to focus on the issues of social business in another articles.

We know that we did not exhaust the issues of using of arrow in various ways and examples. We believe, that this approach of using an arrow seems to be new and unique in research and it is possible to contribute with this item to broaden view in the (non) economic life and research.

Literature

[1] Arrow. Online available at: http://www.allmusic.com/artist/arrow-mn0000259270 [2] Bible. Online available at: https://www.wordproject.org/bibles/ru/ [3] Bow and Arrow Music Videos. Online available at: https://www.archery360.com/2015/10/28/5-bow-and-arrow-music-videos-we-love/ [4] Keep Aiming Cool Arrow Tattoo Design. Online available at: http://www.tattooshunt.com/keep-aiming-cool-arrow-tattoo-design/ [5] Me and My Arrow. Online available at: http://www.allmusic.com/song/me-and-my-arrow-mt0034065982 [6] Poems and Poets. Online available at: https://www.poetryfoundation.org/poems-and-poets/poems/detail/44624 [7] The Arrow and the Song. Online available at: http://www.poemhunter.com/poem/the-arrow-and-the-song-5/ [8] The Boy with Arrow. Online available at: http://www.thefamousartists.com/douglas-volk/the-boy-with-arrow [9] The Goddess Artemis in Ancient Greek Art. http://www.rwaag.org/artemis#Hern

© Вонгрей М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 34-38
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2

ЗАПЕРЕЧЕННЯ У СФЕРІ МОДУСНИХ КАТЕГОРІЙ

Г. І. Глущук-Олея
докторант кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглянуто дотичність заперечення з іншими модусними категоріями: емоційності, емотивності, експресивності та інтенсивності, оскільки емоційний аспект є мотиваційною основою свідомості і мовної поведінки кожної лінгвокультури.

Ключові слова: заперечення, модусні категорії, емоційність, емотивність. експресивність.

NEGATION IN THE SPHERE OF CATEGORIES OF MODUS

G. I. Glushchuk-Oleia
doctoral student of Spanish and French Philology Department
Kyiv National Linguistic University

The article studies the correlation of negation and other categories of modus: emotionalism, emotiveness, expressiveness, intensiveness, because the emotional aspect is a motivating base of the consciousness and linguistic behavior of every linguoculture.

Key words: *negation, categories of modus, emotionalism, emotiveness, expressiveness.*

Перетин категорії заперечення і оцінки, а саме взаємодія заперечних форм і оцінних значень у комунікативному процесі, має вихід у сфери дотичних модусних категорій як мотивуючої основи людського існування. Заперечення, як одна з категорій модусного типу, уможливлює вживання певних синкретичних мовних одиниць як заперечно-емоційних [1, с. 45], удаючись до яких мовець підкреслює і передає свій емоційний стан, реалізуючи таким чином модусно-оцінну і комунікативну (розмовну) функцію самого заперечення. Емоційне забарвлення мисленнєво-мовленнєвих актів заперечення, власне, мотивує і пояснює функціонування цієї категорії як мовної універсалії. У сучасній науці про мову на позначення емоцій та почуттів вживаються терміни "*емоційність*" й "*емотивність*". Цікавим видається той факт, що в іспанській мові поняття емоційності і емотивності представлені однією лексемою – *emotividad* (відповідно, прикметник – *emotivo*, синонім *afectivo*), що походять від одного слова – *emoción* [15, с. 679; 19, с. 154]. У словнику іспанської мови CLAVE терміни "*emocional*" і "*emotivo*" різняться тим, що перше пов'язане з душевним станом (*estado anímico*), а друге – зі здатністю виражати емоції [15, с. 679]. У Словнику Королівської Академії Наук Іспанії розглядаються поняття *emocionalidad – cualidad de emocional* і *emotividad – cualidad de emotivo*, проте прикметники *emocional* і *emotivo* тлумачаться майже однаково як – *perteneciente o relativo a la emoción*; *sensible a la emociones,* існує певне уточнення другого слова – *que produce emoción*, натомість, принципової різниці не наведено [17, с. 883]. На наш розсуд, категорії емоційності й емотивності є тісно пов'язаними проте не тотожними. Як індикатори певного негативного стану (обурення, образи, невдоволення, роздратування, жалю, розчарування, злості тощо) емоції об'єктивуються у міміці, жестах – паралінгвістичних засобах вираження заперечення; у порушеннях норм етичної поведінки – плювки в бік співрозмовника, показування язика, відведення чи закочування очей, відвертання, прийняття погрозливих поз, штовхання тощо; у негативно-забарвленій тональності мовлення та у вживанні певних імітативних і експресивних вигуків – умотивованість всього цього є

© Glushchuk-Oleia G. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 34-38
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

фізіологічно зумовленою через психологічний стан учасників певної комунікативної ситуації. Таке спілкування може викликати дискомфорт на психосоматичному рівні – спітніння, підвищення тиску, прискорення серцебиття, сухість у роті, навіть, легке запаморочення. Із цього випливає, що емоційність – інстинктивний, незапланований, несвідомий, іноді, неконтрольований / слабо контрольований, ситуативно залежний прояв емоцій, психологічна властивість людини відчувати і реагувати на певні події чи подразники. Сам текст може містити опис емоцій, вербалізація яких можлива такими способами [10, с. 7]:

– називання емоційних станів як фактів – ненависть (*odio*), обурення (*enfado*), це не означає, що згадуючи їх ми ненавидимо чи відчуваємо обурення у цей момент;

– вираження емоційних станів через експресію іспанською може виражатися так – *te odio hasta las narices*, *me has herido el corazón*, такими засобами передаються чуттєві ставленні індивіда до позначуваних понять.

У першому випадку описується логічна думка про емоцію, а не безпосереднє відчуття. У другому – йдеться про безпосередню маніфестацію емоцій у мовленні, що супроводжується внутрішніми і зовнішніми переживаннями, таким чином лексика, що виражає емоції носить емотивний характер. На мовному рівні емоції трансформуються у емотивність, тому емоційність трактується як психологічна категорія, що виражає психічний стан людини, а емотивність – лінгвістична – вербальне вираження емоцій мовця [11, с. 13]. О. М. Вольф зазначає, що емотивність – це мовна категорія, що включає у своє коло лише такі емоційні явища, які пов'язані із вираженням емоційно-оцінного ставлення, спрямованого на створенні певного емоційного резонансу у слухача [4, с. 114]. О. О. Селіванова емотивність трактує двояко: з одного боку – як складник конотативного компонента в семантичній структурі мовної одиниці, який відбиває емоційне ставлення до позначеного, з іншого – як текстову категорію, підпорядковану інформативності або модальності, що виражає емоційне ставлення автора і його функції у тексті [9, с. 151]. Звідси логічно випливає тісний зв'язок емоційності й емотивності між собою, з одного боку, з іншого – перетин цих категорій з *експресивністю* – сукупністю семантико-стилістичних ознак мовної одиниці, що забезпечують її здатність виступати в комунікативному акті засобом суб'єктивного вираження ставлення мовця до змісту і адресата [8, с. 591]. У науковій літературі категорія експресивності тлумачиться неоднозначно у широкому і вузькому розумінні, у першому варіанті під експресивністю розуміється інтенсифікація значення слова зменшення / збільшення денотативних і конотативних ознак, насамперед логічного змісту, емотивності й оцінок [9, с. 149]; причому у такому значенні якісної зміни ознаки, воно корелює із поняттям *інтенсивності*, під яким маються на увазі всі різниці, що зводяться до категорій кількості, величини, сили, цінності тощо, незалежно від того чи йдеться про конкретні / абстрактні речі [2, с. 202]. Якщо в широкому розумінні експресивність – не-нейтральність мовлення, посилення виразності, зображальності, збільшення впливової сили повідомлюваного [5, с. 107–108; 10, с. 7], виходить, категорія інтенсивності є мірою експресивності. У вузькому розумінні експресивність ототожнено із конотативними відтінками семантики мовних одиниць поряд з емоційністю, оцінкою й функціонально-стилістичним забарвленням [9, с. 149]. Певні дослідники ототожнюють поняття експресивності й емотивності, так Ш. Баллі

© Глущук-Олея Г. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 34-38
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

зазначив, що ідентифікувати експресивний факт – означає прирівняти його до єдиної думки, визначити його шляхом підстановки емоційного слова-ідентифікатора, що відповідатиме уявленню чи поняттю [2, с. 34]. Ми, слідуючи за В. І. Шаховським, визнаємо ці поняття частково схожими і взаємозалежними явищами: емотивність висловлення завжди пов'язана з реалізацією емоційної оцінки у мові, водночас експресивність частіше пов'язана з наміром переконати у чомусь адресата [12, с. 3–25]. До того ж, поряд з інтелектуальними та емоційними домінантами, експресивні засоби можуть нести соціальне забарвлення [3, с. 16; 20, с. 91], при цьому моделювання експресивного змісту може розглядатися як свідомий процес.

У роботі під експресивністю ми розуміємо активізацію арсеналу різнорівневих мовних засобів, що вживаються для кодифікованого вираження і спрямування емоцій у комунікативному процесі, що може справити емоційний ефект на співрозмовника. У такому разі емотивність виступає ядром експресивності, вона є вужчою за неї, проте змістовнішою, оскільки остання зводиться до інтенсифікації впливу в акті спілкування. Якщо емотивність завжди відображає суб'єктивне ставлення мовця / автора, реалізуючи експресивну функцію мови [11, с. 24; 19, с. 30–31], то експресивність та / або афективність, окрім вираження власного емоційного стану усіма можливими мовними засобами, не замкнена на самому суб'єкті мовлення, а спрямовується на слухача / аудиторію – таке положення для нас є принциповим. Йдеться про дві функції емотивно-афективних засобів: перша зосереджена на негативному (у нашому випадку) стані адресанта, з власне, вираженням негативних емоцій; друга – на реципієнтові, тобто пов'язана із досягненням бажаного впливу через отриману ним інформацію. Афективність, як прояв бурхливих емоцій [9, с. 49], розглядається Ф. Ласаро Карретером як синонім експресивності [19, с. 30–31], М. В. Зєліков афективне заперечення також називає експресивним [6, с. 66]. На афективність як специфічну рису іспанського мовлення, що відображає суб'єктивний пристрасний характер іспанця і характеризується різноманітними засобами вираження, звертало увагу багато дослідників [3, с. 27–28; 14, с. 53–54; 13, с. 167; 18, с. 42–43]. М. Кріадо де Валь стверджує, що афективне сприйняття чогось значною мірою зумовлює особливості іспанської мови – багато протиріч і складностей їхнього тлумачення можуть бути вирішені за умов врахування цієї афективної сили, що домінує у психіці іспанця [16, с. 208]. В. Баінхауер пальму першості у багатстві та різноманітті афективних засобів мови з усіх народів півдня Європи надає саме іспанцям [13, с. 167]. При цьому на драматичність діалогу або полілогу впливає коло учасників мовленнєвої ситуації і близькість стосунків між ними. Варто зауважити, що в мові превалюють емотивно-афективні засоби негативного змісту, наприклад емотиви несхвалення та осуду виражаються більш різноманітно порівняно зі схваленням [11, с. 57].

Заперечення та один із його аспектів – негативність, як потужна передача емоцій у мовленні відповідно до ярусів мовної структури може реалізовуватися і посилюватися на різних мовних рівнях. На фонетичному – різними просодичними засобами (інтонація, темп), вимовлянням слів за складами, сполученням звуків тощо [14, с. 54]. У тексті ж це проявляється графічно.

Під лексичним фондом емотивно-афективних або емотивно-експресивних засобів

© Glushchuk-Oleia G. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 34-38
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

заперечення ми розглядаємо мовні одиниці, у семантиці яких є емосеми, завдяки чому ця одиниця може вживатися носіями певної мови для вираження емоційного стану [11, с. 24]. Оскільки принципи типології таких засобів на сьогодні не розроблена і не існує єдиного термінологічного апарату опису, ми зупиняємося на зовнішній функціональній ознаці – вираження емоції, таким чином емотивно-афектині засоби ми розподілимо так:

1. Слова – дескриптори негативних емоцій, емоційних станів, власне їхнє називання: гнів, обурення неприйняття, ворожість, роздратованість тощо.

2. Експресиви – слова або група слів, які інтенсифікують передачу негативних емоцій мовця та посилюють вплив на адресата, сюди можна віднести стилістично знижену лексику – сленгізми, жаргонізми, вульгаризми, обсценізми (лайливі слова), чия експресивність базується на образності, невідповідності мовним стандартам, відхиленні від норми, нетиповості.

3. Афективи або слова, що включають тільки сему емоційності і характеризують високий ступінь емоційності напруження мовців: різни види вигуків (*grrr*, *puaj*, *caramba*, *naranjas de la china etc.*), образи (*maldita sea*.., *idiota*, *imbécil*, *bruja*, *maricón*), апелятиви-прізвиська із негативним забарвленням (*jorobado*, *tonto*, *burro*, *enano etc*.), які часто через метафоричне перенесення виражають негативне антипатичне ставлення до людини, яку називають [20, с. 96–97]. Під афективами ми розуміємо емотиви, значення яких є засобом позначення емоцій без їх називання [11, с. 25].

4. Конотативи – слова, емотивна частина значення яких є компонентом, супутнім до основного лексико-предметного значення, вони додатково посилюють певне негативне значення; на відміну від афективів їхнє вживання характеризує більш свідоме і частково контрольоване вираження емоцій. Так вживання вказівного прикметника *este*, *ese* в окличному реченні виконує не вказівну, а, радше, посилювальну функцію, акцентуючи якісне значення обурення [7, с. 38; 20, с. 100–101] – ¡*La mujer esa*! / ¡*Esta marimandona de mujer*!.

5. Квантори різних видів, під якими ми розуміємо слова з кількісною семантикою [9, с. 226], зокрема й кількісні числівники (*mucho*, *poco*, *todos*, *ambos*; *dos*, *diez*), займенники і займенникові прислівники (*nada*, *ninguno*, *no siempre*, *nunca*, *nunca más*, *jamás*). Сюди ж відносимо певні фразеологічні одиниці (*estar hasta las narices* / *hasta la coronilla*), ідіоми (*en toda la vida*, *importa un bledo* / *un pimiento*), що можуть функціонувати як негативні полярні елементи (*no valer un higo*, *no mover una pestaña*).

На граматичному рівні негативне забарвлення може виявлятися у навмисній зміні категорії роду, наприклад, коли чоловіки оцінюються прикметниками жіночого роду, типу *lindona*, що може принизити чоловічу гідність, або нейтральне у певному контексті слово *puta* може інтенсифікувати негативну сему, прийнявши форму чоловічого роду – *putón*. Вживання неозначеного артиклю з дієсловом *ser* задля виділення і посилення певної риси (*es un tonto*), що іноді може привести до зміни позитивного змісту в негативний, наприклад *José es listo* і *José es un listo*, у першому випадку позитивна риса – *inteligente*, у другому вона сприймається як негативна – *un descarado*. Субстантивація якісних прикметників надає більшого емоційного відтінку, посилюючи значення якості [7, с. 36–37], це може реалізовуватися за допомогою неозначеного артиклю: *Este joven es de un feo subido*; артиклю *lo*, внаслідок чого

© Глущук-Олея Г. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 34-38
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

прикметник стає у реченні самостійним членом: *Le critican lo orgulloso que es*. В іспанській мові існує група прикметників, які залежно від пре- чи постпозиції до іменника можуть змінювати своє лексичне значення (*simple*, *pobre*, *triste etc*.), наприклад у постпозиції *simple* (простий) актуалізує значення дурний, нерозумний, прикметник *triste* (сумний) у препозиції – незначний, мізерний, нікчемний [7, с. 34–35].

На синтаксичний рівень випадає широкий спектр засобів передачі емоцій [6, с. 37–66; 7, с. 50–56]: повтори одного слова, конструкції чи речення, що створює посилений ефект; зміна чи порушення порядку слів, емфаза, градація, надмірне вживання заперечних елементів або десемантизованих слів, будучи частиною граматикалізованої конструкції, посилюють експресивний / афективний ефект заперечення: *ni hablar*, *ni pun*, *ni falta que me hace*, *ni por Dios*, *ni aún la mitad*, а також моделі імпліцитногго вираження заперечення типу *en parte alguna*, *qué sé yo*, *y tu tía es la gorda, y tu tía*, *antes muerto* / *muerta* тощо.

Вербалізуючи негативні емоції різними засобами заперечних форм мовець ніби намагається словесно відкинути подразники їх виникнення, проте надмірне вживання заперечних одиниць можуть бути показником емоційної неврівноваженості мовця, його розчарування, розгублення, безсилля [1, с. 46]. Для кожної емоції не можна встановити відповідні засоби вербалізації, оскільки, по-перше, для вираження однієї емоції можуть вживатися різні мовні засоби, по-друге – однакові мовні засоби можуть вживатися для вербалізації різноманітних емоцій. У нашій роботі за ступенем експресивності ми розглянемо нейтральні, пом'якшені та афективні моделі заперечення, у свою чергу, останні нами поділяються на експліцитні, імпліцитні та експлетивні.

Література

1. *Баган М.* Категорія заперечення в українській мові: функціонально-семантичні та етнолінгвістичні вияви : [монографія]. – К : Видав. дім Дмитра Бураго, 2012. – 376 с. 2. *Балли Ш.* Французская стилистика. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1961. – 394 с. 3. *Верба Г. Г.* Синтаксические средства выражения эмоциональности в испанском разговорном языке : дис. канд. филол. наук. – К., 1983. – 215 с. 4. *Вольф Е. М.* Функцмональная семантика оценки. – 2-е изд., доп. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 280 с. 5. *Галкина-Федорук Е. М.* Об экспресии и эмоциональности в языке // Сборник статей по языкознанию. – М. : Наука. – С. 103–124. 6. *Зеликов М. В.* Синтаксис испанского языка: Особенности структуры предложений по характеру коммуникативной установки и цели высказывания. – Спб : КАРО, 2005. – 205 с. 7. *Канонич С. И.* Ситуативно-речевая грамматика испанского языка. – М : Международные отношения, 1979. – 207 с. 8. *Лингвистический энциклопедический словарь* [ред. В. Н. Ярцева] – М. : Советская Энциклопедия, 1990. – 685 с. 9. *Селіванова О. О.* Лінгвістична енциклопедія. – Полтава : Довкілля – К, 2010. – 844 с. 10. *Телия В. Н.* и др. Экспрессивность как проявление субъективного фактора в языке и ее прагматическая ориентация // Человеческий фактор в языке: Языковые механизмы экспрессивности. – М. : Наука, 1991. – С. 5–35. 11. *Шаховский В. И.* Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1987. – 192 с. 12. *Шаховский В. И.* Проблема разграничения экспрессивности и эмотивности // Проблемы семасиологии и лингвостилистики. – Рязань, 1975. Вып.2. – С. 3–25. 13. *Beinhauer W.* El español coloquial. – Madrid : Gredos, 1991. – 445 p. 14. *Briz A.* El español coloquial: Situación y uso . – Madrid : Arco Libros, 2010. – 78 p. 15. *Clave*. Diccionario de uso del español actual. – Madrid : Ediciones SM, 1996. – 2056 p. 16. *Criado de Val M.* Fisonomía del idioma español. – Madrid : Aguilar, 1962. – 256 p. 17. *Diccionario de la Lengua Española* // Vigésima segunda edición. – Madrid : Espasa, 2001. – T. I (a-g). – 1180 p. 18. *Gili y Gaya S.* Curso superior de sintaxis española. – La Habana : Instituto del Libro, 1968. – 347 p. 19. *Lázaro Carreter F.* Diccionario de términos filológicos. – Madrid : Gredos, 2008. − 443 p. 20. *Oviedo A. T. N.* Emotividad y expresión lingüística en la comunicación cotidiana // Lenguje. Univ. del Valle, 2002. – № 29–30. – P. 90–109.

Negation in the sphere of categories of modus (in Ukrainian)

© *Glushchuk-Oleia G. I.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 39-42
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1

ПЕРЕКОНАННЯ ЯК ОСНОВНА СТРАТЕГІЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

М. Д. Гулей
кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської і новогрецької філології та перекладу, Київський національний лінгвістичний університет

Стаття представляє собою дослідження реалізації комунікативної стратегії переконання у французькому політичному дискурсі.

Ключові слова: комунікативна стратегія, політичний дискурс, жанр, політична комунікація, політична лінгвістика.

PERSUASION AS A BASIS OF POLITICAL DISCUSSION STRATEGY

M. D. Hulei
Ph.D., associate professor of Department of Romance and Modern Greek Languages and Translation, Kyiv National Linguistic University

This paper presents a study of the implementation of communication strategy of persuasion in the French political discourse.

Keywords: communication strategy, political discourse, genre, political communication, political linguistics.

Стаття являє собою дослідження реалізації комунікативної стратегії переконання у французькому політичному дискурсі. Основними характеристиками політичного дискурсу є публічність, цільове адресування, аргументативність, конкурентність, що виражається особливим способом висування інформації, положень і доказів. На передній план в політичному дискурсі виходять механізми переконання і впливу.

Актуальність теми обумовлена необхідністю вивчення стратегій і тактик, які використовуються в боротьбі за владу, у світлі зростаючого інтересу до політичної комунікації. **Мета дослідження** полягає в тому, щоб виявити особливості функціонування і реалізації комунікативної стратегії переконання у французькому політичному дискурсі. Зазначена мета передбачає вирішення таких дослідницьких завдань: 1) Розглянути основні жанри сучасного політичного дискурсу. 2. Охарактеризувати комунікативну стратегію переконання та її використання у французькому політичному дискурсі. **Об'єктом дослідження** є комунікативна стратегія переконання як прояв волюнтативної функції мови. **Предметом дослідження** виступають особливості і засоби реалізації комунікативної стратегії переконання в основних жанрах французького політичного дискурсу.

Центральне поняття політичної лінгвістики – політичний дискурс – представляє собою різноаспектне і багатопланове явище, в якому виражаються взаємини між людиною і суспільством, і проявляється загальна кон'юнктура соціуму. Величезна кількість визначень поняття "політичний дискурс" є серйозним аргументом, який підтверджує високий інтерес до вищезазначеної проблематики. Переважає думка про те, що політичний дискурс – це цілеспрямована дія, яка залежить від екстралінгвістичних факторів; дія, представлена в лінгвістичному плані і здатна вплинути на свідомість учасників політичної комунікації [3, с. 91]. Широкий підхід до визначення політичної комунікації має на увазі включення в неї великої кількості жанрів – від інституційних, що становлять ядро політичної комунікації, до жанрів міжособистісного спілкування, які знаходяться на її периферії. Виходячи з того, що в даній роботі аналізуються особливості реалізації комунікативної стратегії переконання в

© Гулей М. Д.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 39-42
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

різних жанрах французького політичного дискурсу, необхідно представити характеристику аналізованих жанрів. Під жанром ми розуміємо певний стереотип мовленнєвої поведінки, тобто тематично, композиційно і стилістично відносно стійке вербальне оформлення типових ситуацій соціальної взаємодії людей. Ж. В. Зігманн характеризує політичні жанри як певну ієрархічну структуру, на чолі якої знаходиться гіпержанр: 1. Гіпержанр – політичні документи підрозділяються на програму, маніфест, статут, жанрові блоки – декларація, резолюція і т. д.; 2. Гіпержанр – передвиборча агітація включає політичну платформу, політичну рекламу, інтерв'ю, персональне звернення, жанрові блоки – біографія адресні звернення, програмні тези; 3. Гіпержанр – політичні дебати: політична дискусія і круглий стіл [2].

На підставі численних класифікацій різних авторів А. П. Чудінов запропонував синтезовану схему жанрів політичної комунікації: 1. За характером суб'єкта: власне політична комунікація (автором є політик); медійна політична комунікація (автором є журналіст); непрофесійна політична комунікація (автором є людина іншої професії, "виборець", "представник народу"). 2. За характером адресата: адресат – політик чи політичний суб'єкт (держава, партія та ін.); адресат не відноситься до числа інституціональних політичних суб'єктів (читач, телеглядач, "виборець"). 3. За характером відтворення: жанри усного мовлення (прес-конференція, переговори, парламентські дебати, суспільно-політичні ток-шоу і теледебати, інтерв'ю, "пряма лінія", звернення, інавгураційна промова, передвиборні телевізійні відеоролики, виступи на мітингах, доповіді та ін.); жанри писемного мовлення (партійні програми, укази, передвиборчі листівки і брошури, статті в друкованих виданнях та Інтернеті та ін.). 4. За кількістю учасників і їх роллю в комунікації: монологічні жанри (звернення, стаття та ін.); діалогічні жанри (дебати, інтерв'ю та ін.). 5. За функціями розрізняють: ритуальні жанри (інавгураційну звернення, вітальне слово та ін.); орієнтаційні жанри (доповіді, накази, договори, угоди); агональні жанри, містять заклики до боротьби (гасло, листівка, виступ на мітингу); інформативні жанри (газетна інформація, звернення громадян до політиків або в ЗМІ). 6. За обсягом інформації: малі жанри (гасло, слоган); середні жанри (виступ на мітингу або в парламенті, листівка, газетна стаття та ін.); великі жанри (партійна програма, політична доповідь, і ін.). 7. За метою висловлювання: інформативні; оцінні; імперативні жанри [4, с. 54].

В основі систематизації жанрів, які будуть представлені нижче, лежить розподіл всіх жанрів ПД на писемні та усні. Останні, в свою чергу, за кількістю учасників поділяються на монологічні, діалогічні, полілогічні (монолог – діалог – полілог). У зв'язку з появою нових форм мас-медійної комунікації правомірним є питання про співвідношення усної і писемної форм спілкування, тому що з розвитком високотехнологічних засобів спілкування відбувається деформування традиційних жанрів (як усних, так і писемних). Необхідно відзначити, що відмінною рисою всіх писемних та деяких усних жанрів політичної комунікації (звернення, інавгураційна промова, офіційний виступ на заходах) є відсутність одного учасника, тобто мовець не є автором усного мовлення. Зазвичай тексти заздалегідь складаються цілою командою спічрайтерів, відповідно, можна говорити про колективне авторство. Найбільший інтерес з боку стратегії переконання та її реалізації в політичному дискурсі представляють такі усні жанри ПД: суспільно-політичні ток-шоу, теледебати, та ін.. Вони відрізняються відносною спонтанністю й непідготовленістю (зазвичай заздалегідь

© *Hulei M. D.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 39-42
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

відомі тільки основні моменти тематичного змісту дискусії), а також тим, що той, хто говорить, одночасно є автором усного мовлення.

Інституціональність політичного дискурсу накладає на структуру дискурсу певний відбиток. Побудова ПД має польову структуру: ядром є жанри, які максимально відповідають призначенню політичного дискурсу, на периферії окремі жанри розмиваються, відбувається накладення різних жанрів один на одного. Єдиної класифікації жанрів політичної комунікації не існує, оскільки жанрова структура ПК численна і різноманітна. Різноманітні також і критерії, на підставі яких вибудовуються різні класифікації. Вперше до проблеми жанрів звернувся М.М. Бахтін, який, розглядаючи конкретне висловлювання наголосив на необхідності вивчення в лінгвістиці й філології походження такого висловлювання в різних сферах людської діяльності [1, с. 160]. У цьому зв'язку зазначимо, що передвиборча програма партії або окремого кандидата містить виклад основних цілей діяльності, перелік проблем, що існують в суспільстві, і засобів їх усунення, персональні зобов'язання перед потенційними виборцями, гарантії виконання взятих на себе зобов'язань і т. п. Переконання реалізується в вигляді поетапного коментування основних принципів програми. На кожному новому (більш глибокому) рівні розкривається детальний план дій по усуненню проблеми. Наприклад, це спостерігається в передвиборчій програмі Ф. Олланда: "À cette situation, il y a des responsables. Il y a la finance, bien sûr, qui a pris le contrôle sur l'économie, la société et même nos vies. Il y a les politiques injustes et inefficaces menées depuis dix ans. Mon devoir est de permettre le changement. Un vrai changement. Je suis candidat à l'élection présidentielle pour redonner confiance aux Français etfaire redémarrer le progrès.

Voilà pourquoi je veux redresser la France, redresser ses finances et son économie. Le redressement est indispensable, mais il ne sera possible que dans la justice.

Ce changement, je le construirai avec vous. Les salariés et les entrepreneurs, les élus locaux et les partenaires sociaux, les associations et les citoyens doivent être mobilisés pour le bien public. Je renforcerai le Parlement. Je redonnerai à la justice les moyens d'accomplir son travail en toute indépendance. J'engagerai un nouvel acte de la décentralisation. Je ferai confiance aux forces vives du pays" [6].

Авторами передвиборчої програми Франсуа Олланда використовуються повтори для акцентування уваги на певній інформації: Mon, je (8 повторів), redresser, redressement (3 повтори). Так, Ф. Олланд наголошує, що саме президент зміцнить державу. Він підкреслює частим використанням слів "я", "мій", "мої" свою значущість та відповідальність перед суспільством за країну. Розділи передвиборчої брошури також починаються з "я":

"Je veux redresser la France.

Je veux rétablir la justice.

Je veux redonner espoir aux nouvelles générations.

Je veux une République exemplaire et une France qui fasse entendre sa voix" [6].

Психолінгвісти і психоаналітики стверджують, що частотність вживання займенника "я" і його похідних говорить про ступінь самозакоханості носія дискурсу. Також не менш значущою в промовах Ф. Олланда є градація. Ось кілька прикладів цього стилістичного засобу, який водночас є одним із основних засобів переконання в промовах цього французького політичного діяча: "Chacun, chacune, ici, plus loin, en métropole, en Outre-mer

© Гулей М. Д.

a son histoire, ses racines, ses parcours, ses préférences, sa singularité" "Notre jeunesse est sacrifiée, abandonnée, reléguée. Chômage, précarité, dévalorisation des diplômes, désespérance, perte d'autonomie, accès au logement difficile" [6].

Слід підкреслити, що в політичних промовах досить поширене риторичне питання. Риторичне питання призначене викликати певну експресію, ілюзію розмови, діалогу, що начебто відбувається в присутності читача і за його участю.

Найчастіше риторичні запитання ставляться в двох випадках: коли відповідь очевидна, відома аудиторії, і ораторові потрібно тільки актуалізувати її для сприйняття слухачами:

"Veulent-ils vraiment changer les choses ?"

"Sont-ils crédibles quand ils en parlent?" [7].

Коли відповідь на запитання ніхто не знає, чи її взагалі не існує, наприклад:

"Combien de victimes ou de parents de victimes apprennent par la presse la libération de leur violeur ou de l'assassin de leurs enfants ?" [7].

Такі риторичні запитання використовує в своїх промовах Марін Ле Пен.

Таким чином, і Франсуа Олланд, і Марін Ле Пен використовують у своїх промовах такі засоби переконання, як: повтор, градація і риторичне запитання.

Використання займенника "ми" свідчить про пріоритет колективу. У передвиборчій боротьбі "ми" перетворюється в ідеологему єднання. Ми – це єдність самої множинності, єдність всього роздільного, єдність, поза якою немислимий ніякий людський поділ, ніяка множинність. Слід зазначити, що для дискурсу Ніколя Саркозі є характерним домінування особистісного начала. Він також часто вживає займенник "je": "Je voudrais également vous dire que ces crises, il y a toujours deux façons de les voir. Mon Dieu, comme c'est complexe et comme c'est dangereux! Mais le silence, l'immobilité, croyez-moi, ça prépare de grands dangers aussi" [5].

Отже, основними вербальними ознаками стратегії переконання в основних жанрах французького політичного дискурсу є спеціалізовані вербальні знаки інтеграції, що дозволяють політикам ототожнювати себе з аудиторією, апелювати до загальної національної, статусної та іншої соціальної приналежності, – маркери "своїх": інклюзивне "ми"; лексеми спільності (разом, все, наш, єдність, єдиний, блок, союз, об'єднання); лексичні одиниці з компонентом спільності, що виступають у функції вокативу з конотацією "я свій".

Однак в цьому зв'язку підкреслимо частотність вживання займенника "я" та його похідних, що говорить про ступінь самозакоханості носіїв дискурсу та свідчить про їх намагання наголосити на своїх лідерських якостях.

Література

1. *Бахтин М. М.* Проблема речевых жанров. – М.: Русские словари, 1996. – Т. 5. – С. 159-206. 2. *Зигманн Ж. В.* Структура современного политического дискурса: речевые жанры и речевые стратегии: дис. … канд. филол. наук: – М., 2003. – 239 с. 3. *Карпухина Е.А.* Специфика политического дискурса [Электронный ресурс] // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – № 4. – С. 91-93. 4. *Чудинов А. П.* Дискурсивные характеристики политической коммуникации // Политическая лингвистика. – 2012. – №. 2 (40). – С. 53-59. 5. *Déclaration de M. Nicolas Sarkozy*, Président de la République, devant la communauté française, sur les relations franco-gabonaises– Discours. Vie-publique: http://discours.vie-publique.fr 6. *L'intégralité du discours de François Hollande* au Bourget: http://tempsreel.nouvelobs.com 7. *Marine Le Pen* présente son projet pour un "Etat fort" Le Monde: http://www.lemonde.fr/

© *Hulei M. D.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 43-47
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81'42 = 133.1

КОМПОЗИЦІЙНИЙ, НАРАТОЛОГІЧНИЙ ТА АРХІТЕКТОНІЧНИЙ РІВЕНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ КАЗКОВОГО ДИСКУРСУ

К. П. Єсипович
кандидат філологічних наук, доцент кафедри романських мов
Київський національній лінгвістичний університет

Статтю присвячено аналізу семантичної організації текстів французької народної казки. Особливу увагу звернено на лінгвокультурологічний аспект дослідження фольклорного тексту.

Ключові слова: казковий дискурс, жанр казки, архітектонічний, композиційний наратологічний рівень.

COMPOSITION, NARRATOLOGY AND ARCHITECTONIC LEVEL OF THE FAIRY TALE DISCOURSE

K. P. Yesypovych
PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Romance Languages Department of Kyiv
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the analysis of semantic organization in the French folk tale. Particular attention is paid to linguistic and cultural aspects of folklore study text.

Keywords: fairy tale discourse, fairy tale genre, architectonic, composition and narratology level.

Запропоноване дослідження присвячено комплексному аналізу казок та лінгвокультурологічному дослідженню французького казкового дискурсу.

У мовознавстві, літературознавстві та фольклористиці казковий дискурс неодноразово виступав об'єктом досліджень структурного рівня: Леви-Стросс К., Пропп В.Я., Швачко С.А., Дандис А., Гронская О.Н.; синтаксичного рівня: Борковский В.И., Тищенко Н.В.; фонетичного рівня: Дворжецкая М. П., Саєнко Т.И.; стилістичного рівня: Вавринюк Т.І., Гронская О.Н., Лещенко О.И., Нефедова О.Д., Сотнікова С.І. тощо. Така увага лінгвістів до проблематики казки зумовлена тим, що як певний жанр художнього тексту, вона є одним із засобів вияву та збереження народних традицій, а за своєю генезою казка виступає своєрідним способом передачі традиційної культури мовлення.

Актуальність запропонованої статті визначається загальною спрямованістю сучасних мовознавчих досліджень на вивчення різножанрових текстів, загальною тенденцією комплексного дослідження образної системи художніх творів, та прагнення до вивчення творчості окремих мовних культур. **Мета** статті полягає у визначенні лінгвостилістичних особливостей французьких народних казок. **Об'єктом** вивчення стали тексти французьких народних казок у їх семантичній та структурній цілісності.

У працях вітчизняних та зарубіжних дослідників у сучасну епоху звертається увага на питання культурологічного плану, які потребують урахування національної специфіки певної мови. Мова впливає на лінгвістичні особливості різних жанрів літератури. Звернення лінгвістичних студій у XX-XXI ст. до ідей антропоцентризму передбачає розгляд мовних явищ з урахуванням різних аспектів, зокрема з позицій самої людини, крізь призму її особистості, адже мова не може бути зрозумілою і поясненою поза її творцем і користувачем.

© Єсипович К. П.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 43-47
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Основна функція мови полягає не лише в передачі інформації, а й в орієнтації особистості в її власній когнітивній царині, завдяки чому значущість індивідуальних параметрів мовця суттєво посилюється, оскільки ці характеристики означають вибір тієї чи іншої мовної форми, її варіювання і мовленнєву діяльність загалом [7, с. 1].

Відповідно прийнятій в літературі термінології, казкою називається фантастичне оповідання, без виразної моралізуючої мети [3]. Важко дати чітке визначення жанру казки, але можна стверджувати, що казка належить до духовного спадку народу і являє собою надзвичайний лінгвістичний і культурний ансамбль, що сягає своїм корінням самих витоків історії людства, а отже відбиває найпотаємніші сторони нашої поведінки.

Казка, як і інші жанри літературної творчості, є відображенням накопиченого досвіду народу, й однією з багатьох функцій казки є моделювання життєвих ситуацій за допомогою мови. Також у тексті казки відтворюється весь соціальний контекст доби, в яку її було створено. У зв'язку з цим казковий текст доцільно розглядати в контексті культури, з прагматичної точки зору, з урахуванням трьох сторін комунікації: адресант – текст – адресат, оскільки жоден художній текст, не може бути правильно інтерпретованим поза межами прагматичних відношень, оскільки він наділяється смислом і оповідачем, і реципієнтом. Потрібно враховувати прагматичне значення казки, її здатність виражати людські потреби та інтереси [10, с. 5]. В основі казки міститься захоплююча розповідь про вигадані події і явища, які сприймаються і переживаються як реальні. Казки відомі з найдавніших часів у всіх народів світу. Споріднені з іншими фольклорно-епічними жанрами, сагами, легендами, переказами, епічними піснями, – казки не пов'язані безпосередньо з міфологічними уявленнями, а також історичними особами і подіями.

Найголовнішою особливістю казки є художня вигадка. Розвиток подій у ній, або ж сюжет, завжди чіткий, послідовний, позбавлений надмірних деталей, описів та розмірковувань. Попри близькі сюжети, казки різних народів мають і певні ознаки, свій національний колорит, елементи побуту, географічні деталі. Так, прикметною рисою китайських казок вважається те, що дія там відбувається не десь, у хтозна-якому царстві, а в якійсь конкретній, "справжній" місцевості. У італійських народних казках серед топосів переважно фігурують море і гори, у норвезьких – холодне, північне море, у африканських – джунглі й пустеля [10, с. 5–6]. Трикратність дії, з послідовною тенденцією до посилення, наростання, є важливою рисою композиційної складової казок. Для них характерні традиційність структури і композиційних елементів (зачини, кінцівки та ін.), контрастне групування дійових осіб, відсутність розгорнутих описів природи і побуту. Сюжет казки багатоепізодний, з драматичним розвитком подій, зосередженням дії на головному героєві і здебільшого щасливим закінченням.

Казка відзначається "замкнутим часом" і завершеністю, співвіднесеними з досягненнями героєм мети і перемогою добра над злом. Зауважимо, що функціональна палітра французької народної казки надзвичайно розмаїта: її естетична функція доповнюються та переплітається з пізнавальними, морально-етичними, соціально-виховними, розважальними та іншими функціями. У казок народів світу багато спільного, що пояснюється подібністю культурно-історичних умов їх життя. Водночас казки відзначаються

© *Yesypovych K. P.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 43-47
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

національними особливостями, відображають спосіб життя народу, його працю і побут, природні умови, а також індивідуальні риси виконавця-оповідача (казкаря). Тому казки, як правило, побутують у кількох варіантах [3].Як певний жанр фольклорної творчості казка народилася в період зникнення у стародавньому суспільств релігійної віри у міф, тобто на тому етапі розвитку суспільства, коли міфологічне мислення почало трансформуватися, а поетична вигадка набула першочергової ролі [5, с. 657].

Фольклорна, або народна казка репрезентує собою явище літературного порядку – один із видів поетичної творчості. Літературний твір – це особливий акт мовленнєвої комунікації, який підпорядковується певним жанровим канонам, що дають місце комунікативній події як такій. Отже, і твір фольклорної традиції може бути повністю досліджений тільки за умови врахування особливостей жанру, до якого він належить.

Досить часто важко визначити що певна розповідь належить до жанру казки, тому що остання представляє собою одночасно найпростіший та найскладніший для дефініції жанр. Для більшості авторів казка може бути точно і чітко визначеною, через те що велика кількість читачів володіють інтуїтивною здатністю відрізнити цей вид твору від інших літературних утворень. Проте більшість авторів вагаються щодо точної дефініції казки, зважаючи на те, що існує велика кількість сталих елементів, певних ознак, притаманних як казковим творам, так і драматичним, реалістичним, гумористичним оповіданням тощо.

У багатьох працях терміном "казка" позначається досить різнорідний матеріал, який містить відмінні змістові та стильові ознаки [7, с. 4; 8, с. 5]. У французькій фольклористиці визначення жанру "казки" є ще більш складним ніж у вітчизняній літературі. Цей факт можна пояснити значною полісемією терміна *"conte",* походить від lat. *"computum"* – "перелік подій". Терміном *"conte"* називають коротку історію, письмову чи усну, в якій описується вигадана подія з обмеженою кількістю персонажів і досить простим сюжетом, що швидко наближається до кульмінації і розв'язки, тобто невелика за обсягом розповідь, що складається з певної послідовності мотивів та епізодів [11].

Якщо співвіднести термін *"conte",* із його еквівалентами в українській мові, то можна прийти до висновку, що він одночасно означає казку, оповідання або інше жанрове утворення, притаманне французькій фольклорній традиції, невелике за обсягом переважно реалістичного або релігійного характеру. Дослідники текстів фольклорної казки об'єднують такі наративні форми завдяки основним спільним жанровим ознакам, таким як розмір тексту, інтенсивність ефекту, наративність, вигадка тощо [3].

Потрібно навести більш чітке визначення жанру казки. Казка – це вид художньої прози, що походить від народних переказів, порівняно коротка розповідь про фантастичні події та персонажі, такі, як феї, гноми, велетні тощо. Один з основних жанрів народної творчості, епічний, переважно прозаїчний твір чарівного, авантюрного чи побутового характеру усного походження з настановою на вигадку. Нечіткість і недиференційованість у тлумаченні поняття "казка" характерна не лише для французької літератури [6; 9;10]. Як зазначає В.Я. Пропп, лише дві європейські мови – російська та німецька – створили спеціальні терміни для позначення жанру казки [9, с. 33]. Проте і в них відсутня остаточна однозначність. Так, термін "казка" ("сказка" "Märchen" тощо) використовують для визначення будь-якого

© Єсипович К. П.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 43-47
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

казкового твору: і фольклорного, і літературного [5, с. 5-6].

Народні (фольклорні) казки характеризуються безособовістю, в них відсутній автор. Безособовість твору, тобто відсутність авторського права на текст, зумовила його варіативність і мінливість, тому що кожен, хто розповідав казку, міг вносити власні суб'єктивні корективи до тексту казки. Але зміст, форма, стиль виконання зберігалися казкарями. Якщо відбувалося порушення загального змісту казки, стилю або форми, можна говорити про те, що казка знищувалася як жанр [1, с. 26]. Аналіз поняття "казка" дозволив В.Я. Проппу вилучити два основних значення, закладених у цей термін: 1) казка як розповідний жанр і 2) казка як вигадка [9, с. 35]. Зауважимо, що з даних тверджень можна зробити висновок, що казку можна розуміти як просто розповідь і як жанр, обов'язковим елементом якого є вигадка. Проте вигадка є характерною і для інших фольклорних жанрів. Зауважимо, що одне із найбільш точних визначень жанру казки належить Є.В. Померанцевій, яка визначає народну казку, як епічний усний художній твір, переважно прозаїчного, чарівного, авантюрного або побутового характеру, з установкою на вигадку [23, с. 7]. Зосереджуючи увагу на лінгво-прагматичних відносинах у тексті, потрібно зауважити, що важливе значення в казках має ставлення оповідача та слухача або читача казки до того, про що повідомляється в казці. І оповідач, і слухач орієнтуються на той факт, що казка є вигаданою і найважливішою для оповідача стає не інформативна, а розважальна функція. В.Я. Пропп, порівнюючи казку з іншими фольклорними жанрами, також зосереджував увагу на тому, що вигадка відіграє важливу роль в казці, саме наявністю елемент вигадки є однією із основних ознак жанру казки [27, с. 258].

Розподіляючи на групи казковий матеріал, учені відштовхувалися від різноманітних принципів, проте більшість класифікацій ґрунтувалися на теорії А. Аарне і С. Томпсона, а згодом і власне С.Томпсона, незважаючи на те, що їх методологічні традиції не є достатньо чіткими та функціональними. За їх методом казки поділяли приблизно на п'ять груп: казки-загадки, казки про людей, моральні, чарівні та анімалістичні казки [11].

Зауважимо, що сучасній французькій літературній традиції найбільш поширеним є розподіл казок на чарівні та нечарівні за тематичною ознакою. За характером дійових осіб французькі нечарівні казки можна розподілити на побутові (дійові особи – люди), анімалістичні (основні персонажі – тварини) та релігійні (в них головними героями виступають як люди, так і біблійні персонажі), які становлять собою найменшу групу французьких народних казок і досить часто дослідники їх відносять до класу побутових [11].

До основні рис фольклорної казки належить підпорядкування сюжетного хронотопу моральним принципам, насамперед перемозі добра над злом. Обсяг твору є невеликим і містить як правило моральний висновок у кінці. У фольклорній казці відсутній географічний хронотоп, час динамічний та ущільнений : *Il arriva une fois..., Une fois, il y avait..., Il était une fois..., Il y a longteps, si longtemps que les plus anciens du pays ne l'ont appris que de les aïeuls qui l'avait appris du sie.* (BLF, Le Chevalie noir), *C'était au temps des fées, à ce que prétendent nos aïeules* (BLF, L'homme pétrifié).

Казковому тексту притаманна поляризація персонажів: *Il était une fois une princesse qui était gardé dans un souterain par un leopard* (BLF: Fotuné) без їх наявного еволюціонування.

© *Yesypovych K. P.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 43-47
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Посередниками між біполярними персонажами виступають другорядні персонажі-медіатори: *Moucherons s'en allait tout pleurant* (BLF: Mouche des bois est morte)

Головний герой-протагоніст є зазвичай позитивним персонажем, оточеним помічниками. Сюжетна лінія та набір персонажів досить сталі та передбачувані. Критерії казки виступають наявність дидактичної або розважальної функції: *Ecoutez si vous voulez….*, *Voici un joli petit conte, dans lequel il n'y a pas de mensonge, si ce n'est, peut-être, un mot ou deux*....(BLF, Les Danseurs de nuit).

Наративне навантаження казки виражається у зовнішній установці на вигаданість, нереальність елементів, а саме: а) казкові істоти-персонажі*: La mer qui chante, la pomme qui danse et l'oisillon qui dit tout, Les épis de blé montent dans le ciel* (BLF, Colombette), *Les fleurs chantent ce qu'elles ont vu* (BLF: La ose paternelle), *Les animaux qui parlent* (BLF, Le joueu de fifre), *Les pieds se promènenet sans jambes* (BLF, Les Laveuses de nuit et les pieds blancs); б) нереальні вчинки героїв та їх перевтілення та метаморфози: *créature extraordinaire,* притаманна стереотипізаця персонажів: *animal doté de la parole, géant, sorcière, diable.*

Казковому дискурсу притаманний імпліцитний характер співвідношення форми та змісту висловлювання. У архітектонічному плані казковий текст є жорстко детрмінованим сюжетно і композиційно. Обсяг казкового тексту характеризується невеликим обсягом сторінок. Змістовою домінантою казки є протиставлення між силами добра і зла, навколо яких будується сюжет. Казковий текст характеризується певними стилістичними особливостями: наявністю лексичних ознак *гіперболізації: toujour – jamais, tout – aucun, tout – rien.* нейтралізацією *метафори,* тропу, сутність якого полягає у використання слів у переносному значенні на основі подібності, поширенням *метонімії,* тропу побудованому за принципом семантичній суміжності.

Література

1. *Ведерникова Н.М.* Русская народная сказка / Н.М. Ведерникова. – М.: Наука, 1975. – 132 с. 2. *Зінченко О. А.* Фонетичні параметри усного мовлення чоловіків і жінок (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі німецького спонтанного мовлення): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд філол. наук : 10.02.04 "Германські мови" / Оксана Анатоліївна Зінченко; К.: КНЛУ, 2011. – 20 с. 3. *Літературознавчий* словник-довідник / [за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремка]. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752 с. 4. *Мастилко Н.В.* Іспанська народна казка: жанрово-композиційний та лінгвопрагматичний аспекти: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 "Романські мови" / Наталія Володимирівна Мастило; Київськ. нац. лінгвіст. ун-т. – К., 2004. – 186 с. 5. *Мелетинский Е.М.* Мифологический словарь. / Е.М. Мелетинский. – М.: Сов. энциклопедия, 1991. – 736 с. 6. *Нефьодова О.Д.* Особливості лінгвостилістичної організації тексту британської літературної казки: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Олена Дмитрівна Нефьодова; Харк. нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. – Х., 2001. – 215 с. 7. *Померанцева Э.В.* Русская народная сказка / Э.В. Померанцева. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – 128 с. 8. *Померанцева Э.В.* Судьбы русской сказки / Э.В. Померанцева. – М.: Наука, 1965. – 220 с. 9. *Пропп В.Я.* Морфология сказки / В.Я. Пропп. – М.: Наука, 2006. – 168 с. 10. *Чумарна М.І.* З початку світу / М.І. Чумарна. – Львів: Приватна автор. школа, 1996. – 256 с. 11. *Dictionnaire* des littératures de langue française / Sous la direction de J.-P.Beaumarchais, D.Couty, A.Rey. – P.: Bordas, 1987. – P. 1552–1560.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Jouve, BLF: Les plus belles légendes de la France / Frank Jouve. – Omnobus, 2010. – 335 p.

© Єсипович К. П.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 48-52
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2

ВІДТВОРЕННЯ ІСПАНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

О. В. Залєснова
доцент кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

У статті йдеться про визначення найбільш оптимальних способів відтворення українською мовою фразеологічних одиниць іспанської мови.

Ключові слова: спосіб калькування, спосіб лексичного перекладу, описовий спосіб перекладу, спосіб відносного фразеологічного еквіваленту, спосіб неповного фразеологічного еквіваленту.

REPRODUCING OF SPANISH PHRASEOLOGICAL UNITS FROM INTO UKRAINIAN

Olena V. Zaliesnova
associate Professor of he Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the identifying the most optimal methods of reproducing of phraseological units from Spanish into Ukrainian.

Key words: tracing method, method of lexical translation, method of descriptive translation, method of relative phraseological equivalent, method of incomplete phraseological equivalent.

Фразеологічний склад мови є одним із найбільш об'єктивних показників її багатства. Переклад фразеологічних одиниць є тим інструментом, що дозволяє поширювати це багатство. Однією з найважливіших проблем перекладу є питання наскільки фразеологічна одиниця є перекладною, а з неї витікають дві менші проблеми – адекватність і еквівалентність перекладу. Головною умовою, яку необхідно враховувати при їхньому вирішенні є особливості фразеологізмів в кожній мові, їхнє стилістичне забарвлення, відокремленість і несхожість фразеологізмів мови оригіналу і мови перекладу.

У більшості випадків автори використовують лінгвістичні класифікації способів перекладу фразеологізмів, побудовані в основному на критерії нерозкладності фразеологізму, злитості його компонентів, залежно від чого визначається місце фразеологічних одиниць в тому чи іншому з розділів: фразеологічні зрощення (ідіоми), фразеологічні єдності (метафоричні одиниці), фразеологічні сполучення й фразеологічні вирази. Можливості досягнення повноцінного словникового перекладу фразеологізмів з однієї мови на іншу залежатимуть в більшому ступені від співвідношень між одиницями мов: 1) фразеологічна одиниця має в обох мовах точну, незалежну від контексту, повноцінну відповідність (значення + конотації); 2) при перекладі фразеологічну одиницю можна передати у тій або іншій відповідності, звичайно з деякими відступами

© Zaliesnova O. V.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 48-52
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

від повноцінного перекладу, переводиться варіантом (аналогом); 3) фразеологічна одиниця не має ані еквівалентів, ані аналогів у мові на яку перекладаємо, тобто неперекладна в словниковому порядку.

Трохи спрощуючи схему, можна сказати, що фразеологічні одиниці перекладають або фразеологізмом (перші два пункти) – фразеологічний переклад, або іншими засобами (за відсутністю фразеологічних еквівалентів й аналогів) — нефразеологічний переклад.

Безсумнівно, це два повністю протилежні підходи до однієї проблеми. Між ними є безліч проміжних, середніх рішень, які не потрібно відкидати. Варто розглянути й інші способи перекладу, в інших ситуаціях, залежно від певних характерних ознак і видів фразеологічних одиниць. Таких як образна / необразна фразеологія, фразеологізми прислівникового/неприслівникового типу, переклад з урахуванням стилю, колориту мови, авторства окремих одиниць. Ці додаткові аспекти допоможуть повніше представити проблему перекладу фразеологічних одиниць, розширити і полегшити вибір найбільш вдалого способу перекладу фразеологізмів з іспанської на українську мову.

Першим способом перекладу фразеологічних одиниць, який варто розглянути, є переклад за допомогою фразеологічних еквівалентів. Під фразеологічним еквівалентом розуміють такі фразеологізми мови перекладу, "які мають однаковий денотативний зміст, сигніфікативне значення, однакову стилістичну характеристику, схожі за лексичним наповненням і граматичною побудовою" [5, с. 28] з фразеологізмами мови оригіналу.

Як правило, поза залежністю від контексту фразеологічний еквівалент повинен співпадати в денотативному і конотативному значеннях, тобто між двома обраними фразеологічними одиницями не повинно бути розходжень відносно змісту, стилістичної віднесеності, метафоричності й емоційно-експресивного забарвлення; обидва фразеологізми повинні мати приблизно однаковий компонентний склад, в їхньому складі мають бути однакові лексико-граматичні показники, що корелюються за сполучуваністю (наприклад, відносно вимоги живе/неживе), приналежністю до однієї граматичної категорії, уживаністю, зв'язком з контекстними словами-супутниками, і ще одним – відсутністю національного колориту. Власне кажучи, мається на увазі повна й абсолютна еквівалентність між двома ФО, що вказує на надзвичайно високі вимоги, які пред'являються до фразеологічних еквівалентів. Наприклад: іспанською *sangre azul* – українською *блакитна кров*. Денотативний зміст цього фразеологізму однаковий – "вказується на шляхетність чи аристократичне походження вказаної особи". Сигніфікативне значення фразеологічних одиниць однакове – воно втілене в предметно-речовій назві *кров*. Однаковою є і форма – і лексичні одиниці, і форми зв'язку між словами, тобто синтаксична побудова.

Так само еквівалентними є фразеологічні одиниці: іспанською *apresúrate lentamente* – українською *поспішай повільно*. Зміст цих фразеологічних одиниць також є однаковим – "ніколи не потрібно поспішати, це може призвести до необдуманих

© Залєснова О. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 48-52
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

наслідків"; "поспішиш – людей насмішиш". Іншим різновидом перекладу ФО є переклад за допомогою неповного (часткового) еквіваленту. Неповним (частковим) фразеологічним еквівалентом є така одиниця мови на яку здійснюється переклад, що являє собою еквівалент, повне й абсолютне, співвідношення багатозначної одиниці в мові першотвору, але не у всіх її значеннях. Тобто форма ФО є частково схожою, а зміст обох фразеологічних одиниць тотожним. Наприклад: українською *який піп, така й парафія* – іспанською *a buen capellán, mejor sacristán*; українською *рано чи пізно* – іспанською *a la cotra o a la larga.*

Лексичне наповнення фразеологічних одиниць є частковим при однаковості змісту й тотожності синтаксичної побудови. Часткових еквівалентів відносно небагато, через те, що явище багатозначності не є характерним для фразеології. Набагато частіше можемо зустріти випадки відносної фразеологічної еквівалентності. Відносний фразеологічний еквівалент або фразеологічний аналог – являє собою міжмовний фразеологічний відповідник, який є однаковим за змістом, стилістичною характеристикою, але різниться лексичним наповненням і граматичною структурою [2, с. 74]. Спосіб відносного фразеологічного еквіваленту поступається абсолютному лише тим, що різниться від вихідної фразеологічної одиниці по якому-небудь із показників: інші, часто синонімічні компоненти, невеликі зміни форми, зміна синтаксичної побудови, інші морфологічна віднесеність, сполучуваність і т.п. В іншому він є повноцінним відповідником перекладної ФО, "відносність" якого приховується контекстом. Розходження може бути, наприклад, у сполучуваності: українською *цап відбувайло* – іспанською *cabeza de turco*. В українському та іспанському еквівалентах не існує однакових лексичних компонентів фразеологічної одиниці – зміст фразеологічної одиниці в обох мовах відтворюється іншими словами.

Використовуючи спосіб відносного фразеологічного еквіваленту, спочатку необхідно визначити значення фразеологічних одиниць у мові першотвору, а потім віднайти у мові перекладу тотожну за змістом, але відмінну за формою одиницю. Наприклад: іспанською *abandonar en manos de la suerte* – "залишити в руках долі" перекладається українською *кинути напризволяще*; іспанською *aceituna, una es oro, dos, plata y la tercera mata* – українською *що занадто, то не здраво*; іспанською *agosto y septiembre no duran siempre* – українською *всьому приходить кінець*; українською *добрий початок – половина діла* – іспанською *agujar el hilo, es medio vestido.*

При цьому способі замінюється предметний фон, який дозволяє створити інший предметний фон у фразеологічній одиниці іншої мови. В окремих випадках відповідник може різнитися від вихідної фразеологічної одиниці за компонентним складом; наприклад, той самий образ може бути переданий ощадливіше або більш загально. Проте образи двох аналогів можуть не мати між собою нічого загального як образи, що не стане перешкодою еквівалентам у справному виконанні своєї функції в перекладі [3,с. 120].

Загалом, можливість передачі фразеологічних одиниць аналогами з образністю, що зовсім не має точок дотику у мові першотворі та тексті перекладу, полягає головним

© Zaliesnova O. V.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 48-52
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

чином у тому, що зазвичай це стерті або напівстерті метафори, що не сприймаються або, скоріше, сприймаються підсвідомо носієм мови. Ступінь яскравості образа – дуже низький – іноді досягає навіть нульового у фразеологічних зрощеннях, а в єдностях більш високий, але нечасто досягає інтенсивності у вільному сполученні, – є однією з головних передумов для вибору прийому перекладу між аналогом і калькою.

Нарешті, надзвичайно часто трапляються розходження, що з'являються у випадках використання таких прийомів перекладу, як різного роду лексичні трансформації типу антонімічного перекладу, конкретизації й генералізації, яким піддаються й фразеологічні одиниці. Чисто лексичний переклад застосовується, зазвичай, у тих випадках, коли дане поняття позначене в одній мові фразеологізмом, а в другій – словом. Таким чином, певні одиниці в іспанській мові, що виражені словосполученнями, можна передати без втрати значення їхнім лексичним еквівалентом: іспанською *hecho un pez* – українською *прихований*. Даний спосіб перекладу не є не зовсім бездоганним, так можна перекладати фразеологічні одиниці, у яких в мові першотворі або в мові перекладу є слова-синоніми. Це здебільшого ідіоми, тобто сполучення, які застосовуються для позначення предметів або понять: іспанською *ponerse las botas* – українською *розбагатіти*. Зміст фразеологічних одиниць може бути передано змінним словосполученням, на відміну від "однослівного" і ближче до того, що називають вільним перекладом. Такі переклади виконують своє призначення у словнику, вказуючи семантичне значення одиниці. Проте у контексті будь-яка відповідність має отримати "фразеологічний вигляд", або хоча б стилістичне забарвлення й експресивність, близькі до оригінального: іспанською *medios pelos* – українською *наїдпитку*. Загалом, і при лексичному перекладі фразеологічних одиниць необхідно прагнути наблизитися до фразеологічного, у передачі хоча б окремих його елементів.

До калькування, або дослівного перекладу, звертаються звичайно в тих випадках, коли інші способи, в першу чергу фразеологічні, не можуть передати фразеологізм в цілості його семантико-стилістичного й експресивно-емоційного значення, а з певних причин необхідно "довести до відома" читача образну основу одиниці. Калькою є слово, його окремі значення, звороти, іншомовні запозичення шляхом перекладу (як правило, за частинами). Під калькуванням розуміється процес створення нових слів, словосполучень, фразеологізмів, при ньому засвоюється лише значення та принцип організації одиниці з іншої мови, що передається засобами (морфемами, словами) даної мови. [4, с.356]

Достатньою передумовою для застосування способу калькування можна вважати вмотивованість значення фразеологічної одиниці значеннями її компонентів. Тобто до калькування можливо вдаватись тільки тоді, коли перекладач впевнений, що дослівний переклад може довести до читача зміст усього фразеологізму (а не значення складових його частин). По-перше, це застосовується по відношенню до образних фразеологічних одиниць, головним чином фразеологічних єдностей, що зберегли високий рівень метафоричності (у фразеологічних зрощеннях вона майже не сприймається, і кальки з

© Залєснова О. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 48-52
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

них здаються нісенітницями); по-друге, переклад-калькування можна використовувати у ряді прислів'їв й, у першу чергу, таких, що не мають підтексту. По-третє, цей прийом допомагає передати й деякі стійкі порівняння, але тільки якщо перекладач переконаний, що носій мови перекладу сприйме їх правильно. Уникнути калькування не можна коли образ фразеологічної одиниці надзвичайно важливий для правильного розуміння тексту і, в той же час, має достатню прозорість, а його підміна іншим образом не дає достатнього ефекту. Коли "семантичний еквівалент" ФО відрізняється від вихідної фразеологічної одиниці за колоритом, або при "пожвавленні" образа, саме тоді перекладач може вдаватися до кальки.

Певну кількість калькувань можна віднести до фразеологічного перекладу одиниці. В деяких аспектах ми можемо спостерігати подібні історичні, культурні, релігійні етапи розвитку в українській та іспанській мовах, тому в них, відповідно, присутні фразеологічні одиниці з однаковим образним, предметним, національно-етнічним компонентом [1, с. 161]. До подібних фразеологізмів відносяться такі звороти: іспанською *al hombre harto la grasa le hace rabiar* – українською *ситий з жиру біситься*. Сюди ж відносяться біблеїзми та вирази з творів античної літератури: іспанською *ojo por ojo, diente por diente* – українською *око за око, зуб за зуб*. Також можна відзначити, що значна кількість словосполучень у політичній, науковій і культурній областях практично являють собою кальки: іспанською *Las Cortes* – українською *Кортеси*. Калькуванню звичайно піддаються терміни, широкого уподібнення слова й словосполучення – назви пам'ятників історії й культури: іспанською *Alcazar* – українською *Алькасар*; іспанською *flamenco* – українською *фламенко*.

Описовий переклад ФО зводиться до перекладу не самого фразеологізму, а його тлумачення, як це зазвичай буває взагалі з одиницями, що не мають еквівалентів у мові на яку здійснюється переклад. Перекладач може застосувати всі засоби, що передають у максимально чіткій і короткій формі зміст фразеологічної одиниці, усе з тим же незмінним прагненням до фразеологізації або хоча б натяк на конотативне значення: пояснення, порівняння, описи, тлумачення. Цей спосіб не здатен відтворити емоційно-експресивного відображення фразеологічної реалії першотвору. Наприклад: іспанською *duro de pelar* – українською *питання, в якому важко знайти вирішення*.

Отже, ми можемо зазначити, що відтворення фразеологізмів першотвору у мові перекладу можна виконати різними способами, виходячи із ролі, яку відіграють ФО, та враховуючи характер текстів.

Література

1. *Зарицький М. С*. Переклад: створення та редагування / М. С. Зарицький. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – 120 с. 2. *Кундзіч О. Л*. Творчі проблеми перекладу / О. Л. Кундзіч. – К., 1973. – 264 с. 3. *Олійник І. С*. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник / І. С. Олійник, М. М. Сидоренко. – К.: «Рад. школа», 1991. – 400 с. 4. *Радчук В. Д*. Забобон неперекладності / Віталій Дмитрович Радчук – Українська мова та література. – К., 1999. – № 40(152). – С. 3–4;. 5. *Zuluaga A*. Introducción al estudio de las expresiones fijas / Alberto Zuluaga – Frankfurt: Front Cover. Peter Lang Publishing. 1980. – 278 p.

Reproducing of Spanish phraseological units from into Ukrainian (in Ukrainian)
© Zaliesnova O. V.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 53-56
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81'255.4

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПОЗИЦІЙ КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНОЇ ПАРАДИГМИ

О. В. Іванців

кандидат філологічних наук, викладач кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

Стаття присвячена висвітленню характерних особливостей перекладацької діяльності в світлі когнітивно-дискурсивної парадигми сучасних лінгво-перекладознавчих досліджень.

Ключові слова: перекладацька діяльність, когнітивно-дискурсивна парадигма, перекладацький дискурс, мова оригіналу, мова перекладу, мовна особистість перекладача.

THE TRANSLATION ACTIVITY IN THE LIGHT OF THE COGNITIVE DISCURSIVE PARADIGM

O. V. Ivantsiv

PhD in Philology, Lecturer, Department of Translation Theory and Practice
Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University

The article focuses on revealing the characteristic features of translation activity in the light of the cognitive discursive paradigm of present-day linguistic and translation studies.

Key words: translation activity, cognitive-discursive paradigm, translation discourse, source language, target language, language personality of a translator.

У межах загальної антропоцентричної спрямованості сучасного гуманітарного знання бурхливого розвитку набули дослідження, у яких людський фактор займає домінантну позицію. На перший план виступають проблеми виявлення закономірностей функціонування мови як одного з проявів діяльності людини, чинника регуляції соціальної поведінки, засобу міжмовного та міжкультурного спілкування, аналізу стратегічної організації комунікації для реалізації людських потреб, висвітлення специфічного конструювання дійсності в різних лінгвокультурах.

Розвиток мовознавства та перекладознавства на сучасному етапі характеризується появою нової наукової парадигми лінгво-перекладознавчих досліджень – когнітивно-дискурсивної. Це обумовлено зростанням інтересу дослідників до когнітивних основ процесу засвоєння людиною навколишнього матеріального світу, породження і передавання смислів відповідно до когнітивно-комунікативних потреб представників різних лінгвокультурних спільнот, особливостей перетворення інформаційних потоків у складне багатопланове явище – дискурс.

Метою статті є висвітлення характерних особливостей перекладацької діяльності в площині когнітивно-дискурсивної наукової парадигми.

Природна мова як поліфункціональна знакова система виконує дві основні

© *Іванців О. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 53-56
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

функції – когнітивну (гносеологічну) й комунікативну (функціональну, прагматичну), що й обумовлює два головні підходи до розгляду явища "мова" [7, с. 10]. Кожен з цих підходів характеризується власною теоретико- методологічною базою та апаратом для дослідження мовного матеріалу. Когнітивний підхід дає можливість досліджувати мовні явища крізь призму пізнавальної діяльності, виявляти зв'язки між мовою й структурами знань, операціями мислення й свідомості та розглядати мову як інструмент мисленнєво-мовленнєвих процесів. Комунікативний підхід дозволяє виявити постійні кореляції між мовою, мовленнєвими продуктами й дискурсом, визначити комунікативну компетенцію мовців, особливості функціонування мовних форм маніфестації знань у тексті чи комунікативній ситуації.

Розуміння перекладу як міжмовного явища, посередництва між мовами і культурами, виводить нас на сприйняття його як єдності когнітивної і комунікативної складових. Конвергентний розгляд когнітивних і комунікативних аспектів мовленнєвої діяльності [7, с. 11] передбачає вивчення перекладу як мисленнєво-мовленнєвої діяльності, що здійснюється на перетині двох мов із залученням щонайменше двох лінгвокультур і мовних картин світу [1, с. 24],

Дослідження перекладу з когнітивної перспективи полягає у визначенні механізмів породження перекладу, способів структурування інформаційного потоку при відтворенні змісту повідомлення цільовою мовою, розкритті особливостей створення концептуальної основи образу цільового тексту, виявленні характеру взаємодії когнітивних структур в перекладі та описі специфіки когнітивної організації перекладу. Дослідження цього феномена з комунікативного погляду передбачає аналіз особливостей його комунікативної реалізації, з'ясування інтенції автора вихідного тексту і комунікативно-прагматичних характеристик аудиторії.

Когнітивно-дискурсивна парадигма характеризується інтегративним характером, оскільки вона є синтезом двох фундаментальних напрямів сучасних лінгво-перекладознавчих досліджень - когнітивної лінгвістики та дискурсології. Хоча термін когнітивний знаходиться в назві наукової парадигми на першому місці, співвідношення когнітивного пласту з дискурсивним можна описати як частину і ціле, оскільки когнітивний план комунікації є однією з характеристик і компонентів дискурсу [3, с. 7]. На думку О. С. Кубрякової, дослідження в площині когнітивно-дискурсивної парадигми дозволяє виявити, яким чином певне мовне явище задовольняє як когнітивні, так і дискурсивні вимоги [4, с. 520]. Це уможливлює здійснення максимально повного і всебічного опису об'єкта аналізу, у якому можна було б урахувати когнітивні й комунікативні особливості його функціонування в системі мови. Залучення провідних теоретико-методологічних принципів когнітивної лінгвістики і дискурсології до дослідження перекладу зумовлює переосмислення цього явища: переклад постає як особливого виду

© *Ivantsiv O. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 53-56
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

дискурсивна діяльність, у ході якої породжується і набуває мовного оформлення нова когнітивна сутність - концепт цільового тексту [1, с. 23].

Інтеграційною основою синтезу цих двох провідних напрямів лінгвістики є людський фактор. Ключову роль у процесі перекладу відіграє перекладач як креативна мовна особистість. Креативність мовної особистості перекладача трактують як його внутрішній ресурс, що дозволяє відмовитися від стереотипних способів мислення та виявляти нові способи вирішення перекладацьких проблем [6, с. 359-362]. Крім того, під час дослідження перекладу потрібно враховувати роль автора вихідного тексту з його установками й інтенціями та реципієнта цільового тексту з його реакцією на переклад, а також з його потребами і національно-культурними особливостями [8, с. 24]. Перекладач у своїй професійній діяльності здійснює складні розумові операції, які ґрунтуються на його власних лінгвістичних і когнітивних знаннях, перекладацькій

компетентності й урахуванні комунікативної інтенції, соціокультурних, психолінгвістичних та етнокультурних установок, прихованих у концептах, спрямованих на певну аудиторію.

Центральне місце в лінгвістичних дослідженнях у межах когнітивно-дискурсивної парадигми посідає дискурс, який інтерпретується як інтегральне явище, когнітивно-комунікативна діяльність, що постає як сукупність процесу й результату, у якій гармонійно поєднується лінгвістичне та екстралінгвістичне [9]. Такий інтегративний підхід до аналізу дискурсу дає можливість виявити особливості його побудови та інтерпретації на поверхневому (дискурсивному) й глибинному (когнітивному) рівнях [3, с. 5]. Актуальність дискурсивного підходу до дослідження перекладознавчих проблем є очевидною. У сучасній науковій літературі переклад дедалі частіше розглядається як процес і результат діяльності творчої особистості – перекладача [10]. Дискурсивний підхід до вивчення перекладу передбачає врахування трьох основних чинників дискурс-аналізу, таких як: 1) реальні суб'єкти текстової комунікації (автор, перекладач та реципієнт вихідної і цільової мов) як мовні особистості (чинник "людей"); 2) смисли й концепти, актуалізовані у свідомості кожного суб'єкта на основі мовних засобів текстів мови оригіналу/перекладу (чинник "засобів"); 3) динаміка інтердискурсивної взаємодії кожної мовної особистості з відповідним текстом та між собою (чинник "спілкування") [5, с. 83].

Вивчення перекладу у межах когнітивно-дискурсивної дослідницької парадигми дозволяє з'ясувати усю специфіку процесу творення перекладацького дискурсу, під час якого перекладач оперує змістом оригіналу, в результаті чого породжується комунікативно актуальний смисл, що репрезентується через зміст одиниць мови перекладу і набуває матеріального оформленн для передачі цільовій аудиторії [2, с. 13].

Діяльнісна модель перекладу як когнітивно-комунікативної діяльності охоплює низку послідовних етапів [2]:

© *Іванців О. В.*

1) осмислення перекладачем загального смислу вихідного тексту, визначення текстового концепту оригіналу та проектування його на картину світу цільової мови;

2) планування цільової аудиторії (її національної картини світу, стилю комунікації, інтенцій, сфери інтересів);

3) визначення глобальної та локальних стратегій, тактик і прийомів перекладу;

4) мовленнєва реалізація перекладу;

5) аналіз перекладу, коригування стратегічних рішень і виправлення випадкових помилок.

Когнітивно-дискурсивна наукова парадигма передбачає дослідження перекладу та його сутності в нерозривній єдності пізнавальних і функціональних основ. Переклад постає як антропоорієнтована практика, єдність процесу і результату професійної мисленнєво-мовленнєвої діяльності перекладача.

Когнітивно-дискурсивний підхід до осмислення перекладу з його антропологічним фокусуванням на мовній особистості та на процесуальному аспекті перекладу відкриває перспективи для гармонізації методик і термінологічно-понятійного апарату вітчизняного і зарубіжного перекладознавства.

Література

1. *Андрієнко Т. П.* Когнітивний аспект перекладацького дискурсу / Т. П. Андрієнко // European Journal of Psycholinguistics. – 2016. – № 3 (1). – С. 23-33. 2. *Андрієнко Т. П.* Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність / Т. П. Андрієнко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. – Сер. : Філологічні науки. – 2014. – Кн. 3. – С. 13-17. 3. *Губик С.В.* Когнитивно-дискурсивное исследование английского экономического массмсдийного дискурса (на материале журнала “The Economist”): автореф. дис, на соискание ученой степени канд, филол. наук: спец. 10.02.04 “Германские языки” / С. В. Губик. – Уфа, 2006. – 25 с. 4. *Кубрякова Е. С.* Язык и знание. На пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Кубрякова Е. С. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с. 5. *Леонтьева К. И.* Дискурсивная онтология перевода : к обоснованию статуса / К. И. Леонтьева // Вестник Тверск. гос. ун-та. – Серия : Филология. – 2012. – № 10. – С. 78-85. 6. *Поликарпов А. М.* Интегративная модель процесса перевода и языковая личность переводчика / А. М. Поликарпов // Функционально-когнитивный анализ языковых единиц и его аппликативный потенциал: материалы I Междунар. науч. конф. – Барнаул, 2011. – С. 359-362. 7. *Приходько А. М.* Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем’єр, 2008. – 332 с. 8. *Сдобников В. В.* Коммуникативно-функциональный подход к переводу в российском переводоведении / В. В. Сдобников // Вестник Московск. гос. ун-та им. М. В. Ломоносова. – Серия : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2009. – № 2. – С. 19-30. 9. *Шевченко И. С.* Речевой акт как единица дискурса : когнитивно-прагматический подход [Электронный ресурс] / И. С. Шевченко // Тверской лингвистический меридиан : сб. научн. статей / Твер. гое, ун-т ; под ред. Л. П. Рыжовой. – Тверь, 2007. – Вып. 7: В мире языка. – С. 69-80. 10. *Шевченко О. Я.* Языковая личность переводчика : на материале дискурса Б. В. Заходера: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Шевченко Ольга Николаевна. – Волгоград, 2005.

© *Ivantsiv O. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 57-61
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81’42.131.1 “312”

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ У СЕМАНТИЧНОМУ І КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ РАКУРСАХ

О. М. Кагановська
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

Стаття присвячена дослідженню логіко-смислових відношень у семантиці художнього тексту з позицій когнітивної та комунікативної динаміки розгортання текстових концептів.
Ключові слова: текстові концепти, художній текст, семантика, концептологія.

THE FICTION IN SEMANTIC AND CONCEPTUAL PERSPECTIVES

O. M. Kahanovska
Doctor of Philological Sciences, Professor,
Chief of Department of Spanish and French philology
Kyiv National Linguistic University

The article explores the hierarchy of logical and meaning relations in fiction semantics from the perspective of cognitive and communicative dynamics of textual concepts development.
Key words: textual concepts, fiction, semantics, conceptology.

Результати дослідження семантики художнього тексту останніх десятиліть позначили динамічний підхід до формування теорій, сутність яких полягає у відповіді на питання щодо процесів, що відбуваються у художніх творах. Постановка цього питання, що підтверджують праці вітчизняних дослідників художнього тексту, пояснюється зверненням до глибинних семантичних процесів у художньому тексті й розглядається як закономірне явище у розвитку філологічної науки, пов’язане з необхідністю виділення, аналізу й послідовного опису досліджуваних творів.

Термінологічна невизначеність поняття текстового концепту, відсутність комплексного підходу до дослідження текстових концептів художнього твору [див. 7] зумовлюють необхідність подальшого всебічного аналізу його природи з використанням новітніх методик, зорієнтованих на проникнення в глибинні механізми художньої творчості. При комплексному підході до вивчення текстових концептів художнього твору на перший план виходить інтеграція когнітивного і наративного планів, яка дозволяє простежити та проаналізувати динаміку розгортання текстових концептів і продемонструвати їхню структурну розгалуженість. Прийняття антропоцентризму і когнітивізму як загальних принципових установок сучасної лінгвістики виходить з урахування інтенціональності та динамічної природи художнього тексту. Можливість з’ясування багатьох, на перший погляд, суперечливих властивостей художнього тексту вбачали в його динамічному характері В.В.Виноградов і М.М.Бахтін. Так, В.В.Виноградов зазначав, що відносна вічність й

© Кагановська О. М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 57-61
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

абсолютна миттєвість, одиничність поданих у художньому творі образів полягають в їхній потенційній універсальності, конкретність твору – в абстрагуванні, а його суб'єктивна авторська замкненість – у загальній значущості [4, с. 9–10]. Окреслення динамічного характеру тексту через встановлення кореляції інтенції та її втілення властиве М.М.Бахтіну, який через дану кореляцію виходить на загальні характеристики тексту: "Динамічні взаємовідношення цих моментів, їхня боротьба визначають характер тексту" [2, с. 307]. Сучасний підхід до дослідження семантики художнього тексту позначений зміщенням у бік моделювання й експлікації імплікованих структур. У поетичній формі подібне розуміння семантики подається Л.Вітгенштейном: "Мова долає думки. І до того так, що за зовнішньою формою цього одягу неможливо зробити висновок про форму прихованої за нею думки, оскільки зовнішня форма одягу створена зовсім не для того, щоб виявляти форму тіла" [5, с. 4.002].

Наприкінці XX сторіччя у романських дослідженнях з проблематики художнього тексту окреслилися нові смислотвірні тенденції, пов'язані з перенесенням акценту на специфіку зв'язку автора мистецького твору з описуваною ним художньою реальністю. Процеси, що проходять в художньому тексті, пояснюються, виходячи як із ролі автора, так і співучасті читача у текстотвірному процесі. У вираженні смислу тексту через мережу семантичних одиниць насамперед постає дослідження концептуальної організації художнього тексту, що розгортається як ієрархічна текстова структура змістового рівня.

У ряді романських досліджень запропоновано розгляд художнього тексту як абстрактної моделі, що організує висловлювання. Відповідно до загальноприйнятої формули структурування тексту, з його розумінням як теоретичної абстракції (***текст = дискурс – контекст***), підкреслюються суттєві характеристики тексту, а саме його здатність до виокремлення з оточення і варіювання способів реалізації. У такому ракурсі художній текст окреслюється як своєрідне силове поле, всередині якого здійснюється певний опір. Подібний опір розуміється як зв'язок семантичного і формального планів між тим, що вже було сказано, і тим, на що зорієнтована кінцівка художнього твору, тобто на всьому семантичному просторі, на якому розгортаються текстові концепти.

Така характерна якість текстових концептів художнього тексту, як **імплікативність**, визначає залучення комплексної методики дослідження з перенесенням центру уваги на поєднання лінгвістики і поетики і подальшим виділенням їх в особливу філологічну галузь, яка, будучи близькою до мовознавства і літературознавства, водночас є відмінною від одного й другого. Вивчення концептуальної організації художнього тексту стає переважальною у дослідженні його семантики, що зумовило пріоритетність концептуального підходу у лінгвопоетиці.

Одна з фундаментальних тез концептуального підходу до вивчення семантики художнього тексту виходить із положення щодо відносної незавершеності художнього тексту. Художній характер твору розкривається не в копіюванні і кодуванні дійсності, а в дієвому її відображенні і перетворенні. Традиційність уваги до знакового характеру

© *Kahanovska O. M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 57-61
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

художнього тексту полягає у розумінні художнього тексту як складного знаку найвищого порядку з множинністю значень. У вітчизняній лінгвістиці положення про різносмисловість, двошаровість мови інтегроване в понятті подвійності, стереоскопічності світу художньої літератури. Стереоскопічність стає тим важелем, що визначає глибинність семантики художнього тексту і зумовлює її дослідження як явища, знаковий характер якого визначає його імпліцитний характер. Така властивість художнього тексту, як природна імпліцитність, ґрунтується на здатності текстів передавати не лише те, що має буквальну інтерпретацію, але й те, що "втягнуто у текст" асоціаціями і конотаціями, часто неусвідомленими.

Імпліцитний характер художнього тексту визначив усталеність тенденції комплексного розгляду художнього тексту в останні десятиліття, нарівні з іншими різнорівневими одиницями й елементами тексту в аспекті їхніх віртуальних потенцій і актуальних якостей, що проявляються у створенні тексту як комунікативної одиниці, у формуванні загальних і часткових текстових категорій.

У загальнотеоретичному плані концептуальний аналіз художнього тексту є логічним продовженням семантичного аналізу. Суттєва відмінність між обома видами аналізу у дослідженні текстових концептів художнього твору зумовлюється виходом на різні рівні абстракції. Сам термін "концептуальний аналіз" відрізняється певною двозначністю через те, що може позначати і аналіз концептів, і спосіб аналітичної процедури. У дослідженні семантики художнього тексту переважає інтеграційний підхід, тобто як аналіз за допомогою концептів, так і аналіз, що має концепти своїми вихідними одиницями. Таким чином, у результаті проведення концептуального аналізу відкривається можливість немов зазирнути до душі автора й тим самим заповнити безодню між мовою і мисленням. Головна відмінність між семантичним і концептуальним аналізом вбачається нами у здатності глибше розкрити через концептуальний аналіз концептуальну сутність художнього тексту, що позначається на напрямах розгортання текстових концептів.

У дослідженні текстових концептів художнього твору наряду з концептуальним підходом роль відіграє роль взаємне врахування герменевтичного та психологічного підходів. У художньому тексті вбачається тип мовлення, опосередкований шляхом "оповідач → персонаж", таким чином, що оповідачеві надається об'єктивний статус, а персонажу – суб'єктивний. Французькі дослідження, що традиційно зумовлені ***психологічним*** підходом до художнього тексту, виходять з його суб'єктивно-об'єктивного характеру. За такого підходу художній текст розглядається як цілісне утворення, що реалізує найрізноманітніші засоби мовного і розумового рівнів. Таким чином, у художньому тексті природньо закладене підґрунтя мовно-розумового плану, що зумовлює перенесення акценту або на психоаналіз, або на особистість письменника чи читача. Динаміка логіко-смислових відношень у парі "письменник – читач" пояснюється семантичною багатогранністю художнього тексту, розкриваючись в оповідному ланцюгу.

Подібна багатогранність узгоджується з ефектом **напруження**, або

© *Кагановська О. М.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 57-61
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

внутрішнього натягнення, сутність якого полягає у визначенні істинності, а також невичерпної глибини художнього твору. Внутрішнє натягнення термінологічно асоціюється з **щільністю викладу**, у плані підвищення інформативних можливостей тексту, які роблять текст надінформативним і насиченим. Через напруження художнього твору розв'язується так зване "протиріччя відкриття і прихованості", а саме імплікованих та експлікованих структур, що складають підґрунтя текстових концептів. Розкриття концептуальної сутності художнього тексту здійснюється шляхом залучення відповідних методик аналізу художнього тексту, в яких шляхом висвітлення імпліцитно-експліцитних зв'язків розкривається динаміка розгортання текстових концептів. Залучення семантико-когнітивного аналізу до вивчення **концептів** художнього твору акцентує на динаміці їхнього розгортання в тексті і ґрунтується на понятті **вербалізованих концептів**. Призначенням вербалізованих концептів, що мають у своєму змісті як "омовлювану", так і "неомовлювану" інформацію, іншими словами, експліцитну та імпліцитну, є осмислення світу дійсності у різних типах діяльності, одним з яких є текстова діяльність. Проблема звернення до текстових концептів як до підґрунтя формування метаобразів фактично зводиться до скрупульозних пошуків засобів вираження концепту, що концентрує у собі результати авторського опанування дійсності і пропагує їх читачеві. У працях вітчизняних і російських мовознавців текстові концепти розглядаються через розкриття системних мовних або мовленнєвих зв'язків. Дослідження текстових концептів виходять у категоріальну сферу інформативності взагалі, інтерпретують їх як своєрідну змістово-концептуальну інформацію, тематичні сітки, топіки. У ряді робіт спостерігаються прямо протилежні тенденції або до ототожнення текстових концептів із смислом художнього твору, або до їхнього повного протиставлення. Текстові концепти визначаються як своєрідні понятєві елементи, тобто ментальні одиниці, що не містяться безпосередньо ні в мовній, ні в ментальній сферах, а представлені у формі умовної одиниці, спрямованої на комплексне вивчення мови, свідомості і культури. Різноплановістю відрізняється розуміння текстових концептів як засобів своєрідного програмування, враховуючи положення про те, що метою текстового аналізу має бути не те, що автор **хоче сказати**, а **реально сказане**, незалежне від інтенцій автора; інакше кажучи, об'єктом інтересу стає сам художній текст.

Відкривається простір для набуття художнім текстом множинності, якою передбачена "неусуненість" смислів, що переходить межі їхнього простого співіснування. Йдеться про таку множинність смислів, що створює "**багатогосмислову напруженість"** (термін наш. – О.К.). У термінологічному плані через багатосмислову напруженість відбувається конденсація текстових елементів мовного і мовленнєвого рівнів, що коригує напрями проходження смислових ліній у семантичному просторі художнього твору.

Відмітна риса багатосмислової напруженості міститься в її фокусуванні на імпліцитно-експліцитних зв'язках. Багатосмислова напруженість є прийомом побудови художнього тексту і корелює з ефектом **висунення**, оскільки відбиває

© *Kahanovska O. M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 57-61
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

специфіку структури і композиції художнього тексту, що, у свою чергу, дозволяє повніше проаналізувати їхні текстотвірні функції. У багатосмисловій напруженості формується така якість текстових концептів, як надкатегоріальність, що виводить їх у позапросторові і позачасові межі.

У співвіднесенні текстових концептів з текстовою реальністю закладене їхнє діалогічне підґрунтя. У діалозі, що проходить у тексті, діалогуючі сторони перебувають у нерівнозначному становищі через те, що ***текст є відповіддю на питання концепту***. Виходячи з того, що "загальний смисл концепту відповідає змісту тексту" [3, с. 44], однією з найголовніших його особливостей стає його відносна питальність: у питанні, поставленому концептом, вже закладена відповідь, обумовлена сутністю самого концепту, який "більше знає, ніж хоче дізнатися" [1, с. 418]. Характеристикою концепту стає перспективне бачення, пов'язане з тим, що всі можливі відповіді на питання, поставлене концептом, подані тільки як можливі, не прораховані заздалегідь. В описі концепту враховані дві форми аналізу, а саме: *логічний аналіз*, спрямований на встановлення закономірностей його внутрішньої організації і моделювання взаємозв'язків, елементів, що входять до нього, та *ейдетичний аналіз*, сконцентрований на сутнісній природі концепту, інакше кажучи, на способі його існування у мисленні – ізольовано від інших концептів або у вигляді відносно сфокусованих сутностей з можливістю їхньої проекції [6, с. 4–5].

Існування прихованих способів реалізації смислу у концептуальній організації художнього тексту має суттєве значення для дослідження семантики твору, оскільки дозволяють виділити концепт як сукупність загальних і суттєвих ознак метаобразів [8, с. 50]. Методики концептуального аналізу, що існують на даний час, пропонують інтерпретацію концептів на засадах семантичних примітивів, у різноманітних контекстах, шляхом використання формалізованої мови семантичного запису, залежно від зміни ідеологічних доктрин. Відмінності поданих методик полягають не стільки в об'єктах аналізу, скільки у запропонованих підходах: спільним для всіх них є пошук певної структури (як метамови фреймів і сценаріїв, або метамови культури), за допомогою якої може бути описаний концепт.

Література

1. *Барт Р.* Семиотика. Поэтика : Избранные работы : Пер. с фр. / Р. Барт – М. : Прогресс – Универсус, 1994. – 616 с. 2. *Бахтин М. М.* Проблема текста // М. М. Бахтин. Собр. соч. в 7-и т. – Т. 5 : Работы 1940-х – начала 1960-х г.г. – М. : Русские словари. – 1996. – С. 306–326. 3. *Брудный А. А., Шукуров Э. Д.* Мир общения / А. А. Брудный, Э. Д. Шакуров. – Фрунзе : Кыргызстан, 1977. – 71 с. 4. *Виноградов В. В.* О теории художественной речи / В. В. Виноградов. – М. : Высшая школа, 1971. – 238 с. 5. *Витгенштейн Л.* Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн / Под ред. В. Ф. Асмуса. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1958. – 133 с. 6. *Жаботинская С. А.* Когнитивная лингвистика : принципы концептуального моделирования / С. А. Жаботинская // Лінгвістичні студії. – Вип. 2. – Черкаси. – 1997. – С.3–11. 7. *Кагановська О. М.* Текстові концепти художньої прози: когнітивна та комунікативна динаміка (на матеріалі французької романістики середини XX сторіччя) : дис. … доктора філол. наук : 10.02.05 – романські мови. – К. : КНЛУ, 2003. – 504 с. 8. *Коровкин М. М.* Фреймовые связи в тексте / М. М. Коровкин // Язык и модель мира : Сб. науч. тр. – Вып. 416. – М. : Моск. гос. лингв. ун-т. – 1993. – С. 48–60.

© *Кагановська О. М.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 62-65
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81.133.1'37:82-3(44)"19"

ІНТЕРПРЕТАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ТЕОРІЇ МОЖЛИВИХ СВІТІВ

Г. М. Каратєєва
доцент кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті представлений теоретичний екскурс в історію появи, розвитку та інтерпретації теорії можливих світів у контексті сучасних лінгвопоетичних студій.

Ключові слова: теорія можливих світів, мультиверс, текстовий світ, сфера ментальності, когнітивна поетика, інтерпретація тексту.

INTERPRETATIVE APPROACH TO THEORY OF THE POSSIBLE WORDS

H. M. Karatieieva
Associate Professor at the Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

The article presents a theoretical insight into history, development and interpretation of the possible world theory in the context of modern linguo-poetic studios.

Key words: possible world theory, multiverse, text world, sphere of mentality, cognitive poetics, text interpretation.

Сьогодні при дослідженні семантики художнього тексту одну з провідних позицій займає проблема багатомірності подання навколишньої дійсності в художньому просторі. Однією з найактуальніших теорій дослідження художнього тексту, що завжди репрезентує певний світ, є теорія можливих світів. Теорія можливих світів виникла та розглядається вже давно в логіці та математиці; щодо лінгвістики та поетики, то це відносно нова проблема, шляхи аналізу якої перебувають у стадії розробки багатьма лінгвістами та дослідниками художнього вимислу різних країн. Уперше проблема можливих світів була поставлена німецьким філософом, фізиком і математиком Г. В. Лейбніцем, який зазначав, що Божественний розум включає безкінечну кількість світів, але Бог вибирає найкращий зі світів і творить його таким, яким він є згідно з законами гармонії. У 1970-х роках ідея можливих світів або "реляційна семантика" розвивалась та досліджувалась в модальній логіці. У модальній логіці теорія можливих світів представляє собою розгляд можливих положень справ, що безпосередньо пов'язано з вивченням різновірогідних можливостей розвитку кожної даної ситуації в межах законів природи та логіки. Окрім того, оскільки можливі світи є абстрактною альтернативою реальному світу, це поняття використовується також у розробці логічних операцій [2, с. 5; 4, с. 9–12; 11].

Поняття можливі світи у когнітивній поетиці є набагато ширшим та різноплановішим, ніж у модальній логіці. Передовсім, сам світ художнього тексту є можливим світом (уявним, белетристичним, оповідним, фіктивним, тощо), що позначається багатим спектром найменувань: світ наративу, світ тексту, оповідний світ, світ художнього твору, світ дискурсу тощо. Поняття "текстовий світ" (термін Я. Петефі) завжди ототожнювалося з можливим художнім світом: "Можливий світ художнього тексту – це простір тексту, тобто індивідуальна авторська модель світу" [3, с. 165]. Сам світ тексту детермінується таким чином: це сценарій, контекст, тип реальності, який виникає в уяві читача під час читання, той стан справ, який має смисл у конкретному тексті [4, с. 13–14].

Interpretative approach to theory of the possible words (in Ukrainian)

© *Karatieieva H. M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 62-65
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

На наш погляд, згідно з вищепредставленими дефініціями можливого текстового світу, у поетиці йдеться саме про епістемологічне розуміння терміна "можливий світ".

Реальність – це всесвіт, простір, який містить множинність світів. Звідси існує безліч визначень світу художнього тексту, в основі яких міститься феномен "багатосвіття". У зв'язку з цим, видається необхідним порівняти світ художнього тексту з "мультиверсумом". Мультиверсум (*multiverse*: поєднання лат. *multum* – багато та *universum* – всесвіт) позначає буквально багатосвіття; всесвіт як сукупність світів із різними фізичними законами й числом вимірювань. Однією зі складових мультиверсума є той всесвіт (універсум), у якому мешкаємо ми, щодо літературного твору – це універсум художнього вимислу, в якому перебувають персонажі; у свою чергу, кожний персонажний світ містить безліч інших різнорівневих світів, що взаємодіють між собою. Це багатосвіття може бути вписане в трирівневу структуру, запропоновану У. Еко: I рівень – рівень усього тексту як актуалізованого можливого світу – ярус текстової дійсності; II рівень – можливі підсвіти, які є бажаними, прогнозованими, уявними відносно самих персонажів; III рівень – можливі підсвіти, які виникають в уяві читача в процесі читання твору [11]. Зауважимо, що саме завдяки цій різносвітовості художнього твору він сам постає як своєрідний та різнобічний образ, у той же час, будучи комплексним творінням. Будь-який уявний текстовий світ керується тими ж самими законами, що й світ об'єктивної дійсності, який, у свою чергу, є його прообразом [4, с. 12; 8, с. 23]. Уявні світи, створені автором, задіяні в міметичні відношення з актуальним світом, тобто вони "імітують" актуальний / реальний світ, але ніколи його не дублюють – вони одночасно подібні й різні [7; 8, с. 24; 10]. Художні можливі світи – це "версії світу", ментальна репрезентація дійсності, "уможлювлювання" реальності, вторинне створювання світу [10]. Незважаючи на все зазначене, на думку У. Марголін, проведення паралелей, референцій між актуальним і художнім світами є безглуздим заняттям, оскільки вони належать до різних онтологічних сутностей [9, с. 332; 5, с. 15–16]. Ідеться про те, що сюжетність художнього дискурсу визначається його квазіденотативною природою. Вигадана історія не може бути істинною чи ні, вона відмежована від реальності рамками особливої художньої мовної гри. У зв'язку з цим, виокремлюються три типи текстів, щодо їх відображення можливих текстових світів: а) тексти з логічно послідовними світами (еквівалент – твір, що відображає сюжет відносно реальним способом); б) тексти, структура яких може бути порівняна зі "швейцарським сиром": існують прогалини, де логіка відсутня, але ці прогалини чітко обмежені, як "дірки в сирі" (до цих двох типів текстів відноситься, наприклад, пізня проза французького письменника XXI століття Ж.-М. Г. Ле Клезіо); в) тексти без світів, еквівалентом яких виступає абстрактний живопис: тексти, систематично побудовані на замовчуванні та протиріччях; тексти, у яких описані об'єкти постійно піддаються різним метаморфозам та трансформаціям (зразком такого типу текстів є рання поетика Ле Клезіо) [12]. Ідеться про те, що будь-яка текстова дійсність може бути представленою як модельний світ, такий, що відповідає стану справ у реальному світі, є фізично та логічно можливим та немодельний світ, представлений стан справ у якому суперечить реальності – неможливий можливий світ [5, с. 16].

Беручи до уваги твердження В. Ф. Асмус, згідно з яким у процесі читання будь-якого

© Каратєєва Г. М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 62-65
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

художнього тексту читач свідомо входить у своєрідний особливий світ, який представляє для нього особливу, але все ж таки реальність [1, с. 36; 7; 11], та О. Д. Шмельова, який зазначає, що письменник завжди ніби "прикидається", що зображує реальний світ [6, с. 115–116], ми розглядаємо вигаданий світ тексту як художню реальність, квазіреальність, на тлі якої розгортаються персонажні світи, що, у свою чергу, підпорядковують інші можливі світи.

Художні можливі світи – це не реально існуючі простори, це світи, які перебувають виключно в сфері ментальності. Незважаючи на це, уявні світи – це не порожні простори, а заповнені / заселені сутності, що, як і об'єктивний світ, актуалізуються мовними засобами, тобто їх ідеальна сутність "схоплюється" мовним знаком [2, с. 79; 9, с. 332–334]. У зв'язку з тим, що загальна картина світу й різноманіття світів відображені в семантиці мови, перш за все, на лексичному рівні, то є можливим зазначити, що безліч світів задає семантику мови [4, с. 11].

За Ю. А. Обелець, можливий світ художнього тексту є складним ієрархічним конструктом, що може бути представлений у вигляді триярусного утворення. Перший ярус містить світи персонажів – ***мікросвіти*** (підсвіти); другий репрезентований у вигляді ***макросвіту***, або сюжетних ліній, де взаємодіють мікросвіти, що у своїй сукупності складають уявний мегасвіт художнього тексту; третій має назву ***мегарівень*** та передбачає підпорядкування цілого тексту [там само, с. 19–20]. Для уникнення плутанини в термінології, ми позначаємо світ усього художнього тексту як ***художній можливий мегасвіт***; персонажні світи – як ***макросвіти***; світи, що розгортаються на рівні мовлення персонажа / оповідача – як ***можливі мікросвіти***. Макросвіт персонажа розглядається нами як сукупність варіативних можливих мікросвітів, різновекторних просторів мислення персонажа, якими він сам (чи за допомогою оповідача, інших персонажів) розумово переміщається. Можливі мікросвіти – це ймовірний стан справ по відношенню до суб'єкта, що перебуває в квазіреальності, описує її й проектує своє "я" на інші розумові простори [2, с. 10]. Персонаж на рівні з автором / оповідачем та читачем є одним із основних антропоцентрів художнього твору, у структурі образу якого, ментальні переміщення займають одне із центральних місць. Якщо акціональна поведінка характеризує персонажа як особистість, що діє певним чином, то ментальні переміщення зображують персонажа / оповідача як особистість, що мислить певним чином, тобто постійно переміщується лабіринтом своєї свідомості. У той же час, дослідження уявної подорожі персонажа / оповідача (автора) лабіринтом своєї свідомості є одним з основних шляхів пізнання його особистості та відповідних їй характеристик. Інтерес представляє й той факт, що свідомість "іншого" у світі об'єктивної дійсності була, є й, напевно, назавжди залишиться для нас "таємницею", на відміну від персонажів, оповідачів та авторів художніх текстових світів; у більшості з них свідомість текстових антропоцентрів, прообразом яких є людина, перебуває на поверхні й піддається "зчитуванню" та інтерпретації. Так, розвідка ментального універсуму ле-клезіанської прози виявила, що твори письменника являють собою складний та багатий медитативний текстовий простір, базисом творення якого виступає розгортання текстового концепту-константи УЯВНА ПОДОРОЖ на рівні різнорідних переміщень

© Karatieieva H. M.

персонажів / оповідача подумки. Останні носять як імпліцитний, так і експліцитний характер. Дослідження віддзеркалення категорії модальності у художньому просторі на рівні умовних / гіпотетичних конструкцій та різнохарактерних світопороджувальних операторів виявило, що уявна подорож персонажа / оповідача в ле-клезіанській прозі розгортається на рівні таких мікросвітів: паралельний мікросвіт; мікросвіт уявних перспектив; мікросвіт утрачених можливостей; ірреальний мікросвіт; мікросвіт аналогій; мікросвіт сумнівів, здогадів та припущень; мікросвіт можливих альтернатив; мікросвіт пошуку; ретроспективний мікросвіт; мікросвіт планів, бажань, мрій / фантазій. Аналіз різнорідних можливих мікросвітів прози Ле Клезіо показав, що кожний окремий мікросвіт має свої специфічні графічні, граматичні, синтаксичні, лексичні маркери вплетення в тканину художнього тексту. За показниками обсягу, виокремлені можливі мікросвіти можуть формувати як мікропростори, так і макропростори. Усі зазначені мікросвіти розгортаються не відсторонено один від одного, а перебувають у тісній взаємодії на основі паралельності, перехрещення та включення. Частотність цих переміщень є маркером маргінальності ле-клезіанського персонажа, який, взаємодіючи з текстовою реальністю та переживаючи її психофізично, перебуває у постійному фізично-розумовому русі, що втілює текстовий концепт ПОШУК. Уявні переміщення оповідача, що зображує певну текстову дійсність та її діячів – персонажів, надають загального медитативного, психологічного та стилістично індивідуального тону поетиці Ле Клезіо.

Отже, художній текст у сучасних лінгвопоетичних розвідках розглядається як один із уявних можливих світів, який розгортається в кореляції зі світом дійсності, створюючи свій варіант реальності – квазіреальність, і який сам формує складний конструкт – мультиверсум різнорівневих світів. Однією з найпопулярніших та найцікавіших теорій, що скерована на розгляд такого художнього мультиверсуму є теорія можливих світів. Зазначимо, що остання представляє перспективний методологічний фундамент для дослідження не тільки простору художніх текстів та його ключових сутностей, але й будь-якого типу дискурсу.

Література

1. Асмус В. С. В защиту вымысла // Вопросы теории и истории эстетики. – М., 1968. – С. 11–36. 2. Бабушкин А. П. “Возможные миры” в семантическом пространстве языка. – Воронеж : ВГУ, 2001. – 86 с. 3. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров. Человек. Текст. Семиосфера. История. – М. : Языки русской культуры, 1996. – XVI, 447 с. 4. Обелец Ю. А. Темпоральная структура возможных миров художественного текста (на материале англоязычной прозы) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. – Одесса, 2006. – 212 с. 5. Смущинська І. В. Модальність французького художнього тексту : типи та засоби вираження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови”. – К., 2003. – 39 с. 6. Шмелев А. Д. Суждения о вымышленном мире : референция, истинность, прагматика // Логический анализ языка. Истина и истинность в культуре и языке. – М., 1995. – С. 115–122. 7. Hill B. Fiction et conditionnels : les penser ensemble. – P Access: http://www.lemensuel.net . 8. Kleiber G. Problèmes sémantiques : la polysémie en questions. – Villeneuve d’Ascq : Presses universitaires du Septentrion, 1999. – 233 p. 9. Margolin U. The constitution of story worlds : Fictional and/or otherwise // Semiotica. – Berlin ; N.Y., 2000. – Vol. 131, № 3/4. – P. 327–358. 10. Murzilli N. La fiction ou l'expérimentation des possibles. – Access : http://www.fabula.org. 11. Possible-worlds theory. – Access : .http://www.lamar.colostate.edu. 12. Ryan M.-L. Des mondes possibles aux univers parallèles. – Access: http://www.fabula.org/atelier.php

© Каратєєва Г. М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 66-69
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2 (075.8)

У ПОШУКАХ СУЧАСНОГО ПІДРУЧНИКА ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

А. Х. Кастро Родрігес
доцент кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглядається питання про необхідність створення сучасного підручника іспанської мови для університетів.
Ключові слова: іспанська мова, підручник, підручник іноземної мови.

SEARCHING FOR A MODERN SPANISH LANGUAGE TEXTBOOK

A. J. Castro Rodríguez
associate Professor of the Department of Romance and Modern Greek Philology,
Translation and Interpretation
Kiev national linguistic University

The article is dedicated to the question of creating a Modern Spanish Language Textbook for university students.
Key words: Spanish language, textbook, textbook of a foreign language.

Популярність іспанської мови серед студентів зростає із року в рік швидкими темпами, і це не випадково. Зростання інтересу до її вивчення починається від початку 60-х років – епохи корінних змін у житті острова Куба, часу розвитку туристичних ринків країн регіону – Мексики, Домініканської Республіки, Аргентини, Перу, Еквадору, Чилі та інших країн Латинської Америки; а також зростання економіки регіону та будівництва великої кількості об'єктів туристичної інфраструктури. Восьмидесяті роки – початок демократичних перетворень в Іспанії: країна вступає до Європейської Економічної Спільноти, Іспанія відкривається для інших народів світу. Початок 90-х років - це час зростання виїзного туризму в Іспанію і Латинську Америку з країн, що входили до складу колишнього СРСР.

Іспанська мова є офіційною мовою в 21 країні, вона займає перше місце у світі серед індоєвропейських мов за кількості тих, які говорять нею як рідною. Це третя мова за кількістю користувачів в Інтернеті (182 мільйони), третя мова за кількістю користувачів у соціальних мережах і друга мова за кількістю користувачів у Твіттері, 30% населення в південних штатах США спілкується іспанською мовою. За прогнозами, 7,5% світового населення розмовлятиме іспанською мовою до 2030 року, а до 2050 року, США стане першою іспаномовною країною у світі за кількістю тих, які розмовляють цією мовою [7].

Довгий час англійська мова займала місце глобальної мови. Це було пов'язано з політичним становищем після закінчення Другої світової війни. Зараз ми живемо в час, коли надаються усі можливості для розвитку міжнародного туризму та вивчення

Searching for a modern Spanish language textbook (in Ukrainian)

© Castro Rodríguez A. J.

іноземних мов. Із об'єктивних причин, англійська мова починає поступатися своїм домінуючим місцем іспанській мові, особливо в сферах туризму та культури. Іспаномовні країни щороку приймають понад 120 мільйонів туристів, до того ж, щорічне зростання кількості туристів в окремих країнах Латинської Америки щорічно складає понад 22% [8]. Звісно, що без Латинської Америки, "іспанська мова була б просто невеликою європейською мовою" [9].

З іншого боку, реалізація принципу "єдності в різноманітності", проголошеного Королівською академією іспанської мови, пом'якшення академічної політики в питаннях, що стосуються національних варіантів іспанської мови, ще раз підкреслює ступінь помилковості використання однієї кастильської міноритарної норми іспанської мови в процесі її викладання, оскільки "...не існує паніспанських норм, які відбирали б переважні варіанти, немає країни або регіону, що визнається усіма носієм мовного стандарту і чия форма мови копіювалася б мешканцями інших країн" [5, с. 154].

Ще в 2014 р. аналітична компанія "Комон Сенс Едвайзери" (Common Sence Advisory) опублікувала результати дослідження з питання впливу локалізації веб-сайтів на зростання продажів. Результат був очікуваним: "не можу прочитати – не куплю" (англ. Can't read, won't buy) [10]. Якими б успішними не були ваші продажі "у себе дома", прийде момент, коли доведеться шукати вихід на міжнародні ринки, але для цього потрібні хороший переклад і локалізація тексту. "Мовна локалізація – це переклад і культурна адаптація продукту (тексту) до особливостей певної країни, регіону або групи населення" [11]. Локалізований текст вимагає виконання професійного перекладу носієм мови або добре підготовленим фахівцем, який повинен адаптувати зміст перекладу під культурні особливості цільових ринків і менталітету кінцевого користувача тексту, тобто, під певний національний або регіональний варіант. В умовах глобалізації економіки і її орієнтування на зовнішні ринки, такий підхід більше, ніж виправданий.

Наявність деяких фонетичних особливостей "європейського" варіанту іспанської мови не перешкоджає спілкуванню. В той же час, наявність ряду лексичних, граматичних і термінологічних відмінностей можуть стати гальмом для спілкування з латиноамериканським регіоном. Присутність цих особливостей іспанської мови Америки [1], а також ряду інших лінгвістичних і лінгвокраїнознавчих особливостей регіону, ставлять нові завдання при підготовці фахівців з іспанської мови. Їх облік в освітньому процесі є методичною і економічною необхідністю сучасного розвиненого суспільства.

Останніми роками робляться спроби опису, так званої паніспанської норми іспанської мови, тобто, тієї мовної норми, якою користуються всі більш або менш культурні люди, що говорять іспанською мовою в різних країнах. Спроба створення деякого світового стандарту іспанської мови, що діє як об'єднуюча сила серед усього різноманіття варіантів, на наш погляд, є ілюзорною спробою створення деякої норми мови, позбавленої регіональних особливостей. Спогади про історичну спадкоємність

© Кастро Родрігес А. Х.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 66-69
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

по відношенню до "історичної батьківщини", давно поступилися місцем прагматичному та утилітарному підходу. Якщо знання того або іншого варіанту мови допоможе нам у просуванні товарів і послуг, то тоді треба ним користуватися, але, для володіння тією або іншою нормою мови, необхідно розширити уявлення студентів про цю мову і не обмежуватися лише знанням мовної норми, використовуваної меншістю тих, що говорять цією мовою.

Рішення про те, який варіант мови прийнятніше використати в тій чи іншій ситуації, доводитися приймати практично щодня в кожній комунікативній ситуації, але, орієнтуючись лише на одну міноритарну норму в процесі викладання, наші спроби адаптуватися до реалій сучасної епохи приречені на провал, тим більше, що всі національні варіанти іспанської мови в країнах Латинський Америки мають певну спільність, яку можна «протиставити» європейській нормі іспанської мови. Із вище перелічених особливостей іспанської мови та її становища у світі, постає низка не менш важливих запитань про те, яким має бути сучасний підручник іспанської мови для ВНЗ. Підручник іноземної мови – це головний інструмент навчання у будь-якому навчально-методичному комплексі. Теоретично він має укладатися максимально доступно і просто для його користувачів.

Підручник завжди викликає до себе неоднозначне ставлення з боку студентів і викладачів. Іноді міркування про його якість і відповідність сучасній методиці викладання та потребам учнів відрізняються суб'єктивністю, досить часто ставиться мета просування того чи іншого підручника без урахування запитів і очікувань студентів від пропонованого підручника. Зазвичай пропонується підручник на безальтернативній основі, що призводить до сумних результатів – згаяний час упродовж трьох років вивчення іспанської мови, а це понад 400 годин практичного заняття, не призводять до очікувань студентів вільно навчитися розмовляти іспанською мовою, не кажучи вже про економічний компонент цього питання.

Зрозуміло, об'єктивний вибір того чи іншого підручника є достатньо складним завданням. Існує величезна кількість нових хороших підручників, опублікованих в Аргентині [4], на Кубі [2], у Мексиці [6], в Іспанії [3], однак, не зважаючи на те, що з точки зору методики викладання, це вдалі підручники, вони не повністю відповідають існуючим програмам із іспанської мови для різних спеціальностей. Практично немає сучасних підручників іспанської мови, що написані українськими авторами. Таким чином, ситуація більш, ніж тривожна в цьому питанні. Вважається, що якість сучасного підручника залежить від показників продажів. Це міркування за сутністю хибне, особливо, якщо врахувати, що навчальні програми ВНЗ України, як правило, передбачають вивчення іноземної мови за одним основним підручником на безальтернативній основі.

Чим, на наш погляд, повинен відрізнятися сучасний підручник іспанської мови для ВНЗ України?

1. Чіткістю структури;

© Castro Rodríguez A. J.

2. Сучасною лексикою;
3. Актуальними темами;
4. Усною мовною спрямованістю;
5. Багатою країнознавчою інформацією;
6. Достатньою кількістю тренувальних вправ;
7. Регулярністю завдань для повторення пройденого матеріалу;
8. Практичною спрямованістю;
9. Послідовністю формування видів мовною діяльністю;
10. Відображенням особливостей іспанської мови Латинської Америки;
11. Застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Сьогодні вивчення іспанської мови має тенденцію постійного динамічного зростання у всьому світі. Україна не є виключенням. Водночас, у нашому випадку, на відміну від інших країн, інтерес до вивчення іспанської мови не сприяв виникненню нових спільних проектів з ібероамериканськими або іспанськими університетами зі створення не просто підручника для університетів України, а навчального комплексу, який відповідав би найсучаснішим методичним вимогам, що відображають останні тенденції вивчення іспанської мови.

Іспанська мова – це ключ до цілого світу багатих культур і нових можливостей. Тому розширення викладання іспанської мови, що спостерігається у всьому світі, матиме великі перспективи в Україні. Однак, для того, щоб не відстати остаточно від світових тенденцій, необхідно розпочати створення нових, сучасних і затребуваних підручників іспанської мови. Без урахування цієї проблематики, як і раніше випускатимуться неконкурентоздатні фахівці в сфері іспанської мови, що володіють, у кращому випадку, не автентичною, застарілою мовою. Ось чому створення нових національних підручників іспанської мови – поклик часу.

Література

1. *Носкова А.И., Плеухова Е.А.*. Эволюция испанского языка в странах Латинской Америки. Филология и культура. – Казань, 2013.- № 1 (31). – с. 84-90. 2. *Cáceres León Diana Rosa.* Español en Cuba. Manual de español para extranjeros de la Universidad de La Habana, nivel A1 y B2. Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz, 2013. – 195 p. 3. *Castro Viudez Francisca, Pilar Díaz Ballesteros, Ignacio Rodero Díez, Carmen Sardinero Francos.* Nuevo Español en Marcha. Editorial SGEL, Madrid, 2014. – 152 p. 4. *Corpas Jaime, García Eva, Garmendia Agustín, Kosel Carina, Soriano Carmen, Tonnelier Bibiano*. Aula del Sur 1. Curso de Español. Voces del Sur, 2009.- 152 p. 5. *Lipski John M.* El español de América. Madrid, Ediciones Cátedra, 2002. 6. *Maqueo Ana María.* Español para extranjeros 2. Editorial LIMUSA, México, 2012. – 316 p. 7. espanol-crece-lengua-materna-chino-ingles-caen-20160119-0000. 8. UNWTO. Tourism Highlights. 2015 Edition. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.aprendedeturismo.org/que - paises - del – mundo – que – reciben – mas - turistas-y-en-america-latina/. 9. http://www.latercera.com/noticia/ cultura/2015/05/1453-630327-9-christopher-dominguez-michael-sin-latinoamerica-el-espanol-seria-una-pequena.shtml.
10. http://www.commonsenseadvisory.com/AbstractView.aspx?ArticleID=8057.
11.https:// ru.wikipedia.org/wiki/Языковая_локализация.

© *Кастро Родрігес А. Х.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 70-74
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81’255.4(44)

ФОНОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕЛОДИКИ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

В. А. Кирилова
викладач кафедри романської і новогрецької філології та переклад
з виконанням обов’язків заступника декана факультету перекладачів
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглядаються особливості фонографічної стилізації персонажного мовлення новел і повісті «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського та засоби відтворення мелодики українського твору у французьких перекладах Еміля Крюби та Жана-Клода Маркаде. Шляхом зіставного аналізу вихідного та цільового текстів нами виділяються характерні перекладацьки прийоми, що слугують збереженню фонетичної виразності авторської мови у французькому художньому перекладі.

Ключові слова: фонографічна стилізація, персонажне мовлення, мелодика, український твір, зіставний аналіз, перекладацькі прийоми, фонетична виразність, авторська мова, французький художній переклад.

PHONOGRAPHIC STYLIZATION OF MIHAYLO KOTSYUBINSKY MELODYK AND THEIR REPRODUCTION IN THE FRENCH ARTISTIC TRANSLATION

V. A. Kyrylova
lecturer, Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
with duties of the deputy dean of the Faculty of Translation
Kyiv National Linguistic University

The article invstigaes the phonographic stylization of the character speech of the novels and the story «The shadows of forgotten ancestors» by Mihaylo Kotsyubinsky and the techniques of the restitution of Ukranian wok melodicity in French translaions made by Emile Kruba and Jean-Claude Marcadé. Through a comparative analysis of the target and source texts we distinguish the main methods of translations that are used for the conserving of the author's language phonetic expressiveness in French artistic translation.

Key word: phonographic stylization, character speech, Ukranian wok, melodicity, comparative analysis, methods of translations, phonetic expressiveness, author's language, French artistic translation.

Широке використання фонетичних можливостей мови або їх відсутність характеризують індивідуально-авторські особливості стилю. Для відтворення естетичного враження звуковий ряд твору має чимось вирізнятись і привертати до себе увагу. Найчастіше використовується повтор однорідних звукових елементів. Однорідні звуки насичують будь-яку мову і стилістично нейтральні у художньо-виразному плані, але саме завдяки інтонації, що вирізняє вагомі у смисловому або емоційному відношенні слова, вони виступають виразним засобом, створюють інтонаційно-звукову систему мови, тісно пов’язану з лексичною, семантичною та емоційно-смисловою її структурою. В цьому

© Kyrylova V. A.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 70-74
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

випадку фонографічна організація мови може бути розкрита лише в даному контексті, у зв'язку із загальною виразною направленістю мови персонажу або авторської мови загалом. З цього приводу у перекладача виникає запитання, чи можна використовувати звуконаслідування цільової мови, чи слід перекладати відповідною мовою. Загалом, у практиці перекладу схиляються до того, що недоцільно використовувати фонеми відповідної мови, оскільки це призведе до втрати або зміни культурного колориту твору, бо звукове оформлення твору має важливі художні функції.

Фонографічна стилізація персонажного мовлення передбачає відбір найтиповіших або, навпаки, індивідуальних фонетичних засобів мовлення та їх фіксацію у формі порушення нормативного правопису відповідних лексичних одиниць з метою втілення художнього задуму автора [8]. У світовому мовознавстві фонографічні стилізації відомі під терміном «графон», автором якого є В. Кухаренко: «Графон – це фіксація індивідуальних вимовних особливостей мовця» [5, с. 17–18]. Українська дослідниця типологізує графон залежно від його прагматичного навантаження, підкреслюючи, що причини, які породжують графічно зафіксовані відхилення від вимовної норми, не схожі одна на одну й можуть бути поділені на дві групи. Перша пов'язана з настроєм, емоційним станом у момент мовлення, віком, тобто має оказіональний, минущий характер. Друга відображає походження, освітній, соціальний статус героя й має рекурентний, постійний характер. Основою класифікації графона виступає дихотомія «індивідуальне – колективне», відштовхуючись від якої, нами пропонується виділяти у повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського три його різновиди:

1) особливості мовлення, зумовлені фізичним та емоційним станом і віковою несформованістю мовлення (дефекти мовлення, стан сп'яніння, стан афекту, дитяче мовлення):

Текст оригіналу	**Переклад Е. Крюби**	**Переклад Ж.-К. Маркаде**
– Стій, – гукав на неї Іван, — звідки ти? *– З Я-вор-рова, – цокотіла зубами синя Марічка.* *– А чия ти?* *– Ковальова.* *–Бувай здорова, ковальова!* [2, с. 37]	*– Arrête, –lui criait Ivan, d'où es-tu ?* *–DeYavoriv, disait Maritchka toute bleue en claquant des dents.* *– Etquefaittonpère ?* *– Il est forgeron.* *– Nous nous reverrons, la fille du forgeron!* [11, p. 24]	*– Arrête, — lui criait Ivan – d'où es-tu ?* *– De Ya-vo-riv, – disait en claquant des dents Maritchka, bleue de froid.* *– Quelle est ta famille ?* *– Les Ko val.* *– Salut, fille des Koval!* [12, p. 26]

У перекладі Ж.-К. Маркаде не відтворено яскраву деталь. Відповідь Марічки про те, що вона є *Ковальова*, виглядає як її прізвище, але ж на початку твору зазначалося, що Марійчине прізвище – Гуменюк. Тобто стає зрозумілим, що вона є дочкою коваля. Проте чомусь перекладач транслітерує слово *Koval* і подає його із великої літери, як прізвище. Окрім гри слів у перекладі Ж.-К. Маркаде також втрачено риму, що значно зменшує емоційність діалогу. У свою чергу, Е. Крюбі вдалося зберегти римування, здійснивши лексико-граматичну трансформацію, таким чином адаптуючи незрозумілу, на перший

© Кирилова В. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 70-74
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

погляд, ситуацію, для її сприйняття французьким читачем (*Nous nous reverrons, la fille du forgeron*).

2) особливості мовлення, зумовлені соціально-регіональною стратифікацією мови (соціолекти, просторіччя, регіональні діалекти, регіональні різновиди мови).

Текст оригіналу	**Переклад Е. Крюби**	**Переклад Ж.-К. Маркаде**
*– Я **си** обую файно та й буду дівка…* *– А я вже вмію грати в денцівку.* *– Наш Федір зробив **си** таку **файну** флояру… та й як зайграє…*[2, с. 35]	*– Je me chausserai bien et je serai une grande fille…* *– Et moi, je sais jouer du galoubet.* *– Chez nous, Fedir s'est fait une si **belle** flûte... et dès qu'il se met à jouer...*[11, p. 21]	*– Je me chausse comme il faut et je vais être une jeune fille...* *– Et moi, je sais déjà jouer du chalumeau.* *– Notre Fedir s'est fabriqué, lui aussi, une si **jolie** flûte... et quand il se met à en jouer...*[12, p. 23]

У французькому перекладі регіональний колорит втрачено, і це, на нашу думку пов'язано із прагненням Е. Крюба полегшити сприйняття твору пересічним французьким читачем. Ймовірно, керуючись тією ж метою, Ж.-К. Маркаде так само підбирає для відтворення гуцульських діалектизмів нейтральні аналогові відповідники у французькій мові.

3) особливості мовлення, зумовлені «зіткненням двох мов» (іноземний акцент) [4]: «*Міщанин! Галабурдник! Йй треба декорум… поєдинок…* [2, с. 139] // «*Un petit-bourgeois!.. un faiseur de tapage.. il lui faut le décorum...»* [11, p. 126]; «*Тоді вона міряла його злими очима: – Осел! Ви нічого не розумієте…»* [2, с. 140] // «*Alors elle le mesurait de son regard mauvais: – Espèce d'âne! Vous ne comprenez rien...»* [11, p. 126]. У першому прикладі «зіткнення мов» збереглося, але у другому, на жаль, було втрачено. Вірогідно тому, що в оригінальному тексті вживався русизм, до якого важко знайти еквівалент у французькій мові. Зауважимо, що мовні обмеження виявляються через варіативність вимови окремих звуків та їхніх сполучень або правил читання на рівні двох окремих мовних систем. Нейтралізація розмовних форм та структур може призвести до втрати важливих смислових нюансів, які майже ніколи не можуть бути достатньо компенсованими в перекладі. Цей факт змушує перекладачів шукати нових шляхів вирішення цієї складної проблеми, переводячи її з переважно мовної площини у таку, де мовні чинники взаємодіють із нормативними, психологічними та культурними.

Необхідно зважати на те, що однією з найяскравіших естетичних одиниць мови є її **милозвучність** [9, с. 236], її привабливий акустичний лад. Ці складові забезпечуються артикуляторною злагодженістю звуків і звукосполучень, урівноваженістю голосних із приголосними у мовленнєвому потоці, багатьма фонетичними чергуваннями та іншими чинниками. Милозвучність української мови досягається природним чергуванням окремих голосних і приголосних звуків, можливістю вживати фонетичні варіанти слів та словоформ. Милозвучність в українській мові досягається чергуванням голосних і приголосних У – В, І – Й, використанням фонетичних варіантів повнозначних і службових слів, зокрема прийменників З – ІЗ – ЗІ, У – УВІ, ПІД – ПІДІ – ПІДО, НАД – НАДІ [7, с. 25].

© Kyrylova V. A.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 70-74
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Принагідно звернімо увагу на такий уривок: *«Щез би у озеро та в тріски!»* [2, с. 416]. На перший погляд, таке чергування не відповідає правилам, оскільки в літературній мові закономірним є вживання У між приголосними, а В – між голосними. Але авторський варіант виглядає більш милозвучним, він ніби нагадує сталий вираз, фольклорний прокльон. М. Коцюбинський володіє неперевершеним відчуттям мови, він добре відчуває її милозвучність та вибирає фонетичні варіанти службових слів відповідно до особистого сприйняття милозвучності.

Крім поширеного чергування *у–в*, в українській мові зрідка вживаються *ув–уві–вві*: «*Хоч на час увільнитись від нього, забути, спочити. Я утомився»* [3, с. 121]. Ці фонетичні особливості вкрай важко відобразити у перекладі, оскільки суттєво різняться граматика і фонетика української та французької мов. Але перекладачеві вдалося відтворити загальну милозвучність новел М. Коцюбинського: *«Ми йдемо серед поля. Три білих вівчарки і я. Тихий шепіт пливе перед нами, дихання молодих колосків збирається в блакитну пару. Десь збоку вогко підпадьомкає перепел, бренькнула в житі срібна струна цвіркуна. Повітря тремтить від спеки, і в срібнім мареві танцюють далекі тополі. Широко, гарно, спокійно»* [2, с. 122] // *«Nous allons à travers champs. Les trois bergers blancs et moi. Un doux murmure flotte devant nous, la respiration des jeunes épis se condense en une vapeur bleue. Quelque part à côté, une caille margotte, la corde argentée d'un grillon vient de tinter dans le seigle. L'air tremble dans la chaleur torride, et le peupliers éloignés dansent dans un voile d'argent. Comme tout est vaste, beau, calme»* [11, p. 180]. Цікавий експресивно-стилістичний ефект справляє й естетично спрямована **ономатопея**. Як відомо, **ономатопея** (гр. *ὀνοματοποιία* від *ὄνομα* «ім'я»+ *ποιέω* «роблю, творю») – слово, що є результатом звуконаслідування, а також процес творення таких слів. Найчастіше ономатопеїстичною є лексика, яка прямо пов'язана з істотами або предметами – джерелами звуку: наприклад, дієслова типу «квакати», «нявкати», «кукурікати», «торохтіти» і похідні від них іменники [1, с. 168]. Також у спеціальних лексикографічних працях пропонується таке визначення ономатопеї: «Ономатопея – процес імітації засобами мови різних позамовних звукових явищ, а також самі слова, що є результатом звуконаслідування: дзижчати, гавкати, кудкудакати, туркотіти тощо» [6, с. 508].

Розгляньмо декілька прикладів вживання ономатопеї в оригіналі та її вдалого відтворення у перекладі: «*Трембіта!.. **Туру-рай-ра… Туру-рай-ра…»*** [2, с. 38] // «*Trembita!.. **Tourou-raï-ra… Tourou-raï-ra…»*** [11, p. 25] // «*La trembita!... **Tourou-raï-ra... Tourou-raï-ra**...»* [12, p. 28]; «*Десь збоку вогко **підпадьомкає** перепел, **бренькнула** в житі срібна струна цвіркуна»* [2, с. 122] // «*Quelque part à côté, une caille **margotte**, la corde argentée d'un grillon **vient de tinter** dans le seigle»* [11, p. 180]; «*Хочу спіймати, записати у пам'яті — і не виходить. От-от, здається... **Тью-і, тью-і, ті-і-і...** Ні, зовсім не так. **Трійю-тіх-тіх...** І не подібно* [2, с. 123] // «*…je veux les saisir, les noter dans ma mémoire –et je n'y arrive pas. Ça y est, semble-t-il. **Tiou-i, tiou-i, ti-i-i...** Non, ce n'est pas ça du tout. **Triou-tic-tic**…»* [11, p. 182].

Отже, у французьких перекладах Е. Крюби та Жана-Клода Маркаде ми, як правило,

© Кирилова В. А.

спостерігаємо спробу перекладачів передати регіонально марковану мову різними перекладацькими засобами, що, з нашої точки зору, подекуди є суперечливим. Проте, не можна не зауважити, що функціонально такі засоби відповідають оригінальним фонографічним компонентам. Зміст та особливості форми твору також надають більшу чи меншу можливість її використання. Проте будь-який художній текст завжди організований фонетично у відповідності з законами мови: він не повинен мати немилозвучних сполучень, ритмічно та інтонаційно відповідає змісту. Нерідко український автор вдається до фонографічних засобів характеризації мовлення персонажа, покликаних пояснити притаманні йому аномалії мовлення, які, у свою чергу, можуть бути пов'язані з різноманітними фізіологічними, індивідуально-психологічними та соціальними чинниками.

Таким чином, у французькому художньому перекладі фонографічні засоби враховуються поряд із іншими засобами стилізації. В цілому ефект народного мовлення в перекладі досягається за рахунок використання лексичних та граматичних замін, а також транскрипції. Перекладачі прагнуть, з одного боку, зробити текст природним та зрозумілим для цільового читача, одомашнюючи регіональний колорит українського твору, з другого – якнайповніше передати його експресивний колорит, зберігаючи фонографічні засоби шляхом транскрибування. Підсумовуючи, вважаємо доречним процитувати слова з наукової праці Е. Крюба, в якій дослідник підкреслює важливість фонографічних засобів у творах українського прозаїка: «Коцюбинський використовує різноманітні вербальні інструменти, щоб відтворити звукову реальність» [13, с. 243]. Ця констатація французького перекладознавця є підтвердженням отриманих у нашому дослідженні неспростовних висновків щодо важливості відтворення фонографічних «інструментів» з метою створення у перекладі рівноцінної оригіналові «звукової реальності».

Література

1. *Ганич Д. І.* Словник лінгвістичних термінів. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с. 2. *Коцюбинський М. М.* Вибрані твори. Повісті та оповідання. – К. : Дніпро, 1977. – 499 с. 3. *Коцюбинський М. М.* Тіні забутих предків : повість, оповідання. – Х. : Фоліо, 2013. – 156 с. 4. *Куликова М. Н.* Фонографическая стилизация речи : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. – СПб., 2011. – 20 с. 5. *Кухаренко В. А.* Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 1988. – 192 с. 6. *Літературознавчий словник-довідник.* – К. : ВЦ Академія, 2007. – 752 с. 7. *Пономарів О. Д.* Сучасна українська мова : Підручник. – К. : Либідь, 2001.– 400 с. 8. *Смуцинська І. В.* Суб'єктивна модальність французької прози. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2001. – 256 с. 9.*Тоцька Н. І.* Про милозвучність української мови // Загальна та експериментальна фонетика : [Зб. наук. праць і матеріалів] / Відп. ред. Л. Г. Скалозуб. – К, 2001. – С. 236. 10 .*Dictionnare de linguistique* / [Jean Dubois, Mathée Biacomo, Louis Guespin, Christiane Marcellesi, Jean-Baptiste Marcellesi, Jean-Pierre Mével]. – Paris : Librairie Larousse, 1973. – 516 pp. 11. *Kotsioubynsky M.* Nouvelles / M. Kotsioubynsky ; Traduit par E. Kriuba. – K. : Dnipro, 1971. – 207 p. 12. *Kotsioubynsky M.* Ombres des ancêtres oublis «Les chevaux de feu frants» / M. Kotsioubynsky ; Traduit par J.-C. Marcade. – Paris : Imprimerie P.I.U.F., 1970. – 122 p. 13.*Kruba E.* Mychajlo Kocjubynskyj et la prose ukrainienne de son temps / Kruba E. : Thèse presentée devant l'université de Lille III, 1982. – 780 p.

Phonographic stylization of Mihaylo Kotsyubinsky melodyk and their reproduction in the French artistic translation (in Ukrainian)

© *Kyrylova V. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 75-78
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2'373.49 (045)

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ КЛАСИФІКАЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ В ІСПАНСЬКОМУ МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

А. М. Ковальчук
аспірант кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті аналізуються особливості структурно-семантичного підходу до класифікації евфемістичних одиниць та їх функціонування в іспанському мас-медійному дискурсі.

Ключові слова: евфемізм, структурна класифікація евфемізмів, семантична класифікація евфемізмів, мас-медійний дискурс, жіночий журнал.

STRUCTURAL AND SEMANTIC ASPECT OF THE CLASSIFICATION OF EUPHEMISMS IN THE SPANISH MASS-MEDIA DISCOURSE

A. M. Kovalchuk
PhD of Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

The article is dedicated to the analysis of the peculiarities of structural and semantic approach to the classification of euphemisms and their functioning in Spanish media discourse.

Key words: euphemism, structural classification of euphemisms, semantic classification of euphemisms, mass-media discourse, women magazines.

Вивчення поняття *евфемії* сьогодні є актуальною лінгвістичною проблемою, адже останнім часом процеси утворення евфемізмів відбуваються надзвичайно інтенсивно, що пов'язано з існуванням норм і правил мовної поведінки в суспільстві. Вживання евфемізмів у мас-медіа та суспільно значущих сферах мовленнєвої діяльності сприяє їх масштабному поширенню. Тому проблема класифікації евфемістичних одиниць представляє значний інтерес для дослідників, чим обумовлює **актуальність** дослідження.

На сьогодні в лінгвістиці не існує єдиного бачення класифікації евфемізмів: типи класифікацій, які існують, відрізняються залежно від аспекту, який лежить в його основі. На даний момент існують десятки класифікацій, розроблених вітчизняними та зарубіжними мовознавцями: рівнева та лексико-семантична класифікація (А. М. Кацев, Б. О. Ларін, В. П. Москвін), мотиваційна класифікація евфемізмів (Л. А. Булаховський, Ж. Ж. Варбот, Б. О. Ларін,), за ступенем складності шифрування (В. П. Москвін), морфологічна класифікація (Б. О. Ларін). ана стаття має на **меті** узагальнити існуючі уявлення щодо класифікації евфемізмів за структурним та семантичним принципами. Отже, **об'єктом** дослідження є класифікації евфемізмів у сучасних лінгвістичних розвідках, а **предметом** – семантичні та структурні особливості евфемізмів. **Матеріалом дослідження** виступають статті жіночих іспанських інтернет-видань *Ellahoy*, *Cosmopolitan* та *Mujerhoy*.У роботі застосовуються такі загальнонаукові **методи** дослідження як аналіз, синтез, узагальнення та порівняння для опрацювання теоретичних робіт.

Класифікація евфемізмів за структурною основою орієнтована, в першу чергу, на способи утворення евфемізмів у мові та їх структурну характеристику. Під структурною характеристикою розуміються одиниці евфемістичного характеру: окремі слова, словосполучення, речення, кінцева форма яких напряму залежить від способів та прийомів їх

© Ковальчук А. М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 75-78
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

утворення. До найпоширеніших способів утворення евфемізмів відносять метафоризацію, метонімізацію, а також запозичені слова [1, с. 25]. Одним із найбільш вживаних способів евфемізації є запозичення іншомовних слів, так як їх значення є менш прозорим, а тому вони розуміються як менш образливі. Так, в іспанських жіночих журналах слово *"gorda"* (укр. *"товста"*) та словосполучення *"medida grande"* (укр. *"великий розмір"*) вважаються табуйованими, і часто замінюються евфемізмами англомовного походження. Наприклад, вживаються словосполучення *"plus size", "extra large"* або *"extended size"* замість *"medida grande"* (укр. "*великий розмір"*). Заголовок статті *"Otoño sensual con vestidos extra large"* (укр. *"Чутлива осінь у сукнях extra large"*) містить англомовний евфемізм, який, по-перше, привертає увагу читачок, так як є вживаним не тільки в іспаномовному суспільстві; по-друге, словосполучення англомовного походження розглядається не як образливе, а навпаки як тенденція моди. Вчені другої половини XX століття орієнтуються на системні способи утворення евфемізмів у мові. Так, до типових способів додаються словотворчі процеси, фонетичні спотворення, використання одиниць іншої мови та абревіація [6, с. 61-62]. Найбільш повна класифікація за структурною основою була запропонована Б. Уорреном. Формальні зміни *("formal innovation")*, або структурні утворення евфемізмів, вчений поділяє на три основні групи, утворені за допомогою: словотворчих засобів *("word-formation devices")*, фонетичних змін *("phonemic modification")* та запозичень *("loan words")*. Під словотворчими засобами Б. Уоррен розуміє афіксальне словотворення, ініціальну абревіацію, складання слів та ономатопею [7, с. 130-133]. Як приклад афіксального словотворення є вживання слова *"rellenita"* (укр. "*повненька"*), в якому зменшувальний суфікс "-ita" пом'якшує значення та може вживатись як евфемізм до поняття *"gorda"* (укр. "*товста"*). Як приклад складання слів можна навести вживання слова *"curvilínea"* у словосполученні *"mujer curvilínea"* у значенні *"фігурна жінка"*, яке вважається більш м'яким та образним.

Найбільш повна класифікація за способом утворення була запропонована мовознавцем В. П. Москвіним, який пропонує розглядати способи утворення евфемізмів крізь призму способів мовного вираження, проте він значно ширше поглянув на це явище. До вже виділених раніше іноземними лінгвістами способів: метонімії, метафори, синекдохи, перифрази, абревіації та іншомовних запозичень, В.П. Москвін також відносить [5, с.58-65]: прономіналізацію (поширеною ілюстрацією цього способу є вживання займенника *"eso"* замість іменника *"sexo"("Ellos no siempre piensan en eso")*); паронімічна заміна (слово *"cazar"* (укр. *"вполювати"*) вживається замість *"casar"* (укр. *"одружити"*) у заголовку статті *"La fórmula mágica de cazar un hombre"* для образного вираження ідеї спокуси чоловіка та для приховання справжнього наміру – одруження. Паронім лише натякає на справжній сенс статті, який можна сформулювати таким чином: "*Як одружити на собі чоловіка?"*; мейозис (словосполучення *"poco agraciado"* (укр. "*мало привабливий"*) є менш образливим, ніж *"feo"* (укр. "*страшний"*), тому саме його вживають частіше при описі рис обличчя *"…un rostro poco agraciado y de rasgos extravagantes"*); еліпсис (вживання слова *"el período"* у заголовку статті *"Desarreglos en el período"* замість *"el período menstrual"* вживається для завуальовування поняття); використання книжних слів та виразів (характерне для статей про здоров'я, в яких простомовні слова замінюються на медичні терміни. Наприклад, замість

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 75-78
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

іменника "*grano*" (укр. "*прищ*") вживається медичний термін "*acné"*); антономазію (вживання словосполучення *"el rey de pop"* (укр. "*король поп-музики"*) замість імені Michael Jackson); заміна лексеми близьким родовим поняття (вживання поняття "*maternidad"* (укр. "*материнство"*) замість більш вузького "*embarazo"* (укр. "*вагітність")*); перенесення з виду на вид (вживання виразу *"faltar a la verdad"* (укр. "*не казати правду"*) замість *"mentir"* (укр. "*брехати"*) обумовлене тим, що вираз є більш м'яким за значенням *("¿Porqué los niños faltan a la verdad?").* Таке різноманіття структури евфемізмів сприяє виникненню труднощів, намагаючись звести їх до єдиної класифікаційної моделі або при відмежуванні від інших суміжних мовних явищ. Таким чином, наявні класифікації за структурною основою багато у чому схожі та в цілому формують логічну картину, доповнюючи одна одну.

Класифікація евфемізмів, в основі якої лежить семантичний принцип, тісно пов'язана з семантичними змінами, запропоновані Г. Паулем. Виділені автором семантичні зміни побудовані по типу логічної схеми, включає розширення значення, звуження та зміщення значення. До семантичних змін, які сприяють утворенню евфемізмів, дослідники відносять також покращення значення, яке є провідним показником причетності того чи іншого вислову до евфемізмів. Евфемізми такого типу визначаються як етичні, направлені на покращення пейоративного вислову словом або фразою, що не містить негативного денотата [3; 4; 6]. Наприклад, *"poco atractiva"* (укр. *"не дуже приваблива"*) замість *"fea"* (укр. *"страшна"*). У наведеному прикладі функція вживання евфемізму – покращення значення висловлювання з метою уникнення комунікативного дискомфорту засобом заміни слова з прямим і неетичним еквівалентом. Дослідженням семантичного аспекту класифікації евфемізмів займався Е.Партрідж, який намагався систематизувати ці мовні одиниці. Так, до евфемізмів, утворених семантичним способом автор відносить: тропи; використання негативної літоти; перенаправлення думки у бажаному напрямі; невизначену фразу; заміну слова зі значенням дуже загальної супутньої обставини; семантичні зв'язки між евфемізмами та замінними корелятами; зменшення неприємного ефекту; навмисне замовчування; метонімізацію; метафоризацію; семантичний зсув; використання слів або виразів, значення яких є загадковим [1, с. 49-50].

Проте наведена класифікація включає як сталі евфемізми, зафіксовані в словниках, так і оказіоналізми. Крім того, вона охоплює не тільки семантичні способи, а й структурні. До того ж зазначена класифікація є дуже загальною і не конкретизує засоби утворення евфемізмів. Загалом, складність класифікації полягає в тому, що евфемістичні вирази не є сталими і часто їх значення змінюється від контексту. Так, розглянемо декілька прикладів евфемізмів, утворених одним із зазначених у класифікації способів. Вживання невизначеної фрази, тобто фрази неконкретної, абстрактної, в якості евфемізму можна побачити у заголовку статті "*Katy Perry hizo "mucho más" que besar a una chica"*, у якій вживається невизначена фраза *"mucho más"* (укр. *"набагато більше")*, яка в цьому контексті натякає на інтимні стосунки. Прикладом метафоризації виступає рекламне повідомлення в інтернет-версії журналу *Ellahoy:"¿Problemas en paraíso? Acaba con ellos. Lee Ellahoy"*, в якому *"paraíso"* (укр. "*рай"*) означає *"інтимне життя"*. Крім того, цей вираз є вуалітивним і його значення є загадковим, так як справжній зміст стає зрозумілим лише після натискання на

© Ковальчук А. М.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 75-78
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

гіперпосилання й перехід на сторінку зі статтями-порадами щодо покращення інтимного життя. Більш детальною і конкретизованою є класифікація, розроблена А. М. Кацевим. Дослідник розділяє способи утворення евфемізмів за способом заміни слова-табу на: семантичний, до якого відносять "генералізацію", "метафоризацію", "метонімізацію", "поляризацію значень", яка функціонує у вигляді повної антонімічності денотата та асоціата; заміна слова-табу на евфемізм: звукова аналогія, негативна префіксація, скорочення; запозичення з інших мов [2, с. 82-85].

Яскравим прикладом метафоризації є використання фразеологічних виразів замість поняття, яке евфемізуються. Так, у підзаголовку до статті про Кеті Пері *"La artista, sin pelos en la lengua, ha reconocido que hace años mantuvo relaciones "de mucho más" que un beso con las chicas")* вживається фразеологізм *"sin pelos en la lengua"* (укр. "*не соромлячись"*) замість "*no desatinarse"* (укр. "*не соромитись"*), який є більш образним та експресивним. До метонімізації поняття можна віднести вираз "*Se bebió una copa"* (укр. "*Випив чарку"*), який має значення *"випити алкогольний напій"*. Прикладом евфемізації за допомогою скорочення є слово *"peque"*, утворене від прикметника *"pequeño"* (укр. *"маленький"*), яке вживається у значенні *"niño"* (укр. *"дитина"*) у заголовку статті *"20 prendas y accesorios coloristas para los peques"*. Ця евфемістична заміна обумовлена більш образним навантаженням слова *"peque",* яке також за фонетичним звучанням асоціюється зі словами *"nene"*та *"bebe",* які належать до одного семантичного ряду.

Класифікацію А. М. Кацева можна вважати найбільш повною, логічною та обґрунтованою, так як дослідник в якості основи взяв лінгвістичні критерії, що систематизують способи евфемістичного утворення й дозволяє оцінити процес евфемізації у цілому. Мовознавець об'єднав структурний та семантичний підходи, адже вони взаємопов'язані та взаємоперетинаються. Саме таку класифікацію слід вважати структурно-семантичною. Вона розглядає евфемізацію як складний процес заміни табуйованих понять й охоплює всі рівні мови. Крім того, варто зазначити, що проаналізовані підходи до класифікації евфемістичних одиниць не заперечують одна одну, а скоріш доповнюють її.

Отже, перспективним напрямом подальших досліджень є розробка класифікацій евфемізмів за морфологічним та лексико-семантичним принципами, які повною мірою дозволять розглянути та систематизувати евфемістичні одиниці, які функціонують у сучасному іспанському мас-медійному дискурсі.

Література

1. *Дегтярева А. Р.* Функциональная типология эвфемизмов современного руського языка: дис. ... канд.филол. наук. – Кемерово, 2015. – 265 с. *2. Кацев А. М.* Языковое табу и эвфемия. – Л., 1988. – С. 80 – 143. *3. Крысин Л. П.* Эвфемизмы в современной русской речи // Русский язык конца XX столетия (1985–1995). – М.: Языки русской культуры, 2000. – С. 384-408 *4. Ларин Б. А.* Об эвфемизмах / Б. А. Ларин // История русского языка и общее языкознание. – М.: Просвещение, 1977. – С. 101-114. *5. Москвин В. П.* Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования // Вопр. языкознания. – 2001. – № 3. – С.58 – 69 *6. Сеничкина Е.П.* Эвфемизмы русского языка : Спецкурс: учеб. пособие. – 2-е изд., стер. – М. : Флинта, 2012. – 120 с. *7. Warren B.* What Euphemisms Tell Us about the Interpretation of Words // StudiaLinguistica. – Oslo-Stockholm: Scandinavian University press – 1992. – №2. – P. 128-171.

© *Kovalchuk A. M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 84-86
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2

ХАРАКТЕРИСТИКА МОРФО-СИНТАКСИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРИСЛІВНИКА В ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Н. М. Корбозерова
професор кафедри романської і новогрецької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті проаналізовано морфо-синтаксичні особливості прислівника в іспанській мові.
Ключові слова: прислівник, іспанська мова, функція.

CHARACTERISTICS OF MORPHOLOGICAL AND SYNTACTIC FEATURES OF ADVERB IN SPANISH LANGUAGE

N. M. Korbozerova
professor of the Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article analyzes the morphological and syntactic features of adverb in Spanish language.
Key words: adverb, Spanish language, function.

CARACTERÍSTICAS MORFO-SINTÁCTICAS DEL ADVERBIO ESPAÑOL

N. M. Korbozerova
profesora del Departamento de Filología y Traducción de Español y Griego Moderno
La Universidad Nacional de Lingüística de Kyiv

En el artículo se analizan las características morfo-sintácticas del adverbio en el idioma español.
Palabras clave: adverbio, idioma español, función.

Desde el punto de vista funcional, que recoge esencialmente la gramática moderna, el adverbio es una parte de la oración que modifica al verbo, al adjetivo u otro adverbio. Según Jespersen, el adverbio es una palabra que tiene asignada una función terciaria, es decir, modifica a palabras que, por su parte, ya ejercen una misión modificadora (el verbo, el adjetivo, que se refieren al sustantivo). El adverbio tiene, indudablemente, puntos de contacto con el adjetivo: esto se manifiesta en los llamados adverbios de modo. Dichos adverbios equivalen, dentro de su categoría, a los adjetivos calificativos dentro de la suya. En ambos casos se trata de formas léxicas en número indefinido o ilimitado, mientras que los demás adverbios o los adjetivos determinativos o pronominales están formado por un número limitado de formas que contienen las gramáticas. Finalmente, los adjetivos no calificativos son pronominales de la misma manera que los adverbios que no son de modo son, en su mayoría, de carácter más o menos pronominal. Se ha dicho, además, del mismo modo que el adjetivo es el complemento intrínseco del sustantivo, el adverbio lo es del verbo: *el paso lento – él pasa lentamente.*

El origen del adverbio es nominal; muchos adverbios son antiguos nombres empleados con frecuencia con valor adverbial: así *luego* procede del latín *loco* en ablativo. Podemos ver el proceso que lleva de un nombre a un adverbio en tal ejemplo: *apenas* pierde la significación de "pena" para tomar un valor análogo al de "casi no": *apenas pude hacerlo.* La palabra aparece mucho más gramaticalizada con el valor de "tan pronto como" o "así que": *Apenas lo hice me fui a la estación.*

Algunos adverbios tienen el carácter nominal: los en *-mente*, en español, tienen un *casus*

Characteristics of morphological and syntactic features of adverb in Spanish language (in Spanish) **[Características morfo-sintácticas del adverbio español]**
© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 84-86
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

adverbialis, exigido por el verbo, y otras clases de adverbios, como los pronominales de lugar y tiempo, admiten preposiciones como las palabras flexivas. El sufijo *-mente* sirve para dar forma adverbial a determinadas ideas nominales, pero no puede considerarse como la expresión de ningún verdadero caso. El hecho de que algunos adverbios sean capaces de combinarse con preposiciones nos lleva a pensar en una afinidad entre nombres y adverbios. Existen también, los llamados adverbios pronominales, de acuerdo con el carácter fundamental de los pronombres, pueden estar en el lugar que podría ocupar un nombre, es decir, pueden desempeñar una función análoga a la de un nombre dentro de la frase, por ejemplo: *estoy aquí – estoy en Salamanca*; y con adverbios regidos de preposiciones: *vengo de allí – vengo de la universidad*.

El adverbio pronominal ocupa solamente el lugar en que podría estar un nombre en una función determinada: la terciaria, o sea, la que consiste en modificar a una palabra que, a su vez, ya modifica a otra. El verbo y el adjetivo son palabras de función secundaria. El adverbio es una palabra de exclusiva función terciaria. La comparación entre un pronombre en función terciaria (el pronombre puede desempeñar tres funciones en la oración) y un adverbio pronominal es particularmente interesante cuando el empleo del pronombre o del adverbio no altera el sentido de una frase: *He llegado a la ciudad en la cual (donde) viven mis padres: la cual* – es un pronombre relativo y *donde* – un adverbio relativo. El adverbio y el pronombre pueden estar formados por el mismo tema: en latín *ittic (allí)* y el pronombre *Ule, illa, illud*, del cual deriva.

A pesar de los puntos de contacto señalados, el adverbio se distingue del nombre y del pronombre porque no se combina con los morfemas nominales (no tiene ni género, ni número, ni caso, aunque admite la comparación y, excepcionalmente, los sufijos diminutivos: *ahorita).* Lo que da verdadero carácter de adverbio a un semantema es el hecho de haberse especialisado en una función terciaria exclusiva, gracias a la cual puede calificar o determinar al verbo, al adjetivo u otro adverbio, junto a las demás características formales que hemos señalado. El adverbio es capaz de funcionar como verdadero elemento oracional, a la inversa de las preposiciones, conjunciones e interjecciones. Los adverbios tienen tales clases:

- primitivos y derivados: *bien, cerca; amablemente*, *cuidadosamente.* Pueden constar de una sola palabra o estar formados de dos o más palabras y constituir los llamados modos adverbiales: *a sabiendas, a pie juntillas*, *a buena de Dios.*
- se pueden dividir también los adverbios en calificativos y determinativos, aunque la segunda denominación no tiene mismo sentido que cuando es referida a adjetivos.
- existen adverbios pronominales y no pronominales. Los primeros tienen un modo de significar análogo al de los pronombres. Los demás se corresponden, en parte, a los adjetivos calificativos.
- la división entre los llamados adverbios fuertes y funcionales viene a coincidir parcialmente con la que hemos establecido entre adverbios simples y compuestos. Muchos adverbios tienen su origen en complementos nominales usados con frecuencia con valor adverbial: *cara a cara, en todas partes, etc.* Frente a los anteriores los llamados atenuados o débiles participan de un valor no adverbial: esto ocurre cuando los adverbios sirven de términos de enlace: *cuando, como.*

Vamos a referirnos a la clasificación tradicional de los adverbios españoles. Un grupo

© Корбозерова Н. М. [Korbozerova N. M.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 84-86
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

autónomo constituyen los adverbios de modo formados mediante el sufijo —*mente.* Los adverbios relativos, interrogativos, demostrativos, indefinidos constituyen el grupo de los pronominales *(donde, cuando).* Un grupo bien delimitado constituyen los demostrativos cuando tienen carácter local *(aquí, ahí*, *allí),* pero más confuso si se consideran tales los que expresan idea de tiempo *(ahora, después, antes).*

Hay también los adverbios indefinidos *(siempre*, *jamás*, *nunca)* y cuantitativos *(mucho, poco).* Con independencia del carácter pronominal o no pronominal de los adverbios, éstos suelen dividirse en los grupos tradicionales de tiempo, de lugar, de cantidad, de modo, etc., a los que se añaden los de afirmación, duda y negación. Los adverbios de afirmación *(sí,* por ejemplo y sus equivalentes,) pueden tener una función oracional más que modificadora. Si, por ejemplo, después de preguntarme si haré este ejercicio hoy, respondo simplemente *sí.* En este caso concreto, tiene un valor equivalente a la expresión oracional *haré.* La negación *no* se muestra, en cambio, con un sentido más claramente modificador. Los adverbios de duda – *quizá, tal vez*, *ojalá,* etc. – sirven para dar a la expresión verbal determinados valores modales.

Las posibilidades combinatorias de las distintas clases señaladas varían notablemente; esto tiene que ver con el carácter heterogéneo del adverbio. Los adverbios demostrativos de lugar, por ejemplo, admiten varias preposiciones – *de aquí, por allí*, etc. –, y también los de tiempo - *por ahora*, *desde mañana,* etc. –, cuyo empleo es imposible con otros adverbios, por ejemplo, los en *-mente* o de modo en general. Tampoco se combinan con preposiciones los de afirmación, duda o negación; *nada* tiene más bien un carácter de indefinido o cuantitativo. Estas diferencias en las posibilidades combinatorias están relacionadas con el carácter de los diversos adverbios y manifiestan importantes diferencias entre ellos. Existen, además, adverbios que admiten la combinación con una preposición o una conjunción que sigue al verbo, con lo cual se forman giros o locuciones preposicionales o conjuntivas: *después de, después que*, *después de que*, etc.

Existen, también, adverbios o formas adverbiales que pueden desempeñar otras funciones. En español no es frecuente la igualdad de forma externa para funciones distintas; sin embargo, palabras como *cuando* o *como*, que pueden tener un valor claramente adverbial, especialmente si tienen carácter interrogativo, como relativos se convierten en verdaderas conjunciones.

Los adverbios, finalmente, no afectan necesariamente a una de las tres clases de palabras indicadas: pueden modificar, también, a una oración entera: *Seguramente tu amigo no te había dicho la verdad.* El adverbio, como el adjetivo, también puede formar un sintagma. El grupo de palabras que tiene como núcleo un adverbio se llama un sintagma adverbial (SADV). El SADV aparece realizado bajo diferentes formas: *(1) bien*, *(2) muy bien; (3) lejos del centro; (3) muy lejos del centro.* En la última frase el núcleo es *lejos*; le acompaña el adverbio antepuesto *muy* y un sintagma preposicional pospuesto *del centro.* Gráficamente, el SADV tiene esta forma:

SADV

(PREM) NÚCLEO (POM)

El núcleo ocupa la función central e indispensable dentro del grupo; las demás funciones son opcionales, ordenadas alrededor del núcleo.

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 82-85
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1'42 : 82-312.4

ЛОГІКО-ІНФОРМАТИВНІ ЗАСОБИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ КОГНІТИВНОГО ДИСОНАНСУ ПЕРСОНАЖІВ СУЧАСНИХ ФРАНЦУЗЬКИХ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ

О. В. Кравченко
аспірант кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглянуто основні логіко-інформативні засоби нейтралізації когнітивного дисонансу персонажів у сучасних французьких детективних романах.

Ключові слова. когнітивний дисонанс, комунікація, комунікативна тактика, сучасний французьких детективний роман.

LOGICALLY INFORMATIVE MEANS OF CHARACTERS' COGNITIVE DISSONANCE NEUTRALIZATION IN MODERN FRENCH DETECTIVE NOVELS

O. V. Kravchenko
post-graduate student of the Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

This paper outlines the main logically informative means of characters' cognitive dissonance neutralization in modern French detective novels.

Key words: cognitive dissonance, communication, communicative tactics, modern French detective novel.

КД (когнітивний дисонанс) як конфлікт між когнітивними елементами викликає у індивіда психологічний дискомфорт, відтак він породжує також і прагнення до його зменшення або повної нейтралізації [3, с. 7-8; 4, с. 3-4; 7, с. 2-3]. Дисонанс діє як мотив, потреба чи напруженість, що також можна порівняти з почуттям голоду, який приводить до дій спрямованих на його втамування [3, с. 35]. Переживаючи КД, персонаж звертається до інших героїв твору з метою отримання додаткової інформації в усунення власного психологічного дискомфорту. Недаремно дослідження з соціальної психології надають КД статус мотивації та рушійної сили, яка змушує особистостей вступати в комунікацію [1, с. 94].

Нейтралізація КД у комунікації персонажів сучасних французьких детективних романів здійснюється з використання комунікативної тактики роз'яснення, яка полягає не тільки у наданні нової інформації: деталей, фактів, характеристик, які доповнюють новими елементами систему знань персонажа, проте також часто з розтлумаченням несумісних фактів, відповідною розстановкою акцентів відносно незбіжних точок зору.

У сучасних французьких детективних романах тактика роз'яснення реалізується з використанням комунікативних прийомів, що конструюються з застосуванням різних мовних засобів, які поділяються на логіко-інформативні, тобто ті, що апелюють до

Logically informative means of characters' cognitive dissonance neutralization in modern French detective novels (in Ukrainian)

© Kravchenko O. V.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 82-85
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

розуму, логічного мислення адресата повідомлення та емоційні, що впливають на емоції.

Щоб нова інформація була сприйнята героєм, щоб вона не була проігнорована чи відкинута, проте навпаки залучена до його системи знань, створюючи нові когнітивні елементи, персонаж повинен довіряти як її джерелу, так і власне самим поданим новим даним. Таким чином, до логіко-інформативних засобів тактики роз'яснення належать, перш за все, ті, що збільшують довіру до отриманих фактів.

Збільшення достовірності повідомлення реалізується з наданням певних **статистичних та емпіричних даних**, як результати експериментів, дослідів, фактологічної інформація з посилання на конкретні історичні події, випадки з життя. Саме такі відомості збільшують довіру до їх сприйняття, оскільки надають більшої об'єктивності інформації. Наведемо приклад:

– Nausées, maux de tête, difficultés respiratoires...Les autorités sanitaires locales ont d'abord cru à une épidémie de grippe...[...]

– Avec la chaleur qu'il fait là-bas ?

Bowles haussa les épaules.

– Je ne suis pas spécialiste mais il arrive aux virus de muter...Au Mexique, il faisait chaud quand le virus A (H1N1) est apparu en 2009. [9, с.105].

Одна з героїнь повідомляє про те, що враховуючи певні симптоми хворих, місцева санітарна служба запідозрила епідемію грипу (*Les autorités sanitaires locales ont d'abord cru à une épidémie de grippe*). Беручи до уваги, що ці обставини мали місце у Мецці, то у одного з учасників комунікації, це спровокувало несумісність у його системі знань між спекою, яка панує в тому місті (*Avec la chaleur qu'il fait là-bas*), так власне його попередніми фоновими знаннями про місця з більш холодним кліматом як такими, де традиційно поширюється епідемія грипу. Героїня вдається до спроби нейтралізувати його КД, роз'яснюючи ті факти, які спровокували цей психологічний незбіг. Це здійснюється з наданням раціонального логічного аргументу: що вірус здатен мутувати (*il arrive aux virus de muter*), що підкріплюється конкретним історичним фактом – *Au Mexique, il faisait chaud quand le virus A (H1N1) est apparu en 2009,* який впливає на збільшення достовірності роз'яснювального аргументу. Крім того, використання точних дат – *en 2009*, власних назв – *au Mexique*, спеціалізованих термінів – *le virus A (H1N1)* також підкреслює експертність, обізнаність адресата повідомлення, що збільшує довіру до нього, а відтак і до наданих ним роз'яснень. Це сприяє формуванню нових когнітивних елементів у системі знань героя, що усуває спровоковані незбіги.

Нейтралізації КД здійснюється також через надання **визначення** певному слову, зміст якого спровокував виникнення КД. Синонімічно використовується також термін дефініція на позначення власне словникового значення слова [2, с. 82], однак ми використовуємо саме визначення, оскільки воно вживається у більш широкому

© Кравченко О. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 82-85
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

контексті, і часто персонаж розкриває зміст певного слова, не з опорою на його дефініцію у словнику, проте відносно конкретної ситуації, що представлене у наступному уривку:

– Il a dit quoi ?

– Bah. Tu as entendu comme moi.

Il se tait quelques instants.

– Il a dit le chien.

– C'est quoi ce délire ?

Luc réfléchit. Quand il me répond, je suis sûr que c'est avec un certain plaisir, celui de partager les ennuis.

– Tu vois comment c'est, un chien? Aux ordres avec son maître. Quand on lui dit de faire quelque chose, il le fait. Après il se couche dans un coin et il n'emmerde personne. Voilà. [6, с. 60].

Один зі злочинців при зверненні до одного із заручників використовує іменник – *le chien*. Загальновідоме значення цього слова є безмовно зрозумілим і відомим останньому (*chien* n.m. – Mammifère (canidé) carnivore aux multiples races, caractérisé par sa facilité à être domestiqué, par une course rapide, un excellent odorat et par son cri spécifique, l'aboiement [10]), однак воно не збігається з контекстом його використання в наведеній ситуації, по відношенню до людини, провокуючи КД. Інший персонаж-заручник вдається до спроби його нейтралізації, надаючи власне визначення, яке відповідає заданому контексту, роз'яснюючи таким чином доцільність використання іменника "chien" до героя – *Aux ordres avec son maître. Quand on lui dit de faire quelque chose, il le fait. Après il se couche dans un coin et il n'emmerde personne.* Таким чином, надання визначення, яке відрізняється від словникової дефініції, проте відповідає саме контексту заданої ситуації, покликане роз'яснити спровокований незбіг у розумінні слова, а відтак і нейтралізувати КД.

Збільшення достовірності повідомлення, а як наслідок і довіри до нього реалізується через надання більше ніж одного факту, і важливого значення тут набуває також їх представлення. **Логічне подання інформації** сприяє кращому її сприйняттю, розумінню, а відтак і засвоєнню, тобто додаванню нових когнітивних елементів до системи знань, що сприяє усуненню КД. Нові дані можуть бути представлені у однорідних членах речення, парцельованих конструкціях через послідовне перерахування аргументів, які відокремлюються один від одного лише засобами пунктуації: комою або крапкою, а також шляхом логічного упорядкованого їх представлення у репліці з використанням спеціальних слів та словосполучень, які носять назву конекторів (*les connecteurs*) [8, с. 616–623]. Традиційно виокремлюють декілька типів конекторів: часові – *alors, ensuite, puis*; [там само, с. 618], просторові – *en haut, en bas, d'un côté, de l'autre côté* та ін., [там само, с. 619] та аргументативні – *parce que, de plus, mais, au contraire, en revanche* та ін. [там само, с. 619–622], перерахувальні – *et, aussi, également, de mêmd* [там само, с. 619], переформулювання – *autrement dit, en*

© Kravchenko O. V.

d'autres termes, en un mot [там само, с. 619–620]. Усі вони сприяють кращому структуруванню тексту репліки персонажа, створюючи семантико-логічні відношення між певними блоками у поданні інформації, забезпечуючи їх взаємозв'язок та послідовність викладу, що відображується у нижче запропонованому фрагменті:

– Je vais te poser une question bizarre : pourquoi tu ne m'as jamais draguée? Dov tire une bouffée, laisse s'installer un silence avant de répondre :

– Au début, je me suis demandé pourquoi tu t'intéressais à moi, et j'ai pensé que si c'était sexuel, tu saurais me le faire savoir, vu que tu avais pris les devants. Après, je n'y ai plus trop pensé, le moment était passé… Et puis on a commencé à fumer ensemble et ça, ça me manquait vraiment [5, с. 149].

Відповідно до контексту твору, героїня є дуже красивою жінкою, проте її новий друг ніколи не залицявся до неї, що не збігається ні з уявленнями, ні з попереднім досвідом дівчини, провокуючи у неї КД. Вона ставить запитання – *pourquoi tu ne m'as jamais draguée?,* з метою отримання додаткової інформації заради усунення спровокованого незбігу. У репліці-відповіді, її друг надає відповідні роз'яснення, логічно структуруючи їх, з використанням часових конекторів – *au début, après, et puis*. Таке упорядковане подання фактів впливає на краще розуміння героїнею ситуації, усуваючи ті несумісності, що виникли у її системі знань.

Отже, до логіко-інформативних засобів у нейтралізації КД належать ті, що впливають на збільшення достовірності, а відтак і довіри як до нової роз'яснюючої інформації, так і до її джерела, що знаходить мовне вираження у використання спеціалізованих термінів, власних назв, дат, фактів конкретних історичних подій, випадків з життя. Роз'яснення здійснюється також через надання визначення тих лексичних одиниць, а також фактів, які були залучені у виникнення КД. Покращенню сприйняття та розуміння інформації сприяє її логічне структуроване подання з використанням слів-конекторів.

Література

1. *Вебер Е. А.* Опыт лингвистического исследования когнитивного диссонанса в английском дипломатическом дискурсе : дисс. … канд. филол. наук : 10.02.04 / Елена Александровна Вебер. – Иркутск, 2004. – 213 с. 2. *Красненко О. М.* Лінгвопрагматичні засоби персуазивності у сучасній французькій мові (на матеріалі публікацій з міжнародних відносин) : дис. … кандидата філол.наук : 10.02.05 / Красненко Олена Миколаївна. – К. : 2011. – 267 с. 3. *Фестингер Л.* Теория когнитивного диссонанса : пер. с англ. / Леон Фестингер. – СПб. : Речь, 2000. – 320 с. 4. *Brunel O.* Et si c'était de la dissonance cognitive? [Електронний ресурс] / Olivier Brunel, Céline Gallen. – 2010. – 23 p. – Режим доступу : https://halshs.archives-ouvertes.fr/hal-00547775/document 5. *Chainas A.* Pur / Antoine Chainas. – P. : Gallimard, 2013. – 308 p. 6. *Colette S.* Les nœuds d'acier / Sandrine Colette. – P. : Ed. de l'épée, 2013. – 272 p. 7. *Cooper J.* Cognitive Dissonance : 50 Years of a Classic Theory / Joel Cooper. – SAGE Publications, 2007. – 197 p. 8. *Riegel M.* Grammaire méthodique du français / M. Riegel, J.-C. Pellat, R. Rioul. – P. : Presses Universitaires de France, 1994. – 646 p. 9. *Schwartzbrod A.* Adieu Jérusalem / Alexandra Schwartzbrod. – P. : Stock, 2010. – 407 p. 10. http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais

© *Кравченко О. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 86-96
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.161.2:303687

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-МАРКОВАНОГО КОНЦЕПТУ *НАРОД* У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ ЛІНИ КОСТЕНКО

О. І. Крупко
співробітник Інституту філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття є спробою дослідити індивідуально-авторську мотивацію лінгвістичного коду творчості Ліни Костенко, зокрема схарактеризувати структурно-смислову специфіку мовних одиниць, що вербалізують концепт НАРОД.

Ключові слова : концепт, етнос, національний менталітет, мовна картина світу.

VERBALIZATION OF THE NATIONALLY-MARKED CONCEPT OF THE *PEOPLE* IN THE LINGUISTIC PICTURE OF THE WORLD BY LINA KOSTENKO

O. I. Krupko
employee of the Institute of Philology
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article is an attempt to demonstrate the individual motivation of lingvistic code in the creative work of Lina Kostenko, particularly the structural and semantic specifility of lingvistic units that verbalize the concept PEOPLE.

Key words: concept, ethnos, national mentality, linguistic picture of the world.

Це мій народ. Спогорду не дивись, що руки в нього в праці вузлуваті.
Душа у нього чиста, яко свято. А в серці дума й пісня обнялись.

Б. Олійник

Актуальність теми. Розбудова держави неможлива без осмислення провідних рис української вдачі, української ментальності – специфічного світосприйняття українського народу, яке значною мірою впливає на вибір його власної історичної долі, на виклики минулого й теперішнього. Цьому сприяє дослідження індивідуально-авторської мотивації лінгвістичного коду творчості Ліни Костенко.

Концептуалізація поняття *народ* у поетичній творчості Ліни Костенко і є **метою** нашого дослідження.

Предметом вивчення є семантична та структурно-смислова специфіка мовних одиниць, що вербалізують концепт *народ*.

Теоретична цінність роботи полягає у подальшому розвитку лінгвістичних стратегій дослідження поетичного дискурсу та ідіостилю Ліни Костенко із урахуванням його етнокультурних аспектів.

Як відомо, концепт є ментальним утворенням, пов'язаним з процесами пізнання світу, яке уміщує знання про певні фрагменти дійсності і має вербальне вираження, а тому національна та культурна свідомість формується в системі цінностей, традицій та

© Krupko O. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 86-96
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

обрядів етнічної спільноти, тобто почасти поза мовою. Однак все це знаходить своє відображення в мові – адже вона як одна із засобів мислення, як пам'ять історії, відображає когнітивний досвід нації, її духовні й етичні ідеали, особливості історичного розвитку. Розрізняють універсальні концепти, які мають загальнолюдську цінність, та національно-марковані концепти, що характеризують певну націю, систему її цінностей, національний характер та менталітет [2, с.24].

Слово *народ* має кілька значень, зокрема: 1. Населення держави, жителі країни. 2.Форма національної та етнічної єдності (нація, народність, іноді плем'я). 3.тільки одн. Взагалі люди, перев. у великій кількості; // Певна кількість людей, які мають що-небудь спільне (у поведінці або у зовнішньому вигляді) [14, с.174] Усі ці значення відбиті в художньо-семантичній площині творів Ліни Костенко, а отже аналіз лінгвальних засобів вираження поняття *народ* дозволяє визначити основні параметри його концептуалізації у мовомисленні поетеси. Семи емпіричного компонента активізуються за такими основними критеріями – характер, темперамент, настрій, емоційний стан. За нашими спостереженнями, цей концепт здебільшого усвідомлюється в значенні *український* і постає насамперед як форма національної та етнічної єдності.

У ліриці Ліни Костенко національно-маркований концепт *народ* семантично взаємодіє з концептом *людина,* наприклад у таких рядках: *Коли в людини є народ, тоді вона уже людина* [В, с.38]. Людина і народ осмислюються авторкою як центр певної системи, постаючи виразниками найважливіших соціальних та морально-етичних категорій: *Роботящий мій з діда прадіда* [В, с.56]. Саме категоріями мови виражаються інтелектуальні, духовні й вольові якості українського народу. Виокремлюємо серед особливостей сполучуваності лексеми *народ* у творах із дієсловами чи прикметниками на позначення характеру, ознаки, настрою, психологічного стану. Зокрема прикметникові означення, іменна та дієслівна лексика вказують на особливі риси національного характеру, такі як доброту: *Яким вогнем спокушувати мушу хронічну українську доброту?* [В, с.209]; терплячість: *Як втомилась душа у суспільній своїй німоті* [В, с.542]; *І де той геній, до народу дбалий, щоб розбудив наш умисел оспалий?!* [Б, с.119]; *Що може душу сколихнуть рабу?* [В, с.167]; розумові здібності: *Не боягузи, не дебіли, але чому так душі сплять?* [В, с.267]; *гордість:. А хто ж вам право дав одняти у народу його велику гордість і пісні?* [В, 204]; психологічний стан: *Твій дух не став приниженим і плюсклим, хоч доля слала чорні килими* [ТП,с. 210]; миролюбність: *Був мій народ співцем і сіячем*[Б,с.122]; *Не підкоряв чужих народів. Пошану шаблею здобув* [Б, с.37]; благородність: *Усі держави бились між собою, ми ж за державу билися свою* [Б, с.69]. Усе це вказує на те, що у нас ніколи не було імперського мислення, ми ніколи не були загарбниками, ніколи не зазіхали на чужі землі, бо захищали себе і своє.

Ліна Костенко ретроспективно висвітлила людські характери наших предків і наших сучасників. Серед асоціативних рядів виділяємо: *воїни, майстри, сіячі, орачі, співці.* Тому у неї загострене відчуття взаємозв'язку між компонентами антитези «людина – народ». Дужим є народ, який складається не з «гвинтиків», а з яскравих і

© *Крупко О. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 86-96
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

самодостатніх особистостей. Цим зумовлене й смислове наповнення «Зоряного інтегралу» [В, с.155]: *Життя оперує безконечно малими. Ми всі поодинці – також малі* [В, с.156]*, але: Вища математика віку: з суми безконечно малих виникає безконечно велике…* [В, с.157].

Національний характер функціонує як концепт, що виражає культурну індивідуальність певного народу, його історично сформовану особистість, що відображає життєвий досвід цього народу і постає як усталений комплекс. Як відомо, до найголовніших рис українського характеру відносять мужність, працелюбність та працездатність, господарливість, гуманність, толерантність та милосердність, самозаглибленість, ліризм, емоційність, волелюбність, що інколи переростає в анархізм, честолюбство [5, с.63]. У то й же час серед найтиповіших узагальнених рис дослідники відзначають непостійність та суперечливість вдачі, нерідко пасивність, покірливість, споглядально-меланхолічне сприйняття часу, брак колективної волі, національної солідарності та згоди, часом егоїзм. Безініціативність, нездатність до індивідуальної відповідальності й вольового зусилля, нерішучість – насамперед духовні та фізичні наслідки геноциду. Ще можна додати зневіру у майбутньому, покладання на когось, зокрема на державу, яка має забезпечити, гарантувати [5, с. 64].

На формування саме цих рис вдачі українця значний вплив мало, на думку Д.Чижевського, «постійне тло української історії – природа України [18, с.20]. Взаємодія з природою, що завжди була щедрою до українців, породжує психологічний оптимістичний настрій, а специфіка землеробства – індивідуалізм як одну з найтиповіших рис українського характеру. Саме ці географічні особливості існування українців як автохтонного етносу упродовж віків історії формували зазначений психофізичний тип, а відтак і ментальність українця. Саме тому у поетичному доробку Ліни Костенко часто порушуються проблеми виживання народу упродовж всієї історії та й сьогодення: *Народ – на рані рана* [Б, с.121]; *Але ж яка біда цьому народу, що він біду міняє на біду?* [Б,с.22]. Менталітет народу зазнає різких негативних впливів. Віковічне існування, яке протягом багатьох років історії несло загрозу ризиків, тривалих бід, смерті, призводить до формування нових, здебільшого песимістичних психо-поведінкових настанов: *Душа розм'якла якось, заморилась, хоч коники ліпи, як з м'якуша. До всього звикла, із усім змирилась і від життя схотіла бариша* [МЧ, с.57]; *Чи нас Господь почує усіх разом, коли так просить кожен про своє?* [МЧ,111].

Як правило, вони впливають на вироблення негативного уявлення про самого себе, втрати відчуття гармонійності буття, що створює перешкоди для можливої позитивної дії та віри і здатності покладатися на власні сили. Негативне значення для українців мала трьохсотлітня російська колонізація [18, с.21]. *Не пощастило нашому народу, Дав бог сусідів, ласих до нашесть* [Б, с.111], »відбувався нечуваний геноцид нації шляхом репресій, голодоморів та асиміляції, індексування чітких ідеологем типу «націоналісти», «зрадники»[9, с.11]. *На нас лежить тавро тієї зради, якою нас вже зраджено віки* [Б,

© Krupko O. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 86-96
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

с.122]. У наведених рядках досить вдалим є прийом тавтологізації, коли задля посилення емоційної наснаженості поезії в головній предикативній частині вживається субстантив, який поширюється підрядним реченням зі складеним головним членом.

«Українці – це нація, що її віками витісняли з життя шляхом фізичного знищення, духовної експропріації, генетичних мутацій, цілеспрямованого перемішування народів на її території, унаслідок чого відбулася амнезія історичної пам'яті і якісні втрати самого національного генотипу [9, с.10]. *Ми що не виборем, то втратим, і в цьому вся наша біда*[МП, с.41]; *І все одно – віками у ярмі* [Б, с.121]; *Знову і знову пішла Україна по колу. Знову і знову ми ще раз у ніколи?* [РГ, с.277]. Відтак і живемо в постійному відчутті негараздів, психологічного дискомфорту, викривленої істини» [9, с.10]. «Шлях її народу – «вічний манівець», якесь фатальне коло, безкінечний шлях до свободи, манливої, але недосяжної» [10, с.4]: *Чи й біля божого престолу біда народ наш доганя?* [Б, с.29]; *І знов на нас якась лиха година. І знов свобода зрубана на пні* [Б, с.84]. У цих рядках метафорика авторського концепту вербалізована у структурі двоскладного речення зі складеним присудком, у якому призв'язковий компонент виражений фразеологізмом.

На жаль, в українському характері відзначається анархічне начало: з одного боку здатність на протест і непокору пригноблювачам, а з іншого – орієнтація на миттєву дію і нездатність до постійного вольового зусилля. Особливо тяжким нещастям обертається ця неготовність до продумування життєвої проблеми до кінця та до цілеспрямованої запланованої реалізації надуманого, коли приходить час українським ватажкам очолити вирішальні для долі народу події [5, с.66]. *Цьому народу світ уже немилий від зайшлих вбивць і від своїх нікчем* [Б, с.126]; *Такі свої чужіші чужини* [Б, с.82]; *Чи ми вже справді прогнівили бога? Чи ми вже здобич для чужих сваволь?* [Б, с.51]. Антитеза «свої – чужі» вправно переосмислюється поетесою, бо саме такий художній прийом дає можливість утворювати ступеньований дереват від якісного прикметника унаслідок чого виникає смислова надмірність похідної словоформи, що зрештою посилює негативну конотацію поетичних рядків.

Ліна Костенко гостро переживає відсутність справжньої національної еліти, бо *утопленість в морі плебейства, то ще не демократія* [В, 537]. Образ лідерів нації, народу, нерідко позначений у неї негативною лексикою, зокрема й у таких рядках: *Загидили ліси і землю занедбали, Поставили АЕС в верхів»ях трьох річок* [В, с.538]; *І вже новітні канібали, і втрат людських не одридать* [В, с.262]; *В яких лісах ви забарложені? Що яничари ще занапастять* [В, с.538]; *Все важче знаходити квітку, мед якої обіцяє бути цілющим* [В, с.544]. Серед такої лексики бачимо й авторські неологізми, які влучно схарактеризовують психоментальні особливості українського народу.

У сприйнятті інших етносів ставлення до українців як до нації, дуже неоднозначне, нерідко ще в історичні часи ознаки українців окреслювались за допомогою зневажливих номінацій [15, с.63]: *козакко, чернь, поспільство для ярма, Ізгої, бидло, мужики і хлопи, в яких для світу речників нема* [Б, с.85]; Усім чужі *для світу незначущі, чи що ніяк не вирвемось самі, чи що у нас сусіди загребущі?* [Б, с.12]; *Чужинці скрізь посіли наші гради.*

© *Крупко О. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 86-96
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Ім'я дали нам хлопи, мужики [Б, с.122]. Письменниця наполегливо шукає відповідь на питання: чому нас так сприймає світ, чому, ми, українці саме такі? І наголошує, що «образ її, нації, спотворювався віками, їй приписувалася мало не генетична тупість, але відмовлялося в мужності, це раритетна нація, самотня на власній землі, у своєму великому соціумі мужності. Їй інкримінувався то націоналізм, то антисемітизм. Велике диво, що ця нація на сьогодні ще є, вона могла б знівелюватися й зникнути [9, с.16]. Тому й до сьогодні ми в світі всуціль сприймаємось крізь призму русистики.

Л.Костенко вміє самовиразитися в слові і своєю мовою виразити свій народ, відчуваючи, що його доля болить їй, що вона» лиш інструмент у снах свого народу» [В, с. 93]. Особливо тривожить автора хронічна зневіра у власні сили, свій дух, його воскресіння. В її творах немало докорів співвітчизникам, поетесі болить нерішучість сучасників, які не поспішають виборювати волю. У «Баладі моїх ночей» домінує не сарказм, а трагічна печаль, оскільки поетеса зводить у гострому конфлікті лицаря й отару і тим посилює драматизм*: Стугнить земля. Ідуть великі юрми. Ти думав – люди, глянув – барани! Ти їм на поміч, лицар-недотепа. Ти їх рятуєш, а вони у крик. Ех, Дон Кіхоте, їм же не до тебе. Не заважай іти їм на шашлик* [В, с.176]. Слово *барани* належить до приядерної частини концепту *народ.* Експресивність лексем мотивована синтагматикою художнього контексту. Характерними для цієї аксіологічної моделі, в якій трапляється концепт *людина*, є такі рядки: *думав люди, глянув – барани, тобто* все, що не гідне людини. Прикметно також, що Ліна Костенко використовує еліпсовані речення та прикладкові словосполучення, що дають можливість компенсації концептуального змісту поетичних рядків. Зразком негативно-оцінної семантики, як духовний психологічний портрет української нації є вираз: *Ох, не зв'язуйся з отарою, Вона тебе затопче в пилюгу* [В, с.176].

Як засвідчує наше дослідження, лексико-семантичне поле із семою форма етнічної єдності включає лексеми народ, нація, рід, народність, національність, плем'я, стадо на позначення народу. Ліна Костенко також використовує інші іменники на позначення семи « *люди переважно у великій кількості*», а також низку емоційно-експресивних синонімічних назв, зокрема *гурт народу, гурт людей, рід*, плем'я, *отара, натовп, юрба: Негідно бути речником юрби, раби рабів ще гірше, ніж раби* [В, с.262]; *Юрба у люті, то вже не громада* [Б, с.100]; *Де є та грань, хто люди, хто юрма?* [МЧ, с.63]; *Юрма гуде, і кожен пнеться ближче* [В, с.364]. За аналогом тваринного стада авторка емоційно змальовує людське суспільство, людей етнічної групи із відсутністю культури, із нівельованими моральними цінностями, як етнічну масу, духовно розпорошену, розділену: *Внизу ревла і тюкала юрба* [В, с.225]; *Обліг злоязикий натовп* [В, с.218]. Вжито ці лексеми з відтінком розмовності, їх авторка протиставляє лексемі *народ*. Паралельно засвідчуємо вживання діалектного варіанту *стадо, натовп* як епітетні форми лексеми *народ* із негативним значеннєвим відтінком зі стилістично негативною семантикою. Зустрічаємо й такі рядки: *А я – ніщо. Одоробло. Опудало власних городів. Я*

© Krupko O. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 86-96
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

– посміховисько людське, бидло поміж народів [В, с.217].

Нерідко авторка вказує на надмірну довірливість та м'якість характеру українців: *Поснулим душам велено хропти* [В, с.207]. Досліджуючи такі національні стереотипи, маємо узагальнене уявлення про типові риси, які характеризують цілий народ і які поширюються на кожного його представника. Трапляється, що поетеса осмислює випадки його розгубленості, роздвоєності на певних етапах історії українського соціуму: *Зчерствіли люди од всіляких лих. Неволя давня душі роздвоїла* [МЧ, с.96]; *Таким зробився, не прозирнеш у душу* [МЧ, с. 38]. Виболені думки авторки спричинені тим, що ми «*уроків історії не вчимо*». Автор прагне сколихнути національні почуття у свого народу, спонукати його усвідомити його творчу потугу, знайти в собі сили пройти цей тяжкий шлях боротьби і стати великим народом: *Коханий мій, рідний народе, ти збудешся врешті чи ні*? [МП, с.35]. Тут застереження, пошук шляхів і засобів виходу зі стану байдужного існування, відновлення душевної рівноваги: *Зласкався,доле, над моїм народом, щоб він не дався знівечить себе!* [Б, с.82].

Отже, як видно із дослідження, у процесі вербалізації концепту поет послуговується не тільки лексикою, що передає позитивні риси народного характеру, а й словами, що засвідчують його негативні риси, хоча й кількісно переважають позитивно конотовані слова-символи. Ліна Костенко максимально використовує іменники та дієслова, серед стилістично-маркованих засобів художнього увиразнення, означення-епітети, що створює образ народу. Це визначає і рівень емоційної насиченості її творів цієї тематики, образну систему, характер лексики, мовний стиль, художню тропіку [4, с.123]. Авторка сміливо експериментує у творенні словесних образів, вводячи нові індивідуальні значення традиційних слів-поетизмів. *Нема кінця учепистій біді* [Б, с.31]; *Розп'ято нас між Заходом і Сходом- що не орел – печінку нам довбе.* [Б, с.82]. Унаслідок смислових нововведень, розширюється образна семантика відповідних слів. Вони – результат індивідуальної творчості поетеси: *Вікам посивіли вже скроні, а все про волю не чувать* [В, с.201]*; Так наступили цій землі на груди. І мову нашу мають для зловтіх* [Б, с.123]. Саме за рахунок специфіки поетичного твору авторка має можливість розширювати асоціативні можливості складників лексико-семантичного поля *народ,* створювати непередбачувані образи та асоціації, часом несумісні поняття стають основою метафори [4, с.123]: *Боролись ми. Боролись наші предки. Вже наших втрат неміряне число. А знов свободу починай з абетки, А знову скрізь те саме, що й було* [Б, с.87]; *В тяжкі часи кривавої сваволі смертей і кари маємо доволі* [МЧ, с.81].

Варто зауважити, що у досліджуваних текстах часто домінує метафора з негативним семантичним компонентом: *Хто тут не жив! А в нагороду хто вдячним був коли цьому народу?* [Б, 122]; Усі віки *ми чули брязкіт зброї… Який нас ворог тільки не терзав* [МЧ, с.93]. Функція метафори не обмежується наданням висловлюванню стилістичної забарвленості. У поетичних текстах вона деталізує події, акцентує увагу на проблемах, больових відчуттях тощо. Метафори, метонімія, фразеологізми, афористика та інші засоби увиразнення художньої мови відбивають багатство мови авторки: *Хто в*

© *Крупко О. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 86-96
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

нашу долю тільки не втручався. В яких тенетах тільки не б'ємось [В, с.250]; *Чужі та прийшлі, вже тут укорінені, та ще й своїх причаєне кубло так вирипали двері України - аж холодом з Європи потягло* [Б, с.126].

Утім, будь-яка тема в Ліни Костенко так чи інакше є суголосною із темою народу. Буває, що її народ нерідко помиляється в життєвих цінностях та орієнтирах, особливо при виборі влади. Вона тверезо сприймає його, любить його: *в антинароді свій народ люблю* [В,с.84], але докоряє йому за необачність та інертність. Вона тонко відчуває народні болі й радості, обстоює його права та водночас засуджує за щирість і «хронічну українську доброту», яка в історії часто приводила до сумних наслідків. *Оплакую вас, люди. Горю вогнем у вашу темноту* [В, с.173], а рани народу сприймає як власні: *І щось в мені таке велить збіліти в гнів до сотого коліна! І щось в мені таке болить, що це і є, напевно, Україна* [В, с.209]. Часто ставить перед собою риторичні запитання: *Щоб так страждать за нього, чи вартий цей народ…* [В, с.206], *але ж, але ж народ не вибирають. І сам ти – тільки брунька у нього на гіллі. За нього і живуть. За нього і вмирають. О, не тому, що він найкращий на землі* [В, с.406]; *Я знаю свій народ. Кляну його пороки. Але за нього Господа молю!* [Б, с.124].

Невід'ємним від концепту народ є образ землі, який у авторки можна зарахувати до категорії традиційних, архетипних, семантика якого складніша від просто фіксування географічного простору, це один із складників усвідомлення нації, виокремлення її з-поміж інших. Своєрідного значення він набуває, набираючи ознак суто національного забарвлення - як колиска етносу. Ліна Костенко наслідує у своїй творчості традиційні уявлення українського народу про землю, одним з яких є обожнення землі, усвідомлення її цінності. Недарма в романі «Берестечко» вживається біблійна символіка, що ставить лексему *земля* у асоціативний ряд з лексемою *рай: Та ще ж яка, мій Господи багата! Лісами щедра, зерном золота, міцна зелом, скотиною рогата, народом добра, вірою свята* [Б, с.121]. А отже земля (у психофізичному аспекті) визначає волю й інтроверсію українця, його спосіб світосприйняття, самоутвердження й самореалізації.

Прикметно, що у творах українських письменників привертає увагу взаємодія таких лексем як *земля* і *свобода, земля* і *воля:* нерідко вони вживаються поряд, бо це притаманно українській культурі. Така взаємодія лексем обумовлена, перш за все, історичними реаліями буття нації. Споконвіку багаті українські чорноземи ставали причиною постійних загарбницьких нападів з боку сусідських держав, що глибоко відбилося у свідомості українців, у особливостях їхнього мислення, зокрема у Ліни Костенко читаємо: *Цвіте земля, задивлена в свободу* [МЧ, с.133]; *Ох, у житті свобода лиш єдина, одна свобода* [Б,с.87]. Через призму степу авторка генерує поетично-образне бачення менталітету українців, який означений концептом незалежності, свободи, незламності духу. Саме в степах України виборювали українці право бути вільними. *Вже стільки літ, вже стільки поколінь! Усе життя – між шаблею і плугом* [Б, с.121]. Як бачимо, інтегруюча сила землі та її регіонального втілення – *степу* – настільки

© Krupko O. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 86-96
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

всевладна, що на ній вже віками замикається історія українського народу. А ще *степ* – це втілення *землі*, а для українців ґрунт є значимим універсумом, тяжіння до якого «з бігом часу виявило більшу тривкість і надійність, ніж усі разом взяті суспільні уклади і в українському народі проявилося з найбільш вражаючою силою вростості в цю степову територію та упродовж віків формувало його етнонаціональний характер, тобто те, що, існуючи в статусі незнищального, стоїть вже над часом» [3, с. 129]

Мова – це також обличчя народу, воно тяжко спотворене [9, с.13]. У мові закодована ментальність, у ній відображено весь досвід народу, етносу. Як обов'язковий складник людської психіки, вона ще є частиною національної культури, її духовним інструментом, яка формує свого носія через усталені форми бачення та розуміння світу. Однак прослідковується асоціативна лінія байдужості нащадків до своєї мови. «Зневага до мови, прагнення до влади, часто спричинене особистісними інтересами посадовців, а не почуттям відповідальності за свій народ» [8, с.111]. Якщо українська мова не є обов'язковою для спілкування в українській державі, за такого стану речей вона не може бути мовою міжетнічного спілкування в країні, де вона є єдиною державною і де така функція мала б належати винятково їй. «Доки народ береже свою мову, доти він зберігає своє єство, свою етнічну єдність, а втрачає мову, втрачає й себе як народ" [7, с.7]. «Мова – це генетичний код нації, який поєднує минуле з сучасним, програмує майбутнє і забезпечує буття нації у вічності» [12, с.50]. Мова – важлива сполучна ланка в ланцюгу національної єдності, разом із спільністю історичної долі вона сприяє усвідомленню належності до єдиного національного організму. Народ, який виробив спільну літературну мову, ніколи не загубиться в різноголоссі [13, с.3]. Саме вона є цементуючим матеріалом кожного народу. Саме вона забезпечує єдність, функціонування і розвиток національного організму в просторовому та часовому вимірі [там само, с.15]. А тому не зайвим є нагадування поетеси про те, що без мови не буває нації. *Нації вмирають не від інфарктів. Спочатку їм відбирає мову* [В,с.289], а також і про те, що давні греки тих, хто погано говорив грецькою, вважали варварами.

Вустами гетьмана Богдана Хмельницького авторка говорить про націю, ці роздуми «екстраполюються і на часи пізніші, аж до теперішніх включно» [11, с.213]. *А ми ще є. І то найбільше диво, що цей народ іще раз воскреса* [Б, с.109]. На її думку, людина може існувати як духовний феномен лише у середовищі своєї нації. Як нація образ народу переданий такими словосполученнями: *Ми вільні люди вільної землі тавро поразки маєм на чолі* [Б,с.121]; *Віки духовної руйнації – змія вжалила серце нації* [В,с.549]. Прагнення відродити національне самоусвідомлення народу через звернення до його волелюбного минулого, у якому поетесу цікавить перш за все не перебіг історичних подій, а можливість їхньої художньої морально-філософської інтерпретації. Лексику із семантичним значенням «форма національної та етнічної єдності» Ліна Костенко вживає вибірково, в залежності від специфіки жанру та тематики поезій.

У деяких поезіях спостерігаємо ототожнення лексем *народність* і *народ*. Із цим же значенням вжито лексему *раса*. Актуалізується значення слова «рід людський» із

© *Крупко О. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 86-96
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

семантичним відтінком «першопочаток народу». *В них рід, як бог, у нього сонця лик; Ой ти роде мій…роде, родоньку, чом бур'ян пішов по городоньку? Чуєш, роде мій, мій ріднесенький, хоч би вийшов хто хоч однесенький!* [В, с.56]. З болем у душі пише вона ці рядки, адже пустіють, вимирають села : *Душа здригнеться і в астралі, Де ж те як писанка село?* [В, с.294]. Це периферія концепту.

З любов»ю характеризує письменниця скіфів, на її думку, наших далеких пращурів: *Скіфи – воїни, мужі, ходили в битви, а не в грабежі* [В, с.429]; *Про скіфів добре згадував Есхіл. В Гомера є, що скіфи – справедливі. В цьому краю царів і пастухів суворі люди, горді і вродливі* [В, с.406]. Тут припущення Ліни Костенко по етнічну природу скіфів та їхню причетність до історичної генези українців. Щодо краси та вроди українців немало відомо в світі. «Поетичне узагальнення мовного портрета української дівчини Марусі Чурай з «обличчям як з ікон», побудовано на зв'язках людина-народ»: *Красива я була, правда? Схожа на свою матір. Смілива я була, правда? Схожа на свого батька. Співуча я була, правда? Схожа на свій народ*… [МЧ, с. 126]. А співають українці, як відомо, серцем.

Дбати про здоров»я свого народу, про долучення його до світового культурного простору – в цьому творче кредо Ліни Костенко. Її світобаченню властива туга за справедливим світом, у якому б гармонійно поєднувалися інтереси особи, нації та держави: *Історії ж бо пишуть на столі. Ми ж пишем кров»ю на своїй землі. Ми пишем плугом, шаблею, мечем, піснями і невільницьким плачем.* [МЧ, с.94]. У цьому прикладі бачимо , як Ліна Костенко використовує ряд однорідних додатків (інструментальних синтаксем), створюючи тим самим художнє тло для розгортання смислової домінанти поезії.

Як зазначає І.Дзюба [6, с.93], це той смисловий рефрен, який можна почути й у багатьох інших творах поетеси – про брак «писаних слів» там, де вони б мали бути, про минувщину, несправедливо та прикро загублену в пам'яті поколінь, тобто незафіксовані факти історії свого народу. *А в світі ж є народи, своїм великим знаючі ціну* [Б, с.100]; *Лише народи явлені у слові достойно можуть жити на землі* [Б, с.94]; *А хто напише, або написав, велику книгу нашого народу?!* [МЧ, с.93]; *Вмирати вмієм, по степах гасати, але себе не вмієм написати…щоб світ здригнувся, і на всі віки були преславні наші козаки – як ті Ахілли і як ті Геракли. На це у нас щось розуму забракло* [Б, с.119]; *Живий народ, що мав своє письмо. Чи може в них (скіфів) така була писемність, що ми її читати не втнемо* [В, с.440].*А нам би ще мислителя, пііта, щоб володів – як шаблею – пером [Б, 94.]* Як бачимо, авторка використовує ремінісценції та інтертекстові елементи – лексеми із грецької міфології- в узагальнено-особовій множині, що увиразнює авторський текст, надаючи йому глибокої філософічності.

Незважаючи на критику, часом гостру, інколи нищівну, поезія Ліни Костенко безкомпромісно утверджує незнищенність національного духу, досвіду, мудру життєву філософію українців. Доля України, її народу, нації є змістом життя поетеси. Її народ

© Krupko O. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 86-96
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

самобутній, самодостатній. Гасла самостійності, незалежності, демократизму – невмирущі, глибоко вкорінені в душі українця, глибинний стрижень якої залишився незламним. Свобода є необхідною умовою як щастя людини, так і її чесноти. *Я знаю грамоту свободи – її підписують мечі* [Б, с.39]. Прагнення до свободи залишається непохитним у народу. Вона – одна з основних цінностей українців. Без свободи не буває гідного життя. »А свобода потребує опору та боротьби» [1, електрон. ресурс].

Погляд письменниці на подальшу долю народу – лише оптимістичний. Народ є вічним і втілює здебільшого позитивне начало. Нерідко підносить свій голос на його захист, адже від найдавніших часів до сьогодні – українському народу властиві високі духовні цінності: це – стійкість перед ворогом, вірність вітчизні, хоробрість, готовність віддати життя за свою землю. Дає можливість ще проникливіше відчути душу українця здебільшого тонку, лагідну, ліричну, чутливу, щиросердну, часом непрактичну, його життєві реалії та колізії. *«*Авторка не ідеалізує українців але й не змальовує їх як народ, роз'єднаний антагоністично-класовою ненавистю, чого в українському середовищі ніколи й не було. Групування персонажів у творах особливе – негативних значно менше, ніж позитивних, а негативні до того ж не обділені добрими рисами» [16, с.22].

До приядерної частини концепту народ можна віднести деякі індивідуально-авторські осмислення займенника "ми", усвідомлюється, як "я і народ". «*Ми воїни. Не ледарі. Не лежні. І наше діло праведне й святе. Бо хто за що, а ми за незалежність, Отож нам так і важко через те»* [Б, с.120]. До периферійної частини концепту "народ" належить низка словосполучень, серед яких "дух народний". Вони виражають зосередженість поета на аспектах, що стосуються сьогодення й майбутнього рідного народу. Такі вербальні формули спроможні відігравати ключову, текстово-організуючу роль у будові твору. Словосполучення "дух народний" стало інтонаційною та концептуальною основою виразу, образний характер якого утверджує силу і неабияке майбутнє української нації: *Нема нам щастя – мусить бути чудо. Ми ще постанем зі своїх руїн* [Б,с.151]. Національна позиція поета афористично виражена яскравою формулою: *Шматок землі, // ти звешся Україною. //Ти був до нас. Ти будеш після нас* [МЧ, с.62].

Отже, як показує дослідження, лексему *народ* знаходимо в усіх її семантичних відтінках у текстах Ліни Костенко, які порушують проблеми суспільства, державотворення, громадськості. Ядром концепту *народ є* сема «значна кількість людей «, хоча домінують семи «форма національної та етнічної єдності і населення країни, жителі держави», що є складниками концепту. Також авторка вживає лексеми *люди, національність* як синоніми лексеми *народ*. У деяких поезіях спостерігаємо ототожнення лексем *народність* і *народ*. Із цим же значенням вжито лексему *раса*. Актуалізується значення слова «рід людський» із семантичним відтінком «першопочаток народу». Кожна з лексем, що формує концепт, вирізняється багатозначністю, може змінювати залежно від контексту не лише свою семантику, а й загальні лексичні властивості, сполучуваність, асоціативність [4, с.121].

© Крупко О. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 86-96
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Викладене доводить, що концепт *народ* має велике ціннісне значення, тому й знаходиться у центрі концептуальної картини світу українців та впливає і на організацію інших концептів, зокрема концепту *людина*, який може бути дослідженим у перспективі.

Література

1. *Бердяев Н. А.* О назначении человека (Опыт парадоксальной этики) [Электронный ресурс] / Н. А. Бердяев. – Режим доступа : http://www.magister.msk.ru 2. *Болдырев Н.Н.* Когнитивная семантика: [курс лекцій по анг.филологии] / Николай Николаевич Болдырев. – 3-е изд. – Тамбов: Тамбовский гос. ун-т, 2002. – 123 с. 3. *Василенко В.* Наша доля прослалася степами / В. Василенко // Пам'ять століть. – 1998. – №6. – С.125–138. 4. *Галів У.Б.* Ідеографічний словник поетів-шістдесятників: семантика, когніція, мотивація [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Галів Уляна Богданівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філол. – К., 2013. – 18 с. 5. *Грабовська І.* Проблема засад дослідження української ментальності та національного характеру / І. Грабовська // Сучасність. – 1998. – № 5. – С. 58–70. 6. *Дзюба І.* Пишеться «Велика книга нашого народу» : до 80-річчя Ліни Костенко / І. Дзюба // Сучасність. – 2010. – № 4. – С. 80–106. 7. *Жайворонок В. В.* Слово в етнологічному контексті / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1996. – №1. – С. 7–14. 8. *Жуковська Г.М.* «Усе іде, але не все минає». Пам'ять і час у творчості Ліни Костенко: Монографія / Г.М. Жуковська. – К.: Книга, 2010. – 188 с. 9.*Костенко Л.В.* Гуманітарна аура нації (або "Дефект головного дзеркала") // Хортиця. – 2001. – №1. – С.8–18. 10. *Мовчан Р.* Позбутися рабського комплексу : [про роман «Берестечко»] / Раїса Мовчан // Слово і час. – 2000. – № 1. – С. 47–48. 11. *Панченко Володимир* Богдан Хмельницький. Катарсис (післямова до перевидання історичного роману Ліни Костенко «Берестечко» // Костенко Л. Берестечко: історичний роман / Ліна Костенко; [авт. післямов І.Дзюба, В.Панченко]. – К.: Либідь, 2010. – С. 207–217. 12. *Радевич-Винницький Я.* Мова і нація [Текст] : тези про місце і роль мови в національному відродженні України / Я. Радевич-Винницький, В. Іванишин. – Дрогобич : Відродження, 1992. – 144 с. 13. *Русанівський В. М.* Єдиний мовно-образний простір української ментальності // Мовознавство. – № 6. – 1993. – С. 3–14. 14. *Словник української мови*: в 11 т. – Т. 5, 1974. – С. 174. 15. *Слоньовська О.* «Найтяжча кара звалася життям» : [до вивчення роману у віршах «Маруся Чурай»] / О. Слоньовська // Дивослово. – 1996. – №1. – С. 22–28. 16. *Статєєва В.* Ліна Костенко й українська лексикографія кінця XX- початку XXI ст./В.Статєєва// Культура слова, 2010., №73. 17. *Храмова В.* До проблеми української ментальності / В. Храмова // Українська душа / [за ред. В. Храмової]. – К. : МП «Фенікс», 1992. – С. 13–28. 18. *Чижевський Д.* Нариси з історії філософії на Україні. – К.: Вид-во Орій при УКСП Кобза, 1992. – 230 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. *Костенко Л.В.* Вибране. – К.: Дніпро, 1989. – 559 с. 2. *Костенко Л.В.* Берестечко: історичний роман / Ліна Костенко; [авт. післямов І.Дзюба, В.Панченко]. – К.: Либідь, 2010. – 232 с. 3. *Костенко Л.В.* Вітрила. – К.: Радянський письменник, 1968. – 95 с. 2. 4. *Костенко Л.В.* Мадонна Перехресть / Ліна Костенко. – К. : Либідь, 2012. – 112 с. 5. *Костенко Л.В.* Маруся Чурай: історичний роман у віршах / Ліна Костенко. – К. : Радянський письменник, 1979. – 187 с. 6. *Костенко Л.В.* Неповторність: Вірші. Поеми. – К.: Молодь, 1980. – 222 с. 7. *Костенко Л.В.* Проміння землі: Вірші / Ліна Костенко. – К.: Молодь, 1957. – 50 с. 8. *Костенко Л.В.* Сад нетанучих скульптур: Вірші, поема, драм. поеми. – К.: Рад. письменник, 1987. – 207 с. 9. *Костенко Л. В.* Триста поезій [Текст] : вибране / Ліна Костенко ; [упоряд.: Оксана Пахльовська, Іван Малкович]. – Київ : А-БА-БА-ГА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2014. – 415 с. 10. *Костенко Л.В.* Річка Геракліта / Ліна Костенко ; [упоряд. та передм. О. Пахльовської; худож. С. Якутович]. – К. : Либідь, 2011. – 288 с. : іл. Умовні позначення: афористичні вислови – АВ; Проміння землі –ПЗ; Вибране – В; Неповторність – Н; Сад нетанучих скульптур – СНС ; Річка Геракліта – РГ; Мадонна перехресть – МП; Триста поезій – ТП.

© Krupko O. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 97-101
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2'373(045)

ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ АНГЛІЦИЗМІВ СУЧАСНОЇ ІСПАНСЬКОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПРЕСИ

Д. П. Кульбіда
викладач факультету романської філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті зроблено спробу дослідити особливості функціонування англомовних запозичень у сучасних іспанських журналах про подорожі. Аналізується туристичний дискурс, представлений іспанською періодикою, та визначено його цільову установку.

Ключові слова: англомовні запозичення, функції англіцизмів, туристичний дискурс, журнали про подорожі.

POLYFUNCTIONALITY OF ANGLICISMS OF MODERN SPANISH TOURISM PRESS

D. P. Kulbida
Teacher of the Department of Romance Philology
Kyiv National Linguistic University

This article attempts to examine the functioning of English borrowings in modern Spanish travel magazines. Tourism discourse, presented by Spanish periodicals, is analyzed and its objective is defined.

Key words: English borrowings, functions of anglicisms, tourism discourse, travel magazines.

Кожний член суспільства з дитинства навчається правилам вербальної та невербальної комунікації, якими користуються в його соціально-культурному середовищі, та формує таким чином своє світобачення. Ми наслідуємо моделі, які ідеалізують інші члени нашого суспільства, й заперечуємо ті від яких вони відмовилися [8, с. 260]. Великий об'єм соціально-культурної інформації кожної окремої спільноти становлять енциклопедичні знання про соціальний устрій та культуру інших країн [11, с. 53]. Перепоною в комунікації з представниками інших націй є те, що ми схильні аналізувати та реагувати на отриману інформацію крізь призму власних культурних установок. У даній ситуації необхідно згадати про *функцію глобалізації*, що зближує культури та сприяє порозумінню. Ми погоджуємося з Х. де Сантьяго Ґервос, який стверджує, що для успішної міжкультурної комунікації можна обійтися без сучасного феномену глобалізації, варто просто цікавитися чужими культурами та ставитися з повагою до всього відмінного з національним [11, с. 54–55].

Питання категоризації функцій англомовних запозичень у сучасній іспанській мові є **актуальним**, оскільки наплив англіцизмів поступово продовжується. На функціональний розподіл будь-яких іноземних лексичних запозичень може впливати не тільки тематична сфера їх функціонування, а й особисті авторські інтенції. Адже сприйняття лексичних запозичень є суб'єктивним явищем кожного носія мови, що залежить від загальноосвітнього рівня людини, рівня володіння іноземною мовою та мовної інтуїції загалом.

© Кульбіда Д. П.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 97-101
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Мета даної статті полягає у дослідженні функцій англомовних запозичень у спеціалізованих періодичних виданнях **на матеріалі** сучасних іспанських туристичних журналів *Altaïr*, *Condé Nast Traveler*, *de Viajes*, *GEO*, *Hosteltur*, *Lonely Planet Traveller*, *National Geographic España*, *Rutas del Mundo*, *Viajar*, *Viajeros*, *Viajes National Geographic* та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристичний дискурс, представлений журналами про подорожі, надає вичерпну, достовірну та корисну інформацію про турпродукти та турпослуги. Відповідно *інформативна функція* визначається як домінуюча для даного виду дискурсу [3]. Варто зазначити, що будь-яке речення нам повідомляє не лише зміст інформації, а й ставлення, яке читач / слухач повинен прийняти по відношенню до нього [4, с. 11]. Таку установку несуть й окремі лексичні одиниці, зокрема й англомовного походження. Дослідження функцій запозичених лексичних одиниць у мові реципієнті відбувається загалом з урахуванням загальних функцій мови та функцій того дискурсу в якому проводиться дослідження.

Так, про *номінативну*, *інформативну*, *емотивну*, *експресивну* та *евфемістичну функції* англіцизмів говорить у своєму науковому доробку український філолог О.М. Лапінська. Науковець зазначає, що підбір і функціонування англомовних слів знаходяться в безпосередній залежності від особистості автора, а вживання потенціалу двох мов дозволяє краще відобразити дійсність та прослідкувати зв'язок із психологією, культурою, традиціями та світосприйняттям іншого народу [2]. У порівнянні з іншими соціальними секторами засоби масової інформації та реклама є найважливішим джерелом поширення іноземної лексики в кожній мові світу. З імпортом іноземного товару чи послуги відбувається лексичне запозичення його назви. Окрім значної кількості англомовних термінів із економічної сфери та сфери науки й техніки, сьогодні в іспанську мову, зокрема в сферу іспанського туризму, приходить багато лексичних надходжень спортивної тематики. Так, іспанський лінгвіст К. Пратт виокремлює *номінативну функцію* як основну, що несуть англомовні запозичення [9, с. 214].

Використання в ЗМІ запозиченої лексики, зокрема англіцизмів, підсилює інформативну престижність повідомлення та надає йому відтінку новизни [4, с. 82]. Іспанський філолог Ф. Ласаро Карретер зазначає, що сьогодні переважній більшості іспанського населення притаманне відчуття моди та смаку – те, що раніше характеризувало лише еліту [7]. Це дозволяє цінувати в речах відмінні якості, а засоби масової інформації постійно на них зосереджують увагу. Так, коли у 60-х рр. XX ст. англійський коктейль *gin tonic* набув величезної популярності в Іспанії завдяки масовій пропаганді, з ужитку швидко вийшов інший відомий американський коктейль *gin fizz* (джин з додаванням соку лимона або лайма, льоду та цукрового сиропу). Причиною цього став ультрамодний компонент тонік, якому завдяки хініну характерна флюоресценція. Традиційна іспанська страва *huevos con tocino o torreznos*, від якої давно відмовилися у зв'язку з міською модою на дієту, згодом знову стала відомою тільки під іншою назвою *huevos con bacon*.

Іспанські фірми, організації, магазини та інші громадські місця *(Movistar*, *Gordon's*, *Camper*, *Vueling*, *Rainbow Viajes de Barcelona)* також не випадково використовують у своїх

© *Kulbida D. P.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 97-101
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

назвах англомовну лексику або англомовні афікси. Іспанська взуттєва фірма *Camper*, назва якої є балеарський діалектизм *campér* (досл. *zapato campero*), навмисно перенесла наголос у слові, щоб воно мало іноземне звучання, й відповідно їх продукція користувалася більшим попитом. Про надання престижності товарам і послугам таким способом говорять іспанські дослідники [11, с. 80; 6, с. 10]. У сфері іспанських інформаційних технологій також спостерігаємо появу найменувань шляхом використання мовних засобів англійської мови: *TouristEye. Es la aplicación española que, combinando el servicio de guía turística con la selección de contenido generado por el usuario, destaca por su facilidad de uso y la posibilidad de compartir la experiencia del viaje a través de las redes sociales* (Viajar № 440, 22). Іспанська туристична агенція *Barceló Viajes*, що існує з 1964 року, сьогодні називається *B the travel brand*.

Погоджуємося з думкою А.І. Дьякова, що "імпорт" англіцизмів найменувань торгових марок виробники неангломовного світу застосовують у цілях підвищення конкурентоспроможності підприємств. Таким чином дослідник виокремлює *атрактивну функцію* англіцизмів-найменувань, тобто функцію привернення уваги потенційних покупців, у тому числі й іноземних [1, с. 8].

Англіцизми туристичної преси характеризуються поліфункціональністю, оскільки автори, що ними послуговуються переслідують різноманітні цілі. Беручи до уваги вищенаведені погляди мовознавців і спираючись на досліджуваний корпус англомовних одиниць, ми визначаємо такі мовні та позамовні функції вживання англомовної лексики в сучасних іспанських тревел-журналах: *номінативна функція*, *функція мовної економії*, *евфемістична функція*, *глобалізаційна функція*, *лінгвокультурна функція* та *функція престижності.* Дані функції англіцизмів взаємно доповнюють одна одну, у результаті чого створюється перспектива всього прагматичного аспекту вживання запозичень у туристичному дискурсі. Так, до категорії мовних функцій англіцизмів відносимо *номінативну функцію*, *функцію мовної економії* та *евфемістичну функцію.* Поява англіцизмів зумовлена в основному для лексикалізації нових винаходів, понять, методів та навіть способів оцінювати те, що нас оточує [9, с. 214]. Відповідно в іспанському туристичному дискурсі **номінативну функцію** виконує переважна більшість із досліджуваних інтегральних та модифікованих англіцизмів. Наприклад: *De estética moderna y sofisticada, dispone de 77 habitaciones, lobby-lounge, piscina, skybar y una propuesta gastronómica saludable* (Viajeros № 180, 38). Ксенізм *lobby-lounge* відноситься до безеквівалентної лексики в іспанській мові й означає місце зустрічі та відпочинку в готелі, де можна насолодитися кавою чи поласувати стравами шеф-кухаря в будь-яку годину дня чи ночі. Англіцизм *skybar* у свою чергу є іншим місцем відпочинку в готелі, що вирізняється з-поміж інших приміщень прекрасним панорамним видом.

Зі сфери спорту одним із найяскравіших представників номінативної функції в туристичному дискурсі Іспанії є англіцизм *surf* (m) (з англ. *surfing*) та його деривати (*surfista* (n), *windsurf* (m), *kitesurf* (m)), утворений абревіаційним способом, на позначення водного виду спорту, що є особливо популярний у Каліфорнії і на Гаваях. Через відсутність великих хвиль серфінг менш розвинений в Іспанії, професійно ним займаються лише на пляжах Канарських островів та Таріфи (Андалусія). Наприклад: *Lejos también de la costa y las playas*

© Кульбіда Д. П.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 97-101
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

surferas, el interior ofrece una ruta de pueblos blancos y enclaves como Setenil, Véjer de la Frontera (de Viajes № 203, 91).

Функція мовної економії англіцизмів зумовлена тим, що мова, будучи живим та автономним організмом, завжди тяжіє до лексичної економії та удосконалення [10, с. 54].

Так, гібридний англіцизм *pulsar el OFF* (з англ. *to click off*) зі сфери **наука і передові технології**, замінює іспанський вираз *pulsar el botón Salir* (натиснути кнопку виходу) і є зручнішим у використанні. В іспанському туристичному дискурсі дана лексична конструкція вживається у сфері **місця відпочинку та розваги** у переносному значенні "*відключитися*; *забути про роботу і насолоджуватися відпочинком*": *Costa Daurada invita a 'pulsar el OFF'... y sumergirse* (CN Traveler № 73, 76).

Зі сфери **гастрономії** активно використовується в туристичному мовленні інтегральний англіцизм *seafood* (риба та морепродукти, які використовують для приготування страв): *Delicioso seafood en el restaurante The Moorings (Portmagee), a un paso de la isla Valentia* (CN Traveler № 100, 175). Іспанським відповідником виступає словосполучення *el pescado y el mariscos*, яке інколи з'являється на сторінках журналів про подорожі, зокрема у тих випадках, коли тема статті пов'язана з іспаномовним світом: *Una de los grandes sorpresas de Panamá es su variada gastronomía, rica en productos como el pescado y el marisco (mejillones, salmón, camarones, pulpo, langosta, centollo, etc.)* (Rutas del Mundo № 267, 29).

Евфемістичну функцію в сучасному іспанському туристичному дискурсі виконують англомовні запозичення (слова або словосполучення) для словесного пом'якшення висловлювання. Англомовне запозичення готель кохання (англ. *love hotel*) є загальноприйнятою в багатьох країнах, зокрема в Іспанії, евфемістичною назвою готеля нетривалого перебування, де пари усамітнюються для сексуальних стосунків: *Shibuya es el barrio de los centros comerciales, las tiendas, los bares, el ruido y los love hotels, que alquilan habitaciones por horas y exhiben un decorado para estimular al personal* (CN Traveler № 70, 97–101). До категорії позамовних функцій англомовних запозичень відносимо *глобалізаційну функцію*, *функцію надання лінгвокультурного забарвлення* та *функцію підсилення престижності висловлювання*.

Англіцизми, що виконують **глобалізаційну функцію** є широко представленими в сучасному туристичному дискурсі Іспанії**.** Інтернаціоналізація культурних здобутків, поширення комерційних стереотипів і помірна частка націоналізму в мовній політиці сучасного іспанського демократичного суспільства зумовлюють те, що іноземні традиції і звички в наш час запозичуються частіше, ніж це було в минулому столітті. Сьогодні багато сфер життя зазнають змін у зв'язку з глобалізацією. Міжнародний туризм, світова культура й мода вбирають у себе різні поняття й явища, батьківщина яких може бути дуже віддаленою: *French toast* (французький тост), *Bloody Mary* (Кривава Мері), *roast beef* (ростбіф), *bacon* (бекон), *PayPal* (укр. ПейПал) – міжнародна електронна платіжна система), *personal shopper* (особистий шоп-асистент, консультант), *duty free (shop)* (магазин безмитної торгівлі).

Функція надання лінгвокультурного забарвлення в туристичному дискурсі

© *Kulbida D. P.*

Іспанії представлена англомовними реаліями, зокрема топонімами. Так, частково адаптована географічна реалія *la Wild Atlantic Way* вказує на англомовну дійсність, зокрема йдеться про туристичну доріжку на західному узбережжі Ірландії: *El itinerario marcado por la Wild Atlantic Way permite además contemplar la fuerza del mar, del big Atlantic como le suelen llamar por aquí y por las tierras de Escocia, donde el océano muestra todo su poder* (Viajeros № 180, 68). *Big Atlantic* – розмовна назва Антлантичного океану, яку використовують в мовленні ірландці та британці.

Функцію підсилення престижності висловлювання іспаномовні науковці також пов'язують із снобізмом [4, с. 128; 5, с. 132; 9, с. 221]. Головною категорією, якою оперує сноб, є вище суспільство. Таким чином використання у мовленні лексичних елементів англійською мови наближає самого мовця до представників вищого класу суспільства, й відповідно віддаляє від того класу, до якого він насправді належить. Зі сфери моди й краси сьогодні користується популярністю англіцизм *look* (m) (вигляд, образ): *Como curiosidad, su nuevo look rescata el envase original, recuperado hace tres años entre los restos del Titanic* (CN Traveler № 73, 23). Його іспанськими еквівалентами виступають відразу дві лексеми: *aspecto* та *imagen*.

Висновки. Отже, розглянувши функціональність англіцизмів у сучасному туристичному дискурсі Іспанії, можна стверджувати, що в журнальних текстах про подорожі вживання англіцизмів загалом спрямоване на заповнення прогалин у когнітивній базі іспанської мови, на досягнення мовної економії та передачі відповідного англомовного колориту. Функціональний потенціал англомовних запозичень також проявляється в бажанні досягнути престижності мовного викладу.

Література

1. *Дьяков А. И.* Особенности функционирования англицизмов тематической группы "Обиходно-бытовая лексика" / Анатолий Иванович Дьяков // Язык и культура. – № 4 (20). – Томск : Нац. исслед. Томский гос. у-т, 2012. – С. 5–21. 2. *Лапінська О. М.* Загальна характеристика стилістичних функцій англіцизмів у структурі українського художнього тексту кінця XX – початку XXI століть [Електронний ресурс] / Ольга Миколаївна Лапінська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com 3. *Погодаева С. А.* Об информативности туристического дискурса / Светлана Александровна Погодаева // Вестник Иркутского Государственного Технического Университета. – Иркутск : Иркутский Государственный Технический Университет, 2006. – Т. 2. – № 2(26). – С. 47. 4. *Capanaga P.* Salsa probiótica. La lengua de la publicidad alimentaria / P. Capanaga. – Zaragoza : Libros Pórtico, 2003. – 193 p. 5. *Fernández-Sevilla J.* Problemas de lexicografía actual / Julio Fernández-Sevilla. – Bogotá : Instituto Caro y Cuervo, 1974. – 190 p. 6. *Gómez Torrego L., Robles Ávila S.* Transgreciones idiomáticas en el lenguaje de la publicidad / Leonardo Góme Torrego, Sara Robles Ávila. – Madrid : Cátedra, 2014. – 302 p. 7. *Lázaro Carreter F.* El dardo en la palabra / Fernando Lázaro Carreter. – Barcelona : Galaxia Gutemberg / Círculo de Lectores, 1997. – P. 575. 8. *Potente R.* La contraglobalización en el léxico tecnológico español / Rossella Potente P. // Léxico Español Actual : Actas del I Congreso Internacional de Léxico Español Actual (14–15 de marzo de 2005) / [ed. Luis Luque Toro]. – Venezia : Università Ca' Foscari Venezia, 2007. – P. 255–273. 9. *Pratt C.* El anglicismo en el español peninsular contemporáneo / Chris Pratt. – Madrid : Gredos, 1980. – 276 p. 10. *Salvador G.* Semántica y lexicología del español. Estudios y lecciones. – Madrid : Paraninfo, S. A., 1985. – 243 p. 11. *Santiago Guervós J.* Principios de comunicación persuasiva / Javier de Santiago Guervós // Cuadernos de lengua española. – № 86. – Madrid : Arco/Libros, S. A., 2005. – 93 p.

© *Кульбіда Д. П.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 102-104
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.131.1

МЕТОДИКА ФРЕЙМОВОЇ ПРОПОЗИЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЕКСИКО-СЛОВОТВІРНИХ ГНІЗД

В. В. Куранда
викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

В рамках когнітивного словотворення ведуться дослідження системної організації лексико-словотвірного гнізда як ментально-мовної категорії, застосовуючи методику фреймової пропозиційно-семантичної організації.

Ключові слова: методика фреймової пропозиційно-семантичної організації, лексико-словотвірні гнізда, когнітивна дериватологія.

THE METHOD OF THE FRAMING PROPOSITIONAL-SEMANTIC ORGANIZATION OF LEXICAL WORD-BUILDING NESTS

V. V. Kuranda
lecturer, Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

Within the cognitive derivation are searched the systematic organization of lexical word-building nests as a mental-linguistic category using the methotology of frame propositional-semantic organization.

Key words: methotology of frame propositional-semantic organization, word-building nests, cognitive derivation.

Методика фреймової пропозиційно-семантичної організації лексико-словотвірних гнізд є важливою при дослідженні деривaційних процесів. У рамках когнітивної дериватології здійснюється пропозиційно-фреймове моделювання словотвірного типу (Л.О. Араева, О.В. Белогородцева, І.В. Євсєєва, Т.В. Жукова, Т.В. Ковальова, А.В. Проскуріна) і словотвірного гнізда (К.А. Демиденко, І.В Євсєєва, М.С. Косирєва, М.А. Осадчий, А.М. Шабалін).

За словами І.В. Євсєєвої, вбираючи ідеї різних напрямів, когнітивний має свої установки: деривати, об'єднуючись в групи по наявності загальних ознак, організовуються у фрейми − мережеві моделі, вузли (слоти) яких спираються на пропозиціональні структури. Семантичне наповнення цих структур − лексико-семантичні варіанти − пов'язані між собою відношеннями різної природи і різного ступеня близькості; одні з них відповідають всім прототипічним ознакам категорії (є "кращими зразками"), інші володіють лише деякими ознаками, складаючи периферію цієї категорії [1, с 165]. На розумінні похідного слова як особливої когнітивно-дискурсивної структури грунтується розроблена методика фреймової пропозиційно-семантичної організації полісемічних похідних слів. Дискурсивність в словотворенні найбільш яскраво проявляє себе на рівні багатозначності деривата. Лексико-семантичні варіанти (ЛСВ) полісемантів спираються, як правило, на різні пропозиції,

The method of the framing propositional-semantic organization of lexical word-building nests (in Ukrainian)
© *Kuranda V. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 102-104
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

зчеплення яких відбувається за рахунок змістових зв'язків одного ЛСВ з іншим, а також з базовим словом. ЛСВ полісемантів, зв'язуючись між собою за принципом мережі, утворюють фрейм [2, с. 87].

М.А. Осадчим розроблені теоретичні основи і методика пропозиціонально-фреймового моделювання гнізда однокореневих слів, яка на перший погляд дуже схожа на фреймову пропозиціонально-семантичну організацію одиниць словотвірної системи, розроблену І.В. Євсеєвою. М.А. Осадчий в якості основної одиниці моделювання обрав деривaційну пропозицію [4, с. 224]. Дослідник розглядає її як схему елементарної ситуації де знаходяться поняття, які виражаються однокореневими словами. В основі моделі, розробленої І.В. Євсеєвою, знаходиться одиниця, яка має прозиціонально-семантичну організацію. Для дослідниці важливим є змістове наповнення пропозиціональних структур і їх реалізація в лексико-словотвірних значеннях. І.В. Євсеєва вважає, що зв’язок дериватів між собою можна простежити саме на рівні семантики. Синтактика символів не може адекватно відобразити ментальність людини. Водночас, схеми − когнітивні структури знання − дозволяють відобразити отриманий досвід, уніфікувати знання, укладене в значенні слів.

Пропозиціонально-фреймове моделювання дозволяє виявити в гнізді однокореневих слів внутрішню системність, засновану на динамічних, діяльнісно-семантичних зв'язках між однокореневими словами. Модель М. А. Осадчого заснована на тому, що кожне з однокореневих слів у мовномисленнєвій діяльності “встановлює з іншими однокореневими словами особливі рольові відношення, ізоморфні взаємозв'язки членів денотативної ситуації. Одиницею фреймового моделювання гнізда однокореневих слів є пропозиція як схема елементарної ситуації. А модель в цілому, таким чином, являє собою пропозиційну мережу” [3, с. 75].

Фреймова пропозиціонально-семантична організації лексико-словотвірних гнізд є актуальною при дослідженні їх деривaційного потенціалу. Важливим є той факт, що така організація акумулює ідеї різних лінгвістичних напрямів, як: 1. синтаксичний (згортання лексико-словотвірного значення деривата в синтаксичну структуру – пропозицію); 2. ономасіологічний (встановлення мотиваційних зв’зків кожного значення похідного слова з твірним, базовим словом); 3. функціонально-семантичний (виявлення деривaційного потенціалу похідних слів і фіксація найбільш важливих для людини і її життєдіяльності словотвірних значень). Акумулюючи ідеї цих напрямів, когнітивний підхід має свої установки і принципи організації одиниць. А саме, деривати, об’єднуючись в групи за спільними змістовими ознаками, організовані по типу фреймів, де під фреймами ми розуміємо мережу, вузли якої утворюють пропозиціональні схеми, або пропозиціональні структури.

Семантичне наповнення пропозиціональних структур виступає як безліч лексико-словотвірних значень, пов’язаних між собою змістовими та формальними відношеннями різної природи і різного ступеня схожості. В результаті заповнення ланок пропозиціональної схеми за допомогою базового слова, значення цього слова і значення всіх похідних слів утворюється конкретна пропозиція – конкретна реалізація даної пропозиціональної схеми.

© Куранда В. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 102-104
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Прикладом для італійської мови може слугувати є базова лексема gatto:

Суб'єкт ─ предикат ─ об'єкт (виступає пропозиціональною структурою)			
працівник (актанти)	ловити (специфічні ситуації − слоти)	gatto	gatticida шкуродер ─ робітник служби по відлову безпритульних тварин (дериват) gattina ─ кішечка (дериват) gattino ─ котик (дериват)
кіт (актанти)	називати (специфічні ситуації − слоти)	gatto	

В цілому словотвірне значення будується як трьохчленна синтаксична конструкція типу: "Х має відношення до У", тобто: працівник − ловити − кіт. Для повного дослідження визначальне значення має така властивість деривaційної пропозиції, як **внутрішня конвертність**, тобто здатність кожного члена пропозиції вказувати на весь пропозіціональний комплекс, мотивуватися іменником. Так, слово *"gatto − кіт"* може бути поставлено в мотиваційні відношення зі словами *"sgattaiolare – пролазити у вузький отвір"* і *"gattaiola − лазівка в дверях для кота"*. При цьому всі три слова називають компоненти однієї пропозиції з багатомісним предікатом: *gatto gattaiola nella sgattaiola "за допомогою лазівки"* (Х створює У в Z "за допомогою"). Так як в принципі кожен компонент пропозиції несе інформацію про всю пропозицію в цілому (і отже, про кожного її члена), будь-який з цих компонентів може бути використаний в якості основи мотивації. Наприклад: *Gatto − sgattaiolare* (кіт виконує дію: пролазить), *sgattaiolare − gattaiola* (пролазити в лазівку), *gatto* (суб'єкт) − *gattaiola* (куди пролазить кіт). Таким чином, фреймове моделювання в дериватології демонструє дієвість універсальних принципів даного методу: застосування фреймового аналізу вимагає звернення до надсистеми − точки зору суб'єкта, що пізнає. Фреймовий аналіз виконується, поєднуючись з пропозіціональним аналізом, понятєвий і термінологічний апарат пропозіціонального аналізу стає основою для структурного прочитання фрейму. А створення подібних моделей можливо лише за умови повного дослідження мовних і знакових проявів та детального опису значення слів. Тому, з самого початку, когнітивні лінгвістичні дослідження були спрямовані саме на опис мовних одиниць.

Література

1. *Евсеева И. В.* Комплексные единицы русского словообразования: Когнитивный подход. − М. : Книжный дом "Либроком", 2012. − 312 с. 2. *Евсеева И.В.* Производное слово как единица хранения знания, структурированого во фрейм // Вестник Челябинского государственного университета. – Челябинск, 2011. − № 20, Вып. 56. − С. 86−92. 3. *Осадчий М. А.* Пропозиционально-фреймовое моделирование гнезда однокоренных слов (на материале русских народных говоров): дис. … канд. филол. наук. – Кемерово, 2007. – 285 4. *Осадчий М. А.* Комплексное моделирование словообразовательной системы когнитивными методами (фрейм и пропозиция в применении к словообразовательному типу и гнезду) // Русский язык: исторические судьбы и современность: Мат-лы III Конгресса исследователей русского языка. − М.: Макс-Пресс., 2007. − с. 224−225.

The method of the framing propositional-semantic organization of lexical word-building nests (in Ukrainian)
© *Kuranda V. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 105-106
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.12'373.611(045)

СКЛАДНІ СЛОВА У СПОРТИВНІЙ СУЧАСНІЙ ЛЕКСИЦІ

К. М. Лахтіонова
кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської і новогрецької філології
Київський національний лінгвістичний університет

Стаття присвячена дослідженню сучасної спортивної лексики італійської мови, яка вже зареєстрована у відповідних професійних словниках.

Ключові слова: словоскладення, моделі словоскладення, складні слова, лінгвістичні «лакуни», запозичення.

COMPOUND WORDS IN MODERN SPORTS LEXICON

K. M. Lakhtionova
Associate Professor of the Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article is dedicated to the problem of investigation of modern sports lexicon already registered in corresponding professional dictionary.

Key words: compound words, their models, non-equivalent lexicon, borrowings.

PAROLE COMPOSTE NEL LESSICO SPORTIVO CONTEMPORANEO

K. M. Lakhtionova

Gli ultimi tre decenni della evoluzione del linguaggio sportivo erano abbastanza difficili. Ci sono tante polemiche che riguardano l' argomento, e non casualmente è apparso il termine nuovo "corruzione del linguaggio".

Il vocabolo "corruzione del linguaggio" comprende la preoccupazione per la diffesa della lingua nell' attività pubblica e l' uso responsabile dell' idioma nei mezzi di mass-media che devono essere elaborati dei Istituzioni responsabili corrispondenti, del Ministero di Cultura d' Italia e le strutture che anche si occupano dei problemi linguistici compreso il Servizio Informazioni Pubbliche.

Gli argomenti essenziali da studiare sono anche l' eliminazione dei volgarismi, la scelta del lessico a favore dei termini nazionali e non stranierismi. Solo in caso che non esiste un vocabolo nazionale sinonimico, cosi detta "lacuna linguistica"si può usare lo stranierismo. Certo che devono esistere i vocabolari professionali da consultare per ogni linguaggio settoriale compreso quello sportivo, il lessico giornalistico che comprende la sostituzione, traduzione letteraria di tale lessico o le ricerche del vocablo equivalente italiano.

I linguaggi settoriali possono essere denominati del modo diverso, con diverse sfumature: linguaggio specialistico, tecnoletto, sottocodice ecc. Peró lo scopo è l' unico: che lo comprendino e possano usare milioni di lettori, anche le persone semicolte, applicando il ricco bagaglio tecnico e metaforico, talora esotico e gergale del giornalismo sportivo.

Uno dei più recenti ricerche che riguardano i linguaggi settoriali riguarda il problema dell'

© Лахтіонова К. М. [Lakhtionova K. M.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 105-106
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

uso giusto della terminologia concreta. Le opinioni a questo proposito sono troppo diversi. Peró la parola latina: "terminus" è un vocabolo o una unità composta che indica un concetto concreto nell' attività professionistica. Ecco perchè il linguaggio dello sport possiede i termini speciali e solo il professionista in un certo settore può usarli correttamente, soprattutto l' esperto del gioco, equitazione, calcio ecc. Per il momento attuale i modelli più diffusi della composizione di parole cosiddette composte sono:

a) sostantivo+sostantivo: cassapanca
b) sostantivo+aggettivo: acquamarina
c) aggettivo+sostantivo: bassorilievo
d) verbo+sostantivo: attacapanni
e) verbo+verbo: dormiveglia.

Per quanto riguarda il linguaggio dello sport, soprattutto moderno, abbiamo trovato non solo i modelli soppraindicati: M. a) pallamano, pallanuoto, pallavolo, pallacanestro, motociclismo, motonautica, centrocampista, acquaplanista, autocolonna, autoconvoglio, autorete, ippodromo, motodromo, centrattacco ecc.; b) quasi non ci sono; c) mezzofondista – raramente; d) guardalinee – raramente; e) non ci sono.

Peró alcuni esempi possono completare la scheda indicata:
sostantivo+avverbio: centravanti – pochissimo
aggetivo+ aggetivo: bianconeri – pochissimo
avverbio+sostantivo: fuorigioco – pochissimo
preposizione+sostantivo: paragomito – unico
stranierismi: kickboxing, windsurfing – pochi.

Facendo conclusione, possiamo notare che i modelli più diffusi nella composizione delle parole composte sono soprattutto due sostantivi, e la parte secondaria o marginale appartiene ad altri modelli. Se abbiamo il fenomeno como "lacune linguistiche", quando non chi sono i vocaboli equivalenti nazionali, per forza dobbiamo usare gli stranierismi. Per il momento attuale non avevamo la possibilità di rivolgersi ai tifosi, che senz' altro hanno il suo lessico speciale ne alle scritte murali ne alla lingua parlata. Abbiamo fatto un tentantivo di analizzare i vocaboli già registrati nei diversi dizionari. Le ricerche in futuro di queste sfumature sportive potranno arricchire il lessico sportivo moderno.

Література

1. *Білозерська Л.П.* Термінологія та переклад. / Л. П. Білозерська, Н.В. Водненко, С.В. Радецька – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 232 с. 2. *Дудок Р.І.* Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках / Р.І. Дудок. – Львів: Видав. центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. – 358 с. 3. *Котенко В.Л.* Лінгвопрагматичні особливості іспанськомовного спортивного дискурсу : автореф. дис. … на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – К., 2016. – 19 с. 4. *Murrmann, J.* La peculiarità del linguaggio giornalistico sportivo in base all'analisi degli articoli della Gazzetta dello Sport. / J. Murrmann, P.Surmaj. – Italica Wratislaviensia. 2015. №6. – P. 197-216. 5. *Rodríguez Jesús Castañón*. La comunicación deportiva y la lengua española / R. J. Castañón. – Valladolid, 2011. – 66 p. 6. *Rossi di Fabio.* Sport e comunicazione nella società moderna / Fabbio di Rossi, Antonio Ghirelli, Aldo Grasso, Fabio Ciotti // La lingua dello sport. http://www.trecani.it/enciclopedia/sport-e-comunicazione-nella-società-moderna.

© Lakhtionova K. M. [Lakhtionova K. M.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 107-111
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2+ 81`33

ЗАГОЛОВКИ НОВИН У ДРУКОВАНИХ ІСПАНСЬКИХ ЗМІ: ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ ТА ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Л. М. Маталигіна
викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
Н. Ю. Стативка
магістрант
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Ю. І. Стативка
доцент кафедри автоматизації проектування енергетичних процесів та систем
Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

У статті розглядаються граматичні, лексико-стилістичні та квантитативні особливості заголовків жанру новини в іспанській пресі.

Ключові слова: заголовок жанру новини, тип заголовка, іспанські ЗМІ, граматичні особливості, лексико-стилістичні особливості, квантитативні особливості.

NEWS HEADLINES IN PRINTED SPANISH MASS MEDIA: LEXICO-STYLISTIC AND GRAMATIC ASPECTS

L. M. Matalygina
lecturer of the Department of Roman and Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
N. Yu. Statyvka
master student
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Yu. I. Statyvka
associate Professor of the Department of automation design of energy processes and systems
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

The article deals with the grammatical, lexical and stylistic features and quantitative characteristics of news headlines in the Spanish press are considered.

Key words: news headlines, type of headline, the Spanish mass media, grammatical features, lexical and stylistic features, quantitative characteristics.

У дослідженні мови друкованих ЗМІ особливий інтерес становить один з ключових елементів газетного тексту – заголовок. Він не тільки є засобом репрезентації самого тексту, але й відіграє важливу роль у сприйнятті та розумінні його реципієнтом, оскільки подальша інтерпретація тексту відбувається саме крізь призму інформації, представленої у заголовку. Вимога комунікативної успішності газетних текстів в умовах зростаючої суспільної та медійної динаміки обумовлює **актуальність теми дослідження.**

Метою дослідження є аналіз практики використання заголовка в сучасній іспанській періодиці. **Об'єктом дослідження** є іспанські газетні заголовки як текстові одиниці в газетному дискурсі, **предметом дослідження** – граматичні, лексико-стилістичні та квантитативні особливості заголовків жанру новини в іспанській пресі. **Матеріалом**

© Маталигіна Л. М., Стативка Н. Ю., Стативка Ю. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 107-111
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

дослідження є заголовки в публікаціях сучасних іспанських періодичних видань «El País», «El Mundo», «ABC» за період 2015 – 2016 р. Обсяг вибірки становить 132 заголовки.

Попри велику кількість існуючих поглядів на жанрову парадигму текстів друкованих ЗМІ, у питанні відносно інформативних жанрів іспанські дослідники одностайно погоджуються щодо жанру новини (ісп. «noticia») як такого, що містить стислий і виразний виклад подій, новизну, оперативне та своєчасне повідомлення про конкретні факти, події і явища дійсності [2, с. 76]. Ця обставина визначила вибір досліджуваного жанру нашої розвідки.

У ході дослідження було виявлено низку специфічних рис газетних заголовків жанру новини. Серед граматичних особливостей заголовків новин були зафіксовані такі.

Вживання переважно простих двоскладних розповідних речень з дієсловом у третій особі однини з прямим порядком слів: «*El Rey no propuso de nuevo a Rajoy para mantener la neutralidad*» («El País», 03/02/16); «*Nicolás Maduro anuncia un aumento salarial del 30%*» («El Mundo», 01/05/16); «*El Gobierno valenciano patrocina un libro con insultos a España*»(«ABC», 30/04/16). Така структура є загальноприйнятою для заголовків інформаційних текстів, оскільки вона у стислій лаконічній формі доносить читачеві основну інформацію. Інверсія у заголовках новин зустрічається дуже рідко – вона є емфатичною структурою, а їх використання більш характерне для заголовків аналітичних жанрів.

Використання дієслів теперішнього часу дійсного способу (Presente de Indicativo) становить 47% від загального числа проаналізованих заголовків та 62% від кількості заголовків, що містять дієслово. Часто дієслово у теперішньому часі вживається навіть у тих випадках, коли йдеться про дію у минулому або майбутньому: *Cientos de seguidores del clérigo Al Sadr irrumpen en el Parlamento iraquí en Bagdad* («El País», 30/04/16); *Una persona muere y dos resultan heridas graves al salirse de la vía su coche en Algemesí* («ABC», 01/05/16). За допомогою дієслова теперішнього часу в заголовку відбувається актуалізація події, створюється ефект причетності – читач наче стає свідком події, спостерігає все своїми очима. Як правило, заголовки такого типу використовуються у новинах, що відбулися тільки-но або в період часу, який ще триває.

Часте вживання безособових форм дієслова з метою наголошення на аспекті дії (завершеність або незавершеність дії, її потенційна реалізація). У більшості випадків використовується дієприкметник (Participio Pasado), зокрема у кримінальних новинах: «*Herido el trabajador de un estanco de Illescas durante un atraco con arma de fuego*» («ABC», 22/02/16); «*Detenido el jefe de la Unidad de Estupefacientes de Ourense*» («El País», 11/11/15). Рідше у заголовках трапляються герундій та інфінітив: герундій робить акцент на динамізмі, у той час як заголовки з інфінітивом виражають майбутню або потенційну дію.

Вживання так званого «condicional citativo» – умовного способу, що виражає припущення, достовірність якого не перевірена (2,3% від загального числа проаналізованих заголовків та 3% від кількості заголовків, що містять дієслово). За допомогою такої конструкції автор, цитуючи чиїсь слова, частково знімає з себе відповідальність за достовірність наданої інформації. У заголовках такого типу часто використовується дієслово

© Matalygina L. M., Statyvka N. Yu., Statyvka Yu. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 107-111
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

poder:*«El PP podría gobernar con Ciudadanos ante el desplome de Podemos»* («El País», 04/03/16);*«La suma Podemos-IU sería un escollo para formar un Gobierno estable»* («ABC», 01/05/16).

Застосування «Futuro de mandato» – майбутнього часу з наказовою модальністю, що як правило, позначає обов'язкове виконання якоїсь дії або спонукання до її виконання: «*El presidente Zuma será investigado, de nuevo, por corrupción»* («El País», 29/04/16); «*Un grupo alemán gestionará 14 aeropuertos griegos»* («El País», 19/08/15). Заголовки з дієсловом у майбутньому часі становлять 7,6% від загального числа проаналізованих заголовків та 9,6% від кількості заголовків, що містять дієслово.

Економія мовних засобів шляхом опущення дієслів «ser» та «estar»*: «Todos contra el 'alcalde' musulmán de Londres»* («El Mundo», 01/05/16) та дієслів мовлення у заголовках-цитуваннях: «*Mick Jagger, a los cubanos:* "*Las cosas están cambiando, ¿no?"* («El País», 03/25/16). Ця риса зумовлена необхідністю стислого викладу інформації у заголовку.

На лексико-стилістичному рівні заголовкам жанру новини властиві наступні специфічні риси. У заголовку переважає нейтральна лексика задля посилення об'єктивності викладу та уникнення емоційної забарвленості.

Активно вживаються англіцизми, зокрема лексика інформаційних технологій. Процес глобалізації, розвитку технологій та статус англійської мови як міжнародної, зумовлює запозичення лексичних одиниць англійської мови та їх використання в різних сферах функціонування мови – розмовній, науковій, мові реклами тощо: «*China reprende a su 'youtuber' estrella*» («El País», 28/04/16); «*El riesgo de un 'Chernóbil' provocado por 'hackers'*» («El Mundo», 28/04/16); *«Los cargos por 'roaming' vuelven a bajar en la Unión Europea»* («El Mundo», 29/04/16).

Часто використовуються цитування (політичних та державних лідерів, діячів культури), як повні, так і часткові (близько 15% відсотків проаналізованих заголовків): «*Ban Ki-moon:"Más del 50% de las infraestructuras en Siria han sido destruidas»* («El País», 25/03/16); «*Nadal: «No entiendo los Juegos sin estar en la Villa»* («ABC», 29/04/16); «*Podemos propone "poner límites a la propiedad" en televisiones y radios»* («El Mundo», 29/04/16); «*Un padre pide a un instituto de Valencia que exima a su hijo de la lectura de un libro «escrito en catalán»* («ABC», 26/11/15). Пряме цитування посилює змістовність заголовку, допомагає актуалізувати семантичний потенціал новини та привернути увагу читача.

Вживання тропів та фігур не є дуже розповсюдженим у заголовках новин, оскільки вони надають емоційної забарвленості. Проте іноді використовується метонімія: *«El PSOE seguirá el ejemplo andaluz para batir a la derecha y a Podemos»* («El País», 29/03/15); метафори: *«La ikurriña enciende Eurovisión»* («El Mundo», 30/04/16). Метонімія дозволяє скоротити висловлювання, лаконічно окреслити або назвати суб'єкт дії – чого, власне, і вимагає заголовок новини.

Сталі вирази, зокрема притаманні розмовному стилю, використовуються з метою привернення уваги читача: «*El presidente de Ausbanc a una de sus víctimas "Es verdad, tengo muy mala leche"»* («El País», 30/04/16).

© Маталигіна Л. М., Стативка Н. Ю., Стативка Ю. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 107-111
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Для того, щоб узагальнити низку закономірностей вживання заголовків новин в сучасних іспанських друкованих ЗМІ, ми звернулися до класифікацій за різними аспектами: функціональним (за М. Бонвін), смисловим (за Є. Лазарєвою) та граматичним (С. Уртадо Гонсалєс). Кількісний розподіл типів проаналізованих заголовків показано у табл.1.

Під час дослідження було встановлено, що згідно з класифікацією М. Бонвін [3, с. 44], *інформативні* заголовки у жанрі новини є превалюючим типом – їх кількість становить 74,2%; *референційні* заголовки, що містять повне або часткове цитування тексту статті, вживаються рідше – у 15,2% випадків. До *сенсаційних* заголовків ми відносимо усі ті, що виконують апелятивну або емоційну функцію – їх частка становить 10,6% від загальної кількості проаналізованих заголовків. Отримані показники свідчать про те, що домінуючою функцією заголовка у жанрі новини залишається інформативна, у той час як референційна та сугестивна функції мають другорядне значення. Важливо також враховувати, що кожне видання має свою специфіку написання новин: так, наприклад, використання референційних заголовків характерне більше для видання «El País», де відсоток вживання таких заголовків становить 25,5%, у той час як у виданнях «El Mundo» та «ABC» – 15,0% та 2,4% відповідно.

Таблиця 1

Джерело	Кількість	Інформативні	Референційні	Сенсаційні	Заголовки з дієсловом	Номінативні	Повноінформативні	Пунктирні
El País	51	34 (66,7%)	13 (25,5%)	4 (7,8%)	44 (86,3%)	7 (13,7%)	39 (76,5%)	12 (23,5%)
El Mundo	40	29 (72,5%)	6 (15,0%)	5 (12,5%)	29 (72,5%)	11 (27,5%)	32 (80,0%)	8 (20,0%)
ABC	41	35 (85,4%)	1 (2,4%)	5 (12,2%)	31 (75,6%)	10 (24,5%)	39 (95,1%)	2 (4,9%)
Разом	132	98 (74,2%)	20 (15,2)	14 (10,6%)	104 (78,8%)	28 (21,2%)	110 (83,3%)	22 (16,7)

Класифікація, запропонована С. Уртадо Гонсалєс [4, с. 33], дозволяє визначити закономірності функціонування заголовків з огляду на їх граматичні особливості. У ході дослідження було встановлено, що інформативному жанру притаманні *заголовки з дієсловом* (78, 8%), переважна більшість яких вживається у третій особі однини, у той час як *номінативні* заголовки зустрічаються рідше – у 21, 2% випадків. Цю закономірність вживання можна пояснити тим, що жанр новини за характером повідомлення потребує від заголовку динамізму, який забезпечують саме ті заголовки, що містять дієслово.

Розглядаючи заголовок у системі відношень «заголовок-текст», важливо встановити закономірності його використання з огляду на ступінь інформативності заголовка та повноти відображення у ньому смислового елемента всього тексту. Беручи за основу поділ заголовків на *повноінформативні* та *неповноінформативні* або *пунктирні*, запропонований Є. Лазарєвою [1, с. 57], було встановлено, що жанру новини притаманне часте використання повноінформативних заголовків (83,3% від загальної кількості проаналізованих заголовків).

© Matalygina L. M., Statyvka N. Yu., Statyvka Yu. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 107-111
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Повноінформативні заголовки представлені здебільшого у формі розповідного речення та висловлюють основну думку, рідше – просто окреслюють тему статті. Порівнюючи розподіл типів заголовків у вибірках (див. рис. 1), можна помітити чітку відповідність, характерну для кожного видання та усієї вибірки загалом, між часткою заголовків повноінформативного та інформативного типів згідно класифікацій за смисловим та функціональним аспектами відповідно. Помітний взаємозв'язок між частками заголовків номінативного і сенсаційного та референційного і пунктирного типів виглядає менш регулярним, що, можливо, пояснюється їх недостатньою загальною кількістю у розглянутій вибірці.

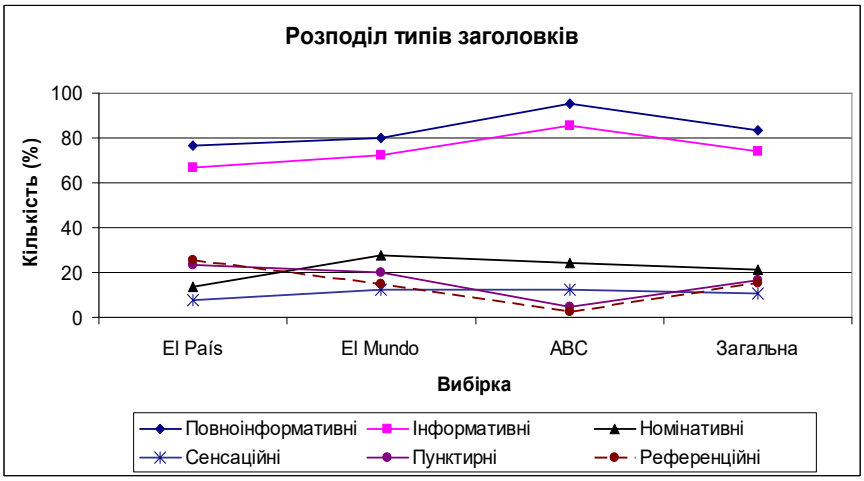

Рис. 1. *Розподіл типів заголовків у вибірках*

Висновки. У результаті розвідки на матеріалі вибірки виявлено, що заголовки жанру тяжіють до: максимальної інформативності та динамізму, що досягається шляхом використання структур з дієсловом; об'єктивності через вживання стилістично нейтральних лексичних та граматичних засобів; повноінформативності – максимального відображення теми чи ідеї тексту у заголовку. Кількісні результати дозволяють стверджувати наявність зв'язку між парами таких типів заголовків: інформативного та повноінформативного; референційного та пунктирного; номінативного та сенсаційного.

Перспективи подальших досліджень. Розширення обсягу вибірки для з'ясування значущості статистичного зв'язку між низькочастотними у жанрі новини заголовками референційного та пунктирного, номінативного та сенсаційного типів. Перевірка застосовності виявленого зв'язку для автоматичної оцінки сигнатури вибірки.

Література

1. *Мацько* Л. І. Стилістика української мови *:* Підруч. для студ. вищ. закл. освіти. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с. 2. *Mejía Chiang, Cesar* Géneros y estilos de redacción en la prensa. Desarrollo y variantes taxonómicas // Correspondencias & Análisis. – 2012. – Access: http://www.correspondenciasyanalisis.com. 3. *Casado, Manuel.* Nuevas tendencias del lenguaje periodístico // Universidad del País Vasco. – 1992. – Access : http://hdl.handle.net. 4. *Lázaro Carreter, Fernando*: "El lenuaje periodístico entre el literario, el administrativo y el vulgar", en F.Lázaro Carreter (ed.): Lenguaje en periodismo escrito, Madrid, Fundación Juan March, 1997. – P. 9-32.

© Маталигіна Л. М., Стативка Н. Ю., Стативка Ю. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 112-116
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81'42.133.1 "312"

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ПРОЯВИ ҐЕНДЕРНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ФРАНКОМОВНОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ А. НОТОМБ "МЕТАФІЗИКА ТРУБ")

Н. В. Миронова
викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

Стаття присвячена вивченню поняття ґендера та лінгвостилістичних проявів ґендерних характеристик тексту на матеріалі французької мови.

Ключові слова: ґендер, ґендерні характеристики, ґендерні стереотипи, лінгвостилістичні характеристики.

LINGUISTICS AND STYLISTICS DISPLAYS OF GENDER CHARACTERISTICS OF THE TEXT ON A MATERIAL OF FRENCH LANGUAGE (BASED ON THE NOVEL A. NOTHOMB "THE CHARACTER OF RAIN")

N. V. Myronova
Lecturer of the Department of Romance and Modern Greek Philology and the Translation
Kyiv National Linguistic University

The given article is devoted to the notion of gender, linguistic and stylistic displays of gender characteristics of the text on a material of French language.

Keywords : the genre, the characteristics of the genre, the stereotypes of the genre, the linguo-stylistic displays.

LES SIGNES LINGUO-STYLISTIQUES DES CARACTÉRISTIQUES DU GENRE DANS LE TEXTE FRANÇAIS (SUR LE MATERIEL DU ROMAN D'AMÉLIE NOTHOMB "LA MÉTAPHYSIQUE DES TUBES")

N. V. Myronova
Enseignante de la Chaire de Philologie et de Traduction Romaine et Grecque
Université nationale linguistique de Kyiv

L'article est consacré à l'étude de la notion du genre et des signes linguo-stylistiques des caractéristiques du genre dans le texte sur le matériel de la langue française.

Mots-clés:le genre, les caractéristiques du genre, les stéréotypes du genre, les signes linguo-stylistiques.

Notre aricle est consacré à l'étude de la question de la corrélation du langage avec le sexe de celui qui parle. Nous avons examiné comment la personnalité linguale se manifeste dans le texte ou dans le langage et on reconstruit dans les lignes principales par les moyens linguistiques en basant sur le roman de l'écrivain-femme Amélie Nothomb **"**la Métaphysique des tubes**"**.

Le problème de la corrélation du langage avec le genre est examiné dans le cadre de la gendérologie par le chercheur A.V. Kirilina [2], de la linguistique du genre par les savants russes et étrangers O.A. Voronina, R. Lakoff [1; 3] et de la linguistique communicative par les rechercheurs ukrainiens A.P. Martynjuk, E.A. Selivanova [4; 6].

Linguistics and stylistics displays of gender characteristics of the text on a material of French language (based on the novel A. Nothomb "The character of rain") (in French) **[Les signes linguo-stylistiques des caractéristiques du genre dans le texte français (sur le materiel du roman d'Amélie Nothomb "La métaphysique des tubes")]**
© Myronova N. V. [Myronova N. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 112-116
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

L'actualité du sujet de l'article est définie par l'intérêt augmentant des linguistes pour la révélation de la corrélation entre le langage et la personnalité dans toutes les manifestations et les paroles engendrées par elle. Cela permet de pénétrer dans le contenu caché d'un oeuvre littéraire, de comprendre plus adéquatement les installations et les valeurs conditionnées par le genre. L'étude des particularités du langage de l'auteur Amélie Nothomb aide la compréhension de l'organisation conceptuelle de la mentalité féminine. **L'objet** de l'analyse est le roman d'Amélie Nothomb **"**la Métaphysique des tubes**"**, examiné de sa position des lignes marquées par le genre comme la réflexion du sexe de l'écrivain-femme dans le texte. **Le sujet** de l'étude sont les moyens linguistiques de l'expression du langage féminin dans le texte littéraire d'Amélie Nothomb. **Le but** principal de notre travail est la définition des caractéristiques du genre du texte en prose indiqué en raccourci des sphères cognitive, communicative et émotive de la personnalité linguale de l'auteur. Pour l'acquisition du but posé dans le travail de recherche nous résolvons une série de tâches concrètes : étudier l'appareil conceptuel selon le problème indiqué; définir la fonction du genre à la façon de l'écriture; révéler les marqueurs du genre comme les moyens de l'expression des caractéristiques du genre du texte littéraire francophone; établir les propriétés marquées du genre dans le style individuel d'Amélie Nothomb.

Le roman de l'auteur belge A. Notomb **"**la Métaphysique des tubes**"** par le volume de 158 pages est devenu **le matériel de l'étude**. Le choix de l'oeuvre littéraire en prose comme de la matière pour des études du genre est conditionné par ce que notamment ce matériel reflète plus exactement la réalisation moderne des marqueurs du genre dans le texte. **La méthode** descriptive utilisée dans l'article, les méthodes de l'analyse conceptuelle, l'analyse contextuelle d'interprétation dans le groupement avec les comptes quantitatifs des données reçues, l'analyse du texte littéraire sont définies par le but et les tâches de l'étude. **La nouveauté scientifique** de l'étude accomplie consiste en ce que c'est pour la première fois qu'est étudiée la personnalité française linguale, la réalisation de son style individuel dans le texte moderne française en prose et l'analyse du genre des caractéristiques du langage d'art dans l'aspect individuel de l'auteur. **La signification théorique** consiste en élaboration des problèmes du genre et du discours, liés avec les élargissements et l'approfondissement des études selon la révélation du sexe de l'auteur dans les cadres anthropocentrique des paradigmes de la linguistique moderne. L'étude réalisée est le dépôt dans la décision des questions actuelles de la sémantique du texte littéraire. Les résultats acquis approfondissent la connaissance selon la nature et les mécanismes de l'influence du genre sur la langage de l'auteur de l'oeuvre d'art. **La valeur pratique.** Les résultats de nos recherches peuvent être appliqués dans les cours de la linguistique du genre, de la stylistique, de l'histoire de la langue française, de la lexicologie, comme les sujets des travaux de recherche ou des thèses. L'application du travail est liée aussi à la possibilité d'utiliser ses positions principales et son matériel illustratif aux cours de la théorie et la pratique de la traduction, la pratique de la langue française, de l'interprétation des oeuvres littéraires et de la lecture à domicile.

Dans de différentes sciences modernes l'accès gendérique acquiert une actualité particulière, d'après lequel il existe beaucoup de décalages entre la conduite et l'attitude féminine et masculine, leur conception du monde. Avec l'aide de la notion du genre était fait la branche structurale hérité (naturel) d'acquis (culturel) à la personne. On comprend le **"**genre**"** comme l'ensemble des normes

© Миронова Н. В.[Myronova N. V.]

sociales et culturelles, qu'on propose d'accomplir aux gens en fonction de leur sexe dans la société avec l'aide des pouvoirs et la domination. A notre avis cette définition de la notion est le plus exacte. Cette notion est devenue interdisciplinaire, elle est utilisée activement dans la sociologie, l'anthropologie, la philosophie, la critique littéraire, la linguistique et cetera.

Le système du genre **"**réglementaire**"** fonctionne grâce à une série des stéréotypes – les modèles standards de la conduite, qui sont faits dans la société et sont basés sur l'interprétation correspondante des notions **"**masculine**"** et **"**féminine**"**. Les stéréotypes du genre exercent une grande influence sur le procès de la socialisation de l'enfant, ainsi qu'un adulte, définissent la direction de la socialisation. Les stéréotypes du genre – les représentations généralisées, qui se sont formées dans la culture, et nous montre comment les hommes et les femmes se comportent en réalité ou comment ils doivent se comporter.

Pendant nos recheerches nous avons découvert que les normes sociales sont les règles principales, qui définissent la conduite de la personne dans la société. Il faut chercher plusieurs explications des divergences du genre dans les normes sociales, qui nous attribuent de différents types de la conduite et les intérêts selon le sexe biologique. Les composants des normes, qui contiennent l'information généralisée sur les qualités, inhérent au chaque sexe, s'appellent les rôles sexuels ou les rôles du genre.

Nous avons révélé que la catégorie du genre (le sexe social ou socio-culturel) n'est pas la catégorie linguistique, mais son contenu peut être la voie ouverte de l'analyse des structures de la langue, qui explique la nécessité à la compétence linguistique pour l'étude réprésentation culturelle du sexe. D. Spender affirme que "la langue n'est pas neutre" [5], dans la langue (et dans la conscience) est codée le principe du sexisme. Nous avons établi que les théoriciens du féminisme soulignent que l'asymétrie dans les relations des sexes pénètre toutes les sphères de la vie, et cela est expliqué avant tout par les caractéristiques biologiques du sexe, la responsabilité des femmes pour la fonction réproductive. Les travaux des représentants de cette tendance du féminisme accentuent l'opposition traditionnelle binaire biologique des sexes – masculine et féminine.

En travaillant nous avons examiné la notion de la gendérologie. C'est une nouvelle théorie, qui désigne le changement des orientations axiologiques, l'affichage de plusieurs représentations ordinaires, avant tout, attire l'attention à son caractère interdisciplinaire. La gendérologie est la théorie du genre.

Nous avons étudié que la langue est non seulement l'image de la réalité, de l'être, des traditions et des innovations de la vie publique, il dicte les stéréotypes définis, ainsi qu'impose le modèle de la conduite et l'estimation de la validité. Aussi nous avons découvert que le but principal de la linguistique comprend dans la révélation du patriarcat la domination masculine dans le système de la langue et dans le changement de la langue. Dans la critique féministe de la langue on examine deux écoles scientifiques: la première se rapporte à l'étude de la langue en vue de la révélation des asymétries dans le système de la langue, dirigée contre les femmes. Celle-ci de la l'asymétrie ont reçu le nom du sexisme lingual. La deuxième école de la critique du féminisme de la langue – l'étude des particularités de la communication dans les groupes unisexuels et mélangés, sur la base desquels se

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 112-116
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

trouve la supposition que sur la base patriarcal des stéréotypes reflétés dans la langue, se développent de différentes stratégies de la conduite linguale des hommes et des femmes. Dans la langue on fixe la subordination de la femme dans l'idée des stéréotypes culturellement indiqués. Ils influencent sur la conduite sociale, y compris la conduite linguale, et sur les procès de la socialisation.

Au total, la critique du féminisme argumente que la langue fixe le tableau du monde du point de vue masculine, c'est pourquoi elle est orientée non seulement vers la personne cela vaut dire anthropocentrique, mais aussi androcentrique cela signifie qu'elle est orientée vers l'homme. Tout cela témoigne sur l'asymétrie du genre dans la langue – la présentation irrégulière dans la langue des gens du différent sexe. Aussi nous avons défini que les femmes et les hommes ont de différents styles littéraire de l'oeuvre prosaïque. Sous le style du genre nous comprenons une telle organisation linguale d'un texte littéraire, qui est conditionnée par la caractéristique du genre de l'auteur, par la différenciation du langage des hommes et des femmes, ainsi que par la variation de leur conduite linguale, qui se manifeste aux différents niveaux de la langue. Donc nous avons étudié le texte du roman d'Amélie Nothomb **"**la Métaphysique des tubes**"** de la position des marqueurs du genre de son style littéraire.

À **"**La Métaphysique des tubes**"** Amélie Nothomb utilise beaucoup de propositions négatives et beaucoup de structures négatives, de quoi le lecteur peut remarquer que le roman est écrit par l'auteur-femme. Pendant l'analyse du roman nous avons établi que le plus souvent A. Nothomb utilise la particule **"**ne**"** 967 (neuf cent soixante-sept) fois ce qui dans le rapport de pourcentage fait 44,6 % (quarante-quatre virgule six pour-cent) de toute la quantité de propositions. La particule négative **"**pas**"** dans le texte se rencontre 437 (quatre cent trente-sept) fois ce qui fait 20,2 % (vingt virgule deux pour-cent) de toute la quantité de propositions. Le pronom négatif **"**rien**"** est utilisé 76 (soixante-seize) fois ce qui fait 3,5 % (trois virgule cinq pour-cent). L'adverbe **"**jamais**"** est utilisé 47 (quarante-sept) fois ce qui fait 2,2 % (deux virgule deux pour-cent) du nombre total de toutes les propositions.

Comme toutes les femmes, Amélie Nothomb utilise une grande quantité des mots et les propositions émotionnelles. Aussi dans le texte du roman il y a une multitude de propositions exclamatives et interrogatives, de quoi nous voyons que ce texte est écrit par la femme. Nous avons révélé que dans le texte du roman il y a 176 (cent soixante-seize) propositions interrogatives ce qui fait 8,3 % (huit virgule trois pour-cent) de toute la quantité de propositions, et 110 (cent dix) propositions exclamatives ce qui fait 5,2 % (cinq virgule deux pour-cent) du nombre de toutes les propositions du texte. De quoi nous faisons la conclusion que l'auteur du roman est la femme.

L'écrivain-femme utilise beaucoup de pronoms personnels et de prépositions ce qu'indique aussi la main féminine de l'auteur. Au total l'auteur utilise 2355 (deux mil trois cent cinquante-cinq) pronoms personnels, parmi eux : **"**il**"** on utilise 826 (huit cent vingt-six) fois ce qui fait 35 % (trente-cinq pour-cent) de l'utilisation total, **"**je**"** – 625 (six cent vingt-cinq) fois ce qui fait 26,5 % (vingt-six virgule cinq pour-cent), **"**elle**"** – 357 (trois cent cinquante-sept) fois ce qui fait 15,1 % (quinze virgule un pour-cent), **"**tu**"** – 332 (trois cent trente-deux) fois ce qui fait 14,1 % (quatorze virgule un pour-cent), **"**ils**"** – 109 (cent neuf) fois ce qui fait 4,6 % (quatre virgule six pour-cent), **"**nous**"** – 46 (quarante-six) fois ce qui fait 1,9 % (un virgule neuf pour-cent), **"**elles**"** – 39 (trente-neuf) fois ce qui

© Миронова Н. В.[Myronova N. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 112-116
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

fait 1,7 % (un virgule sept pour-cent), **"vous"** – 21 (vingt et un) fois ce qui fait 0,9 % (zéro virgule neuf pour-cent).

Nous avons établi que l'auteur avait donné l'avantage aux prépositions : **"en"**, **"de"** et **"à"**, ce qui fait 33,9 % (trente-trois virgule neuf pour-cent), 32,3 % (trente-deux virgule trois pour-cent), 20,8 % (vingt virgule huit pour-cent) en conséquence, de toute la quantité d'utilisations.

En plus A. Nothomb utilise les prépositions : **"pour"** 275 (deux cent soixante-quinze) fois, ce qui fait 4,1 % (quatre virgule un pour-cent) de toute la quantité d'utilisations, **"dans"** – 209 (deux cent neuf) fois ce qui fait 3,1 % (trois virgule un pour-cent), **"sur"** – 144 (cent quarante-quatre fois) ce qui fait 2,2 % (deux virgule deux pour-cent), **"avec"** – 92 (quatre-vingt-douze) fois ce qui fait 1,4 % (un virgule quatre pour-cent), **"sans"** – 80 (quatre-vingt) fois ce qui fait 1,2 % (un virgule deux pour-cent), **"avant"** – 31 (trente et une) fois ce qui fait 0,5 % (zéro virgule cinq pour-cent), **"sous"** – 26 (vingt-six) fois ce qui fait 0,4 % (zéro virgule quatre pour-cent), **"devant"** – 13 (treize) fois ce qui fait 0,2 % (zéro virgule deux pour-cent), **"chez"** – 6 (six) fois ce qui fait 0,1 % (zéro virgule un pour-cent) en conséquence.

Dans tout l'œuvre il y a beaucoup de comparaisons, d'épithètes et le concept **"Dieu"**, qui est divisé en concepts **"Dieu-femme"** et **"Dieu-homme"**. Ces faits témoignent aussi du style littéraire féminin.

Nothomb n'utilise pas le lexique grossier, qui inhère aux hommes, mais au même temps dans le texte de son roman se rencontrent les signes masculins. Elle utilise beaucoup de propositions de subordination qui caractérisent le style littéraire masculin. Aussi l'auteur utilise beaucoup de divers termes (de la physique, de la psychologie, de la médecine). Selon cela, nous pouvons supposer que l'auteur est l'homme. Dans **"la Métaphysique des tubes"** il n'y a pas presque de propositions qui expriment le conseil, la demande ou l'incertitude qui sont inhérents aux femmes. Donc, nous voyons que nous ne pouvons pas affirmer avec certitude que **"la Métaphysique des tubes"** d'Amélie Nothomb est le modèle exemplaire du style féminin littéraire. Cette écrivain-femme française a joint les styles littéraires masculin et féminin.

Comme conclusion nous pouvons affirmer que dans la prose il est très difficile de faire la frontière entre le discours masculin et féminin.

Littérature

1. *Воронина О. А.* Женщина в «мужском обществе» / Ольга Александровна Воронина // Социологические исследования. – 1988. – № 2. 2. *Кирилина А. В.* Развитие гендерных исследований в лингвистике / Алла Викторовна Кирилина // Филологические науки. – 1998. – № 2. – С. 51-58. 3. *Лакофф Р.* Язык и место женщины / Робин Лакофф // Введение в гендерные исследования: [хрестоматия] / под ред. С. В. Жеребкина. – Х : ХЦГИ, 2001. – С. 784-498. 4. *Мартинюк А. П.* Регулятивна функція ґендерно маркованих одиниць мови : Автореф. дис. доктора філол. наук: 10.02.04… – К., 2006. – 40 с. 5. *Спендер Д.* Мужчина создал язык / Дейл Спендер // Введение в гендерные исследования. [хрестоматия] / под ред. С. В. Жеребкина. – Х. : ХЦГИ, 2001. – Ч. 2. – С. 774-783. 6. *Селиванова Е. А.* Основы лингвистической теории текста и коммуникации : Монографическое учеб. пособие / Елена Александровна Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с. 7. *Nothomb A.* Métaphysique des tubes / Amélie Nothomb. – Le Livre de Poche. – P. : Editions Albin Michel S.A., 2000. – 162 p.

Linguistics and stylistics displays of gender characteristics of the text on a material of French language (based on the novel A. Nothomb "The character of rain") (in French) **[Les signes linguo-stylistiques des caractéristiques du genre dans le texte français (sur le materiel du roman d'Amélie Nothomb "La métaphysique des tubes")]**
© Myronova N. V. [Myronova N. V.]

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 117-120
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.111

ВРАХУВАННЯ ҐЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

О. К. Мілютіна
доцент кафедри іноземних мов та методики викладання
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

У статті на прикладах уживання українських та англійських фразеологізмів показано особливості комунікативної поведінки чоловіків і жінок, типові для певної культури і певного суспільства.

Ключові слова: ґендер, жіночий стереотип, чоловічий стереотип, комунікативна поведінка, міжкультурна комунікація.

GENDER SENSITIVE ATTITUDES IN THE PROCESS OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATION

O. K. Miliutina
Associate Professor, Assistant Professor of Foreign Languages and Teaching Methods Chair
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

In the article on the examples of using Ukrainian and English phraseologgical units peculiarities of communicative behavior of men and women, typical of a particular culture and society are analysed.

Keywords: gender, female stereotype male stereotype, communicative behavior, cross-cultural communication.

Актуальність. Стать людини, як одна з основних характеристик особистості, що розглядається в соціумі, культурі й мові, знаходиться в центрі уваги ґендерних досліджень. Приналежність до тієї чи тієї статі визначає ставлення суспільства до чоловіків і жінок, поведінку мовної особистості, стереотипні уявлення про чоловічі й жіночі якості – все те, що переміщує проблематику статі зі сфери біології до сфери соціального життя й культури, дозволяючи виявити загальне й особливе в конструюванні ґендерлектів.

На сьогодні ґендерні дослідження відіграють значну роль у різних напрямках гуманітарних наук. З'ясування ролі статей у розвитку культури, їх символічного й семіотичного вираження у філософії, історії, мові, літературі, мистецтві дає змогу виявляти нові аспекти розвитку соціуму, глибше проникати у суть процесів, що відбуваються. З огляду на значущість цієї проблематики зазначимо, що ґендерний «вимір» дає можливість по-іншому подивитись на добре відомі факти і здобутки, інтерпретувати їх з урахуванням ґендерної диференціації, виявити субтексти, що віддзеркалюють символи жіночого та чоловічого досвіду, а також змінити суть певних «непорушних» понять.

Стан розробки проблеми. Дослідження ґендерних питань у лінгвістиці зводиться головним чином до вивчення та усвідомлення того, який зміст ми вкладаємо у категорії маскулінності й фемінності, що в них спільне, а що – відмінне, та яким чином ця взаємодія відображається в мовній картині світу. Цей зміст є результатом ментальної діяльності людини, а отже, може варіюватися залежно від культурного та національного чинника. Культури й мови завжди мають щось універсальне, спільне, типове для того чи того

© Мілютіна О. К.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 117-120
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

предмета чи образу, певні характеристики повторюються, формуючи таким чином уявлення, які починають вважатися певним еталоном, взірцем, тобто, стереотипами. Початки дослідженням ґендерних стереотипів варто шукати в зарубіжній науковій думці. Серед дослідників назвемо О. І. Горошко, А. В. Кириліну, М. В. Китайгородську, Р. Коннел, Д. Таннен, Й. А. Стерніна, С. Г. Тер-Минасову, Б. Л. Уорфа та інших. Сьогодні цей напрям досліджень набув популярності й в українському науковому просторі, а його найвідомішими представниками є Ю. Абрамова, О. Кікінежді, О. Кісь, В. Кравець, С. Павличко, А. Толстокорова та інші.

Метою статті є аналіз вербальної поведінки людей, які належать до різних культур, з урахуванням ґендерних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідники розглядають ґендер з точки зору теорії спілкування, акцентуючи увагу на ролі ґендерного аспекту в комунікативній поведінці. О. І. Горошко, проаналізувавши особливості асоціативної вербальної поведінки, розуміння й відтворення текстів чоловіками та жінками, приходить до висновку про те, що у дівчаток краще розвинена дикція, більший словниковий запас, вони вільніше, ніж хлопчики, будують висловлювання. Але причина високого розвитку мовних здібностей у дівчаток, на її думку, не тільки й не стільки генетична, скільки соціальна, оскільки ігри дівчаток вимагають більшої кількості мовних актів, у своєму уявному світі дівчатка більше за хлопчиків запитують, пояснюють, повчають [1].

Продовжуючи тему соціалізації індивіда, не можна не згадати теорію відмінностей (Difference theory) Д. Таннен, згідно з якою чоловіки й жінки переживають мовну соціалізацію по-різному, оскільки в дитинстві знаходяться здебільшого в різностатевих групах, де прийняті різні тактики мовної поведінки. Дослідниця, аналізуючи мовлення чоловіків і жінок, доходить висновку, що розмова між ними представляє собою комунікацію двох протилежних культур. На її думку, відмінності в комунікативних стратегіях представників різних статей сягають корінням в глибоке дитинство: «...Починаючи з раннього віку створюються різні світи, в яких потім живуть дорослі чоловіки і жінки. Тому не дивно, що і жінки й чоловіки, які прагнуть гармонії у своїх відносинах, часто виявляють, що партнер їх не розуміє і навіть критикує» [4, с. 401].

Російський психолог Й. А. Стернін підтримує цю думку і наголошує, що виховання чоловіків у суспільстві спрямоване, насамперед, на вироблення у них певних чоловічих якостей: сили, терпимості, уміння приховувати свої почуття, бути спокійним, не плакати, вміти домагатися свого, активно конкуруючи з іншими, бути знавцем зовнішнього світу. Жінки ж у процесі спілкування вимагають від чоловіків прояву протилежних якостей. Жінка хоче, щоб чоловік був емоційним, показував свої почуття, не конкурував, а співробітничав, щоб він більше уваги звертав не на роботу, а на сім'ю. Усе це означає, що у сфері спілкування інтереси жінок і чоловіків можуть виявитися прямо протилежними, що створить ґрунт для непорозуміння, конфліктів [3, с. 36].

На думку сучасних дослідників, у комунікації найчастіше проявляються ґендерні стереотипи, що фіксують у мові уявлення про мужність і жіночність і пов'язані з ними моделі поведінки індивідів. Г. Доброльожа ілюструє типові жіночі стереотипи

© *Miliutina O. K.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 117-120
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

українськими прислів'ями та приказками: «Не так чоловік рознесе мішком, як дружина горшком» (про недбайливу дружину); «А вже тому жонатому як собаці кудлатому: чи обідав не обідав, а вже лайки відвідав»; (про сварливу дружину); «Пішла по руках як вітер по полю», «Дурна дівка як двері розкриті (про подружню невірність); «Як ластівка з ластів'ятком, так мати з дитятком», «За материною спиною як за кам'яною стіною», «Материн гнів як весняний цвіт: рясно випадає, та скоро минає» (про особливу роль матері як Берегині сімейного вогнища) [2].

В англійській мові такими прикладами можуть слугувати фразеологізми, які означають:

- поганий характер жінки, її сердитість і сварливість: *There is no devil so bad as a she devil* (Перед злою жінкою сатана – немовля невинний); *Three things drive a man out of his house: smoke, rain and a scolding wife* (Три речі, що виганяють чоловіка з дому: дим, дощ і сварлива дружина);
- фальш, нещирість, хитрість: *There are two kinds of women: those who take what you are and those who take what you have (*Є два типи жінок: ті, хто беруть тебе таким, який ти є, і ті, хто бере те, що у тебе є); *The longest five years in a woman's life is between twenty-nine and thirty* (Найдовші п'ять років у житті жінки між 29 і 30);
- недостатність, неповноцінність жіночого інтелекту: *Women have long hair and short brains (*У баби волос довгий, а розум короткий); *A woman's counsel is sometimes good* (Порада жінки інколи буває доречною) тощо.

Чоловік, навпаки, характеризується як:

- гарний хазяїн: *A good husband makes a good wife* (У гарного чоловіка й дружина хороша);
- гарний працівник: *A good workman is known by his chips (*Майстер, відомий своїми справами);
- розумний: *He that lives well is learned enough (*Той, хто добре живе, добре вчився);
- той, що дотримує слова: *man of his word* (людина слова);
- сильний: *Built like a tank (*чоловік, як танк) тощо.

Слід зазначити, що більшість авторів, які досліджували питання про жіночу логіку та її відмінність від «правильної» чоловічої ототожнюють жінку з «матір'ю-природою», з пасивним началом, на їхню думку, вона «просто не має права на інтелект, на активне пізнання істини».

Прикладом нових лінгвістичних досліджень ґендерної тематики є роботи німецьких учених, в яких порушуються питання про відмінності в мовній поведінці жінок і чоловіків, їх природу й оцінку цих відмінностей. Психологи К. Оперман і Є. Вебер, говорячи про відмінності в комунікації, виходять з того, що і жінки, й чоловіки з самого початку переслідують у процесі спілкування різні цілі. У чоловіків мова йде переважно про інформацію, жінки ж при спілкуванні шукають акцентуації зв'язку, людської близькості [6]. Мовознавець С.Тромель-Плоц вважає, що жінки мають потребу в підтвердженні своїх особистих якостей і «безпеки» відносин у розмові. З цього випливає, що метою жіночого спілкування є досягнення узгодження та мінімізації відмінностей, тоді як чоловіки віддають

© Мілютіна О. К.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 117-120
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

перевагу «незалежності» в розмові [7, с.108-118]. А. Лінке, М. Нассмауер і П. Портман аналізують відмінності чоловічої та жіночої комунікації з точки зору вибору лексики. На їхню думку, жінки уникають використання грубих слів і вживають у мовленні зменшено-пестливі форми. Основна причина цього – різні сфери життєвого досвіду чоловіків і жінок і різна професійна лексика. Вчені аналізують також голос, вимову, інтонацію, окремо розглядають консенсусні та конфліктні орієнтації поведінки, зокрема кооперативний і керівний способи інтеракції (взаємовпливу) у жінок і «конфліктно» орієнтований спосіб спілкування з боку чоловіків. Дослідники вважають, що комунікативно орієнтована поведінка жінок виражається у спільності роботи команди, у підтримці групового внеску в дискусію. У чоловіків замість цього переважає висловлення власної позиції [5, с. 311-323].

Крім того, спільною для різних культур є менша формальність моногендерного спілкування на відміну від крос-гендерного. Більша невимушеність атмосфери спілкування між особами однієї статі (особливо чоловічої) – це широко відомий у практичній психології факт, який, зокрема, враховується при організації бесід та проведенні опитувань громадської думки. Бесіди між інтерв'юером та опитуваними чоловіками розкутіші, якщо в ролі інтерв'юера виступає чоловік; причому чоловіки-інтерв'юери частіше висловлюють бажання працювати з чоловіками, в той час як жінки охоче опитують представників обох статей.

Отже, лінгвістичні ґендерні дослідження доводять, що у комунікативній поведінці чоловіків і жінок існують реальні розбіжності, в основі яких лежать різні системи ціннісних орієнтацій, типові для певної культури і певного суспільства в певний час. Однак ці відмінності у власне комунікативній поведінці та в мовленні дають можливість говорити лише про існування мовних стилів – чоловічого, якому приписують ознаки універсальності та жіночого, який має ознаки частковості. При цьому треба розуміти, що це не завжди відповідає біологічній статі мовця: не всі чоловіки народжуються зі здатністю до універсалізму, і не всі жінки відзначені з народження властивістю часткового. Це створюється штучно. Але, оскільки суспільство активно прищеплює індивіду правила і стандарти поведінки чоловіків та жінок, необхідно знати їх особливості й ураховувати у процесі міжкультурного спілкування.

Література

1. *Горошко Е. И.* Особенности мужского и женского вербального поведения (психолингвистический анализ) : дисс. … канд. филол. наук : 10.02.04 / Елена Ивановна Горошко. – М., 1996. – 180 с. 2. *Доброльожа Г.* Світ української родини у прислів'ях та приказках з порівняльним компонентом [Електронний ресурс] / Галина Доброльожа. – Режим доступу : http://dspace.nbuv.gov.ua 3. *Стернин И. А.* Общение с мужчинами и женщинами / И. А. Стернин. – Воронеж, 2001. – 123 с. 4. *Таннен Д.* Ты меня не понимаешь! Почему женщины и мужчины не понимают друг друга. / Дебора Таннен. Пер. с англ. – М. : Вече, Персей, АСТ, 1996. – 432 с. 5. *Linke A.* Studienbuch Linguistik / A. Linke, M. Nussnaumer, P. R. Portmann. – Tybingen : Max Niemeyer Verlag, 1996. – 334 p. 6. *Oppermann K., Weber E.* Frauensprache Mannersprache – Die verschiedenen Kommunikationsstile von Mannern und Frauen. – Zurich : Orell Fussli, 1995. – 197 S. 7. *Tromel-Plotz S.* Frauensprache in unserer Welt der Manner. – Konstanz : Universitatsverlag, 1979. – 41 S.

© *Miliutina O. K.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 121-125
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81’38’133.1:[168.522:17.022.1. (045)

ВЗАЄМОДІЯ МОВНИХ І ПАРАВЕРБАЛЬНИХ МАРКЕРІВ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АБСОЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ АДРЕСАТА (на матеріалі оповідання П’єра Пробста “Caroline et ses amis aux Indes”)

Н. А. Мостова
кандидат філологічних наук, доцент кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті досліджується специфіка функціонування мовних і позамовних маркерів етнокультурної інформації у дитячому французькому тексті.

Ключові слова: етнокультурна інформація, мовні, позамовні маркери, дитячий художній текст.

INTERACTION OF LANGUAGE AND PARABLE MARKERS OF ETHNICULTURAL INFORMATION AS A FORMATION OF ABSOLUTE VALUES OF ADDRESS (based on the story of Pierre Probst "Caroline et ses amis aux indes")

N. A. Mostova
Associate Professor of the Spanish and French Philology Department
Kyiv National Linguistic University

In the article the specificity of the functioning of linguistic and paralinguistic markers of ethnocultural information in the children's art text is investigated.

Key words: Information ethnocultural, linguistic, extralinguistic markers, children's art text.

На нашу думку, вагомим аксіологічним здобутком французького оповідача й ілюстратора П’єра Пробста в його оповіданнях про Кароліну та її друзів, слугує уведення у канву сюжетів мальованих історій не тільки чітко маркованих національною специфікою комунікативних ситуацій, але й таких, що у надзвичайно емоційний спосіб віддзеркалюють звичаї, традиції, світогляд, культурні пам’ятки, особливості архітектури інших народів. Така стилістика творів надає широкі можливості маленькому адресатові залучитися до широкого культурологічного досвіду, що позитивно впливає на становлення його власної аксіологічної картини світу, формуючи в ньому толерантність й повагу до інших національностей. Маркерами етнокультурної інформації як на вербальному, так і на паравербальному рівнях, слугують лінгвокультуреми – мовні знаки, що концентрують у собі національну, культурну, духовну інформації. Вони актуалізуються за допомогою слова, словосполучення, цілого тексту, ілюстрації, мають один або декілька конотативних смислів, що можуть досить важко усвідомлюватися іншомовними мовцями через відмінність у системі реалій, традицій, цінностей [1].

Сюжет кожного з оповідань П’єра Пробста розвивається за допомогою інтриги, в основі якої лежить значуща подія, участь в ній вимагає від героїв прояву найкращих рис їхнього характеру: милосердя, доброта, щирість, повага, співчуття, мужність. Наприклад, в оповіданні “ Caroline et ses amis aux Indes ” герої вирушають у небезпечну подорож у джунглі на пошуки принца Рамі. Такі абсолютні цінності, як повага і вдячність, актуалізуються з

© *Мостова Н. А.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 121-125
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

перших сторінок оповіді за допомогою мовних і паравербальних маркерів. Знайомлячись з магараджею і його дружиною, Кароліна з друзями шанобливо схиляються перед хазяїнами палацу, згідно з етикетом Індії [3, с. 7]. Позитивне ставлення високоповажних осіб до своїх гостей передається словами автора, з яких ми дізнаємося про емоційний стан вельмож (1) і почуття вдячності (2) за те, що герої без вагань беруть на себе ініціативу у пошуках їхнього сину. Обидва смисли виражені експліцитно за допомогою прикметника " ému " й іменника " gratitude f ", що виконує функцію обставини способу дії і слугує маркером тембру голосу мовця.

Très émus (1), le maharadjah et la maharani acceptent avec gratitude (2). [3, с. 7]

Особлива виразність подальшої оповіді, що створює родючий ґрунт для сприйняття й усвідомлення низки важливих аксіологічних смислів, досягається уживанням лексичних одиниць з широкою конотацією. Вони фіксують особливий стан і процес, характерний для певної комунікативної ситуації, що розгортається на фоні відповідної ілюстрації, яка містить всі компоненти реального місця дії, а саме – джунглів, їхню багату флору й фауну. Наприклад: 1) *Le jour* ***décline.*** Дієслово " décliner " містить у собі конотацію заходу сонця, що дозволяє приблизно визначити годину, о котрій відбувається подія і спрогнозувати наступні дії героїв – пошук місця для ночівлі. Експліцитно передається смисл втоми, мужності, наполегливості [3, с. 8]; 2) *Nos amis* ***errent*** *dans la jungle*. Дієслово " errer " забарвлює дію переміщення такими значеннями, як "тривалий час", "втома", "фізичні зусилля", "напруга", що є типовими до зазначеного місця дії " la jungle " [3, с. 8]; 3) ... *sans* ***déceler*** *la moindre trace du prince Rami.* Дієслово " déceler " має конотацію докладання значних фізичних зусиль для пошуку певного предмета чи істоти [3, с. 8].

Наскільки різну вдачу мають Кароліна і її друзі яскраво засвідчує ілюстрація, на якій вони сидять навколо вогнища вночі у джунглях і слухають красиві місцеві легенди, що їм оповідає пантера на ім'я Сакі. Кожен з них проживає різний ступінь емоційної напруги від прослуховування тієї самої історії, про що переконливо говорить їхня міміка й положення тіла. Наприклад, поза ведмедика Бума – розкинуті в сторону руки, ноги на ширині плечей, опущена вниз щелепа, здивовані й перелякані очі, дозволяють зробити висновок про те, що Бум вражений і сильно схвильований почутим більш за всіх, сприймаючи легенду як реальну історію [3, с. 10]. Важливим є те, що не зважаючи на різний характер, Кароліна і її друзі вміють виступати єдиною командою, згуртовано вирішувати важливі завдання завдяки взаємоповазі, терпінню, толерантності. Розвиток інтриги оповідань відбувається на тлі емоційно-насичених перешкод-випробувань, котрі мають подолати персонажі з тим, щоб досягнути своєї мети, і як результат, стати на вищий щабель свого аксіологічного розвитку. Герої вчяться долати страх.

– C'est un vieux tigre du Bengale qui habite non loin d'ici, répond Saki. Dans sa jeunesse, il avait très mauvaise réputation. Aujourd'hui il ne lui reste qu'une seule dent cariée.

Youpi n'est pas rassuré pour autant [3, с.8].

Проводять ніч у джунглях, і успішно складають іспит на довіру своїм друзям.

Puis vient l'heure de dormir, mais chacun sait que 1) *Saki et Pitou resteront sur le qui-vive et*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 121-125
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

garderont, 3) 2) *comme toutes* 1) *les panthères pendant leur sommeil, un oeil ouvert* [3, с.11].

Даний приклад яскраво демонструє майстерність французького автора сконцентрувати на невеликому текстовому відрізку значну кількість стилістичних прийомів, що створює виразність повідомлення, забезпечуючи тим самим його сприйняття й запам'ятовування. Так, в одному реченні ми виділяємо повтор (1), що акцентує роль актантів дії, порівняння, що наголошує на типовій поведінці пантер вночі (2), диз'юнкцію, за допомогою якої дублюється смисл безпеки "коли вночі у джунглях знаходяться поруч пантери, то можна спати спокійно"(3).

Не впадають у відчай, коли зранку наступного дня не знаходять особистих речей і забирають їх у мавп, демонструючи рішучість й наполегливість. – 1) *Je connais ces chapardeurs, dit Saki.* 2) *Vous, là-haut,* 3) *si vous ne rendez pas leurs affaires à mes amis,* (4) *mes éléphants viendront sécouer votre perchoir !* 5) *Effrayés, les singes obéissent aussitôt* [3, с.12].

Наведений фрагмент надає адресатові модель справедливого і конструктивного вирішення конфлікту, що є важливою частиною когнітивної діяльності кожної особистості. Герой експресивно, але не порушуючи культуру мовлення, висловлює свої емоції й негативне ставлення до учасників комунікативної ситуації (1), (2), а вираження у повідомленні закону причини (3)-наслідку (4), що посилюється окличною інтонацією, примушує персонажів негайно діяти (5), а саме – повернути речі. Прагматичну функцію, а саме – підтримка уваги й інтересу адресата, в оповіданні виконують персонажі, зображені не в типових для них обставинах, або, навпаки, коли перебільшуються характерні для них риси поведінки. Так, колись могутній і страшний тигр Граа – хазяїн джунглів, зображується ілюстратором в кумедній позі у гамаку, тримаючи маленьку квіточку у могутніх лапах. Його пащу обвиває величезний пальмовий лист, що має полегшити фізичні страждання, а писок скривлений від зубного болю, хоча в очах характерний для хижака погляд. Мовленнєва поведінка тигра досить ввічлива за таких комунікативних обставин: – *Ah bon ? grogne Grââ. Maintenant, laisse-moi* (1)*, veux-tu ? Je souffre trop d'une dent pour continuer à discuter* (2) [3, с.15].

Директивне вираження прохання за допомогою наказової форми дієслова (1) супроводжується деталізованим поясненням причини (2). Вживання дієслова "souffrir" у парі з прислівником "trop" формує плеоназм, що визначає ступінь проживання героєм стану болю, через який він відмовляється продовжувати діалог. До речі, дієслово "discuter" також позитивно характеризує мовця, оскільки, щоб процес дискусії був можливим, необхідно почути й зрозуміти свого співрозмовника, а інакше розмова перетвориться на конфлікт.

Автором оповідання створюється кумедний контраст між зовнішнім виглядом персонажа і його мовленням, і у такий спосіб вибудовується додатковий пласт експресивності й виразності, що утягує й затримує адресата у світі художньої вигадки, спонукає до роздумів. Додатковий пласт експресивності є надбудовою над мовними і паравербальними засобами виразності, оскільки ілюстрація сама по собі яскрава, інформативна, максимально наближена до реальності, а репліка тигра слугує концентратором емоцій страждання. З аксіологічної точки зору важливим є те, що за даних обставин персонаж зберігає почуття власної гідності й благородність, що відповідає символу цієї тварини у буддистській культурі [2, с.949].

© *Мостова Н. А.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 121-125
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Чільне місце у створенні національного колориту мальованої історії належить лінгвокультуремі слон. У даному тексті вона виконує функцію когезії, формуючи цілісність оповідання. Мовними маркерами її присутності у канві оповідання слугують такі лексеми, які називають її опосередковано, або вказують на характерні дії (3), а ілюстрація – паравербальний засіб, деталізує інформацію, вносить позитивне емоційне забарвлення, розкриває характери героїв. Наприклад: *À la rivière, la famille Chang* (1) *prend son bain de l'après-midi.*

– Hé, Petit-Chang (2)*, viens vite ! crie Saki. Mes amis sont tombés dans la garde-manger de Grââ !*

– J'arrive ! répond Petit-Chang en barrissant (3) *joyeusement* [3, с. 18-19].

Без відповідної ілюстрації уважний адресат може лише здогадатися про те, що мова йде про родину слонів. Оскільки давати звук, що позначається герундієм (3), характерно для слонів і носорогів, але на допомогу людині приходить лише слон. Колоритна ілюстрація компенсує мовленнєву стисліcть, оскільки на ній ми можемо побачити родину слонів, яка складається з п'яти тварин, а спосіб виконання дії говорить про те, що це надзвичайно добрі й розумні істоти, завжди готові допомогти людині. Невипадково один із слонів зображується ілюстратором у позі людини, який сидячи, миє передніми лапами, наче руками, під піхвами. Цікаво, що пряма номінація цієї тварини протягом усього тексту здійснюється лише тричі: *– … mes éléphants viendront sécouer votre perchoir !* [3, с.12] ; *– Bon retour, et bonne chance ! dit l'éléphanteau* [3, с. 22]; *… il a été nommé "Grand Cornac de l'éléphant blanc du maharadjah " !* [3, с.26].

Протягом невеличкого оповідання слон на ілюстрації фігурує чотири рази, щоразу актуалізуючи свої функції в житті людини. На початку історії, на першій ілюстрації ми бачимо зображення барельєфа слона на палаці [2, с. 6]. Відомо, що слон слугує втіленням сили, моці й величності. Саме з цих причин правителі зображували їх на своїх вишуканих оселях [2, с. 397]. На другій ілюстрації розкриваються інтелектуальні якості цієї тварини, та риси її вдачі [3, с. 18-19]. На третій – слон звільняє персонажів із пастки [3, с. 21], на четвертій – ми бачимо святкову процесію, в якій бере участь принаймні п'ять слонів. З історії Індії відомо, що для правителів цієї країни слон завжди символізував владу, оскільки це – найсильніша тварина, а тому її використовували у святкових процесіях [2, с. 398]. На ілюстрації попереду ступає білий слон магараджи, погоничем якого справедливо стала пантера Сакі за те, що допомогла знайти принца Рамі. На нашу думку, у канві тексту білий слон виконує функцію алюзії на індійський міф. За легендою білий слон Айрават був транспортним засобом ведичного царя богів Індри, а у тексті оповідання він створює національний колорит, актуалізує традиції і звичаї народу Індії, формуючи сприятливий вплив на когнітивну діяльність адресата. Таким чином, до етнокультурної інформації ми відносимо наступні лінгвокультуреми, що паралельно виражаються як мовними, так і паравербальними засобами, поповнюючи когнітивний багаж адресата позитивною інформацією, ініціюючи його до гри, творчої і пошукової діяльності.

© *Mostova N. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 121-125
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Мовні лінгвокультуреми	Паравербальні лінгвокультуреми
1. Le maharadjah, la maharani. З санскриту магараджа перекладається як "великий цар", а махарані "велика цариця" Це найвищі титули в Індії.	Деталізована й інформативна ілюстрація зображує вельможне подружжя у святковому національному вбранні.
2. Le palais de Topinambour. Палац носить назву овоча топінамбур, мабуть автор заклав дидактичний намір.	Деталізована й інформативна ілюстрація знайомить читача з особливостями архітектури Індії.
3. **La jungle**. Джунглі слугують основним місцем дії зазначеного оповідання, ідеальним випробуванням для прояву і розвитку абсолютних цінностей персонажів, символом життя, У тексті джунглі створюють напруженість оповіді, підтримуючи увагу й інтерес адресата до оповідання.	Ілюстрація джунглів займає фактично увесь простір тексту, а саме – 18 сторінок з 24 заповнених текстом. Кожна з них передає особливості флори й фауни цих тропічних й субтропічних лісів на зрозумілому для маленького адресата рівні, не перенавантажуючи його інформацією.
4. Le tigre. У тексті ця лінгвокультурема актуалізується через мовлення магараджі й пантери Сакі, зазначаються її негативні характеристики – підступність й погані вчинки	Ілюстрація руйнує мовленнєву характеристику тигра зазначеними персонажами, вимальовуючи у ньому ті грані особистості, що дозволяють прочитати у малюнку страждання, каяття, смиренність, доброту тварини. Контрастна характеристика персонажа створює дуальність особистості, яка притаманна як тварині, так і людині.
5. L'éléphant. Цією лексичною одиницею лише фіксується персонаж оповідання, але не розкривається духовний зміст і його роль у культурі Індії.	Ілюстрація лаконічно, але дуже інформативно висвітлює функції цієї тварини у культурі й побуті індійців.

Отже, на прикладі лінгвокультурологічного аналізу оповідання "Caroline et ses amis aux Indes" ми бачимо, що мовні і паравербальні маркери етнокультурної інформації функціонують паралельно, дублюючи смисли оповіді. Вони організовують простір тексту, наближаючи його максимально до реальних умов комунікації, а тому викликають довіру адресата до викладеного тексту. Очевидно, що паравербальні засоби є більш інформативними й експресивними завдяки майстерності художника, який засобами малюнку зміг на сто відсотків не тільки проілюструвати текст, а створити низку самобутніх образів персонажів, кожен з яких розкривається через певну дію, вчинок, що актуалізують його систему цінностей, формуючи аксіологічну картину світу.

Література

1. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://methodological_terms.academic.ru. 2. Dictionnnaire des symboles. Mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres / J. Chevalier, A. Gheerbrant – P. : Robert Laffront / Jupiter, 1982. – 1060 p. 3. *Probst*, CAI : Probst Pierre Caroline et ses amis aux Indes / Pierre Probst. – P. : Hachette Jeunesse, 2014. – 29 p.

© *Мостова Н. А.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 126-128
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1

РОЛЬ АВТОРА У ТВОРЕННІ ЗНАЧЕННЯ ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ ХУДОЖНІХ ІСПАНОМОВНИХ ТЕКСТІВ)

І. А. Наваренко
кандидат філологічних наук, доцент кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

Стаття присвячена дослідженню процесів текстотворення з точки зору авторської інтенції та на матеріалі сучасних художніх іспаномовних текстів продемонструвати дієвість методики комунікативної стратегії особистості в межах певного тексту.

Ключові слова: антропоцентрична природа, лінгвопрагматика, індивідуальний стиль, мовні засоби, текст, текстотворення.

THE ROLE OF THE AUTHOR IN CREATING THE MEANING OF THE TEXT (ON THE MATERIAL OF THE CONTEMPORARY ART SPANISH)

I. A. Navarenko
Associate Professor of the Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

The article investigates creation of texts in terms of the author's intentions and on the basis of the contemporary art Spanish texts demonstrate the efficacy of methods of communication strategy of the individual within a particular text.

Keywords: anthropocentric nature, linguistic pragmatics, individual style, language tools, text, creation of texts.

У руслі теорії комунікації актуальним залишається питання мовленнєвої діяльності індивіда та реконструкції основних моделей мовленнєвої поведінки залежно від авторських інтенцій (Н. Д. Арутюнова, Г. Г. Почепцов, Н. І. Формановська та ін.). Проблема вивчення авторської інтенціональності як лінгвістичного феномену не втрачає своєї актуальності у сучасних лінгвістичних розвідках. Досліджуються засоби мовного втілення різноманітних інтенціональних станів. Зокрема, лінгвісти неодноразово звертались до теми авторської інтенції в текстах різних жанрів (Р. Барт, М. М. Бахтін, В. Дейк). Перш за все їх цікавить явище інтерпретування об'єктивної дійсності залежно від авторських інтенцій, відображеної в межах відповідного тексту, адже будь-який текст спрямований на активного реципієнта та передбачає відповідну реакцію. **Актуальність** комунікативних позицій у вивченні тексту визначається антропоцентризмом як однією з домінуючих характеристик сучасної наукової парадигми, суб'єктний характер якої з заявляє про себе в художньому тексті внаслідок його антропоцентричної природи. **Мета статті** – обґрунтувати доцільність дослідження авторської позиції з точки зору лінгвопрагматики та продемонструвати дієвість методики комунікативної стратегії особистості в межах певного тексту.

Кожен текст розглядається як особливий простір, у якому реальна дійсність кодифікується та модифікується мовою, перетворюючись на складні образи, тим самим репрезентуючи концептуальну систему автора та його індивідуальний стиль. Тобто метафоричність мовлення автора передбачає використання не лише певних стилістичних засобів, але й увесь процес семантичної організації цілого тексту з урахуванням особливостей

© *Navarenko I. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 126-128
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

концептуальної авторської системи. Любий текст є посланням автора своєму потенційному читачеві, тому завдання реципієнта полягає в адекватному сприйнятті інформації тексту та його відповідної інтерпретації, які пов'язані з виявленням прихованої мети автора (О. О. Заболотська).

Авторські інтенції в художньому тексті пов'язані не лише з метою автора, його авторською позицією, а й зі застосуванням ним прагматичних стратегій і процедур. Відбір мовних одиниць, що відповідають ситуації спілкування та сприяють реалізації у мовленні автора поставленої мети – це той фактор, який обумовлює авторська інтенція. Тому дуже важливим є сформувати вміння свідомо підходити до тексту як до цілого, розглядати його у єдності форми та змісту, аналізувати весь набір мовних засобів для передачі інтенції автора.

У художньому тексті інтенція визначає свідомий вибір засобів впливу на читача. Вибір же мовних засобів суворо регламентується об'єктивними нормами побудови тексту, що знаходяться у прямій залежності від його типу. У основних положеннях теорії комунікації зазначається, що дієвість тексту регламентується не тільки наявністю суджень про дійсність, але й певним комунікативним завданням: репрезентувати авторську інтенцію.

У формуванні та передачі авторської інтенції беруть участь одиниці різних рівнів мови. Виразність мовлення оформлюється не лише влучно дібраними словами й виразами, але й особливим стилістичним оформленням на всіх рівнях мови. Будь-яка зміна усталеного порядку може розглядатися як мовленнєва модифікація, де можуть утворюватися додаткові виражальні можливості, що безпосередньо впливають на експресивність й емоційність усього висловлювання, а також і на його семантику. Такі зміни зазвичай творяться в конкретному контексті з певною авторською інтенцією. Спосіб втілення внутрішньої програми мовлення зумовлює стратегії й тактики мовця задля оптимізації мовленнєвого впливу на адресата. У такий спосіб смисл повідомлення розглядається через призму його сприйняття. Важливо, що коли ми про щось говоримо чи пишемо, наша мета полягає не лише у розумінні слухачем/читачем того, яку інформацію ми намагаємося йому донести, а також і причини, які нас спонукають робити це. Сучасне розуміння інтенції передбачає акцентування на її когнітивній природі, яка розглядається як когнітивна складова, що визначається задумом мовця.

Дослідження ролі автора у тексті полягає в складності самого явища через те, що ці інтенції є не завжди чіткими та фактично представленими в тексті. Віддзеркалюючи складний внутрішній світ людини і являючи собою певні ментальні психічні стани, автор моделює своє уявлення про світ та висловлює свої естетичні уподобання. Крім того, висловлення в мовленні завжди зазнають впливу екстралінгвістичних факторів.

Поєднання методів контекстуального й інтенціонального аналізів використовується з метою визначення прагматичного потенціалу текстів. У дослідженні художніх текстів інтенціональний аналіз уможливлює робити висновки як соціально-психологічного, так і загально культурологічного плану, визначати ступінь та якість впливу текстів на індивідуальну та масову свідомість, адже пропонована автором необ'єктивна картина дійсності здатна трансформувати уявлення про світ та естетичні уподобання адресатів. Контекстуальний аналіз дає можливість спостерігати за формуванням нових сутностей,

© *Навареңко І. А.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 126-128
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

способом вербалізації інформації, яка міститься в текстуальних концептах.

Під час інтенціонального аналізу тексту приймається до уваги його якісне наповнення, тобто не те, про що каже автор (пор. контент-аналіз), а те, що він намагається донести. У такий спосіб дається змога реконструювати авторські інтенції на основі тексту. Мовленнєва поведінка індивіда є завжди інтенціонально спрямованою і має безпосередній вплив на адресата. Враховуючи те, що текст є продуктом мисленнєвих процесів його авторів, він може містити одну або більше інтенцій різної спрямованості (донесення інформації, вплив на свідомість реципієнта, звертання до його чуттєвого стану тощо). На думку Н. І. Формановської, "мовленнєва інтенція – це намір виконати дію за допомогою такого інструменту, як мова – мовлення, тобто здійснити мовленнєву дію в комунікативній діяльності, взаємодії з партнером".

Методика дослідження авторської інтенції сучасних художніх іспаномовних текстів ґрунтується на загальних принципах наукових досліджень у сфері філології – **об'єктивності й історизму** (враховується контекст історичної доби, напр., твори *Маріо Варгас Льоса* "*¿Quién mató a Palomino Molero?*", "*La ciudad y los perros*", "*La guerra del fin del mundo*", де автор гостро висвітлює проблеми державного становища країн Латинської Америки у XX ст., передає дух епохи боротьби за становлення національних республік), **антропоцентризму** (соціальні, вікові, психологічні чинники дослідження – натуралістично змальовано атмосферу жорстокості та насильства "*Los cachorros*", ірраціональність людської поведінки, вміння людини долати життєві перешкоди й знаходити сили на відродження, пошуки самим автором відповідей на соціальні проблеми сьогодення "*El hablador*", "*La historia de Mayta*"), а також **культурологічний чинник** (символізм кольору "*La casa verde*", архетипи "мильних опер", дотепний народний гумор "*La tía Julia y el escribidor*"). Для визначення смислового складу тексу використовується метод **контекстного аналізу** як один із найпродуктивніших методів розкриття семантики слів; **функціональний метод**, що зумовлює вивчення прагматичного потенціалу мовних одиниць у реалізації функції тексту; **дистрибутивний аналіз** дозволяє визначити ресурси мовних одиниць у контексті творення образних моделей; **компонентний аналіз** характеризує основні моделі мовленнєвої поведінки автора. Таким чином, методологічною основою дослідження парадигми інтенцій автора у сучасних іспаномовних художніх текстах є положення про зв'язок і взаємодію явищ світу, розуміння мови як складної знакової системи, а також взаємодія мови й мислення з акцентуванням на функціонуванні мовних засобів у специфічних текстових репрезентаціях.

Література

1. *Бахтин М. М.* Проблемы речевых жанров / Бахтин М. М. // Собрание сочинений: В 7 т. – М.: Русские словари, 1997. – Т.5. – С. 159-206. 2. *Дейк Т. В.* Вопросы прагматики текста / Т. Ванн Дейк // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 8. Лингвистика текста. – М.: Прогресс, 1978. – С. 259-336. 3. *Заболотська О. О.* Роль авторської інтенції у формуванні текстових художніх концептів Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.– Луганськ: Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, Філологічні науки, № 6(1), 2014.– С. 171-180. 4. *Формановская Н. И.* Эмоции, чувства, интенции, экспрессия в языковом выражении // Эмоции в языке и речи. – М.: Изд-во РГТУ, 2005. – С. 106-116.

The role of the author in creating the meaning of the text (on the material of the contemporary art Spanish) (in Ukrainian)

© *Navarenko I. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 129-133
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2'42(045)

ОСНОВНІ ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ КОНСТИТУЕНТИ ФОНІЧНИХ СТРУКТУР ІСПАНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ XII – XX СТОЛІТЬ

С. В. Настенко
Кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри романських мов
Київський національний лінгвістичний університет

У статті аналізуються особливості структурного та семантичного підходу до класифікації фонічних структур та їх функціонування в іспанській поезії XII – XX століть.

Ключові слова: іспанське віршоване мовлення, фонічна структура, строфіка, метрична схема, рима.

THE BASIC FUNCTIONAL-SEMANTIC CONSTITUENTS OF THE PHONIC STRUCTURES OF SPANISH POETRY XII – XX CENTURIES

S.V. Nastenko
PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Romance Languages Department
Kyiv National Linguistic University

The article is dedicated to the analysis of the peculiarities of structural and semantic approach to the classification of phonic structures and their functioning in Spanish poetry of the XII – XX centuries.

Key words: Spanish poetic speech, phonic structure, strophe, metric scheme, rhyme.

Актуальність обраної теми визначається її відповідністю до загальних спрямувань поетичних розвідок, направлених на виявлення особливостей функціонування фонічних структур у поетичних текстах. З'ясування механізмів творення поетичного смислу саме в іспанських віршованих текстах сприятиме виявленню загальних характеристик, вирішенню питань фонічної рефлексії та гармонії звучання й значення іспанського поетичного мовлення.

На сьогодні у лінгвопоетиці розглядають загальні питання фонічної організації віршованого мовлення, зокрема крізь призму комунікативно-інформативних функцій фонічних структур; дослідження проблеми графофонем, звукоповтори (семантичні, структурні, композиційні елементи) та питання рими з точки зору її функціонально-комунікативних характеристик (В.В. Виноградов, С.П. Гончаренко, Н.О. Кожевнікова, О.П. Обручникова, І.В. Устинова та інші); синкретизм звука й інформації: питання фонічних структур як фоносемантичних засобів компресії поетичної інформації (О.А. Тарасова).

Ця наукова розвідка має на **меті** систематизувати й виявити функціонально-семантичні складові фонічних структур в іспанській поезії XII – XX ст.

Предметом статті виступають функціональні та семантичні елементи фонічних структур, а **об'єктом** – класифікація фонічних структур в іспанській поезії досліджуваного періоду. **Матеріалом** розвідки виступають різножанрові віршовані твори іспанських поетів XII – XX століть. Загальними **методами дослідження** є метод *систематизації*, *аналізу*, *спостереження*, які були зумовлені відповідно до історико-літературної часової епохи поета та його індивідуальних (авторських) уподобань.

Одним з поштовхів до вивчення функціонального навантаження іспанського

© Настенко С. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 129-133
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

вірша стала теза С.П. Гончаренка про те, що комунікативна функція вірша полягає у звуковому повторі, емоційному резонансі і тим самим в емоційно-естетичному спрямуванні віршованого мовлення [2, с. 67].

У свою чергу, студіювання авторських жанрово-композиційних практик грунтується на особливостях стильових домінант віршованого мовлення згідно тієї чи іншої літературної доби загалом і віршованого текстотворення зокрема, що забезпечується завдяки статичним елементам композиції поетичного твору.

Отже, слід враховувати особливості іспанського віршоскладання, яке, у більшості випадків, послуговується однаковою кількістю складів у рядку, а саме принципом ізосилабізму і тим самим утворюється досить стала ритміка вірша. Іспанська поезія натомість будується на строфічній версифікації.

Строфа і її вид залежать від кількості рядків та рими, яка несе на собі функціональне навантаження й виступає композиційним елементом строфи.

Основними видами іспанських строф [3, с. 957] є такі (звуковий комплекс умовно відтворимо лат. A, B, C, D, E на позначення метричної схеми римування):

1. *Дворядкова строфа* (*pareado*), яка складається з двох рядків, об'єднаних парною римою (AA), розмір яких може варіюватися.

2. *Вільянсіко* (*villancico*) – пісенна строфа, що складається із заспіву (до трьох віршів), катрена (*redondilla*) – чотирирядкової строфи з суміжним або парним (AABB), кільцевим (ABAB) або перехресним (ABAB) римуванням та репризи, в якій повторюється рядок заспіву. Суміжне римування має на меті таке римування, при якому рядки, які йдуть один за одним, римуються між собою; перехресне – перший рядок римується з третім, а другий – з четвертим і більш коротким рядком, на відміну від катрена (*cuarteto*), який не має короткого рядка. Прикладом можуть слугувати вірші Ф. де Кеведо. Варто згадати, що народна лірика Кастилії у письмовій формі зароджується саме у XVI ст. і продовжує своє існування до початку XVII ст. На зміну вільянсіко приходить сегідилья. Дана превалююча форма кастильської лірики залишилася майже незмінною. З півдня Іспанії до неї приєдналася строфіка заджаля, а з півночі – парні двовіршеві рядки. Обидва варіанти згодом злилися в один і з'являється глоса з вільною пісенною лірикою, про що йтиметься далі. Таким чином, пісня складається з двох частин: естрібільо – двох, трьох або чотирьох перших віршів, які повторюються у кінці строфи і глоси-строфи, що розвивають тему, запропоновану в естрібільо. Отже, метрична схема вільянсіко є паралелістською [9, с. 131].

3. *Глоса* (*glosa*) – це рядок, що містить назву твору і розвиває тему віршованого епіграфа, кожен рядок якого є завершенням відповідної строфи глоси [3, с. 986]. Прикладом може слугувати твір "Дон Кіхот" М. де Сервантеса Сааведри.

4. *Децим* (*décima)* – десятирядкова строфа чіткого римування. Перші чотири рядки мають перехресне римування, наступні два – парне римування, а останні чотири – кільцеве. Прикладом даного римування може слугувати вірш Луїса де Леона "En la cárcel donde estuvo preso".

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 129-133
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

5. *Квартета* (*cuarteta*) – вірш з чотирьох восьмискладових рядків, парні рядки якого пов'язані асонансом. Прикладом може бути вірш Сорільї "Escuchóla en paz el moro" [3, с. 959].

6. *Квінтил* (*quintilla*) – строфа, що складається з п'яти рядків з двома римами. Перша об'єднує два рядки, друга – три. Звуковий комплекс схематично можна позначити таким чином: ABABB, ABAAB. І кінтет (*quiteto*) – це строфа з дев'яти чи одинадцяти рядків з тією ж самою римою. Прикладом є вірш Н. де Моратіна "Madrid, castillo famoso".

7. *Летрилья* (*letrilla*) – вірш власне сатиричного характеру, написаний за зразком вільянсіко або романсу з приспівом.

8. "*Неправильна строфа*" (*copla de pie quebrada*) – восьмискладовий вірш, який чергується з чотирискладовим. Він утворює метричну схему типу: BABAAB (вірші Хорхе Манріке "Coplas por la muerte de su padre").

9. *Романс* (*romance*) – лірико-епічна поема, що складається з восьми складів, у випадку, якщо містить менше восьми – має назву романсильо (*romancillo*). Прикладом романсного рядка є віршовані твори Ф. де Кеведо, Лопе де Веги, Луїса де Гонгори.

10. *Сегідилья* (*seguidilla*) – є формою народної іспанської пісні, що складається зі строфи в чотири рядки. Перший і третій компонуються у сім складів і не римуються між собою, а другий і четвертий рядки складаються з п'яти складів і пов'язані римою.

11. *Сонет* (*soneto*) – вірш-строфа з двох одинадцятискладових катренів і двох терцетів.

12. *Королівська октава* (*octava real*) – строфа, що складається з восьми одинадцятискладових рядків, римуються за схемою: ABCABCDD.

13. *Куадерна віа* – чотиривіршова строфа на одну риму і чотирнадцятискладовий вірш з цезурою посередині рядка. Такий вид строфи був прийнятний поетами: Хуаном Руїсом, П. Лопесом де Айала. Але починаючи з другої половини XIV ст. і до другої половини XV ст. вона поступово витіснена строфою арте майор.

14. *Арте майор* (*estrofa de arte mayor*) складається з дванадцятискладового вірша з дактилічною організацією, у комбінації з двох напіввіршів. Він поєднується також з двома катренами, пов'язаних трьома римами. Схематично звуковий комплекс має наступну сукупність: ABAB, BCBC. Загальна кількість складів у рядку варіюється від десяти до чотирнадцяти.

Прикладом може слугувати поезія Бартоломе Торреса Наварро "Por tales senderos".

15. *Терцет (terceto)* – строфа з трьох одинадцятискладових рядків, що римуються між собою першим і третім рядком та може бути представлена творчістю М. де Сервантеса й наступною метричною схемою: ABA, BCB, CDC, DED.

16. *Трубадурська пісня (canción trovadoresca) – серранілья* (*serranilla*) – пісня, яка розповідає про зустріч мандрівника з горянкою, починається з шести або

© *Настенко С. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 129-133
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

восьмискладової редондильї з римовкою згідно із схемою: ABBA. Потім розпочинається друга редондилья з римою типу CDCD, а далі третя – з римою першого типу: ABBA. Така комбінація рядків може повторюватися декілька разів [9, с. 130–131]. Прикладом може бути поезія Маркеса де Сантільяни.

Варто зазначити, що також складалися вірші за домагометанською схемою, лише з тією різницею, що основним концептом у віршах виступав концепт КОХАННЯ, а не ПУСТЕЛЯ. Згодом додалася придворна тематика. Ще у IX ст. в Андалусії активно розповсюджувалася народна арабська лірика й з'являються дві нові поетичні форми: мувашшах (моаксаха) і заджаль (*zejel*) – дериват від мувашшаха, тобто древня лірична форма мосарабського походження. Це строфа, що складається із заспіву трьох монорифмованих віршів і репризи, яка повторює заспів. Схематично можемо представити її таким чином: C(AA), BBB, A(A). Засновником цього жанру вважається Бен Кузман – автор пісненника, який складається зі ста сорока дев'яти заджалей для хугларів [9, с. 131].

Розглядаючи строфічні форми слід також звернутися до іспанської риміки, яка характеризує жанрово-семантичну приналежність поетичного тексту й розкриває функціональні елементи іспанського віршованого мовлення.

Рима – суголосся закінчень у суміжно та близько розташованих словах, які можуть перебувати на місці клаузул, або в середині рядка та має ритмоінтонаційне навантаження [6]. Треба загалом відзначити, що основними функціями рими виступає підсилювальна функція, яка підкреслює ідейно-емоційний зміст вірша; завдяки римі утворюється своєрідний звукоповтор, або мелодика вірша; рима виступає об'єднуючим елементом зі строфою, оформлює композицію вірша; виступає клаузулою кожного рядка як елемента рими (група останніх складів у рядку, що починається з останнього ненаголошеного). Деякі вчені, зокрема академік С.П. Гончаренко зазначає, що концептуальний аспект поетичного мовлення може включати естетичну й смислову інформацію. Фонічні структури, які представляють орнаментальний звукопис, є зв'язними елементами поетичного мовлення, починаючи з моменту його породження й до оформлення цілісного тексту [2, с. 67]. На думку деяких лінгвістів, фонічні віршові структури є прийомом членування одиниць поетичного мовлення на метрико-ритмічному, фонічному чи словесно-образному рівні, що сприяє оформленню поетичного мовлення та відтворенню поетичної комунікації [1, с. 68; 5, с. 303].

Використання звуко-літерних повторів у процесі поетичної комунікації є невід'ємним елементом [4, с. 15–28]. Так іспанська поезія характеризується двома основними типами рим:

1. *Голосні – приголосні* (*consonancias*) і складаються з точної рими (rima perfecta) – тип рими, коли в клаузулах співпадають наголошені голосні й всі наступні за ними звуки та дифтонгова рима (rima diptongada) – тип рими, при якій наголошений *e* римується з дифтонгом *ie* або *ue: cero – cierro, Pedro – piedra.*

2. *Голосні* (*asonancia*) згідно з іспанським поетичним мовленням, під асонансом

© *Nastenko S. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 129-133
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

мають на увазі суголосся клаузул, коли в них співпадають голосні й не співпадають приголосні звуки (asonancia perfecta). Проте варто згадати про асонансне римування, яке є характерним для більшості іспанських романсів. У свою чергу, розрізняють дифтонгічний асонанс (asonancia diptongada) і неточний асонанс (asonancia imperfecta), при якому у ненаголошеній позиції *і* римується з *е*; *о* – з *u: templo – venus, nace – caliz* [3, с. 963].

До того ж рима може мати так звану чоловічу клаузулу (наголос падає на перший склад з кінця рядка) і жіночу (рима, у якій наголос стоїть на другому складові з кінця рядка) або дактилічну (рима, у якій наголос падає на третій склад з кінця рядка) [7]. Так в іспанському вірші можуть асонувати (перемежовуватися) чоловіча рима з жіночою; жіноча – з дактилічною. Під фонікою у свою чергу розуміється звукова організація віршованого тексту як одного з елементів емоційно-естетичного виміру віршованого мовлення, насиченого звуковими образами [8, с. 78] та містить прихований ефект звукосимволізму.

У цій науковій розвідці ми лише окреслила основні функціонально-семантичні складові іспанського віршованого мовлення. Таким чином, можемо зробити **висновок**, що основними функціонально-семантичними елементами виступають фонічні структури, які наділені комунікативно-інформативними функціями та метрико-ритмічні структури, об'єднані римою й строфікою, характеризують жанрову приналежність поетичного тексту, а також розкривають фоносемантичне навантаження поезії.

Перспективним, на нашу думку, може бути дослідження фоносемантичної складової іспанських поетичних текстів з точки зору семіотичного й когнітивного підходів, що уможливить виявлення домінантних елементів іспанського віршованого мовлення, а також окреслить його основні образно-текстотвірні механізми.

Література

1. *Виноградов В.В.* О теории поэтической речи / Виноградов Виктор Владимирович // Вопросы языкознания. – Москва: Издательство МГУ, 1962. – С. 3–24. 2. *Гончаренко С.Ф.* Стилистический анализ испанского стихотворного текста (основы теории испанской поэтической речи): [монография] / Сергей Филиппович Гончаренко. – М.: Высш. шк., 1988. – 192 с. 3. *Испанская поэзия в русских преводах (1792–1976)* / [сост., автор предисл., комментар. С.Ф. Гончаренко]. – М.: Прогресс, 1978. – 1022 с. 4. *Кожевникова Н.А.* Избранные работы по языку художественной литературы / Наталия Алексеевна Кожевникова / [под ред. З.Ю. Петровой]. – М.: Знак, 2009. – 896 с. 5. *Обручникова О.П.* / Олена Петрівна Обручникова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: [зб. наук. пр.] / відп. ред. Н.М. Корбозерова. – К.: Логос. – 2015. – Вип. 27. – С. 302–309. 6. *Основи віршування (версифікація)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ridnamova.kiev.ua/html_lit/1.2_lit.html 7. *Словник літературознавчих термінів* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/ 8. *Тарасова О.А.* Фоносемантичні засоби компресії поетичної інформації: семіотичний та когнітивно-комунікативний аспекти (на матеріалі поезії французького символізму): автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.05 "Романські мови" / Олена Анатоліїна Тарасова; КНЛУ. – К., 2009. – 20 с. 9. *Устинова И.В.* Поэзия Гонгоры и испанская литература XVII века. (Культеранизм и концептизм в философско-теологической и культурной традиции Испании): [монография] / Ирина Владимировна Устинова – М.: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный ун-т, 2008. – 304 с.

© *Настенко С. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 134-135
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81'25

ПЕРЕКЛАДАЧ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ЯК СПІВАВТОР І СПІВРЕЖИСЕР

Т. Є. Некряч
професор кафедри англійської філології та філософії мови ім. О.М. Мороховського
Київський національний лінгвістичний університет

У статті містяться спостереження професора Некряч Т.Є. стосовно діяльності перекладача художніх творів як співавтора і співрежисера.

Ключові слова: художній переклад, драматичний твір.

THE TRANSLATOR OF LITERARY WORKS AS COAUTHOR AND COPRODUCER

T. Ye. Nekriach
Professor of the O.M. Morokhovskii Department of English Philology and Language Philosophy
Kyiv National Linguistic University

Article contains observations of professor Nekryach T.Ye. concerning activity of the translator of literary works as coauthor and coproducer.

Keywords: literary translation, drama work.

У нашому перекладознавстві склалася хоча й не задекларована, проте цілком відчутна ієрархія у оцінці зусиль перекладачів художньої літератури. Чимало перекладознавців, а надто тих, хто за все життя не переклав і рядка з художнього твору, насаджують погляд, що переклад поезії – то вища категорія майстерності перекладача, переклад прози – щось примітивне, хоча й необхідне, а переклад драми взагалі не вартує нічого. Парадоксально, що в подібних розвідках про поетичні переклади часто відсутнє само розуміння поезії, вони пишуться так званим «недоперекладеним» науковим жаргоном, рясніють незрозумілими формулами, які нічого не пояснюють і ні до чого не ведуть. Така позиція цілком хибна: встановлювати ієрархію можна лише за якістю перекладеного твору, за його збагаченням культури-приймача. Решта – дискримінаційні зусилля псевдо-науковців. Хіба можна вважати Шекспіра нижчим у «табелі про ранги» за те, що він не писав прозу? Хіба втратили свою світову значущість Лев Толстой, Джон Стейнбек чи Оноре де Бальзак, бо не писали віршів? Універсальних геніїв у світовій літературі не так вже й багато, а славу решти ніхто не розподіляє згідно з видами й родами літератури. Так само має бути і в художньому перекладі: цей процес, безумовно, творчий, і кожний перекладач – творча особистість, якій не обов'язково підвладне все написане. Як є прозаїки, поети і драматурги, так і в перекладі існує тяжіння перекладача-співтворця до певного виду літератури. Щоб перекласти поетичний твір, треба самому бути трохи поетом. Перекладач прози, особливо якщо йдеться про славетні твори класичної і сучасної літератури, стилістична палітра яких мало чим поступається віршам, повинен все те, що і автор, та іще й усі можливості рідної мови і особливості рідної культури. Перекладач драми мусить бути трохи драматургом і добре знатися на законах сцени.

Перекладу драматичних творів найменше пощастило у вітчизняному перекладознавстві, хоча драма як вид літератури заслуговує на увагу дослідників проблем

The translator of literary works as coauthor and coproducer (in Ukrainian)

© *Nekriach T. Ye.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 134-135
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

перекладу не менше, ніж поезія і проза. Скільки б не писалося і не говорилося про онтологічну сутність сутність драми, починаючи від Аристотеля, суто теоретичні розвідки небагато допомагають перекладачеві справлятися з безпосередніми задачами перестворення п'єси іншою мовою і для іншої культури. Ускладнює ситуацію і необхідність ураховувати подвійну природу драми, її театральний, сценічний компонент, яким вдумливий перекладач драматичного твору просто не має права нехтувати. Як відомо, у перекладі драми існують два основних підходи – літературний (*translation for page*) і театральний (*translation for stage*), але, очевидно, жоден з них у чистому виді не може задовольнити усі вимоги цього складного явища, щоб п'єса не лише читалася, а й природно вимовлялася і сприймалася на слух глядачем.

Невідомо звідки виникла і ким була навіяна думка, що нема нічого легшого за переклад драми і що перша-ліпша людина з середнім володінням іноземної мови здатна з цим впоратися. Думка ця безпідставна і несправедлива: перекладач драми вирішує усі складні питання, притаманні інтерлінгвістичному перекладу, а ще й приймає серйозні виклики позамовного характеру. Драматичний твір – це, за висловом К.С. Станіславського, «життя людського духу», та ще й гранично стисле, сконцентроване, отже, питома вага кожного слова тут суттєво більша.

Крім того, перекладач драми повинен мати особливі «сценічні» слух і бачення: треба вміти почути кожну інтонацію, вибрати правильну тональність, розгледіти мотиви й дії за словами, не викривити психологічний портрет персонажу неприйнятним мовленнєвим малюнком. Відомо, що багато людей не люблять читати п'єси, – вони не володіють даром подумки переводити драматичний твір у аудіо-візуальний вимір. А перекладач за визначенням потребує мати задатки режисера і актора, іншими словами, вміти побудувати ту «чарівну коробочку», блискуче описану М. Булгаковим у «Театральному романі», яку побачив головний його герой Максудов, переписуючи свою книгу, і тоді зрозумів, що пише п'єсу. Без цієї «чарівної коробочки» переклад драматичного твору приречений на провал.

Перекладач драми стикається ще з однією непростою проблемою, якої не знають перекладачі прози і поезії. Коли прозовий чи поетичний переклад опублікований, він залишається недоторканим, рівним самому собі. Не так з перекладом п'єс. Як не намагався б перекладач передати в усіх тонкощах задум автора, психологічні й мовленнєві риси героїв, напруженість дії, яких би зусиль не докладав для максимально повноцінного відтворення п'єси в межах авторської ідейно-естетичної концепції, ніщо не може врятувати перекладений текст від свавілля режисерів, які вважають себе в театрі фігурою номер один, для яких автор часто-густо лише привід показати себе, продемонструвати не його, а власний погляд на життя, хоча усі по-справжньому видатні режисери визнають пріоритет саме автора. Перекладач в театрі взагалі не має свого слова. А якщо додати акторів, які доладно не розуміють і перекручують текст, картина складається доволі сумна.

І все ж таки драматичні твори перекладаються, і постановки в театрі здійснюються. А дослідникам перекладу варто віддавати більше своєї уваги цьому дуже непростому напрямку, підвищити його престижність як у науковому середовищі, так і в суспільній свідомості.

© Некряч Т. Є.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 136-140
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81`25+811.133.1

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ АСОЦІАТИВНИХ РЕАЛІЙ В ПЕРЕКЛАДІ

Г. І. Олефір, І. А. Дейнеко, І. В. Дейнеко
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглядається поняття мовної картини світу та асоціативних реалій, критерії визначення останніх та способи їхньої прагматичної адаптації в перекладі.

Ключові слова: мовна картина світу, культурний простір, переклад, прагматична адаптація, реалія, динамічна еквівалентність.

THE PRAGMATIC ADAPTATION OF ASSOCIATIVE REALIA IN TRANSLATION

H. I.Olefir, I. A. Deineko, I. V. Deineko
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the notions of linguistic world-image and associative realia; the criteria of defining the latter and the ways of their pragmatic adaptation in translation are considered.

Key words: linguistic world-image, cultural space, translation, pragmatic adaptation, realia, dynamic equivalence.

Ще Вільгельм фон Гумбольдт розглядав мову як світогляд, який визначає людську діяльність. На його думку, кожен народ по-своєму сприймає багатоманітність світу і по-своєму називає окремі фрагменти світу, а своєрідність створеної ним картини світу визначається тим, що в ній виражається індивідуальний, груповий і національний вербальний та невербальний досвід [9, с. 253]. За Л. Вайсгербером, послідовником Гумбольдта, який власне і запровадив концепт "мовна картина світу", мови різних народів – це різні картини всесвіту, зумовлені відмінностями "національного духу" цих народів, причому і уявлення про світ, і спосіб мислення є результатами процесу світотворення, який постійно відбувається в мові, пізнання світу за допомогою специфічних засобів даної мови в даному мовному співтоваристві [3].

Кожна мовна картина світу відображає когнітивні, культурні і національні особливості народу, які корелюють із перекладацьким поняттям "реалія", словами, які позначають предмети, поняття або ситуації, які не існують у практичному досвіді людей, котрі говорять іншою мовою [2, с. 95]. Термін "реалія" вперше вжив радянський мовознавець А. Федоров, розуміючи під ним слова, які позначають національно-специфічні реалії суспільного життя і матеріального побуту [16]. Розпарюванню проблеми зокрема приділяли увагу С. Влахов та С. Флорін, Р. Зорівчак, Л. Бархударов, В. Виноградов, Є. Верещагін, С. Тер-Минасова, О. Чередниченко, Н. Фененко [6; 10; 2; 6; 5; 15; 18; 17], проте і досі не існує одностайності у тлумаченні безеквівалентної, етнокультурної, екзотичної лексики.

Актуальність даної статті зумовлюється тим, що саме безеквівалентна етнокультурна лексика викликає найбільше труднощів при перекладі часто не знаходячи

The pragmatic adaptation of associative realia in translation (in Ukrainian)
© Olefir H.I., Deineko I.A., Deineko I.V.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 136-140
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

прямого відображення у словниковому складі мови перекладу. **Мета статті** – дослідити поняття мовна картина світу й асоціативні реалії та розглянути способи прагматичної адаптації останніх у перекладі. **Наукову новизну** статті визначають намагання систематизувати способи прагматичної адаптації асоціативних реалій.

Проблемам вивченням мовної картини світу присвячені праці Г. Колшанського, О. Кубрякової, Ю. Апресяна, А. Вежбицької, С. Тер-Мінасової, І. Голубовської, В. Маслової [11; 12; 1; 4; 15; 8; 13; 14] та ін., які визначили, що мовна картина світу є наслідком історичного розвитку етносу і мови, загальнокультурним надбанням, свого роду колективною філософією, що відображає певний спосіб концептуалізації дійсності, частково універсальний, частково національно-специфічний, і стає обов'язковою для всіх носіїв мови. Мовна картина світу структурована, формуючи уявлення про навколишній світ, вона сприяє закріпленню лінгвістичної своєрідності світобачення, передається наступними поколіннями завдяки певній цілісній системі поглядів, закарбованій у мовних засобах. Водночас вона мінлива, піддається розвитку, засвоюючи, зокрема в процесі глобалізації, нові знання, нові уявлення про світ, інтегруючи їх у концептуально-структурні канони свідомості етносу та вербалізуючи їх у мові, відтворючи їх у лексиці. Саме тому, певні слова, які кілька десятиліть тому виступали справжніми екзотизмами для української мови, оскільки відображали реалії життя інших націй, у наші дні стали невід'ємною складовою повсякденного буття, інтегрованою в мовну картину світу. Так, сьогодні не потребують пояснення такі, свого часу скальковані а нині освоєні, поняття як *от-кутюр, секонд-хенд, аксесуар, бренд, клач, анорак, боді, лонгслів, камамбер, брі, чедер, пармезан, моцарелла, фета, хамон, бордо, пастіс, абсент, к'янті, мартіні, лімончелло, віскі, джин, пер'є, сандвіч, хот-дог, гамбургер, чізбургер, багет, круасан, тарт, чізкейк, мафін, конфітюр, бойлер, блендер, паззл, бестселлер, гран-прі, піар-акція, ток-шоу, тест-драйв, грант, рейтинг, інвестор, дефолт, іміджмейкер, топ-менеджент, брифінг, саміт, холдинг* тощо, оскільки вони вербалізують концепти сучасної глобалізованої культури, відображаючи накопичений досвід людства, актуальний стан екстралінгвальної дійсності.

Ці приклади підтверджують доречність уточнення О. І. Чередниченка, щодо визначення реалії Р. П. Зорівчак як "моно- і полілексемної одиниці, основне лексичне значення якої вміщає традиційно закріплений за нею комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача" [10, с. 58], котрий пропонує розглядати реалію як носія етнокультурної інформації, не властивої для об'єктивної дійсності мови-сприймача в певний історичний момент [18, с. 171]. Виступаючи носіями національного або історичного колориту, реалії не можуть мати точних відповідників в інших мовах і тому потребують особливого підходу при перекладі. Всі реалії в різній мірі містять конотативні компоненти значення, тобто культуроспецифічні та символічні смислові відтінки, які накладаються на основне значення. Оскільки реалії належать певній мові, певному культурному простору, де вони є загальновживаними, то зберігають національно-культурний або історичний колорит навіть за рамками рідної культури та рідної мови.

В. С. Виноградов розробив наступну класифікацію реалій: предмети побуту

© *Олефір Г. І., Дейнеко І. А., Дейнеко І.В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 136-140
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

минулого та сучасного, етнографічні та фольклорні поняття, особливості географічного середовища, специфічні факти історії та державного устрою національної спільноти, ономастичні реалії (антропоніми, топоніми, імена літературних героїв, назви видатних пам'яток), виділивши в окрему категорію *асоціативні реалії*, які знаходять своє матеріалізоване вираження в компонентах значень слів, у відтінках слів, у культурному символізмі (анімалістичному, рослинному, кольоровому), в алюзивності на відомі ситуації, тексти, вирази (фразеологізми, прислів'я, приказки), в емоційно-експресивних обертонах, у внутрішній словесній формі тощо, виказуючи інформаційні неспівпадіння понятійно-схожих слів у різних мовах [6].

Асоціативні реалії на основі культурного символізму ніби і мають прямі відповідники в мові перекладу, але співвідносні поняття в позамовній дійсності дуже відрізняються між собою, тому беззастережна підстановка їхніх позначень, тобто прямий переклад, може спричинити додаткові труднощі для розуміння вихідного змісту. Так, французький вираз *la grande tasse* "велика чашка" не асоціюється в українців з *морем*, *la fille aînée des Rois de France* "старша донька французьких королів" з *університетом*, *la vieille dame du quai Conti* "стара пані з набережної Конті" з *Французькою Академією*, *le quai d'Orsay* "набережна Орсе" з *міністерством закордонних справ*, *la rue de Valois* "вулиця Валуа" з *міністерством культури і комунікацій* та потребують при перекладі заміщення функціональним аналогом.

Кольоровий символізм прослідковується серед іншого в найменуваннях міст: *la ville rose* "рожеве місто" позначає місто *Тулуза*, *la ville blanche* "біле місто" – *Ла-Рошель*, *la ville rouge* "червоне місто" – *Ліможс*, *la rouge* "червоне" – Альбі. Тут, при перекладі, логічно вдатися до заміщення, тоді як у випадку з документами краще скористатися контекстуальним розтлумаченням: *carte bleu* "блакитна карта" – *банківська картка*; *carte orange* "оранжева карта" – *пільговий проїзний квиток*; *carte rose* "рожева карта" – *водійські права*; *carte grise* "сіра карта" – *свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу*. Рослинний символізм утілився зокрема в таких французьких реаліях як *pervenche* "барвінок", на позначення *жінок-поліцейських*, контролерів за дотриманням правил паркуванням машин у Парижі, прозваних так по причині барвінкового кольору уніформи в ужитку з 1977 по 1993 р. Раніше, з 1971 по 1976 р., їх, з цієї ж причини, називали *aubergines* "баклажани".

Анімалістичний символізм можна проілюструвати іменником *hirondelle* "ластівка", на позначення *любителя дарівщини, людини без запрошення на театральній прем'єрі, прийомі* тощо, або ж *поліцейського на велосипеді*. *Hirondelle de carrefour* "ластівка з перехрестя" натякає на *жандарма*, звідси вираз *les hirondelles volent bas* "ластівки літають низько" для попередження, що "поліція на вулиці". Очевидно, що буквальний переклад спотворить смисл та викличе невірні реакції, отже слід шукати ситуативний синонім. Для франкомовної спільноти *mouton* "баран", в залежності від контексту, може означати *шпигун-провокатор, підсадна особа,* або *поступлива, слухняна, м'яка людина*, а не звичне українцям *впертий та дурний, нездара*. Тут слід вдатися до контекстуального перекладу на основі заміщення функціональним аналогом та транслювати *mouton* як *квочка, насідка* (у значенні

© *Olefir H.I., Deineko I.A., Deineko I.V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 136-140
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

шпигун-провокатор) або *теля* (поступливий, пасивний), *ягня* (слухняний). *Zèbre* означає *дивна особа, чудакуватий індивід*, тоді як в українській мові подібних асоціацій не виникає, а тому переклад назви комедії Жана Пуаре "*Le zèbre*" (1992) "*Зебра*" можна вважати невдалим із-за порушення асоціативного ряду і, відповідно, динамічної еквівалентності.

У франкомовному культурному середовищі численні топоніми знайшли своє матеріалізоване вираження в перифрастичних алюзивних назвах: *La reine des plages et la plage des rois* "король пляжів та пляж королів" асоціюється з бальнеологічним курортом *Біарріц*; *La capitale du temps* "столиця часу" – з містом *Безансон*, центом годинникарства; *Le diamant noir* "чорний діамант" – з містом *Клермон-Ферран*, розташованому в серці вулканологічної гряди; *La ville aux cent clochers* "місто ста дзвіниць" – з *Діжоном*; *La montagne couronnée* "увінчана гора" – з містом Лан, стара частина якого розташована на пагорбі 188 метрів заввишки; *La cité du citron* "селище цитрини" – з *Ментоною*, осередком вирощування лимонів; *La Cité du sel* "селище солі"– з *Порто-Веккіо*, центром солевидобування на Корсиці; *La cité des violettes* "місто фіалок"*, La capitale du rugby* "столиця регбі" – з *Тулузою*; *Le jardin de la France* "сад Франції" – з *Туром*; *La ville des ours* "місто ведмедів" – з містом *Берн*, яке має ведмедя на гербі; *La Ville du bout du Lac* "місто на краю озера"*, La plus petite des grandes capitales* "найменша із великих столиць" – з *Женевою*; *Venise du Nord* "Північна Венеція" – з *Брюгге,* містом, дезєднуються три великі канали; *La Bien Nommée* "гарно названий" – з *островом Бель-Іль*, букв. "красивий острів". Зберігаючи в перекладі перифразу, доречно також і конкретизувати назву топоніма, або зробити таке заміщення одразу.

Алюзії на відомі історичні ситуації закарбувалися в таких реаліях як *la cité de Guillaume le Conquérant* "місто Вільгельма Завойовника" – місто *Кан,* яке герцог Нормандський, майбутній завойовник Англії, зробив своєю столицею; *la Cité des Papes* "папське поселення" – місто *Авіньйон*, яке у 1348-1791 рр. було папським володінням, а 72 роки (1305-1378 рр.) служило місцеперебуванням пап; *l'Aigle de Meaux* "мойський орел" – *Жак Боссюе*, богослов, проповідник, єпископ міста Мо; *le père de la Victoire* "батько перемоги" – *Жорж Клемансо*, політичний і державний діяч часів Першої світової війни; *l'homme du 18 juillet* "людина 18 липня" – *Шарль де Голль*, котрий 18 липня 1940 звернувся до французів із закликом до опору нацистам. Такі реалії потребують обов'язкового розтлумачення. Тоді як при перекладі наступних можливо скористатися комбінованою реномінацією: *le 14 Juillet – 14 липня*, День взяття Бастилії, французьке національне свято; *les trente glorieuses – 30 славетних років*, період інтенсивного економічно-промислового розвитку Франції в 1945-1975 рр.; *la cohabitation – коабітація*, період вимушеного співіснування Ф. Міттерана, президента лівого спрямування, та уряду правої орієнтації на чолі із Ж. Шираком у 80-х роках XX століття. Натяки на літературні тексти відобразились зокрема в антономазіях: *un figaro – фігаро, спритник*, персонаж п'єси П. Бомарше "Весілля Фігаро"; *un gavroche – гаврош, шибеник*, персонаж роману В. Гюго "Знедолені", *un rastignac – растіньяк, амбітний провінціал*, персонаж епопеї О де Бальзака "Людська комедія", для відтворення яких можна запропонувати комбіновану реномінацію або конотативну

© *Олефір Г. І., Дейнеко І. А., Дейнеко І.В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 136-140
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

транспозицію, заміщення функціональним аналогом: *un harpagon* (персонаж п'єси Мольєра "Скупий") – *плюшкін, коробочка*; *du temps du roi Dagobert – за царя Панька*; *au temps où la reine Berthe filait – за царя Митрохи, коли людей було трохи.*

Реалії-епоніми, зокрема власні назви торгівельних марок, при перекладі потребують комбінованої реномінації: *Algeco – модульні будівлі Альжеко*; *Ricard – аперитив пастіс Рікар; Banania – какао Бананія*. Інколи потрібна контекстуальна конкретизація, адже *Bic* може означати *кулькова ручка* або *запальничка* або *бритва* або *олівець Бік*; *Michelin – колісні шини* або *ресторанний гід Мішлен; mistral – вітер* або *французький вертольотоносець Містраль.*

Висновки. При перекладі асоціативних реалій важливо знаходити не лише текстуально правильний відповідник слова, але й враховувати асоціації, які воно викликає. Традиційна лексика і поняття, які існують у багатьох культурах завжди доповнюються екстралінгвістичною інформацією, яка пов'язана із позамовною дійсністю. Переклад асоціативних реалій не є питанням техніки, це радше майстерність перекладача, оскільки щоразу проблема вирішується ситуативно, спосіб прагматичної адаптації вибирається з урахуванням цільової авдиторії, що призводить до комбінованої реномінації, контекстуального розтлумачення, заміщення функціональним аналогом, генералізації, конкретизації, опущення окремих елементів або додавання складових, відсутніх в оригіналі з метою забезпечення смислової та динамічної еквівалентності повідомлення.

Література

1. *Асперсян Ю. Д.* Лексическая семантика. Синонимические средства языка. Ментальные действия / Юрий Асперсян. – М. : Наука, 1974. – 367 с. 2. *Бархударов Л. С.* Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Леонид Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 240 с. 3. *Вайсгербер Й. Л.* Язык и философия / Йохан Лео Вайсгербер / Вопросы языкознания, 1993. № 2. 4. *Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая. – М. : Русские словари, 1996. – 412 с. 5. *Верещагин Е. М.* В поисках новых путей развития лингвострановедения: концепция речеповеденческих тактик / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Гос. ин-т рус. яз. им. А. С. Пушкина, 1999. – 84 с. 6. *Виноградов В. С.* Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / Венедикт Виноградов. – М. : Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с. 7. *Влахов С., Флорин С.* Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 343 с. 8. *Голубовська І. О.* Етнічні особливості мовних картин світу / Ірина Голубовська. – К. : Логос, 2004. – 284 с. 9. *Гумбольдт В.* Язык и философия культуры / Вільгельм фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. – 451 с. 10. *Зорівчак Р. П.* Реалія і переклад / Роксоляна Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с. 11. *Колшанский Г. В.* Объективная картина мира в познании и языке / Геннадий Колшанский. – М. : Наука. 1990. – 105 с. 12. *Кубрякова Е. С.* Семантика в когнитивной лингвистике / Елена Кубрякова // Изв. РАН. Серия : Лит. и языки. – 1999. – Т. 58. – № 6. – С. 3–12. 13. *Маслова В. А.* Введение в лингвокультурологию / Валентина Маслова. – М. : Наследие, 1997. – 205 с. 14. *Маслова В. А.* Когнитивная лингвистика: учеб. пособие / Валентина Маслова. – Мн. : Тет-раСистемс, 2004. – 256 с. 15. *Тер-Минасова С. Г.* Язык и межкультурная коммуникация. [Учебное пособие] / СветланаТер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 262 с. 16. *Федоров А. В.* Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Учеб. пособ. для ин-тов и факультетов иностр. языков / Андрей Федоров. – 5-е изд. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ; М. : ООО «Издательский Дом «Филология Три», 2002. – 416 с. 17. *Фененко Н. А.* Язык реалий и реалии языка / Наталия Фененко. – Воронеж : Воронежский гос. университет, 2001 – 139 с. 18. *Чередниченко О. І.* Про мову і переклад / Олександр Чередниченко. –. К. : Либідь, 2007. – 248 с.

The pragmatic adaptation of associative realia in translation (in Ukrainian)

© *Olefir H.I., Deineko I.A., Deineko I.V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 141-143
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 378.14+81'25

О, МИТЬ, СПИНИСЯ, – ТИ ПРЕКРАСНА! (ДО ПИТАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ВІДОМИХ РЯДКІВ Й. В. ГЕТЕ)

П. І. Осипов
професор кафедри німецької мови і літератури
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Стаття торкається окремих фрагментів трагедії «Фауст» Й. В. Гете. Наведений стислий аналіз уривка та його україномовний авторський переклад.
Ключові слова: трагедія «Фауст», афоризм, переклад, крилатий вираз, мить.

Oh, MOMENT, STOP, – YOU ARE THE PERFECT! (TO THE QUESTION OF THE TRANSITION OF THE FAMOUS PHRASES BY J. W. GOETHE)

P. I. Osipov
Professor at the German Philology Department
Mykolaiv National University named after V. Sukhomlynskyi

The article issues certain fragments of J. W. Goethe tragedy «Faust». A short analysis of the fragment and its author's Ukrainian language translation is done.
Key words: tragedy «Faust», aphorism, translation, eloquent expression, flash.

Заголовний вираз є одним із найбільш відомих афоризмів Гете, вкладених автором в уста головного героя свого безсмертного твору – трагедії «Фауст». Наповнений глибокої філософської думки, пошуків сенсу життя, твір Гете був своєрідним відлунням подій буремної епохи, в яку жив і творив письменник (1749-1832). Як відомо, назва твору походить від імені Faust – героя німецьких народних легенд, а також творів світової літератури і мистецтва. Прообразом героя уважається доктор Йоганнес Фауст – Doktor Faust (справжнє ім'я: Georg Zabel, бл. 1480-1540), який у 16 ст. став символом людини, що в епоху Ренесансу й Реформації в Німеччині пристрасно прагне пізнати світ і природу.

Сюжет про доктора Фауста неодноразово використовувався в творах німецьких та зарубіжних авторів. Так, уже близько 1590 р. англійський драматург К. Марло (Christofer Marlowe) створив «Трагічну історію доктора Фауста». Матеріали легенд про Фауста були опрацьовані фундатором німецької класичної літератури Г. Є. Лессінгом (Lessing, 1729-1781), а також письменником і художником Ф. Мюллером на прізвисько Maller Müller (1749-1825). Цей сюжет було використано і приятелем Гете – письменником Ф. М. Клінгером (Klinger, 1752-1831), а також нім. драматургом К. Д. Граббе (Grabbe, 1801-1836) й австрійським поетом Н. Ленау (Lenau, 1802-1850). До образу Фауста зверталися, крім того, О. С. Пушкін, українські письменники

© *Осипов П. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 141-143
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

О. С. Левада (трагедія «Фауст і смерть», 1960), І. Ф. Драч та ін.

Світове визнання отримали, насамперед, «Фауст» Гете та роман Т. Манна «Доктор Фауст». У 1859 р. французький композитор Ш. Гуно написав оперу «Фауст», підґрунтям до лібрето при цьому слугувала однойменна трагедія Гете. Інваріант виразу, винесеного у заголовок статті, зустрічається в трагедії Гете двічі. У першій частині (Studierzimmer) знаходимо варіант :

«Werd ich zum Augenblicke sagen:
Verweile doch! du bist so schön! » [2, p. 459]
«Тоді скажу я миті вчасно:
Постій, стривай-но, ти прекрасна!»
(Тут і далі переклад наш – П. О.)

Боротьба добра і зла, сил розуму й відвертого цинізму досягають свого апогею у другій частині твору (акт 5, сцена перед палацом), де, за трагічною іронією долі, Фауст, пригнічений сліпотою й відчуттям власного кінця, дістається, попри все, твердих переконань щодо смислу життя, який полягає у самовідданому служінню народу, прагненні до свободи і справедливості. Його заключний монолог стосується майбутнього, він слугує своєрідним пророкуванням і проектом, до якого варто прагнути і який є вищим покликанням усього життя. Яскравою ілюстрацією цього є рядки твору:

Ja! Diesem Sinne bin ich ganz ergeben,
Das ist der Weißheit letzter Schluß:
Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben,
Der täglich sie erobern muß.
Und so verbringt, umrungen von Gefahr,
Hier Kindheit, Mann und Greis sein tüchtig Jahr.
Solch ein Gewimmel möchte ich sehn.
Auf freiem Grund mit freiem Volke stehn.
Zum Augenblicke dürft ich sagen:
Verweile doch, du bist so schön.
Es kann die Spur von meinen Erdetagen
Nicht in Äonen untergehn, –
Im Vorgefühl von solchem hohen Glück
Genieß ich jetzt den schönsten Augenblick. [2, p. 784]

У літературі існує декілька варіантів перекладу цього уривку. Один із найбільш популярних належить російському письменнику Б. А. Пастернаку (1890-1960), який відомий, крім іншого, як чудовий перекладач творів В. Шекспіра, Й. В. Гете, грузинських поетів та ін.

Заслуговує на увагу також варіант М. О. Холодковського (1858-1921),

© *Osipov P. I.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 141-143
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

російського поета, члена-кореспондента Петербурзької АН, відомого своїми перекладами Й. В. Гете, Дж. Байрона, Г. Лонгфелло, Ф. Шиллера та ін.

Пропонуємо також наш, український, варіант перекладу:

«Так! Вищого покликання не знаю,
Ось мудрість вся щоденного буття:
Лиш той, хто кривду повсякчас долає,
Достойний і свободи і життя.
В полоні зла час неухильно плине,
Йому підвладні старець і дитина;
Побачити б я залюбки хотів
Народ мій вільний і щасливість днів;
Щоб міг сказати (сам бо щасний):
«О, мить, спинися, – ти прекрасна!»
Не можуть дні життя земного
Без сліду в вічність одійти. –
Таким передчуттям моя душа бринить,
Найвищу нині відчуваю мить.[1, p. 149]

Принагідно додамо, що твору Гете ми завдячуємо появу й інших широко відомих крилатих виразів. Так, сміх Мефістофеля (також: мефістофельська посмішка) по відношенню до певної особи трактується як прояв відвертого глузування й сарказму, укласти договір з дияволом (також: продати душу дияволу) означає поступитися чимось дуже важливим, сплатити дуже дорогу ціну за що-небудь. Надзвичайно популярним і, без сумніву, – наднаціональним є вираз:

Grau, teuer Freund, ist alle Theorie
Und grün des Lebens goldner Baum.
(«Faust», I Teil, Studierzimmer)
Теорія сіра, мій друже, завжди
Та древо життя нам довік зеленіє. [2, p. 469]

Цими словами вже котрий раз у своїй творчості Гете стверджує домінуючий початок дії, творчості й відстоює примат практики над теорією. Саме діяльність в ім'я людини є квінтесенцією життя, і лише Людина, яка до кінця віддана цій справі, отримує задоволення й відчуття найвищого щастя, а тому захоплено благає: «О, мить, спинися, – ти прекрасна!».

Література

1. *Осипов П.І.* Чому ми так говоримо (наук.-етимол. довід.). – К.: Видав. дім «Ін Юре», 2008. – 248 с. 2. *Goethe.* Werke in drei Banden. Bd. 3. Aufbau – Verlag. Berlin-Weimar, 1970. – 912 S.

© *Осипов П. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 144-146
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1

ОБРАЗ ЛЮДИНИ У "НОВОМУ РОМАНІ" КРІЗЬ ПРИЗМУ РЕЧЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ М. БЮТОРА "LA MODIFICATION")

О. О. Панченко
викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київського національного лінгвістичного університету

Стаття присвячена дослідженню ролі опису предметів у створенні образу людини у творі французького письменника, представника «нового роману», М. Бютора "La modification".

Ключові слова: "новий роман", образ людини, опис.

THE REPRESENTATION OF PERSON IN THE "NOUVEAU ROMAN" THROUGH THE PRIZE OF THINGS (ON MATERIAL OF CREATION «LA MODIFICATION» BY M. BUTOR)

O. O. Panchenko
Lecturer of the Department of Roman and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the role of objects discription in the characterisation of person in the «La modification» by M. Butor french writer, which represents the "Nouveau roman".

Keywords:"nouveau roman", representation of person, description.

Наше дослідження виконано у руслі антропоцентричного підходу до вивчення мовних явищ, за якого мова розглядається як один із засобів пізнання людиною світу та самої себе, а також проектування отриманих знань у навколишній світ, що й зумовлює його **актуальність**. У статті ми ставимо за **мету** визначити роль опису предметів, речей у створенні образу людини, що є **об'єктом** дослідження. Задля досягнення поставленої мети, необхідно виконати такі **завдання**: ідентифікувати описи речей, які допомагають охарактеризувати персонаж та встановити моделі створення такої характеристики. **Матеріалом** для роботи став роман М. Бютора "La modification". Назва "новий роман" з'явилася у 50-х роках XX століття задля позначення групи письменників, які друкували свої твори у видавництві "Minuit" у Парижі. Авторів, які входили до цієї групи об'єднувала відмова від характеристик традиційного, бальзаківського, роману, центром якого був персонаж, через що їх звинувачували у надмірному "шозизмі", тобто у сконцентрованості на речах, зловживанні надміру детальними й непотрібними описами речей. Але "шозизм", у першу чергу, був притаманний творчості А. Робб-Грійе, тоді як предмети у творах М.Бютора сповнені значення і служать кращому розумінню образів персонажів через контакт останніх з речами, через їх споглядання, використання, ставлення до них. Як вважає сам письменник, опис меблів та предметів є необхідним, тому що це – певний спосіб описати персонаж [8, с. 54]. Показовим з даної точки зору є роман "La modification" – розповідь про подорож Леона Дельмона, головного героя, з Парижу до Риму, впродовж якої він намагається переосмислити своє життя та прийняти рішення щодо свого майбутнього. Наприклад, завдяки опису валізи героя ми можемо глибше пізнати положення та характер головного персонажу: *"[...] votre propre valise recouverte de cuir vert bouteille à gros grain avec vos initiales frappées "L.D.", cadeau de votre famille à votre précédent anniversaire, qui était alors assez élégante, tout à fait convenable pour le directeur du bureau parisien des machines à écrire Scabelli et qui peut encore faire illusion*

© *Panchenko O. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 144-146
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

malgré ces taches grasses qui se révèlent à un examen plus attentif, et cette sournoise rouille qui commence à ronger les anneaux" (Butor, p. 10). На перший погляд, головний герой теж "цілком пристойний", але якщо придивитись уважніше, то можна побачити метафоричні "жирні плями" та "іржу" – проблеми, непевність життєвої ситуації, недоліки характеру.

Взаємодія людини та предметів у тексті відбувається у межах певної денотативної ситуації: глобальної – на рівні тексту, та мікроситуації – на рівні речення [2, с. 89]. Основою формування речень є пропозиція як структура репрезентації знань, котра пов'язує концептуальний та мовленнєвий рівні організації інформації, оскільки слугує також базовою моделлю категоризації [5, с. 31], відображаючи певні, онтологічно існуючі, відношення між об'єктами або об'єктом та його властивістю, та осмислені як такі у свідомості людини [7, с. 137]. У синтаксичній семантиці пропозиція співвідноситься зі смисловою структурою або семантичною моделлю речення, як "відображенням у мовній свідомості […] типізованої позамовної ситуації […] з певним набором "учасників" та відношень між ними" [1, с. 251; 6, с. 121]. Центром пропозиції є предикат, у якості якого можуть виступати слова та словосполучення, котрі виражають властивість (або характеристику) суб'єкта пропозиції. Відношення між частинами пропозиції розуміються як відношення функції до аргументу/аргументів (актантів, у термінології А.-Ж.Греймаса [4]). За наявності у пропозиційній структурі кількох аргументів, лише один з них має статус суб'єкта пропозиції, інші знаходяться в позиції семантичних об'єктів. Аргументам у пропозиції приписуються певні "семантичні ролі" [6, с.121], яких А.-Ж.Греймас виділяє шість, розподілених за трьома смисловими осями: вісь комунікації – адресант – адресат, вісь пошуку або прагнення – суб'єкт – об'єкт, вісь боротьби – помічник – супротивник [4, с. 254-260], але на рівні речення рольова специфікація аргументів зазнає більшого дріблення. З точки зору взаємодії людини з предметами, ми виділили пропозиції, в яких людина знаходиться в позиції суб'єкта. Структура пропозиції з людиною в позиції суб'єкту включає три обов'язкових елементи: вказівку на особу, предикат, від котрого залежить функціональне представлення суб'єкту, та об'єкт (предмет), на який спрямована дія суб'єкту.

На першому порозі дрібності вихідна ситуація, передбачає два протилежних способи репрезентації людини: агентивний та експерієнційний [3, с. 40-44], в основі протиставлення котрих лежить ознака активності – пасивності денотативного суб'єкту, наявності або відсутності проявів його свідомості та волі у ситуації, учасником якої він є. В аналізованому романі ми виділили таки пропозиційно-семантичні моделі відносин *"людина – речі"*, де людина виступає суб'єктом і позначена *X*, а предмет, річ – *y*: - модель *X діє на y*, тобто людина знаходиться в позиції суб'єкту та в семантичній ролі агенса (активного суб'єкта дії), а предмет – у позиції об'єкту та ролі інструменту. Такій моделі відповідає, у першу чергу, відношення *"герой – книга"*: *"[...]que vous aviez acheté gare de Lyon juste avant le départ et que vous déposez sur la banquette à l'endroit que vous venez de quitter"* (Butor, p. 47). Неодноразове повторення ситуації *"герой залишає книгу на своєму місці, коли виходить"* відображає неспокій героя, бажання відволіктися, але той факт, що книга так і не була прочитана, свідчить про нездатність Леона сконцентруватися під час подорожі та, власне, відволіктися від тяжких думок: *"Il tourne la page avec fébrilité ; il revient en arrière, il n'a pas la conscience tranquille…"*

© *Панченко О. О.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 144-146
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

(Butor, p. 50); *"Vous reprenez sur l'étagère le roman inutilisé et vous le déposez sur la banquette"* (Butor, p. 157); - модель *Х має у*, тобто людина знаходиться в позиції суб'єкта та в семантичній ролі експерієнтива: *"[…] votre carte d'identité assez sale, avec cette vieille photographie où vous êtes maiconnaissable, […] votre carte de société des Amis du Louvre que vous avez oublié de renouveler, […] "* (Butor, p. 153). Характеризований через дану модель, персонаж постає як особа, що мало переймається станом речей, якими володіє, своїм виглядом, фізичним станом: *"Votre cigarette vous brûle les doigts ; elle s'est consumée seule"* (Butor, p. 53).

Ще одним елементом, який дозволяє створити образ людини у романі "La modification" є повтори, повернення до певних предметів, що передає замкненість героя на певних думках, асоціаціях, спогадах. Окрім книги, таким предметом є підлога, опис якої по мірі наближення вирішального моменту трансформації героя стає все біль негативним, передаючи внутрішню напруженість героя: *"Sur le tapis de fer chauffant, vos deux pieds raclent"* (Butor, p. 69), *"Sur le tapis de fer chauffant, la chaussure du militaire écrase la miette de biscuit"* (Butor, p. 111), *"Sur le tapis de fer chauffant, vous avez l'impression que les losanges ondulent comme les écailles sur la peau d'un grand serpent"* (Butor, p. 179). Опису підлоги протиставляється повторюваний опис вікна, яке на початку подорожі Леона було таким же темним, як і думки героя: *"[…] la vitre couverte de toute une toile tissée par les gouttes de pluie, … la fenêtre noyée …"* (Butor, p. 97), *"[…] la fenêtre toujours aussi brouillée de pluie…"* (Butor, p. 99), але з наближенням перетворення очистилося *"[…] les vitres ont recouvré leur transparence"* (Butor, p. 183), як і погляд персонажа, який, відкинувши те, що заважало, почав бачити лише основне, суть подій та відносин. Предмети у творі М. Бютора *"[…] vous regardent autant que vous les regardez […]"* (Butor, p. 240).

З огляду на вищесказане, робимо висновок, що у "новому романі" з його відмовою від традиційного погляду на постать персонажу, образ людини створюється не лише із використанням засобів номінації та опису власне персонажів, але й із залученням непрямої, опосередкованої характеристики, зокрема через відносини людини з предметами оточуючого світу, на які людина певним чином діє, виступаючи агенсом або експерієнтивом у відповідних пропозиціях. Повтори певних лексико-синтаксичних структур беруть участь у зображенні внутрішнього стану людини. **Перспективу подальших досліджень** вбачаємо в аналізі ролі відносин "людина – предмет" у репрезентації образу людини у творах інших представників "нового роману", у встановленні пропозиційно-семантичних моделей таких відносин та закономірностей і відмінностей їх використання у різних романах.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики: Монография. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с. 2. Бабенко Л. Г., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. – М. : Флинта: Наука, 2005. – 496 с. 3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – М. : Русские словари, 1996. – 416 с. 4. Греймас А.-Ж. Структурная семантика: Поиск метода. – М.: Акад. Проект, 2004. – 368 с. 5. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов // Новое в зарубежной лингвистике. – 1988. – С. 12-51. 6. Никитин М. В. Основы лингвистической теории значения. – М.: Высшая школа, 1988. – 168 с. 7. Панкрац Ю.Г. Пропозиция // и др. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Изд-во МГУ, 1996. – С. 137. 8. Michel Butor Philosophie de l'ameublement // Répertoire II. Etudes et conférences 1959-1963. – 1964. – 304 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. *Butor M.* La modification. – Paris : Minuit, 1992. – 286 p.

The representation of person in the "Nouveau roman" through the prize of things (on material of creation «La modification» by M. Butor) (in Ukrainian)

© *Panchenko O. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 147-148
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 351.315:811.133.1'25(045)

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Р. Б. Панченко
викладач, кафедра романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

Стаття висвітлює актуальність професії перекладача, проблеми навчання майбутніх спеціалістів, питання формування професійної компетентності в умовах сучасної освіти.

Ключові слова: перекладач, вищий мовний заклад, професійна компетентність, модернізація, навчання.

THE MODERN APPROACH OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCY OF THE TRANSMITTER

R. B. Panchenko
Lecturer, Department of Roman and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article describes the relevance interpreter profession, problems of training future professionals, question formation of professional competence in modern education Translator higher language intuitions.

Keywords: translator, higher language intuition, professional competence, modernization, education.

Побудова мультилінгвальної Європи без кордонів вимагає від сучасного вищого мовного закладу освіти вдосконалення системи підготовки перекладача. Початок 21 сторіччя, в якому нові мови потребують відповідних спеціалістів, обумовлює швидкісний підхід у формуванні професійної компетентності. Проблема стосується того, що Загальна служба перекладів – самий великий користувач спеціалістів з перекладу, якій обслуговує конференції європейської спільноти – зустрічається з певними труднощами у знаходженні достатньої кількості спеціалістів необхідного професійного рівня. Науковці констатують невідповідність навчання вимогам професії. Можна зробити висновок, що саме сьогодні потрібна така модель навчального процесу, яка б дозволила масово розкривати творчий потенціал, демонструвати творчість студентів, формувати у них готовність до дії.

Нагальна потреба в синхронному та послідовному перекладі на міжнародних конференціях призвела до того, що підготовкою студентів займаються викладачі, які самі ніколи не працювали перекладачами. Підстава – відсутність достатньої кількості професіоналів в цій галузі та твердження, що педагог краще навчіть, ніж практик. D. Seleskovitch та M. Lederer наголошують на вирішенні питання шляхом формування спочатку суто перекладача, надання солідної практики зі спеціалізації і лише потім викладати педагогічну базу [5, с. 352].

Вивчення нових педагогічних напрямків, сучасних поглядів на навчання майбутніх перекладачів дозволило зробити нам висновок, що в цій галузі залишаються певні питання,

© Панченко Р. Б.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 147-148
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

які вимагають вирішення. Модернізація науково-методичної бази вищих мовних закладів освіти потребує уточнення кваліфікації педагогічного складу: вони мають готувати таких спеціалістів, грошова винагорода яких при першому працевлаштуванні буде дорівнювати або переважати середню професіонала. Тобто, маючи сформоване портфоліо перекладача, гідно проявити себе на ринку праці.

На наш погляд, відкритим залишається питання врахування можливостей особистості майбутнього перекладача. Як нам відомо, ще не існує певних психологічних критеріїв у відборі абітурієнтів за фахом "Переклад". Навчання майбутніх перекладачів проводиться за підручниками загальної лінгвістичної підготовки, які не враховують професійний профіль. Під час занять з практики мовлення, на які відводиться домінуюча кількість академічних годин, не завжди беруться до уваги певні психологічні переваги та вади з точки зору перекладацької діяльності. А безпосередньо спеціалізація починається з початком викладання предмету "Переклад". Професія перекладача, з психологічних позицій, вимагає стійкої уваги та пам'яті, зосередженості, чіткого та швидкого реагування, уміння виділяти головне і відокремлювати зайве. Наше завдання – враховувати плюси та мінуси особистісного потенціалу у навчанні майбутнього спеціаліста. Услід за Л. М. Черноватим вважаємо, що для виконання професійної діяльності компетентність перекладача має складатись із стратегічної, білінгвальної, особистісної, екстралінгвістичної, перекладацької компетенції [2, с. 409].

Сучасні мовні заклади освіти України мають модернізувати систему підготовки з точки зору формування вищезазначеної професійної компетентності.

Актуальним є підготовка студентів до виконання виробничих функцій. І першим кроком є перекладацька практика. Вона може складатися з теоретично-методичної частини, де студентам буде викладено принципи інтерпретації, девербіалізації, аналізу текста та формування професійних навичок та вмінь. Застосування теоретичного підґрунтя дозволить протиставити набуті знання практичній діяльності.

Комплексний підхід до реалізації зазначеної теорії сприятиме розширенню можливостей вдосконалення професійної підготовки студентів мовного вищого навчального закладу в умовах відкритого сучасного освітнього простору.

Література

1. *Майєр Н. В.* Формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика : Монографія / Н. В. Майєр. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2015. – 472 с. 2. Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи : колективна монографія / за ред. : *Л. М. Черноватого, О. А. Кальниченка, О. В. Ребрія* ; Кафедра теорії та практики перекладу англ. мови Харківського нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 568 с. – (Серія : Dictum Factum). 3. *Соловей М. І.* Компетентнісний підхід та оптимізація професійно-педагогічної освіти // Мовна освіта: шлях до євроінтеграції : Тези Міжнар. Форуму. – К. : КНЛУ. – 2005. – С. 270-271. 4. *Oséki-Dépré I.* Théories et pratiques de la traduction littéraire. – P. : Armand Colin, 1999. – 283 p. 5. *Seleskovitch D., Lederer M.* Pédagogie raisonnée de l'interprétation. – Didier Erudition, 2002. – 388 p.

The modern approach of forming professional competency of the transmitter (in Ukrainian)
© *Panchenko R. B.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 149-150
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81 '373[811.161.2 + 811.16] (045)

НОМІНАТИВНІ МОДЕЛІ ВЕРХНЬОГО ОДЯГУ В УКРАЇНСЬКИХ ГОВОРАХ КАРПАТ

Н. І. Пашкова
доцент, доцент кафедри української філології та славістики
Київський національний лінгвістичний університет

Аналіз номінативних моделей верхнього одягу в українських діалектах Карпат висвітлює когнітивно-ономасіологічне підґрунтя осмислення та називання артефактів матеріальної культури.

Ключові слова: номінативні моделі, номінація, матеріальна культура, когнітивна ономасіологія.

THE NOMINATIVE MODELS OF OUTERWEAR IN UKRAINIAN CARPATHIAN DIALECTS

N. I. Pashkova
Ph.D., Associate Professor, Assistant Professor of Ukrainian and Slavic Phylology
Kyiv National Linguistic University

Analysis of nominative models of clothing in Ukrainian Carpathian dialects highlights the cognitive basis of onomasiological comprehension and naming of artifacts of material culture.

Keywords: nominative model, nomination, material culture, cognitive onomasiology.

Вітчизняна лінгвогеографія, спираючись на структуралістську методологію, традиційно досліджувала діалектну лексику, у тому числі назви артефактів автентичної матеріальної культури, в ареалогічному, етимологічному та структурно-семантичному аспектах. Нова антропоцентрична лінгвокогнітологічна парадигма вимагає виведення діалектологічних досліджень на ментальний рівень, поставивши за мету моделювання когнітивних моделей культурних знаків в етнічній картині світу. У статті на основі когнітивно-ономасіологічної методології типологізовано за номінативними моделями 65 назв верхнього одягу в українських говорах Карпат, досліджених у праці автора "Назви одягу в українських говорах Карпат" [1]. У результаті здійсненого когнітивно-ономасіологічного аналізу внутрішньої форми назв карпатського верхнього одягу з'ясовано, що за кількістю у дослідженій ЛСГ домінує **квалітативна** модель (34 номінативні одиниці).

У рамках квалітативної моделі кількісна першість належить ***матеріалітивам*** (22 назви). Від найменування матеріалу утворено: *блам* від східнороманського *blama* 'хутро', *бурмарія* від. схром *burmarie* 'смушок', *ватівка* від *вата*, *веритюх* від *верета*, *габлик* від *габа* 'біле турецьке сукно', *димка* від гр. *ді/літод* 'тканина у дві нитки', *кацабайка і коцаня* від *коц, лидирок* від нім. *Leder* 'шкіра', *лянка* від лат. *laena* 'лена, ворсиста тканина', *пелехачка* 'одяг з пелехатого сукна', *петек* від уг. petek 'непіхане сукно', *полотнянка* від полотно, *саріка* від. лат. *serica, sarica,* 'шовк', *сукмана* від *сукно*, *скірнянка*, *шкірянка* від *шкіра*, *спинзар* від схром. *spinza* 'полотно', *футро* вді п. *futro* 'хутро', *цурканка* від схром. *turcana* 'порода овець з грубою вовною', *чуга* від тур. *cuha* 'сукно', *шкурат* від *шкура.*

Квалітативна модель включає також назви, утворені за зовнішньою ознакою, мотивованою відмінностями ***крою та зовнішнього вигляду*** одягу, як-от: *вотола* від давнього слов'янського прикметника *утлый*, *гугля* за подібністю до *гулі, лисак* 'лисий кожух', за наявністю рукавів – унгаризм *вуяш*, слов'янізм *рукавник*, румунізм *минекар* за довжиною – *кусак, курта, скурта,* за наявністю підбою *підбияк* (10 назв). За ознакою ***кольору*** мотивовано

© Пашкова Н. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 149-150
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

2 виявлені назви – *сіряк* та *катран* від ‘картатий’. **Фінітивна** модель представлена 20 назвами, серед яких мотивовані обмеженою функцією одягу ***прикривати певну частину тіла:*** *бруслик* від нім. *Brust* ‘груди’, *капота* від лат. *caput* ‘голова’ , *горсик* від франц. *corps* ‘тіло’, *кептар* від схром. *piept* ‘груди’ *лейбик* від нім. *Leib* ‘тіло’, ‘тулуб’, а також прозорі слов’янізми *нагрудник, надушник, плічка* (8 найменувань). На другому місці за кількістю у межах фінітивної моделі виступають номінативні одиниці, мотивовані дієсловами, що характеризують ***спосіб надягання*** (7 лексем), а саме: *анцуг* від нім. *anziehen* ‘натягати’, *доломан* від тур. *dolamak* ‘обгортати’, *натяганка, угортання, загортка, горбочка (обгортка), оберок* складається з нім. частин *Ober* ‘верхній’ і *Rock* ‘одяг’

Обмеження використання ***за певних умов*** покладене в основу 4 назви – *візитка*, *вітрівка, герок* (від нім дієслова *geen* ‘ходити’ і *Rock* ‘одяг’), сюртук від від. фр. *surtout* "особливо. ***Інклюзивна*** функція, за якою одяг іменується як чохол, футляр, вмістище, покладена в основу номінації тюркізму *сердак.* **Пропрістативна** модель презентована назвами верхнього одягу (разом 13 лексем), утвореними від ***антропоніміє*** (4 номінативні одиниці), а саме: *віган* – від прізвища віденської танцюристки Вігано; *бекеша* – від прізвища угорського полководця Гашпара (Кашпера) Бекеша, *лембер* – від англ. власного імені *Lumber Jack,* що стало загальним на позначення лісоруба, *спенсер* на честь лорда Спенсера; а також від ***апелятивної*** назви людей – германізм *байбарак* складається з *Weibe* ‘баба’ і *Rock* ‘одяг’.

Від ***топонімів*** утворено найменування різдвяного одягу *бетлехемош* від назви біблійного Віфлеєма, *блюза* від назви давньоєгипетського міста Пелюзіум, *майданка* від мікротопоніма с. Майдан Богородчанського району Івано-Франківської обл., *путилка* від назви районного центру Путила Чернівецької обл. (4 номінативні одиниці). Від **етнонімів** також утворено 4 назви: *гуцулка, мунтян* від східнороманського ‘житель Мунтенії’, *полька, українка.* **Каузативна** модель, що мотивує номінативну одиницю ***за способом виготовлення*** представлена 8 девербативами *бунда* від нім. дієслова *binden*, *band*, *gebunden* ‘зв’язувати’, *дубаня, дубляник* від *дубити, катанка* від *катати, крашеник, лудина* від *лудити, підбияк, плахта* від нім. Дієслова *plagen* ‘шматувати, краяти’.

Результати здійсненого аналізу номінативних моделей верхнього одягу дозволяють перейти до синтезу з метою моделювання структури концепту досліджуваного артефакту матеріальної культури у свідомості носіїв українських говірок карпатського регіону.

Отже, модель концепту верхнього одягу у свідомості носіїв карпатських говірок очікувано на перший план виносить зовнішні ознаки, що характеризують одяг як матеріальний артефакт, а саме: матеріал з якого його виготовлено, крій та колір, певні зовнішні особливості. По-друге, верхній одяг усвідомлюється у функціональному аспекті за призначенням укривання певної частини тіла, а також розрізняється за способом одягання й конкретною функціональністю, значно рідше узагальнюється як футляр, чохол, вмістище, покриття. Для класифікації предметів одягу використовуються його зв'язок з певною особою, місцем, етносом. На останньому місці серед номінативних моделей стоїть розрізнення предметів верхнього одягу за способом виготовлення.

Література

1. *Пашкова Н.І.* Назви одягу в українських говорах Карпат: автореф. …канд. філол. наук. – К. : КДПУ ім. М.Драгоманова, 2000. – 19 с.

The nominative models of outerwear in Ukrainian Carpathian dialects (in Ukrainian)

© *Pashkova N. I.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 151-155
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 821.161.42

ЗІСТАВНИЙ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ НАЗВ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ АСОЦІАТИВНИХ ПОЛІВ СЛІВ-СТИМУЛІВ АПЕЛЬСИН / ПОРТОКАЛІ)

Г. Л. Петрова
викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

У статті сформовано асоціативне поле слова-стимулу АПЕЛЬСИН, виділено типи асоціацій і напрями асоціювання в українській мові та його кореляту в новогрецькій мові.

Ключові слова: асоціативне поле, вільний асоціативний експеримент, напрямок асоціювання, реакція, стимул, типи асоціацій.

RESIDENTAL PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF NUTRIENTS OF FOOD PRODUCTS IN UKRAINIAN AND MODERN GREEK LANGUAGES (ON THE MATERIAL OF ASSOCIATIVE FIELDS OF WORD-STIMULUS ORANGE / ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ)

G. L. Petrova
Lecturer of the Department of Roman and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article discusses the associative field of word-stimulus АПЕЛЬСИН, types of associations, ways of associating in the Ukrainian language and its correlative in the Modern Greek language.

Keywords: associative field, free associative experiment, ways of associating, response, stimulus, types of associations.

Одним з перших авторів, які вважали асоціації внутрішньою причиною виникнення психічних феноменів, є Аристотель (384-322 до н.е.). Він вважав, що асоціативні зв'язки утворюються через суміжності психічних явищ (у просторі або в часі), подібності психічних явищ або їх контрасту. У зв'язку з розвитком механістичного трактування людського організму в XVII-XVIII ст. механізм асоціації пояснювався через суміжність або схожість засвоєних організмом зовнішніх впливів. У той же час філософами ідеалістичного напряму асоціації розглядалися як зв'язок феноменів свідомості, а у XIX ст. – як іманентний принцип свідомості [1]. Формування картини світу на сучасному етапі розвитку суспільства відбувається під впливом багатьох факторів, серед яких величезну роль відіграють засоби масової інформації в цілому та реклама зокрема, завданням якої не тільки інформування, а й навіювання певного способу мислення, отже, вплив на світогляд, у тому числі і через таку важливу сферу життя, як харчування. Отже, вивчення лексико-семантичної групи "продукти харчування" виявляється нам дуже **актуальним**. Ефективним методом такого дослідження у психолінгвістиці є вільний асоціативний експеримент. Асоціативні зв'язки встановлюються в процесі придбання суб'єктивного досвіду, досвіду історії дій, у яких людина брала участь, або об'єктом яких вона була. Асоціативні зв'язки обумовлені і контекстом культури, у якій людина набуває досвіду, й

© Петрова Г. Л.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 151-155
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

індивідуальним досвідом [1].

Метою статті є дослідження асоціативних полів слів-стимулів АПЕЛЬСИН / ПОРТОКАЛІ, отриманих за даними вільного асоціативного експерименту, проведеного з носіями української та новогрецької мов. **Матеріал дослідження.** В експерименті взяли участь 500 респондентів-носіїв української мови, студентів різних спеціальностей та курсів Київського національного лінгвістичного університету, та 100 носіїв новогрецької мови, студентів вищих навчальних закладів міста Афіни. Дослідження проводилося в березні-липні 2015 року в Україні (м. Київ) та Греції (м. Афіни). У статті репрезентуємо аналіз матеріалів вільного асоціативного експерименту в зіставному аспекті. Для цього матеріал піддано класифікації у межах кожного асоціативного поля, проведено ранжування та кількісну обробку – обчислення відсотку асоціацій для кожного типу класифікації.

Зважаючи на відсутність універсальної класифікації словесних асоціацій, на основі існуючих нами було виділено такі типи асоціацій на слово-стимул АПЕЛЬСИН / ПОРТОКАЛІ, спільні для української та новогрецької мов: синтагматичні, парадигматичні, тематичні, географічні, проте ремінісцентні, суб'єктивні та асоціації-персоналії виявлено лише в українській мові, а фонетичний, словотвірний та родо-видовий типи асоціацій – лише в новогрецькій мові. Найчастотнішими в обох мовах виявилися тематичні, парадигматичні та синтагматичні реакції.

Тематичні асоціації (асоціації, які складають або в результаті граматичної зміни можуть скласти зі стимулом словосполучення, а також ті, що можуть бути використані в рамках тематично обмеженого контексту (речення) [2, с. 62]) в обох мовах становлять найбільшу групу (41,8% в українській мові та 55% в новогрецькій). Виявлено реакції за такими підгрупами:

Першу підгрупу, найбільш частотну для обох мов, складають асоціації зі стравами та продуктами харчування, які можна вживати з продуктом, що позначений стимулом: (українська мова (*надалі* – УМ)) *сік (81), сок (рос.) (13), фреш (7), джем, коктейль, кориця, ранковий сік, цукати, чай, шоколад (1) / (*новогрецька мова (*надалі* – НгМ)): *χυμός (сік) (26), πορτοκαλάδα (апельсиновий сік) (4), μαρμελάδα (мармелад) (2).*

Слід зазначити, що деякі з реакцій подано російською мовою (рос.), що пояснюється історико-культурними особливостями формування мовної ситуації в Україні, а саме наявністю україномовних громадян, російськомовних та білінгвів, це знайшло відбиття в мовній свідомості респондентів.

Другу підгрупу тематичних асоціацій складають асоціації на позначення складу та користі продукту, позначеного словом-стимулом: (УМ) *вітаміни (10), алергія (8), здоров'я (6), вітамін С (5), ГМО, корисний, користь, молодість, сила (1) / (*НгМ) *βιταμίνες (вітаміни) (5), βιταμίνη C (вітамін С) (4), υγεία (здоров'я)(2).* Третя підгрупа, виявлена в асоціативних полях обох мов, відрізняється у відсотковому співвідношенні, тобто в українській мові реакцій більше, ніж у новогрецькій. Це асоціації позначають використання або вживання

© *Petrova G. L.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 151-155
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

цього продукту.

В обох асоціативних полях виявлено асоціації, що позначають час вживання продукту: (УМ) *Новий рік (16), зима (7), літо (2), дитинство, свято (1) / (*НгМ) *ναι (так), πρωί (ранок), πρωινό (сніданок) (1).*

Отже, у реципієнтів-українців АПЕЛЬСИН асоціюється зі святами, коли найчастіше споживається цитрус; у реципієнтів-греків це більш "буденний" продукт, який вживається майже кожного ранку на сніданок. Це пов'язано із географічним положенням Греції, де переважає м'який середземноморський клімат і апельсини зростають майже в кожному дворі, у той час як в Україну цитруси завозять, і ще не так давно цей продукт вважався делікатесом, який українці могли собі дозволити лише на свято. Цей факт пояснює й наявність асоціацій на позначення процесу вживання лише в реципієнтів-українців: (УМ) *дольками (рос.), ніж, отдых (рос.), прохолода, частина (1)*. Отже, вбачаємо в цих асоціаціях те, що дефіцит товару завжди викликає певний ажіотаж, бажання якнайдовше насолодитися продуктом, тому більше уваги приділяється процесу споживання. Так само умови клімату та розташування Греції пояснюють домінуючу в асоціативному полі стимулу в новогрецькій мові підгрупу "місце зростання": (УМ): *дерево, на дереві, тропікі (1)* / (НгМ): *δέντρο (дерево) (5), περιβόλι (сад) (2).* Останньою підгрупою серед тематичних асоціацій, реакції якої наявні в асоціативних полях обох мов, є асоціації зі смаковими якостями продукту, що позначений стимулом: (УМ): *запах, кислота (3), смакота (2), кисло, свіжість, смак, соковитість (1) / (*НгМ): *Άρωμα (запах) (2)*.

Серед асоціацій лише реципієнтів-українців можна виділити такі підгрупи:

– асоціації за кольором продукту: *сонце (6), революція (1)*;

– асоціації за формою продукту: *сонце (6), целюліт (2), зморшки, коло, круг (рос.), морщинки (рос.) (1);*

– місце придбання продукту: *Караван, магазин, ринок (1)*;

– люди, що вживають продукт: *дід (1).*

Таким чином, під час аналізу та зіставлення класифікацій тематичних асоціацій на слово-стимул АПЕЛЬСИН / ПОРТОКАЛІ було виявлено розбіжності в кількісному та якісному аспектах. У кількісному аспекті наявні відмінності у відсотковому співвідношенні реакцій у напрямах асоціювання. У якісному аспекті слід відмітити, що в новогрецькій мові, на відміну від української мови, не виявлено асоціацій з кольором та формою, описом, місцем придбання продукту та людьми, що його споживають.

Парадигматичні асоціації (належать до одного граматичного класу зі стимулом і відрізняються від нього не більше, ніж за однією семантичною ознакою [2, с. 62]) складають другу за чисельністю групу: в українській – 27,8%, в новогрецькій мові – 26%. Найбільша кількість реакцій в асоціативних полях обох мов належить до підгрупи асоціацій, що характеризують стимул: (УМ) *фрукт (38), цитрус (30), цитрусові (4), їжа, закусон (сленг) (1) / (*НгМ) *φρούτο (фрукт) (14), εσπεριδοειδές (цитрусові) (4),); χρώμα (колір)(3), φαγητό (їжа) (1).*

© Петрова Г. Л.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 151-155
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Серед асоціацій реципієнтів-українців слід відмітити незвичайну реакцію "*закусон*", що є типовою для молодіжного сленгу, а серед асоціацій греків виділяється "*χρώμα (колір)*", що не є характеристикою саме стимулу, але співзвучного з ним слова "*πορτοκαλί (помаранчевий)*", що відрізняється від слова-стимулу лише наголосом. Наступною є підгрупа асоціацій, що належать до одного зі словом-стимулом семантичного поля: (УМ) *мандарин (30), лимон (4), банан (2), грейпфрут, лайм, нектарин, яблуко, кокос (1) / (*НгМ) *λεμόνι (лимон), μανταρίνι (мандарин) (2).*

Лише в українській мові виявлено асоціації, що описують продукт (*цедра (7), кісточки, кожура (рос.) (4), шкірка (2), груба шкірка, корка (1)*) та асоціації-повтори слова-стимулу (*помаранч (2), апельсин, оранж (1)*). Цікаво, що поряд із повтором українською мовою ("*апельсин*") репрезентовано також запозичення з польської ("*помаранч*") та з англійської ("*оранж*") мов, що пояснюється професіональною орієнтованістю респондентів-українців, які є майбутніми викладачами іноземних мов, перекладачами.

Таким чином, при зіставленні парадигматичних асоціацій на слово-стимул АПЕЛЬСИН / ПОРТОКАЛІ також виявлено розбіжності в кількісному та якісному аспектах, як і в попередніх типах. У кількісному аспекті наявні відмінності у відсотковому співвідношенні реакцій у напрямах асоціювання. У якісному аспекті в новогрецькій мові, на відміну від української мови, не виявлено таких реакцій, як опис продукту та повтори слова-стимулу.

Синтагматичні асоціації (слово-реакція і слово-стимул складають словосполучення, найчастіше узгоджене) мають третю за чисельністю групу асоціацій на слово-стимул АПЕЛЬСИН, в українській мові – 26,8%, в новогрецькій мові – 13%. Асоціації, виявлені в обох мовах, репрезентують такі об'єктивні характеристики продукту, як: 1) кольори: (УМ) *помаранчевий (33), оранжевий (рос.) (24), жовтий (5), рижий, червоний (2), рожевий (1) / (*НгМ): *πορτοκαλί (помаранчевий) (4);* 2) смак: (УМ) *солодкий (16), кислий (15), смачний (2), вкусный (рос.), кисло-солодкий (1) / (*НгМ) *γλυκό (сололкий)(3), ξινό (кислий) (2);* 3) якість: (УМ) *соковитий (10), свіжий (2), липкий, сочний (рос.), спілий (рос.), чищений (1)* / (НгМ): *ζουμερό (соковитий), κανονικό (звичайний), στυμμένο (віджатий) (1).*

Характеристики форми (*круглий (4), великий (4)*) та походження (*сицілійський (2), екзотичний, турецький (1)*)) виявлено лише серед асоціацій українців. Окрім характеристик продукту, до синтагматичних відносимо дієслівні асоціації, що складають словосполучення зі словом-стимулом та позначають виконання дій над стимулом. Такі реакції наявні в обох мовах: (УМ) *їсти (2), вижимати в сік (рус.), чавити (1)* / (НгМ) *Τρώω (їсти) (1).*

Отже, під час зіставлення синтагматичних асоціацій на слово-стимул АПЕЛЬСИН / ПОРТОКАЛІ було виявлено розбіжності в кількісному та якісному аспектах. У кількісному аспекті наявні відмінності у відсотковому співвідношенні реакцій у напрямах асоціювання. У якісному аспекті в асоціативному полі новогрецької мови, на відміну від української мови,

© *Petrova G. L.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 151-155
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

на цьому етапі дослідження не виявлено асоціацій з характеристиками форми та походження продукту. Наступну групу асоціацій на слово-стимул АПЕЛЬСИН / ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ становлять **географічні** асоціації (слово-стимул асоціюється з певним географічним об'єктом), серед яких першість тримає новогрецька мова за чисельністю реакцій – 5% в новогрецькій мові (*Κρήτη (Крит) (3), Πελλοπόνησος (Пелопоннес) (2)*) та 0,4% – в українській (*Африка, Іспанія* (1))

Лише в українській мові репрезентовано **ремінісцентні (цитатні)** асоціації (що є висловами з фільмів, реклами, рядками пісень, народними висловами тощо), які складають 0,8% від усіх асоціацій (*заводной (рос.), задовбав (сленг), набридливий, хай епл (транскрипція) (1)*), **персоналії** (асоціації із загальновідомими діячами політики, культури або мистецтва) – 0,4% (*Земфіра, Ющенко (1)*) та **суб'єктивні** або індивідуальні асоціації (зв'язок між словом-стимулом та реакцією зрозумілий лише респонденту): 0,4% (*мавпа, фільм (1)*)

Лише в новогрецькій мові наявні: 1) чисельні асоціацій **словотвірного** типу (засновані на єдності кореня слова-стимулу і реакції, але не відображають чітких і одноманітних для різних слів семантичних відносин між словом-стимулом і реакцією). Вони складають 8% від усіх асоціацій: *πορτοκαλάδα (апельсиновий напій), πορτοκαλί (помаранчевий) (4);* 2) **фонетичні** асоціації (мають фонетичну подібність зі стимулом), співзвучні в тій самій мові (4%): *πορτοκαλί (помаранчевий (4);* 3) **родо-видові** асоціації (відображають відносини роду або виду зі словом-стимулом) (1%): *γιαφιτικά (яфські) (1)*.

Висновки. При обробці результатів вільного асоціативного експерименту в українській та новогрецькій мовах, де словами-стимулами були продукти харчування, підраховано частотність реакцій респондентів на стимули АПЕЛЬСИН / ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ і побудовано асоціативне поле кожного стимулу. Для якісного аналізу асоціативного поля використано спосіб класифікації. У результаті в українській та новогрецькій мовах виявлено такі типи асоціацій, як синтагматичні, парадигматичні, тематичні, географічні, проте ремінісцентні, суб'єктивні та асоціації-персоналії виявлено лише в українській мові, а фонетичний, словотвірний та родо-видовий типи – лише в новогрецькій мові. Найчастотнішими в обох мовах виявилися тематичні, парадигматичні та синтагматичні асоціації. При визначенні напрямів асоціювання в межах цих типів асоціацій було виявлено розбіжності в кількісному та якісному аспектах. У кількісному аспекті відрізнялося відсоткове співвідношення реакцій у напрямах асоціювання. В якісному аспекті відмінності полягають у тому, що в асоціативному полі однієї мови на цьому етапі дослідження виявлено по три напрями, невизначені в асоціативному полі іншої.

Література

1. *Серкин В. П.* Психосемантика [Електронний ресурс] / В. П. Серкин. – Режим доступу : http://stud.com.ua/43574/psihologiya. 2. *Терехова Д. І.* Особливості сприйняття лексичної семантики слів (психолінгвістичний аспект) : Монографія / Діана Терехова. – К. : Київський державний лінгвістичний університет, 2000. – 244 с.

© Петрова Г. Л.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 156-158
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1'36 (045)

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ЕЛІПСИС, ЕЛІПТИЧНА КОНСТРУКЦІЯ ТА ЕЛІПТИЧНІСТЬ

Н. М. Підгірна
викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розкриваються поняття еліпсису, еліптичної конструкції та еліптичності, також представлений аналіз різних поглядів відомих лінгвістів щодо них.

Ключові слова: еліпсис, еліптична конструкція, критерій еліптичності, синхронія, діахронія.

RELATIONSHIP THE CONCEPT OF ELLIPSIS, ELLIPTICAL CONSTRUCTION AND ELLIPTICAL

N. M. Pidgirna
Lecturer of Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv national linguistic university

The article deals with the concept of ellipsis, elliptical construction and elliptical criterion. Also, this article presents an analysis of the different point of view of famous linguists.

Keywords: ellipsis, elliptical construction, elliptical criterion, synchrony, diachrony.

Неоднозначне визначення еліпсису пов'язане з не чітким визначення критерію еліптичності. Звичайно ж, було чимало спроб встановити цей критерій і, здійснивши аналіз наукової літератури, ми можемо назвати такі ознаки еліптичних речень: а) смисловий критерій – змістовна неповнота еліптичного речення [11, с. 8]; б) структурний – відсутність структурно необхідних елементів конструкції [15, с. 48]; в) стилістичний – експресивність еліптичних речень [17, с. 13]; г) комунікативний – однозначне заповнення незамінних синтаксичних позицій можливе лише у процесі комунікації [9, с. 187]; д) контекстуальний – експлікація опущених елементів у найближчому контексті [8, с. 95].

Абсолютно очевидним є той факт, що окремо взяті ознаки не можуть бути показником еліптичності. Підтвердженням цього є те, що твердження про змістовну неповноту еліптичних речень є доволі сумнівним, адже більшість таких конструкцій функціонують зазвичай у певному контексті, що і забезпечує смислову ясність. Наприклад, якщо ж критерієм неповноти ізольованого речення розглядати його змістовну неповноту, у такому випадку майже все наше мовлення, не тільки усне, але й письмове, виявиться таким, яке складається з "неповних" за змістом речень. Навіть значна кількість формально повних речень зв'язного мовлення поза контекстом вже не виражатимуть повноту думки [13, с. 13]. Отже, ми можемо зробити висновок, що смислова повнота речення може бути виявлена тільки за умов наявності контексту. І тому вважаємо доцільним вивчати компресивні конструкції, серед яких і еліпсис, саме у тексті. Подібної думки дотримується І.Р. Гальперін. Підкреслюючи залежність таких речень від контексту, вчений зазначає, що еліптичними конструкціями є такі, які у своєму формально-структурному і смисловому аспекті, абсолютно не віддільні від попереднього або наступного контексту [5, с. 49].

Про роль контексту при визначенні еліпсису писали і Ш. Баллі [3], і В. Г. Адмоні [1]. Досліджуючи еліптичні конструкції в акті комунікації, вчені підкреслювали їхню беззмістовність без ситуації спілкування. Л.О. Нефедова стверджує, що еліптичне речення –

© *Pidgirna N. M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 156-158
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

це мінімальна комунікативна одиниця, яка у відриві від умов спілкування, за яких вона утворилася, не тільки втрачає якість та смислову завершеність, але й сприймається як семантично неадекватна і без жодної темо-рематичної структури. Наприклад у реченні *des légumes et du riz*, дієслівний компонент встановлюється варіативно і цей вибір залежить від комунікативної ситуації, це можуть бути абсолютно різні дієслова такі як *donner, préparer, acheter, commander, server* [12, с. 7].

Дійсно для кращого розуміння еліптичних конструкцій потрібен додатковий контекст, хоча в деяких випадках відновлення відбувається однозначно, без врахування екстралінгвістичних факторів. Наприклад, у розмовній французькій мові часто опускається особовий займенник першої особи: *peux pas dire*. Також багаторазове опускання певного елементу сприяє появі сталого виразу, яке вкорінюється у мові і не потребує зайвої експлікації: *voyager en première.* Останній приклад може бути підтвердженням того, що недостатнім є і стилістичний критерій. Зазначимо, що не всі еліптичні конструкції є стилістично забарвленими, так, наприклад, сталі вирази, репліки-відповіді у діалогах, які зазвичай представлені зевгматичними реченнями, не мають жодної маркованості.

Г.Г. Інфантова пропонує брати за основу виділення еліптичних речень комплексний критерій. Мовознавець підкреслює, що ознаки, притаманні еліптичним реченням, пов'язані не лише з реченням, як основною одиницею синтаксису, але й з ширшим поняттям синтаксичної структури, яка включає не тільки прості і складні речення, але також словосполучення. Виходячи з цього твердження, вчений виокремлює такі ознаки еліптичних речень: а) план змісту; б) план вираження; в) комунікативний план [7, с. 61].

Великий внесок у вирішення питання критерію еліптичності, зробив російський вчений О.П. Сковородніков, який вважав за необхідне визначати ознаки еліптичних конструкцій на контрасті з повними реченнями. У процесі дослідження лінгвіст називає такі ознаки співвіднесеності еліптичних і повних конструкцій: а) тотожність граматичних значень при можливих стилістичних розбіжностях; б) збігання всіх компонентів структури обох конструкцій, за винятком того елементу, який елімінується; в) здатність обох конструкцій об'єднуватися у складне речення або складне синтаксичне ціле на основі паралелізму; г) нормативність обох синтаксичних конструкцій [14, с. 119]. Ми підтримуємо це обґрунтування, проте на нашу думку, необхідно до наведених характеристик додати розрізнення синхронічного та діахронічного еліпсису з урахуванням фактору часу.

М.В. Зеліков пропонує окреслити основним критерієм еліптичності структурний, з урахуванням функціональних характеристик опущеного елементу. На думку вченого, саме пропуск будь-якого компоненту на певному етапі і провокує появу еліптичних конструкцій, як і діахронії, так і в синхронії. У першому випадку свідомість комуніканта вже не відтворює пропущений елемент, оскільки в цьому немає необхідності. А у другому випадку опущений компонент легко відновлюється. Інші ж ознаки для лінгвіста є вторинними, оскільки можуть бути відсутніми у деяких еліптичних реченнях, які є структурно неповними. Отже, головним критерієм еліптичності речення є співіснування неповних інваріантів і одного структурно повного варіанту, який функціонує у мові на синхронічному рівні [6, с. 102]. Ще одним спірним питанням є причини виникнення і функціонування еліптичних речень. Деякі вчені [4; 10; 2]

© *Підгірна Н. М.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 156-158
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

вважають, що в основі використання еліптичних конструкцій лежить саме психологічний фактор, який і сприяє виникненню таких неточних речень, які зазвичай є емоційно маркованими. Очевидно, що лексичний склад мови отримує неповну обробку під час лексико-граматичного розгортання. Л.С. Виготський вважає, що на цьому етапі відбувається перехід від особистісних смислів до мовних значень, тобто з уже існуючих у мові одиниць певного семантичного поля вибираються лише ті, які найбільш адекватно відображають особистісні смисли. Оскільки в емоційному мовленні особистісний смисл афективно забарвлений, знайти найбільш адекватне слово часто не вдається, адже в одних випадках мовець використовує лише одне загальне слово, наприклад займенник, а в інших – вживає неточне значення слова. Тут йдеться також про синтаксис, за умов неповної обробки розгорнутого речення, з'являються еліптичні конструкції, неповні речення, повторення [4, с. 169].

Виникнення експресивних еліптичних конструкцій можна пояснити тим, що емоція послаблює увагу мовця до власного мовлення і саме висловлювання стає не таким чітким і контрольованим [10, с. 89]. Це особливо стосується афективного мовлення, ціллю якого є вираження емоцій. Зауважимо, що одне й теж саме висловлювання можна виразити з більшою чи меншою емоційністю. Наприклад:

– *L'histoire de l'amour et de la mort.*
– *L'histoire de l'amour et de la mort? Quelle blague!*
– *L'histoire de l'amour et de la mort???* [16, с. 195]

Підкреслимо, що інтонація відіграє надзвичайно важливу роль у синтаксисі розмовної мови, адже деякі фрази стають абсолютно незрозумілими, у випадку інтонаційно неправильної передачі думки [3, с. 357]. Проте зазначимо, що емоційні конструкції, за умов регулярного повторення, стають моделями мови, тобто умовними ознаками афективності. Отже мовці починають їх вживати і тоді, коли вони не зумовлені психологічним змістом мовлення.

Література

1. *Адмони В. Г.* Система форм речевого высказывания. – СПб. : Наука, 1994. – 153 с. 2. *Андреева Е. Д.* Эллиптичность безглагольных предложений // Уч. записи Кишиневск. гос. ун-та. – 1966. – Т. 77. – С. 66–75. 3. *Балли Ш.* Общая лингвистика и вопросы французского языка. – М. : Изд-во ин. лит-ры, 1955. – 416 с. 4. *Выготский Л. Г.* Мышление и речь. – М., 2001. – 368 с. 5. *Гальперин И. Р.* К проблеме зависимости предложения от контекста // Вопросы языкознания. – 1977. – № 1. – С. 48–55. 6. *Зеликов М. В.* Компрессия как фактор структуры и функционирования иберороманских языков. – СПб. : Филол. фак. СПбГУ, 2005. – 443 с. 7. *Инфантова Г. Г.* Набор дифференциальных признаков неполных предложений как основа для их изучения и классификации // Теория и практика лингвистического описания разговорной речи. – 1974. – Вып. 5. – С. 57–67. 8. *Касевич В. Б.* Язык и культура. – Режим доступа : http://files.zipsites.ru 9. *Коретникова Э. И.* Эллиптические конструкции в публицистическом стиле (на материале русского и английского языков) // Филологические этюды. – Саратов, 1998. – Вып. 1. – С. 186–189. 10. *Лабов У.* Исследование языка в его социальном контексте // Новое в лингвистике. – 1975. – Вып. 7. – С. 82–96. 11. *Назаров А. Н.* Неполные предложения, условия их употребления и структуры : автореф. канд. дис. – Пенза, 1951. – 15 с. 12. *Нефедова Л. А.* Эллипсис в акте коммуникации автореф. канд. дис. – М., 1983. – 24 с. 13. *Попова И. А.* Неполные предложения в современном русском языке // Труды ин-та языкозн. АН СССР. – 1953. – Т. 2. – С. 3–136. 14. *Сковородников А. П.* Эллипсис как стилистическое явление современного русского литературного языка. – Красноярск, 1978. – 95 с. 15. *Шахматов А. А.* Синтаксис русского языка. – [3-е изд.]. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 624 с. 16. *Musso G.* Je reviens te chercher. – P. : XO Editions,2008. – 198 p. 17. *Stati S.* Elipsa // Limba romana. – 1955. – № 2. – P.68–74.

Relationship the concept of ellipsis, elliptical construction and elliptical (in Ukrainian)

© *Pidgirna N. M.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 159-162
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81´1:378.147

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ В РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Н. П. Поліщук
доцент кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглядається питання диференційного підходу до проблем комунікацій, яка забезпечує створення, сприйняття та розуміння тексту. Вивчаються закономірності породження та сприйняття мовленнєвого повідомлення в рекламному дискурсі. Розглядаються процеси мови як засобу комунікації.

Ключові слова: комунікація, рекламний текст, прагматика, реципієнт, мовленнєва діяльність, дискурс.

COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC FEATURES OF USE LINGUISTIC UNITS IN AN ADVERTISING DISCOURSE

N. P. Polishchuk
Associate Professor of the Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The paper deals with differentiating the problems of communication, including creating and understanding texts. The regularities of generating and understanding verbal messages in the advertisement are studied. The language as the means of communication approached.

Key words: communication, advertisement text, pragmatic, recipient, speaking activity, discourse.

Сьогодні, згідно з дослідженнями мовознавців, можна стверджувати те, що мова як замкнута самодостатня система вимагає більш глибокого вивчення, зокрема щодо її механізму функціонування у процесі комунікації. **Актуальним** на сьогодні є вивчення механізмів вербального впливу рекламних текстів, аналіз мовних засобів , на яких ґрунтуються логічна й емоційна аргументація у рекламі, забезпечення спроможності рекламного тексту до запам'ятовування. **Мета** цієї роботи – комплексний підхід до вивчення мовних одиниць в рекламному дискурсі та розгляд тексту як вищої комунікативної одиниці.

Враховується той факт, що комунікативна функція мови здійснюється за умови наявності певного змісту, що є предметом комунікації, Цей мовний зміст відображається в семантиці мовних одиниць, за допомогою яких відбувається процес комунікації. При цьому прагматичні компоненти співіснують з семантичними на всіх рівнях формування семантичного змісту мовного знака. Отже, тільки в комунікації реалізуються всі якості мови, починаючи від звучання і закінчуючи складним семантичним механізмом однозначного з'ясування значення конкретних мовних актів, що допомагає розглядати функціональну значущість цього явища при вивченні комунікативно-прагматичних аспектів функціонування. І оскільки вивчення мови як засобу спілкування, тобто мови в дії, в реальних процесах комунікації є особливістю комунікативно-прагматичного підходу до

© Поліщук Н. П.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 159-162
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

мовних явищ, це дозволяє досліджувати дану проблему у функціональному аспекті. Прагматичний аспект аналізу граматичних категорій розробляється в загальному контексті прагматичного підходу до явищ мовної системи. При цьому слід враховувати, що вони вживаються не ізольовано, а в складі речення-висловлювання як цілісної системи. Таким чином, граматичні структури відіграють важливу роль у процесі комунікації, оформлюючи структуру висловлювання. Висловлення є результатом взаємодії його власне семантичного (тобто пропозиціонального) змісту з прагматичною настановою, що дозволяє узагальнити і осягнути все те, що зазвичай розуміється під мовленнєвою ситуацією, спрямованою па комунікацію. Дискурс розуміється як складне комунікативне явище, основними характеристиками якого є цілеспрямованість і зумовленість позамовними чинниками, а саме сферою комунікації, особистим досвідом комунікантів, нормами суспільства, культури тощо. Слід зазначити, що у сучасних дослідженнях рекламний дискурс вважають продуктом рекламної діяльності як сукупності засобів, методів і способів поширення інформації у певній сфері економічної й суспільної діяльності з метою привернути увагу потенційних споживачів до об'єкта рекламування. Із зазначеного випливає, що прагматична спрямованість є основним чинником, який визначає специфіку цього дискурсу. Дискурс реклами відноситься до сфери масового впливу, де вирішуються комунікативно-прагматичні завдання, спрямовані на забезпечення надійності, стійкості та успішності процесу комунікації.

Сукупність комунікативно-прагматичних чинників, що створюють соціопсихологічну ситуацію конкретного мовного акту узагальнення і детермінують таким чином комунікативно однорідний зміст висловлювання, трактується як прагматична настанова. Її центральним поняттям є інтенція (комунікативний намір мовця), тобто спрямованість висловлювання на розв’язання певного мовного завдання спілкування. Ситуація мовного спілкування є необхідним координаційним апаратом висловлювання для будь-якого комунікативного акту, оскільки комунікація в цілому реалізується в конкретних комунікативних актах. А елементарний комунікативний ланцюг «відправник – повідомлення – одержувач» виконує роль кванта комунікації [8]. Якщо відсутній будь-який з цих компонентів, комунікативний акт неможливий. Важливим є той факт, що певна свобода вибору тих чи інших моделей мови мовцем є характерною особливістю комунікативного акту. Слід зазначити, що прагматика мовної одиниці є змістовною. ї якщо говорити про актомовленнєвий зміст висловлювання, який відображає ситуацію комунікативного акту, то тут йтиметься про більш осяжний зміст висловлювання. Прагматичний зміст співвідноситься з певними формально-мовними та просто мовними показниками.

Вибираючи ту чи іншу форму мови, мовець висловлює свою точку зору на відношення змісту висловлювання до дійсності, тобто викопує актуалізаційну функцію. У сучасній лінгвістиці представлені вже сформовані два категоріальні підходи до визначення прагматичного аспекту мови. 1. Категорії, зорієнтовані на мовця, які припускають сприйняття ним висловлювання та дають оцінку наданій інформації. 2. Категорії,

© *Polishchuk N. P.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 159-162
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

зорієнтовані на співрозмовника, які припускають вплив на слухача, особу, до якої звернене висловлювання, – на адресат. Необхідно зазначити, що поняття адресанта, адресата та пов'язуючого їх продукованого адресантом в мовній інтеракції з адресатом висловлювання є центральними при будь-якому підході до побудови моделі комунікативного акту. Слід підкреслити, що в ситуації комунікативного акту можлива наявність третьої особи, яка перебуває у межах чутності цього висловлювання, що дає йому можливість прийняти повідомлення адресанта, призначене для адресата. Цей третій антропоконституент комунікативного акту є слухачем.

Розглядаючи ці категорії, варто зазначити, що, з одного боку, прагматика трактується як комунікативний аспект мови й орієнтується на дослідження кінцевого результату — ефекту мовної комунікації. У цьому разі реалізується функція впливу на одержувача інформації, що є кінцевою метою комунікації і що слід враховувати при розгляді комунікативно-прагматичного ефекту у використанні мовних одиниць. Прагматика досліджує використання мовних одиниць у плані комунікації, що дає можливість мовцеві впливати на слухача, тобто особу, до якої звернуте висловлювання. Фактор адресата при цьому є визначальним моментом. Для найбільш адекватного здійснення свого наміру з метою безпосереднього впливу на адресата, мовець добирає відповідні мовні форми, що дозволяє формувати висловлювання. Адресат при цьому виступає як особа або група осіб, якій/яким призначається висловлювання, що йде від адресанта. З іншого боку, увага акцентується на суб'єктному факторі, тобто мовець вибирає провідну позицію. Якщо семантика моделює відносини між мовними знаками, то прагматика вивчає відношення між знаками і тими, хто їх використовує. Цей фактор має важливе значення при розгляді прагматичного аспекту в процесі комунікації. Очевидно, що категорія суб’єкта розглядається як центральна категорія прагматики, основа якої полягає в більш загальній властивості мови, що пронизує всі йог о сторони, – в суб'єктивності. Таким чином, можна розглядати відношення «мовець – мовний знак» [7]. Розглядаючи поняття прагматичного суб’єкта, слід зазначиш, що на формально-граматичному рівні виділяється граматичний суб'єкт – підмет речення, семантичний синтаксис виділяє соматичний суб’єкт. З точки зору прагматики семантичний суб’єкт розщеплюється на три сутності – виконавця, протагоніста (виконавця дії), мовця і джерело інформації (автора висловлювання). Важливим є той факт, що «як тільки на сцені з'являється суб'єкт мовлення з йото ставленням до змісту повідомлюваного, як тільки мова виявляється адресованою слухачеві, на якого вона повинна справити певне враження, може переконати його в чому-небудь, набуває чинності комунікативне членування, що розділяє всі повідомлення на тему і рему із залежними від них членами висловлювання» [6].

Беручи до уваги цей факт і враховуючи, що будь-який член речення є носієм двох значень – граматичного та комунікативного, можна розглядати взаємозв’язок між граматичною та комунікативно структурою суб’єктно-предикативних відносин. При цьому під предикацією розуміється віднесення даного змісту, даного предмета думки до дійсності, здійснене в реченні (на відміну від словосполучення). Суб’єктно-предикатні відносини,

© *Поліщук Н. П.*

зумовлені на комунікативному рівні, виникають між двома членами висловлювання – комунікативним суб'єктом (темою) і комунікативним предикатом (ремою). Перший з них являє собою «те, що в даній ситуації відомо або принаймні може бути легко зрозуміле і з чого виходить мовець» [5]. «В ролі теми можуть виступати імена осіб – учасників бесіди, назви згадуваних вже предметів або осіб, вказівки на місце, час або причину. Популярність теми, даної в ситуації або в контексті, робить необов'язковим її словесне вираження» [1]. Тема як щось відоме може бути словесно не виражена, що створює необхідність в її спеціальному виділенні, «особливо часто на початку повідомлення, коли мовець задає певну тему тому, хто слухає, або уточнює її в ході розмови, ніби нагадуючи про неї співрозмовнику» [2, 120]. Звичайною точкою опори при введенні нової теми є обставини місця і часу або просто дієслова, які позначають наявність, появу та інші дії суб'єкта.

«Обґрунтованість» же комунікативного змісту речення полягає «не в наявності або відсутності вставних обставин, а в постпозиції щодо присудка» [1]. Комунікативний предикат (рема) являє собою «те, що мовець повідомляє про вихідні точки висловлювання» [5] і «становить основний зміст повідомлення, яке ніколи не може бути пропущено і до якого часто зводиться все висловлювання» [1]. «У повному своєму вигляді комунікативна структура включає обидва елементи – тему (тобто те, що є предметом повідомлення) і рему (тобто те, що повідомляється про цей предмет). Таке речення є комунікативно двочленним – диремою» [4]. «Положення двочленного висловлювання знаходить подальший розвиток при розгляді інформативної значущості його складових компонентів, при якому суб'єктна частина оцінюється як дане (тематичне, відоме, менш важливе та ін.), а предикатний член – як нове (рематичне, невідоме, більш важливе та ін.). Комунікативний рівень розкриває інформативний аспект висловлювання і показує, з якою метою воно повідомляється» [3].

«Будь-який член речення може входити як в тему (включаючи в це поняття «ситуативні елементи» теми), так і в рему, тобто в ядро повідомлення, яке, у свою чергу, може супроводжуватися безпосередньо від нього залежними елементами, хоча вони і не є метою повідомлення, але мають різний ступінь комунікативного динамізму, тобто здатність просувати повідомлення. Під «ситуативними» елементами теми розуміються умови, в яких відбувається повідомлення і на тлі яких воно розвивається» [6, с. 3–12].

Література

1. *Алисова Т.Б.* Общее и романское языкознание / Т.Б. Алисова. – М.: Наука, 1972. – 249 с. 2. *Арнольд И.В.* Статус импликации в системе текста / И.В. Арнольд // Интерпретация художественного текста в языковом вузе. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1983. 3. *Веденина Л.Г.* Французское предложение в речи / Л.Г. Веденина. – М.; Высш. шк., 1991. – 188 с. 4. *Гак В.І.* О семантической организации повествовательного текста / В.Г. Гак // Лингвистика текста: сб. науч. тр. МГПИИЯ им. М. Тореза. – М., 1976. – 103 с. 5. *Маслов Ю.С.* Введение в языкознание / Ю.С. Маслов. – 2-е изд. – М., 1987. 6. Психология: Словарь / под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – 2-е изд. – М., 1990. 7. Семиотика / сост., вступ. ст. и общ. ред. Ю.С. Степанова. – М. 1983. 8. *Шахнарович А.М.* Семантические аспекты коммуникативной функции языка / А.М. Шахнарович // Язык как коммуникативная деятельность человека. – М.: Наука, 1987.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 163-167
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 121.161.2

ІНТЕРМЕДІАЛЬНІ СТУДІЇ У СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

Олена Володимирівна Попова
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглянуто концепцію інтермедіальності у сучасному літературознавстві.
Ключові слова: інтермедіальність, екфразис, інтерсеміотичність, когнітологія.

INTERMEDIATE STUDIES IN MODERN LITERATURE AWARENESS

Elena Vladimirovna Popova
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article considers the concept of itermediality in contemporary literary awareness.
Key words: intermediality, ekphrasis, intersemiotic, cognitology.

Інтермедіальні дослідження в літературознавстві були започатковані наприкінці минулого століття і досі лишаються достататньо новим напрямом інтертекстуального аналізу, увага якого зосереджується на взаємодії авторських свідомостей і художніх текстів. Очевидно, що інтермедіальність – це певний метод наближення реципієнта до тексту і навпаки. Отже, варто сказати, що автор літературного тексту зумисне вводить у тканину власного літературного тексту будь-який живописний твір, аби це поєднання не тільки підсилило основні ідейні задуми, а ще й поглибило символіку та підтексти. В інтертекстуальних студіях ідеться про взаємозв'язок вербальних творів, автори яких реагують на мотиви, образи, ідеї, художні знахідки, архетипи та символи попередників, а в інтермедіальних дослідженнях – про висвітлення літературою інших видів мистецтва, тобто фіксацію в художньому творі медійних вкраплень, що підтверджують своєрідну «розгерметизацію» художньої літератури, яка не лише привласнює, а й асимілює притаманні іншим мистецтвам ознаки: візуальність живопису, пластичність скульптури, виразність музики тощо.

Термін «інтермедіальність» став загально відомим завдяки досліднику (1213) О. Ханзен-Льове і виник за аналогією до раніше запропонованого Ю.Крістевою – «інтертекстуальність» (1267), того поняття, що характеризувало взаємодію в межах однієї знакової системи. О. Ханзен-Льове виявив різницю між «мультимедійною презентацією», що відбувається в синтетичних видах мистецтва (кінематограф, театр та ін.), і «мономедійною», що здійснюється шляхом підпорядкування засобам певного виду мистецтва. На відміну від мультимедійної, мономедійна презентація зберігає самостійність тієї художньої форми, що подається в іншій, зокрема словесній. Теорія інтермедіальності, що розвивається в німецькому (Ю. Мюллер, І. Пех, Й. Шрьотер), російському (І. Борисова, Н. Тішуніна, С. Петрова, О. Пономарьова, А. Сидорова, О. Тімашков та ін.) [1, с. 70] наукових дискурсах, є модифікацією теорії інтертекстуальності, адаптованої до міжмистецьких взаємозв'язків. Інтермедіальність – це, з одного боку, використання художньою літературою інших видів мистецтва, задля посилення ефекту та поглиблення головної ідеї та змісту твору: музики, живопису, скульптури, кіно тощо, з іншого – це й методологія порівняльного аналізу

© Попова О. В.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 163-167
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

художнього твору і культури загалом. Неоднозначність тлумачення інтермедіальності зумовлює необхідність її чіткішої конкретизації.

З теорією інтермедіальності генетично зв'язана теорія медіа, що осмислена у працях М. Маклюена, В. Флюссера, В. Беньяміна, Ф. Кіттлера, І. Смирнова та інших учених. Під медіа маються на увазі певні вектори художньої комунікації між мовами різних видів мистецтва. Різні медіа, згідно з теорією В. Флюссера, можуть вступати у зв'язки взаємного означування. Кожний медіум має конкретну матеріальну структуру, що містить код, наприклад: для живопису – це колір, для графіки – лінія, для музики – ноти, що фіксують звуки [1, с. 74]. Теорія інтермедіальності враховує те, що художня форма бере активну участь у комунікації, а наділені специфічними ознаками художні форми різних видів мистецтва взаємодіють між собою.

В аспекті інтермедіальності важливою виявилася ідея Ю. Лотмана про «поліглотизм» культури і будь-якого художнього твору: «Культура в принципі поліглотична, і тексти її завжди реалізуються у просторі як мінімум двох семіотичних систем» [2, с. 60]. Явище поліглотизму характеризує мовне «багатоголосся», інтерсеміотичність, що виникає під час взаємодії різних семіотичних кодів у структурі художнього тексту. У системі інтермедіальних відносин перекодування знаків однієї семіотичної системи в іншу супроводжується взаємодією смислів. Це перекодування має відбуватися органічно, воно має нести змістове суголосся між різними медіями, працювати на обопільне розкриття. «Складні діалогічні та ігрові відносини між різноманітними підструктурами тексту, що утворюють його внутрішній поліглотизм, є механізмом смислотворення» [3, с. 107], – підкреслює Ю. Лотман. Вербальна і живописна картини, наприклад, суттєво різняться, адже властива образотворчому мистецтву статика замінена в художньому творі динамікою літературного образу, що виникає внаслідок смислових асоціацій і тому набуває нових відтінків. На відміну від традиційного виявлення взаємозв'язку, «взаємного висвітлення» (за О. Вальцелем) чи синтезу мистецтв – інтермедіальний аналіз ґрунтується на постструктуралістській і постмодерністській методології. Його теоретичною основою стало розуміння мистецтва як своєрідної знакової системи, що передає «образну» інформацію. Кожний вид мистецтва володіє притаманними йому засобами творення образу: література – словом, живопис – кольором і лінією, музика, що (за висловом Т. Адорно) [4, с. 3] балансує між «мовою і не-мовою», – звуком тощо. Зрозуміло, що якщо кожен вид мистецтва має власний код, схований та замкнений текстом, то вступаючи у взаємодію між собою вони витворюють обмін, перехід одного в інший, відбувається взаємопроникнення.

Інтермедіальність – не лише наслідок засвоєння, а й підпорядкування літературою властивих іншим видам мистецтва виражальних засобів. За визначенням Ю. Лотмана, це «текст у тексті», за характеристикою Є. Фарино – «мистецтво в мистецтві», за висловом Н. Тішуніної – «специфічна форма діалогу культур» [1, с. 133]. Узагальнення цих ідей дає можливість стверджувати, що інтермедіальність – це сукупність певних чинників з різних видів мистецтв, які увиразнюючи твір тими чи іншими смисловими відтінками, не тільки розширюють його змістове поле, а й видозмінюють сприйняття реципієнтом певного художнього доробку, руйнуючи при цьому межі та рамки, застосовують «антилімітну»

© *Popova E. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 163-167
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

схему, яка «оголює» свідомість тексту». У літературі – на відміну від творів зображальних видів мистецтва – репрезентується невидиме візуальне. «Синтетичний образ літературного твору як симбіоз Слова, Кольору і Звуку – це не тільки словесний образ, збагачений новими структурними компонентами. У процесі взаємодії естетичних полів відбувається інтенсивне «нарощування нових граней», збудження інертних компонентів і, головне, народження нових якостей. На горизонтальний рівень (сюжетна канва, лейтмотив, образна система) накладаються вертикальні амплітуди, художнє слово постає водночас у декількох вимірах: семантико-емоційному, ритміко-мелодійному, колористичному, тобто у силових полях поетичної, музичної та живописної образності» [5, с. 41].

Розмежування інтертекстуальності як взаємодії вербальних текстів та інтермедіальності як кореляції різних видів мистецтва зумовлене особливостями компонентів, що вступають у взаємозв'язок: у першому випадку йдеться про міжлітературну взаємодію, а в іншому – про висвітлення літературою інших мистецтв, репрезентацію мистецтва в художній літературі, наслідок багатоканальності сприйняття. Інтермедіальність дозволяє літературі підтверджувати свій особливий статус універсального виду мистецтва, здатного відтворювати будь-які інші мистецькі явища. За допомогою властивих літературі знаків письменник апелює до іншого виду мистецтва, реагує на ту чи іншу мелодію, пісню, відтворює враження від картини, вистави. Автор вербального твору постає тепер уже реципієнтом, який з-поміж численних артефактів виокремлює ті, що найбільше його здивували, вразили. Прикладами екфразису є деякі поезії Миколи Бажана (цикли «Будівничі», «Нічні концерти»), Максима Рильського (сонети «Афродіта Мілоська», «Сікстинська мадонна»), Миколи Зерова (сонет «Брама Заборовського»). Коли літератор реагує, скажімо, на твір маляра, то, якби не намагався, скільки зусиль би не докладав, він не зможе перенести у вербальний текст саму картину, зможе лише відтворити враження від неї, перекодувати знаки образотворчого мистецтва засобами художньої літератури. При цьому відбувається не просто вербальне відтворення, а й перетворення зображеного на полотні, перекодована таким чином інформація постає крізь призму іншого коду і набуває вже нового смислу. «Мадонна» Рафаеля, наприклад, інспірувала інтермедіальний полілог, у якому взяло участь чимало українських поетів: І. Франко («Сікстинська Мадонна»), П. Тичина («Скорбна мати»), М. Рильський («Сікстинська мадонна»), Є. Маланюк («Земна мадонна»), Юрій Клен («Божа мати»), Б.-І. Антонич («Велика гармонія»), Н. Лівицька-Холодна («Ніжність»), І. Світличний («Мадонна»), В. Вовк («Гуцульській Матері Божій») та ін. [6, с. 44]. Іван Франко не випадково звертається до Мадонни та її образу, вона інспірувала найсвітліші почуття митця. Взаємодія світлого небесного образу та земного начала – це поєднання хвилювало автора. Ліричний герой вражений красою Мадонни. Він возвеличує жінку-матір та надає їй сакрального значення. В поезії є атеїстичні мотиви, проте автор усвідомлює світлу місію вищих сил та особливе призначення їх на землі. На картині вона зображена босоногою, реципієнта приголомшує її сумний тривожний вигляд та разом з цим ми вбачаємо неабияку силу духу та стійкість. Такий образ є виявом справжнього ідеалу жіночності і не міг не зачарувати тонку душу Івана Франка. Вона готова в будь-який час спуститися на землю,

© *Попова О. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 163-167
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

залишившись недоступною для зла. Іван Франко вірив в силу доброї краси, без якої неможливе мистецтво.

Сутність інтермедіальності трактують так: формально, що виявляє формальні наслідки цього процесу, та структурально, що розглядає структуру взаємодії медіа. Й. Шрьотер на основі синтезу структурального і формального підходів розмежовує чотири типи інтермедіальності: синтетичну, трансмедійну, трансформаційну й онтологічну [8, с. 12]. Трансмедійна, тобто формальна, інтермедіальність має у своїй основі естетичну реалізацію в одному медіумі формальних структур іншого медіума, трансформаційна – репрезентацію одного медіума в іншому, онтологічна – вияв якостей одного медіума через зіставлення з іншими, використовуючи певну міжмистецьку паралельність.

У. Вайсштайн виділяє такі види літературно-мистецьких кореляцій: «твори мистецтва, які відображають та інтерпретують відповідну історію, а не є простою ілюстрацією до тексту; літературні твори з описом окремих витворів мистецтва; літературні твори, які створюють або літературно перетворюють зразки мистецтва; літературні твори, що імітують образотворчі стилі; літературні твори, що використовують технічні прийоми образотворчих мистецтв (монтаж, колаж, гротеск); літературні твори, що співвідносяться з образотворчим мистецтвом та художниками або передбачають спеціальні знання з історії мистецтв; синоптичні жанри (емблема); літературні твори на ту саму тематику, що й твори мистецтва» [2, с. 310]. Звичайно, перераховані види міжмистецьких зв'язків не претендують на всеохопність і допускають застосування інших класифікацій. Художні твори, які створюють наново або літературно перетворюють зразки мистецтва, зокрема введення живопису у текст – це тенденція, яка наразі набирає обертів, автори все більше й більше починають пов'язувати літературний текст та живопис, не оминаючи при цьому можливості їх повного або часткового поглинання, розраховуючи при цьому на ерудованого читача. Відмінність сучасного стану літературного процесу полягає у цілковитій та послідовній спрямованості на змішаний тип радикальної презентації, синкретизацію мистецьких засобів незалежно від джерела їхнього походження, що підтримується технологічними досягненнями нашої доби.

Посилення інтересу до екфразису зумовлене, розвитком когнітології, а саме тим, що в межах когнітивного підходу виявляється потреба у прийомах візуалізації з наступною їх градацією, що залежить від актуальності словесного зображення. Застосування законів когнітології, тобто законів людського мислення, в тому числі й візуалізації, до екстраполяції та експозиції екфразису в тексті, як і до систематизації його втіленої enargeia, дає можливість більш точного аналізу [1, с. 1]. Теорія екфразису – це когнітивне перетворення інтермедіальності, конкретизація її аналітичної методики. Інтермедіальність і теорія екфразису різняться за етимологією, витоками, персоналіями засновників, прийомами аналітики, хронологією розвитку, тяжіють до різних суміжних методик та окремих дисциплін, мають окремі термінологічні апарати та стилістику висловлювання, хоча й поєднані спільним тяжінням до міждисциплінарності та освоєння найрізноманітніших практик візуалізації. Оскільки сучасна теорія часто формує базові художні моделі літературного процесу, то звернення до особливостей аналітики екфразису безперечно

© *Popova E. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 163-167
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

допоможе усвідомити й особливості творів-екфразисів, якими так раптово розквітла сучасна література [1, с. 2].

У літературній традиції екфразис використовується для позначення описів, частіше віршованих, заснованих, як правило, на картинах (як це зробив Філострат) [10, с. 26], та діалогічно пов'язаний із теорією інтермедіальності. Екфразис є інтерсеміотичним «перекладом», кодом в режимі «трансмутації», з точки зору термінології Романа Якобсона у статті «Лінгвістика і поетика» [10, с. 21]. Проте й інтермедіальність претендує на статус міжсеміотичного перекладу мови одного виду мистецтва на мову іншого. Виникає дилема: чи це просте накладання синонімічних термінів-понять, чи вони ще не розподібнені за сферами та функціями, або за застосуванням та прийомами аналізу. Екфрастичні прочитання представляють нову міждисциплінарну герменевтику літературної парадигми сьогодення і це єдина активно зростаюча методика вивчення тексту в аспекті інших видів мистецтва. Поява та активне становлення цієї методики вивчення тексту пов'язане насамперед із частими й активними перемежуваннями різних видів мистецтва. Такий трансмедіальний феномен є передумовою для перетворення будь-якої інформації (і не тільки у сфері літератури), він становить все зростаючу реальність завдяки розвитку новітніх технологій збереження та поширення знання у всіх його формах. Теоретичні комплекси екфразтичних досліджень і теорія адаптації відіграли значну роль у формуванні нового вектору теоретичних суджень, навіть – появу альтернативних понятійних домінант, що фігурують в модифікованому екфразисом літературному тексті.

Отже, сприймаючи текст як цілісну, самостійну художню структуру або навіть фігуру, ми не відділяємо елемент живопису, для нас він існує на великому цільному полотні тексту. Разом з ним ми і декодуємо сам текст, проте виділяючи в ньому вже нові грані, за рахунок інтермедіальності. Почасти змінюється вектор цілісного сприйняття, інтенція автора породжує не тільки можливість альтернативного прочитання тексту, а й оприявлює інші зв'язки, «свіжі» відтінки та нові взаємопов'язані символи.

Література

1. Бовсунівська Т. В. Основи теорії літературних жанрів – К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2008. – 520 с. 2. Бовсунівська Т. В. Українська бурлескно-травестійна література першої половини XIX століття: в аспекті функціонування комічного. – К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2006. – 174 с. 3. Бовсунівська Т. В. Історія української естетики першої половини XIX століття. – К. : Видав. дім Дмитра Бураго, 2001. – 344 с. 4. Фройд З. Поет і фантазування // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – С. 83-90. 5. Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія та поетика. – К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2010. – 180 с. 6. Бовсунівська Т. Історія української літературної критики та літературознавства. – К. : Либідь, 1996. – 398 с. 7. Богомолова В. Естетичні основи мистецького синтезу на початку XX століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com 8. Екфразис. Вербальні образи мистецтва / [Т. В. Бовсунівська, Р. К. Бобрик, О. М. Виноградов та ін.] ; ред. Т. В. Бовсунівська. – К. : Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2013. – 237 с. 9. Безхутрий Ю. М. Художній світ Миколи Хвильового : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук. – Л.: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. – 34 с. 10. Бовсунівська Т. В. Феномен українського романтизму: етногенез і теогенез. – К. : КСУ, 1997. – 108 с.

© *Попова О. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 168-170
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ БАЗОВИХ КОНЦЕПТІВ У РОМАНІ РОСИ РЕГАС “ПІСНЯ ДОРОТЕЇ”

Т. О. Редковська
доцент кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглядається проблематика, що пов’язана з тлумаченням художніх концептів як одиниць поетичної картини світу та засобами їхньої вербалізації у тексті.

Ключові слова: художній концепт, вербалізація, засіб художньої виразності, концептуальний аналіз, мовна репрезентація.

VERBALIZATION OF BASIC CONCEPTS IN NOVEL BY ROSA REGAS “DOROTHEA'S SONG”

T. O. Redkovska
Associate Professor, Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

The article discusses the interpretation of literary concepts as the units of poetic worldview, as well as the means of their verbalization in the text.

Key words: literary concept, verbalization, means of figurative expressivity, conceptual analysis, linguistic representation.

Науковий інтерес до художніх концептів, дослідження засобів та прийомів вербалізації концептів зумовлений когнітивною моделлю наукового знання, яка уможливлює подальшу розробку методики концептуального аналізу художнього тексту. Художній концепт часто трактується як складне ментальне утворення, що співвідноситься не лише з індивідуальною свідомістю, а відповідає також психоментальній сфері певного культурного етносу, тобто виявляє себе як універсальний художній досвід. Під художнім концептом розуміють одиницю поетичної картини світу, яка має естетичну сутність та образні засоби вираження, обумовлені авторським задумом. Дослідники визначають такі компоненти художнього концепту, як предметний, понятєвий, образно-символічний, емоційно-оцінний, вирізняючи асоціативну складову, що виконує роль актуалізатора всіх інших компонентів концепту.

Когнітивно-авторський підхід до вивчення концепту, включає у себе конкретизацію культурних концептів з точки зору їхнього мовного компоненту, особистісного світосприйняття та авторської інтерпретації. Таким чином, головне у вивченні концепта відводиться його образності, вираженій експліцитними або імпліцитними експресивними засобами всіх рівнів мови. При цьому експліцитними засобами є мовні одиниці, які мають номінативне, предметно виражене значення, тоді як імпліцитні мовні засоби містять додатковий домислюваний зміст, що випливає із співвідношення одиниць тексту. Безперечне домінування імпліцитного значення виявляється у засобах художньої виразності: метафорі, метонімії, епітеті, гіперболі, іронії, оксиморoні та ін. Імпліцитні значення не тільки істотно доповнюють експліцитні значення та взаємодіють з ними, але можуть повністю їх замінити.

План вираження концепту представлений цілою низкою мовних реалізацій, що

© *Redkovska T. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 168-170
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

утворюють відповідну лексико-семантичну парадигму, а план змісту залучає спільні для всіх його мовних реалізацій семантичні ознаки, що з'єднують лексико-семантичну парадигму та вибудовують його поняттєву або прототипічну основу [3, с.157]. Більшість дослідників виходить із того, що згідно зі структурою в концепті доречно виділити ядро й периферію. Ядро утворюється зі словникових значень певної лексеми, яка є іменем концепту, тоді як периферія зазвичай корелює з суб'єктивним досвідом, різноманітними прагматичними складниками цієї ядерної лексеми. Іншими словами, при концептуальному аналізі крім визначення семантичного поля ключової лексеми, репрезентанта концепту у тексті, позначаються як суто лінгвістичні, так і нелінгвістичні засоби представлення концептуальної інформації у художньому творі.

Досліджуючи можливу структуру художніх концептів, В. А. Маслова запропонувала виділяти такі три її складові, як ядро (когнітивно-пропозиціональну структуру концепту), навколоядерну зону (інші лексичні репрезентації концепту, його синоніми тощо), периферію (асоціативно-образні репрезентації). Ядро й навколоядерна зона переважно репрезентують універсальні та загальнонаціональні знання, а периферія – індивідуальні [2, с. 30–31].

У межах когнітивного підходу сучасні лінгвістичні та лінгвопоетичні дослідження зосереджені на визначенні закономірностей концептуалізації і категоризації світу у літературному творі, на ідентифікації принципів реконструкції світосприйняття письменника й експлікації концептуального змісту його творів. Тому перспективним вбачається дослідження концептів авторської художньої системи, які представляють індивідуально-авторську картину світу в художньому творі з естетичними домінантами певного літератора.

Поетична картина світу у художньому тексті пов'язана з авторською концептуальною картиною світу та відображає її у словесно-образній формі. Що стосується засобів вираження складових елементів поетичної картини світу, тобто художніх концептів, то вони репрезентуються в образній мовній формі у відповідності до естетичного бачення світу автора. При цьому особливу роль виконують саме лексичні засоби, адже вони слугують основною формою вираження художнього образу. Визначаючи художній концепт, дослідники наголошують на діалектичному зв'язку традиційного, узуального та оригінального, індивідуального, що характерний для форм вираження художніх концептів у творчості автора. Іншими словами, мова йдеться про варіативний потенціал художнього концепту у поетичних текстах [1]. У сучасних лінгвокогнітивних дослідженнях існує декілька підходів до концептуального аналізу художнього тексту, спрямованих на вивчення художніх концептів. Засоби прояву художніх концептів залежать від типів указаних концептів. З огляду на комунікативний підхід до художнього тексту концепти диференціюються за різними чинниками: за естетичною значимістю у художньому тексті виділяються ключові концепти, що фокусують художній зміст твору, тобто репрезентують гіперконцепт тексту, і концепти-локативи, які виконують естетичну функцію локального характеру з відносною образною автономією, але достатньою для створення окремих закінчених образів у свідомості читача.

Хоча у трилері Роси Регас "Пісня Доротеї" присутні певні класичні жанрові елементи, такі як "ізольований і дещо примарний дім у центрі поля", його "самотня хазяйка Ауреліа",

© *Редковська Т. О.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 168-170
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

"загадкова економка Аделіта з родиною схожою на зомбі", "садівник-іноземець", "незнайомець у чорному, який завжди тримається на відстані", що корелюють з відповідними концептами "тривоги" та "збудження", майстерність оповідачки розширює рамки жанру цієї історії. Читача захоплює таємнича атмосфера розповіді, де життя двох головних героїнь ніколи не зможе функціонувати за принципом сполучених судин, що тяжіють до рівноваги. Навпаки, впродовж роману карлиця Аделіта, незграбна і брехлива, поступово перероджується, набуваючи звабливості, тоді як красива і освічена Аурелія занепадає, зменшуючись і перетворюючись на нікчемну Аделіту. У романі Р. Регас "Пісня Доротеї" концепти-локативи *parecía haberse cubierto de tiniebla*, *en completa oscuridad* досить легко асоціюються з ключовими концептами "misterio / pavor", або *cantar una canción, arrastrarse por el tiempo y la rutina* з "destino / vocación", що свідчить про наявність смислової міжслівної текстової парадигми узуального типу. Однак, інша антонімічна пара ключових концептів "verdad / mentira" співвідносяться з парадоксальними концептами-локативами *rehuir la mirada / la mirada de frente*, які характерні для смислових міжслівних парадигм неузуального і синкретичного типу.

За засобами вираження художніх концептів розрізняються однослівні або лексеми: *envidia, soledad, pasión, desolación,* багатослівні або словосполучення різного типу (усталені / вільні): *la visión me cegó el entendimiento, mantenerse al margen del riesgo, es tarde para todo, porque había perdido la esperanza, nadie me llamaba, nadie se acordaba de mí* та текстові художні концепти: "*El problema era yo y ese nudo de angustia y celos que me envolvía.* " [4, с. 217]; "*Pero un nuevo e inesperado hecho habría de sacarme de ese absurdo pozo de desolación de forma tan rápida y concluyente que, de no haber estado tan pendiente de él, habría perdido por completo la fe en la legitimidad de mis emociones y sentimientos*" [4, с. 222].

За показником оригінальності художні концепти поділяються на типові та індивідуально-авторські або оказіональні; за структурною складовою існують як окремі художні концепти та концептуальні пари, побудовані за опозиційним принципом, так і концептуальні структури та гіперструктури, що мають узагальнюючу організаційну функцію. Подальше дослідження механізму формування художніх концептів, типів та форм їхньої репрезентації видається перспективним у когнітивній поетиці і комунікативній стилістиці художнього тексту.

Література

1. *Болотнова Н.С.* О вариативном потенциале художественного концепта в поэтических текстах / Н. С. Болотнова // Вестн. Томского гос. пед. ун-та (TSPU Bulletin). – Томск, 2015. – Вып. 6 (159). – С. 118–125. 2. *Маслова В.А.* Поэт и культура: концептосфера Марины Цветаевой: учеб. пособие / В. А. Маслова. – М.: Флинта, 2004. – 256 с. 3. *Редковська Т.О.* Лексичні засоби вираження художніх концептів у тексті роману Е. Фрейре "Ірланда" // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. пр. / М−во освіти і науки України, Київ. нац. ун−т імені Тараса Шевченка / відп. ред. Н. М. Корбозерова. – (2002-2016). – К. : Логос, 2016. – Вип. 30. – С. 153-163. 4. *Regás Rosa.* La canción de Dorotea / Rosa Regás. − Barcelona : Círculo de Lectores, 2001. – 313p.

© *Redkovska T. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 171-175
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 821.134.2.-31.09

РОЗШИРЮЮЧИ МЕЖІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ДІАЛОГ ЛЮДИНИ І АНДРОЇДА. ІДЕЇ ПОСТГУМАНІЗМУ У РОМАНІ РОСИ МОНТЕРО «СЛЬОЗИ У ДОЩІ» (2011)

С. В. Романова
кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри теорії та історії світової літератури імені професора В. І. Фесенко
Київський національний лінгвістичний університет

Статтю присвячено проблемі міжвидового спілкування людини і андроїда як втілення філософії постгуманізму і питань біополітики у романі Роси Монтеро «Сльози у дощі» (2011).

Ключові слова: постгуманізм, біополітика, кіборг, андроїд, Інший,симулякр, гіперреальність.

EXPANDING THE BOUNDARIES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION: HUMAN DIALOGUE AND ANDROID. IDEAS OF POSTHUMANISM IN THE NOVEL "TEARS IN THE RAIN" BY ROSA MONTERO (2011)

S. V. Romanova
PhD, Senior Lecturer, Department of Theory and History of World Literature after Professor Fesenko V. I.
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the problem of interspecific communication between man and android as the philosophy's incarnation of posthumanism and issues of biopolitics in the novel "Tears in the rain" by Rosa Montero (2011).

Keywords: posthumanism, biopolitics, cyborg, android, Other, simulacrum, hyperreality.

Дана розвідка покликана окреслити нові тенденції, що визначають сучасну іспанську науково-фантастичну літературу, аналізуючи роман «Сльози у дощі» мадридської письменниці Роси Монтеро, авторки, що відома своїм талантом вхоплювати найактуальніші виклики реальності. Фокус дослідження спрямовано на ідеї постгуманізму у романі: на діалог, взаємодію та синтез людської істоти і машини, тобто на проблему міжвидового спілкування. Дослідження демонструє, що у своєму тексті романістка у захоплюючий спосіб вдається до осмислення етичного, політичного, соціального аспектів феномену постгуманізму, а також концептів постгуманістичної ідентичності та пам'яті. Гіпотезою розвідки виступає думка про те, що Монтеро започатковує в іспанській літературі новий напрямок осягнення сучасної дійсності, що ґрунтується на сумнівах щодо наслідків широкого використання технологій у визначенні сутності людської істоти. Таким чином письменниця вдало пов'язує нагальну проблематику літератури XX століття з

© *Романова С. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 171-175
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

тенденціями постгуманізму, симулякру і гіперреальності, що домінуватимуть у XXI столітті. Важливим аспектом авторської манери Монтеро є розробка питань біополітики, зокрема маніпулювання владою для підкорення і контролювання громадян.

У сучасному дискурсивному просторі існує кілька критичних підходів щодо використання технологій, які здатні модифікувати людське тіло. Створення інтелектуальних машин породжує потребу у ревізії дефініції тіла зокрема і людської істоти загалом. Опозиція між органічним тілом і машиною нівелюється з того часу, як генна інженерія та інші технологічні підходи навчилися трансформувати індивіда.

Одним з найвпливовіших досліджень, пов'язаних з постгуманізмом є розвідка запропонована американською дослідницею Донною Харавей. У своїму дослідженні 1991 року «Мавпоподібні, кіборги та жінки» вчена наполягає на необхідності визнати існування нового типу індивіда – *кіборга*. За визначенням Харавей кіборг, або кібернетичний організм це «гібрид машини і організму, породжений фантастикою і створений соціальною реальністю» [3, с. 149]. Цей підхід підриває засади, прийняті за епохи гуманізму, де постулюється чітка опозиційність понять організм/машина, реальність/вигадка, людський/тваринний, Я/Інший [3, с. 178]. Ідея гібридної істоти, була використана дослідницею з метою проаналізувати стан міжкультурного, міжстатевого, міжрасового спілкування у сучасному суспільстві, разом з ситуацією кожного індивіда у постмодерному суспільстві, технології якого здатні легко грати з його ідентичністю. Таким чином ідея кіборга протистоїть гуманізму і нерозривно пов'язана з ідеями постгуманізму.

У своєму дослідженні "На захист постгуманістичної гідності" (*2005)* філософ Нік Бостром наголошує, що «людська природа може бути вдосконалена завдяки прикладній науці» [1, с. 203]. Бостром зазначає, що можливо це шлях до створення «постгуманістичних істот, або технолюдей, що матимуть усі шанси насолоджуватися міцним здоров'ям, більшими інтелектуальними можливостями, імовірно новими сенсибельними здібностями і здатністю контролювати емоції» [1, с. 204] . Водночас автор висловлює застереження, пов'язані з можливими конфліктами між людьми і технолюдьми. На думку вченого, «нові види можуть сприймати «звичайних» людей як нижчих, слабких, відсталих, нерозвинутих і спробувати закріпачити їх» [1, с. 204] .

Натомість Роберт Пепперел пропонує розуміти постгуманізм як «тенденцію до постійної конвергенції (злиття) між біологічним і технологічним, ситуацію що розмиває межі між сутнісно органічним і штучним, натомість впроваджує технологізацію людського тіла через наукові досягнення (так звані GRIN (генетика, роботехніка, інформатика і нанотехнології)» [5, с. 135]. У своєму романі «Сльози у дощі» Роса Монтеро розробляє ідею технолого-біологічного симбіозу створюючи наративний всесвіт, протагоністом якого виступає нова раса технолюдей.

© *Romanova S. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 171-175
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Варто згадати, що під час особистого інтерв'ю, що мені пощастило взяти у Роси Монтеро, яка раніше ніколи не писала у жанрі наукової фантастики, авторка визнала, що «Сльози у дощі», можливо, найреалістичніший з її романів, попри те, що написаний у жанрі наукової фантастики. Письменниця зауважила, що на її думку, фантастика дає нам прекрасний інструментарій, щоб заглибитися у дослідження реальності.

Дія роману розгортається у XXII столітті. Точно визначено навіть рік 2119, майбутнє у якому люди Землі співіснують з інопланетними створіннями, людьми-мутантами, що стали жертвами недосконалих технологій телепортації, і ще одним типом індивідів, що звуться реплікантами. Репліканти, що їх називають технолюдьми, андроїдами, або просто реп – є продуктом генної інженерії. Їх було створено у середені XXI століття з людської материнської клітини, тому вони практично ідентичні людині. Назва роману інтертекстуально пов'язана з кульмінаційною фразою, виголошеною персонажем фільму Рідлі Скотта «Той, що біжить по лезу» (1982). Цей персонаж є реплікантом, так само як Бруна, протагоністка досліджуваного роману. Єдина очевидна фізична ознака, що відрізняє цих індивідів від людей – вертикальна форма їхніх зіниць. Вирощені у лабораторії вони не мають батьків. Їхнє життя починається у віці 25 років і щоб компенсувати їм відсутність дитинства і частини молодості, їм імплантують штучну пам'ять, що містить спогади про фікційних батьків і історію життя. Попри спогади і пам'ятні сувеніри з дитинства, що зберігає кожен реплікант, усе суспільство, включаючи самих андроїдів, свідоме фікційної природи цих речей. Проте, повідомляє всезнаючий оповідач, «не було жодного репліканта, що не зберігав би цю безглузду колекцію сміття; попри свою фальшивість, предмети містили щось на кшталт магії, вони мали силу заспокоювати і рятувати від самотності» [4, с. 34]. Дивлячись на «сувеніри з минулого», технолюди мріють про те, щоб мати коріння, усвідомлюючи правду у ці моменти вони почуваються щасливими. Їхня штучна пам'ять, що продукує фікційні образи у мозку, створює ситуацію гіперреальності, що стає для них симулякром минулого.

Згідно з Полем Рікером невід'ємним компонентом ідентичності є темпоральність: вона потребує пам'яті, щоб зберігати минуле і пов'язувати його із теперішнім і майбутнім. Тобто, щоб відповісти на питання «Хто я ?», «Який я є?» необхідно «звернутися до пам'яті, викликати минуле, оцінити теперішнє і розробити проект майбутнього» [6, с. 11]. Втім ідентичність дуже крихка, наголошує Рікер, і саме у темпоральності корінеться її ненадійність» [6, с. 11]. Ідентичність Бруни ґрунтується на вигадці, на неправді, бо їй бракує минулого. Інші часові пункти також проблематичні. Сьогодення затьмарене самотністю: репліканти не мають родичів, друзі – теж велика рідкість через хиткість їхнього соціального стану «інших».

Щодо майбутнього: андроїди позбавлені можливості самостійної репродукції.

© *Романова С. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 171-175
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Сентиментальні стосунки між ними не є тривалими, бо їхнє життя продовжується рівно десять років і закінчується у 35 річному віці. «Ми новий вид і як усі живі істоти, ми прагнемо продовжувати жити» [4, с. 24], – наголошує філософ-реплікант у романі. Зрештою, відсутність справжніх спогадів дитинства, брак тривалих чуттєвих взаємин і неможливість планувати майбутнє гнітить технолюдей, істот, яким притаманні усі людські переживання. Зображена екзистенційна ситуація ускладнюється природнім ідентифікаційним пошуком усякої мислячої істоти. Специфічним чинником вибудовування концепту власного Я у андроїдів є той факт, що кожен з них точно знає дату своєї смерті, що примушує їх жити у ситуації «зворотного відліку».

Оповідь з елементами наукової фантастики і чорного роману, побудовано довкола розслідування, що його веде перша у світі детектив-не людина Бруна Хаскі. Детективний сюжет виступає підґрунтям, через який розкривається провідна проблематика роману: пам'ять, ідентичність, дискримінація у постмодерному суспільстві. Фокус оповіді зміщено на відмінність між штучними і справжніми спогадами, їхньою роллю у вибудовуванні власної ідентичності, з метою запросити читача до дискусії щодо етичного боку маніпулювання інформаційними технологіями.

Ідентичність Бруни нестабільна і беззмістовна. Вона не певна у тому, до якої спільноти може себе віднести, бо точно не знає, хто вона. Як усі бойові репліканти, Бруна має татуювання, проте її – особливе – це тонка чорна лінія, що вертикально перетинає все тіло по лівому боку. Це татуювання символізує дуальність, яку Бруна відчуває щодо власної ідентичності, втілюючи складові, що здаються опозиційними людина/андроїд. Дві частини співіснують в структурі ідентичності Бруни. Лінія-тату не ділить її тіло рівно навпіл, одна частина є більшою. Таке пояснення дивного татуювання пропонує один з персонажів роману: «Ця лінія, що перетинає твоє тіло. Не думай, що вона ділить тебе, водночас це шнурівка, що тебе єднає. [4, с. 360]. Її ідентифікаційний конфлікт здається не має вирішення: у тому суспільстві, кожна з опозиційних частин (людина/кіборг) виступає Іншим, і кожна не приймає протилежну.

Карен Серуло у своєму дослідженні «Конструювання ідентичності: нові джерела, нові напрямки» (1997) наголошує, що сьогодні «нові технології змінили контекст, у якому вибудовується особистісна і колективна ідентичність шляхом взаємодії між ЗМІ, владою і соціальним контролем» [2, с. 397]. Така форма впливу корелює з ідеями симулякру і гіперреальності: маніпулюючи візуальними образами та інформацією ЗМІ здатні змінювати і, навіть, створювати реальність, у якій опиняються громадяни. Проблема загострюється тим, що такий вплив не є вибірковим, а носить масовий характер. Серуло наполягає, що ЗМІ під впливом влади здійснюють соціальний контроль за громадянами «безпосередньо

© *Romanova S. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 171-175
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

втручаючись у процес вибудовування ідентичності, шляхом впровадження нових парадигм, які населення прагне наслідувати» [2, с. 398]. Запропонована Монтеро ідея вживлення штучної індивідуальної пам'яті, що змінює особистість, запрошує поглянути у майбутнє, у час, що прийде за епохою світогляду, спрямованого і створеного ЗМІ. Письменниця ставить питання про питому вагу симулякру і гіперреальності у складі ідентичності сучасної людини. Саме у такому ракурсі може бути проінтерпретована лінія на тілі Бруни, як опозиція між реальністю і симулякром. Бруна опиняється у полоні цієї опозиції. Вона – симулякр, тобто копія створена на кшталт оригіналу. І, одночасно, вона реальна істота: вона має власну історію життя і переживає людські емоції, так само як оригінал, який вона копіює. У цьому полягає природа її дуальності, яку вона відчуває і символом якої є її татуювання. Протагоністка – копія моделі, яку вона одночасно відкидає і наслідує. Ця подвійність людина/андроїд, реальність/симулякр виступає основою її несталої ідентичності, результатом залучення технології. Проблематика актуалізована у романі пропонує замислитися і визначити, з якою метою та чи інша технологія впроваджується у життя і хто несе відповідальність за її наслідки.

У романі відмінності між людиною і реплікантом мінімальні, проте наслідки цих розбіжностей у житті індивіда і суспільства величезні і вони не ґрунтуються на фізичної різниці між тілом і машиною.

Таким чином, стає очевидним, що постаті андроїдів, реплікантів, кіборгів, пост гуманістичних індивідів, виконуючи роль Іншого, запрошують до діалогу про стан міжкультурного співіснування у сучасному суспільстві. Водночас, ключове питання досліджуваного роману полягає у відповідальності за використання технологічних досягнень на терені біополітики. у сфері Через зображення стосунків людини і кіборга, письменниця запроваджує у сучасній іспанській літературі новий напрямок осягнення дійсності, звертаючись до концепту пост гуманізму. Проблематизується невпинне зростання технологічних можливостей влади впливати на вибудовування ідентичності індивідів та зсув дійсності у бік нової моделі, у якій гіпереальність і симулякр виступатимуть основними формо і змістотворчими джерелами. Саме такі тенденції, на нашу думку, визначатимуть подальший розвиток науково-фантастичної літератури XXI століття.

Література

1. *Bostrom, Nick.* "In Defense of Posthuman Dignity." Bioethics 19 (2005): 202-04. 2. *Cerulo, Karen A.* "Identity Construction: New Issues, New Directions." Annual Review of Sociology 23 (1997): 385-409. 3. *Haraway, Donna J.* Simians, Cyborgs, and Women: the Reinvention of Nature. New York: Routledge, 1991. – 287 p. 4. *Montero, Rosa.* Lágrimas en la lluvia. Barcelona: Seix Barral, 2011. – 480 p. 5. *Pepperell, Robert.* The Post-Human Condition: Consciousness Beyond the Brain. Bristol, UK:Intellect Books, 2003. – 206 p. 6. *Ricoeur, Paul.* Memory, History, Forgetting. Trans. Kathleen Blamey and David Pallauer. Chicago: University of Chicago Press, 2004. – 624 p.

© *Романова С. В.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 176-180
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1'373:82-32"19-20"

ПСЕВДОАНГЛІЦИЗМИ ЯК МОДИФІКОВАНІ АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

В. О. Рубан
кандидат філологічних наук, завідувач кафедри романських мов
Київський національній лінгвістичний університет

У статті розглядається питання типологічної класифікації англіцизмів у сучасній французькій мові. Особливу увагу звернено на структурні характеристики псевдоангліцизмів.

Ключові слова: англомовні запозичення, псевдоангліцизми, несправжні англіцизми, семантичні відхилення, мова-реципієнт.

PSEUDO-ANGLICISMS AS MODIFIED ENGLISH IMPROVEMENTS IN MODERN FRENCH LANGUAGE

V. O. Ruban
PhD, Head of the Department of Romance Languages
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the typological classification of English borrowings in the modern French language. A particular attention is paid to the structural characteristics of pseudo-anglicisms.

Keywords: English borrowings, pseudo-anglicisms, false borrowings, semantic changes, borrowing language.

Проблема класифікації англійських запозичень у французькій мові досить суперечлива, тому продовжує залишатися актуальною. Дослідники практикують різні підходи до вирішення цього питання, пропонують різні принципи класифікації запозичень, проте досі немає одностайності в їх поглядах на дану проблему. **Мета** даної розвідки полягає у встановленні частиномовних характеристик англіцизмів у сучасній французькій мові. **Об'єктом** дослідження виступають запозичення англомовного походження у французькому медіа-дискурсі. **Предметом** – особливості іншомовних лексем англійського походження різних граматичних категорій. **Матеріалом** дослідження послужили сучасні публіцистичні видання Франції.

Виходячи з широкого тлумачення терміна "англіцизм" та враховуючи наявні в науковій літературі класифікації запозичень, що проводяться вітчизняними та іноземними лінгвістами [2; 3; 9], а також власні спостереження над досліджуваним матеріалом, пропонуємо такий розподіл англіцизмів за категоріями: а) повні запозичення: ксенізми, перегринізми, абревіатури та акроніми, вирази та фразеологічні звороти; б) неповні (модифіковані) запозичення: семантичні кальки, псевдоангліцизми, запозичення-транспозити, англіцизми-скорочення; в) запозичення словотвірних моделей: морфонологічні запозичення, структурні кальки, несправжні англіцизми, гібридні запозичення, англіцизми-деривати, запозичення-морфологічні покручі.

Незважаючи на те, що наведені категорії запозичень достатньо конкретні, вони теж не позбавлені певних протиріч та неоднозначностей, що зумовлює необхідність більш детального розгляду їх мовної сутності. Проведений аналіз видань сучасної французької

Pseudo-anglicisms as modified English improvements in modern French language (in Ukrainian)
© Ruban V. O.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 176-180
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

друкованої преси показує, що деякі з визначених вище категорій широко розповсюджені, тоді як інші надають обмежений матеріал для дослідження.

Категорія псевдоангліцизмів, або семантичних відхилень, об'єднює англійські запозичення, які позначають у французькій мові зовсім інші реалії, ніж у мові-джерелі. Наприклад: *building* (англ. м. – будівництво; фр. м. – сучасна багатоповерхова будівля)*, palace (m), baskets (f).* Окремі такі запозичення, модифікувавши своє значення, набувають у мові-реципієнті статусу полісемічних лексем. Дуже часто лінгвісти не розмежовують поняття несправжніх англіцизмів і пседвоангліцизмів, використовуючи обидва терміни на позначення одного широкого класу непрямих англійських запозичень [2; 3; 10]. Деякі дослідники розрізняють ці два типи запозичень у межах самої групи [7], тоді як інші вважають недоцільним це робити, оскільки в обох випадках йдеться про англійську форму слова із суто французьким значенням [9]. Пояснити наявність цих суперечливих поглядів можна намаганням деяких дослідників спростити класифікацію англіцизмів, відкидаючи певні структурно-смислові нюанси, або ж прагненням вилучити з дослідження ті іншомовні слова, які не можна пояснити, виходячи з їхніх теоретичних принципів. Окрім того, в науковій літературі постійно ведуться суперечки між тими мовознавцями, хто вважає такі лексеми англіцизмами, та тими, хто їх розглядає як властиві французькій мові новоутворення.

Ми дотримуємося в цьому питанні думки, що доцільно, по-перше, вважати англіцизмами навіть ті запозичення з англійської мови, які мають іншу форму чи значення, порівняно з їх відповідниками в мові-джерелі, а, по-друге, необхідно брати до уваги досить вагому різницю між тим, що є несправжнім англіцизмом, і тим, що ми називаємо псевдоангліцизмом. Справді, в обох випадках йдеться про належну саме англійській мові форму слова, але якщо у випадку псевдоангліцизмів така форма існує й функціонує в мові-донорі (хоча й з іншим значенням), то форми несправжніх англіцизмів як такої в англійській мові немає, у ній існують лише ті елементи, з яких утворена розглядана лексема. Саме зазначене зумовлює потребу розмежовувати ці дві категорії, наголошуючи на відмінностях, які можуть бути важливими для розвитку загальної теорії запозичення.

П. Гіро [6] називає псевдоангліцизми "наданґліцизмами" (*suranglicisme*), розглядаючи в межах цієї категорії запозичень такі слова, як *speaker, smoking, footing, shake-hand.* Як бачимо, П. Гіро надто розширює визначення "наданґліцизму", адже наведені вченим приклади з позиції більш вузького тлумачення природи запозичень можуть бути розподілені на три різні категорії.

Як уже мовилось, щоб описати слова, значення яких значно віддаляються від первісної семантики відповідного слова в англійській мові, дослідники виділили окрему категорію запозичень, якій дали термінологічну назву "псевдоангліцизм" [9; 11]. Псевдоангліцизмами або семантичними відхиленнями називають такі слова, як *palace (m), building (m), baskets (f pl)*, *footing (m)* тощо, які вже давно існують в англійській мові й належать до тої самої граматичної категорії, що й у французькі мові, але використовуються тут з іншим значенням. Зокрема, у статтях журналістів зустрічаємо такі висловлення: *Rien n'est impossible, assure un chasseur du palace. A condition d'avoir les moyens et des demandes qui ne sont pas immorales* (NO № 2338, 29); *Quentin Tarantino, en smoking et baskets, a l'air toujours aussi mal fagoté* (NO № 2323, 116); *Un*

© Рубан В. О.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 176-180
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

peu moins d'une semaine après avoir mis en ligne ce message de remerciement sur Facebook, après son malaise survenu en plein footing, le nombre des «supporters» du président de la République sur le site de réseau social a bondi d'un coup (Paris 3.08.09, 5). У наведених прикладах виділені слова означають:

– *palace (m)* – grand hôtel de luxe (шикарний готель) [8];

– *footing (m)* – marche pratiquée pour le plaisir ou à titre d'exercice physique (прогулянка, пробіжка) [8];

– *baskets (f pl)* – chaussure de sport lacée, en toile, à tige haute, à semelle de caoutchouc (спортивне взуття, кросівки) [8].

У словниках англійської мови ці слова не мають наведених значень. Наочним прикладом звуження значення у мові-реципієнті слугує лексема *speaker (m), speakerine (f)*, яка у французькій мові зберегла лише одне зі значень, які їй властиві в мові-джерелі, а саме – значення "диктора": *Le quart de finale de Coupe d'Angleterre entre Tottenham et Bolton débuté ce soir a finalement été reporté après le malaise du milieu de terrain de Bolton Fabrice Muamba, à la fin de la première période du match, a annoncé le speaker du stade de Tottenham* (F 17.03.2012 lefigaro.fr). Варто також зазначити, що слово *speaker* позначає спікера парламенту, проте вживається у французькій мові лише в тих випадках, коли йдеться про англійське або американське суспільство. Зазначимо при цьому, що дана категорія запозичень загалом нечисленна у французькій мові, в аналізованому корпусі текстів виявлено лише кілька випадків таких запозичень.

Іноді дуже складно визначити, чи слово є псевдоангліцизмом, чи запозиченням, яке змінило свою форму. Для їх чіткого розрізнення важливо з'ясувати етимологію запозиченої лексеми, що дослідники роблять не завжди. Так, Л. Гільбер, описуючи явище, яке ми вважаємо псевдоангліцизмом, наводить як приклад слово *training*, яке, на його думку, змінило значення з "тренування" на "одяг для тренування" [4, с. 279]. Однак із ним важко погодитися, тому що сама констатація, що слово змінило значення, вже є свідченням того факту, що воно належить до категорії запозичень, які розширили своє значення в мові-реципієнті. Тобто слово спочатку було запозичене, а потім набуло іншого смислу в мові-реципієнті.

Проте це не стосується слова *training*, яке має, щонайменше, три різних значення у французькій мові. Це слово було запозичене у XIX столітті як еквівалент слова "тренування"; друге його значення – "одяг для тренування", те, що в Північній Америці називається *jogging suit*, а в Британії *training suit*, отже, це запозичення є, наймовірніше, скороченням; третє значення, яке доповнює ідею одягу, – "взуття для занять спортом" (часто у множині *trainings*). Останній приклад також не може бути кваліфікований як результат розширення значення, бо лексема *training* походить від англійського слова *training shoes*, тобто слово було спочатку запозичене, а потім скорочене. Таким чином, згідно з нашою класифікацією, запозичення *training* у значенні спортивного взуття належить до групи англіцизмів-скорочень. Англійці також використовують скорочений варіант цього слова, вживаючи форму *trainers* [9].

Треба загалом відзначити, що питання розширення значення англійського запозичення у французькій мові є предметом жвавих дискусій учених, які досліджують даний аспект запозичень. Деякі лінгвісти, наприклад Ф. де Гран Комб [3] та К. Жорж [2], категорично

© Ruban V. O.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 176-180
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

відкидають саме поняття еволюції англіцизмів, хоча, з іншого боку, аналізуючи семантику корінної лексики, стверджують про її смислову еволюцію. У зв'язку з цим, можна навести приклад використання французького слова *champagne* в англійській мові. У Франції денотативна сфера цього іменника досить обмежена – так називають лише ігристі білі вина певного регіону країни. Отже, у французькій мові неможливо говорити про італійське або американське шампанське; шампанське, за своїм визначенням, є продуктом провінції Шампань. В англійській же мові використання слова *champagne* набагато ширше, але від цього слово не є менш французьким. Воно завжди буде визнаватися галліцизмом, бо дійсно походить з французької мови. Тому ніхто не стане заперечувати його статус запозичення в англійській мові, навіть якщо значення лексеми в мові-реципієнті набагато ширше, ніж у мові-джерелі.

Іноді досить складно відстежити еволюцію термінів, які змінюють або поширюють своє значення у мові-реципієнті, хоча існують певні правила їх класифікації. Якщо запозичена лексема існує в англійській мові з дещо іншим значенням, то найчастіше її можна віднести до категорії скороченого запозичення, ніж до випадкового утворення, яке схоже на вже існуючу в англійській мові форму. У зв'язку з цим необхідно зазначити, що багато слів, щодо походження яких виникають сумніви, належать до недавніх нововведень (запозичені починаючи з 50–60-х років XX століття), а також те, що англійські слова, які мають ту саму морфологічну форму, відрізняються від їхніх північноамериканських варіантів. Наприклад, слова *training shoes*, *camping-ground* і *dancing-hall* зафіксовані в *Oxford English Dictionary*, але зовсім не вживаються в Північній Америці. Тому маємо вагомі підстави розглядати слова *dancing* і *camping* скоріше як скорочення (це, в принципі, дуже поширене явище як в англійській мові, так і у мовах, що запозичують англійську лексику, особливо щодо слів із закінченням на **-ing**), ніж як псевдоангліцизми. Деякі дослідники вважають такі скорочення французькими утвореннями або відносять їх до широкої групи несправжніх запозичень.

У зв'язку з тим, що значення псевдоангліцизмів суттєво віддаляється від первинного смислу англійського слова, на основі якого сформувався цей псевдоангліцизм, деякі мовознавці відмовляють їм у статусі запозичень [3]. Проте, якщо йдеться про критику надмірного вживання лексики англомовного походження у французькій мові, то псевдоангліцизми завжди категоризують як англіцизми.

Іноді псевдоангліцизми називають "фальшивими друзями" (*faux-amis*), або "псевдодрузями", оскільки досить велика відмінність у значеннях може стати причиною непорозуміння, коли учасники, що належать до різних мовних спільнот, будуть тлумачити лексему по-різному. Вітчизняний мовознавець О. І. Чередниченко називає такі одиниці "нещирими друзями", які нерідко завдають клопоту перекладачам [1]. Такий феномен уже давно спостерігається в міжкультурних контактах англійської та французької мов і найчастіше є результатом зміни значення старих запозичень: мова запозичує слово, яке заповнює конкретну прогалину, що, зокрема, відбулось, наприклад, у випадку диференціації слова *baskets*, яке з моносемічного стало у французькій мові полісемічним. В англійській мові *basket* означає "корзинку, в яку закидають м'яч", а, щоб грати у *basketball,* одягають *basketball shoes* (більш розповсюджена у наші дні назва *high-tops*), щоб грати у *basketball*. Тобто в

© Рубан В. О.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 176-180
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

англійській мові існує три окремих слова на позначення трьох різних речей. Французька мова, запозичивши слово *basketball*, скоротила його до *basket*, що слугує на позначення спортивної гри. Отже, лексема *le basket* (корзинка), яка позначала місце, куди гравці скеровують м'яч, була запозичена прямо з англійської мови. А це ж слово в множині (*baskets*) означає в сучасному лінгвокультурному просторі Франції вид спортивного взуття для гри в баскетбол. Співвідносячись із різними денотативними реаліями, дане слово стало у французькій мові полісемантом.

Звичайно, що ці зміни з запозиченою лексемою *basket* відбулися неодразу. У словнику *Le Petit Robert* термін *basket* у значенні "вид спорту" датується 1898 роком, тоді як значення спортивного взуття з'являється лише у 1933-му. Трохи пізніше після появи останнього, з'являються такі вирази, як: *être à l'aise dans ses baskets, lâche-moi les baskets, et faire baskets*. Проте варто зазначити, що лексема *basket (m)* у значенні "корзини" в англійській мові не закріпилася, а зараз вона вже не фіксується і в словниках французької мови. Два інших значення зустрічаються у статтях журналістів досить часто: *Tout y est: les combines pour obtenir quelques clopes, des biscuits au chocolat, les échanges de baskets en catimini au parloir, le trafic de shit, de portables, la «douce musique» des vidéos porno le soir...* (NO № 2338, 96).

Деякі вчені, зокрема і Л. Гільбер [5, с. 70], вважають, що саме тоді, коли іноземне слово стає багатозначним, воно сприймається як невід'ємна частина мови-реципієнта. Приклад з *basket* ілюструє також класичний спосіб чистого запозичення (*basket* – корзина), запозичення, що є наслідком скорочення (*basket/ball*) та деривації (взуття для баскетболу – *des baskets*). Підтвердженням того, що у випадку з назвою взуття має місце деривaційний процес, а не скорочення, є той факт, що в англійській мові вираз *basketball shoes* використовується рідко, частіше зустрічається термін *high-tops*. Отже, незважаючи на те, що це слово було запозичене, скорочене та видозмінене за правилами французького словотвору, воно кваліфікується переважною більшістю лексикографів як англіцизм, бо вплив мови-джерела залишається помітним.

Література

1. *Чередниченко О. І.* Англіцизми у французькому та українському медіадискурсі // Вісник Київськ. нац. ун-ту. – К. : Київ. нац. ун-т, 2005. – Вип. 39 : Іноземна філологія. – С. 4–6. 2. *George K. E. M.* Anglicisms in Contemporary French // Modern Languages Journal. Linguistic aspects. – 1976. – № 51(1). – P. 63–68. 3. *Grand Combe F. de.* De l'anglomanie en français // Français moderne. – 1954. – № 22. – P. 187–200. 4. *Guilbert L.* Anglomanie et vocabulaire technique // Le Français moderne XXVII. – 1959. – P. 272–295. 5. *Guilbert L.* La créativité lexicale. – P. : Larousse, 1975. – 286 p. 6. *Guiraud P.* Les mots étrangers. – P. : PUF, 1971. – 127 p. 7. *Höfler M.* Dictionnaire des anglicismes. – P. : Larousse, 1982. – xxvi, 308 p. 8. Le Nouveau Petit Robert : dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. – Систем. вимоги : Windows, 98, XP, 7. 9. *Misanchuk M.* Anglicismes dans la presse française: L'Express et le Nouvel Observateur (1991 à 1995). – Calgary : Alberta, 1997. – 445 p. 10. *Spence N.C.W.* Qu'est-ce qu'un anglicisme? // Revue de linguistique romane 53. – 1989. – P. 323–334. 11. *Zanola M. T.* L'emprunt lexical anglais dans le français contemporain: analyse d'un corpus de press (1982-1989). – Brescia : La Scuola, 1991. – 198 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. **F** Le Figaro: http://www.lefigaro.fr 2. **NO** : Le Nouvel Observateur, 14–20 mai, 2009. – № 2323. – 155 p. 3. **NO** : Le Nouvel Observateur, 27 août–2 sept., 2009. – № 2338. – 139 p. 4. **P** : Le Parisien, août 30, 2010. – № 20518. – 36 p.

Pseudo-anglicisms as modified English improvements in modern French language (in Ukrainian)
© Ruban V. O.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 181-184
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1'42:82-3(045)

НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ФРАНЦУЗЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТОТВОРЕННЯ: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ВИМІР ДОСЛІДЖЕННЯ

Р. І. Савчук
доктор філол. наук, доцент кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті представлено епістемологічні основи ідентифікації та вивчення лінгвокогнітивних наративних стратегій у французькому художньому текстотворенні. Застосовані дослідницькі прийоми уможливлюють розкриття динаміки наративного мислення французьких письменників XVIII–XXI ст.

Ключові слова: когнітивне текстотворення, наративна стратегія, художній наратив, оповідна реальність, наративне мислення.

NARRATIVE STRATEGIES OF FRENCH FICTIONAL TEXT FORMATION: LINGUA-COGNITIVE SURVEY OF STUDY

R. I. Savchuk
DSc, Associate Professor of Department of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

The research paper presents the epistemological basis for the identification and analysis of cognitive narrative strategies of the French fictional text formation. The applied research operations make it possible to trace the dynamics of the French writers' narrative thinking in the 18th – 21st centuries.

Key words: cognitive text formation, narrative strategy, narrative, narrative reality, narrative thinking.

З'ясування наративних стратегій французького художнього текстотворення з позицій лінгвокогнітивного підходу може бути реалізованим через перехід від загальних характеристик наративної поетики французьких авторів XVIII–XXI ст. до реконструкції домінантних когнітивних структур у *наративному мисленні* письменників конкретної історико-літературної доби, які відображають процеси та механізми художнього текстотворення як результат *авторської наративної програми*. Вважаємо, що такий підхід є інтерпарадигмальним [7, с. 18] за своєю сутністю та дослідницьким потенціалом, а його застосування до трактування та пояснення художнього тексту у термінах текстотворення жодним чином не "розхитує" лінгвістичні основи твору [там само], а навпаки надає йому багатовимірної протяжності, що заповнює "міжрівневі лакуни" семантикою інтенційності як прагненням подолання узвичаєного розподілу значень і викристалізовує у ньому нові концептуальні перспективи [там само].

Так, *лінгвокогнітивний етап* передбачає розкриття взаємовідношень між наративною організацією художнього твору та системністю використання письменником наративних засобів і прийомів, технік і тактик, а також лінгвокогнітивних способів і механізмів їх мовного втілення, що віддзеркалюють особливості авторського світосприйняття та світовідчування у структурах концептів, фреймів і гештальтів.

Залежно від того, що є домінувальним і визначальним для письменника у процесі творення відповідного типу оповідної реальності, художні наративи XVIII–XXI ст. можуть вибудовуватись за двома когнітивними моделями: "*як я бачу*", що є суголосною наративній

© *Савчук Р. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 181-184
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

моделі гетеродієгетичного оповідача в екстра- / інтрадієгетичній позиції, або "*як я відчуваю*", яка корелює з гомодієгетичним оповідачем у інтра- / екстрадієгетичній ситуації.

Пріоритетною у цьому разі постає інтеграція основних процедур *наративного аналізу* у термінах окреслення формо- і смислотвірного статусу категорій художнього наративу, а саме голосу, темпоральності, просторовості, модальності, і *семантико-когнітивного* як такої аналітичної процедури, що має своїм підґрунтям вихідне положення лінгвосеміотичної теорії А.О. Білецького [2, с. 5–13] про системність семантичних кореляцій, які складають основу словесних і концептуалізованих образів. Семантична і когнітивна інтерпретація мовних одиниць різних типів оповідної реальності дає змогу представити механізми фігуративного і асоціативного осмислення французькими письменниками створеної ними оповідної реальності у структурах концептів або гештальтів.

Приміром, для розкриття лінгвокогнітивних механізмів побудови *дзеркальної оповідної реальності* як результату французьких текстотвірних практик XVIII ст. застосовуємо *методику концептуального аналізу*. Домінантними лінгвокогнітивними наративними стратегіями цієї історико-літературної доби було визначено концепти ГРА і ДЗЕРКАЛО, які найбільш показово відобразили процеси і механізми художнього текстотворення XVIII ст. у ядерно-периферійній структурі, яку слід обов'язково співвіднести з такими категоріями художнього наративу, як голос, темпоральність, просторовість і модальність.

На наше переконання, лінгвокогнітивні наративні стратегії художнього текстотворення XIX і XX ст. мають фреймову організацію, що може бути підтверджено та реконструйовано шляхом застосування *методики фреймового аналізу*. Так, фрейми-уявлення ПОГЛЯД і СПОГАД як авторська наративна програма, що вибудовує *веристичну* та *романтичну оповідні реальності*, структуровані слотами граматичного та лексико-семантичного рівнів, а фрейми-ситуації ЕКСПРЕСІЯ і САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ позиціоновані як певні наративні сценарії у конструюванні *модерністської* і *сюрреалістської оповідних реальностей*, які також співвіднесені з категоріями художнього наративу – голос, темпоральність, просторовість і модальність завдяки наявним або відсутнім термінальним компонентам певного рівня.

У визначенні лінгвокогнітивних ресурсів творення *постмодерністської* і *мінімалістичної оповідних реальностей*, характерних для французьких текстотвірних практик кінця XX – поч. XXI ст., цілком правомірно можемо спиратися на *методику гештальт-аналізу* (за Т.С. Сорокіною) [6, с. 3–19], оскільки художнє текстотворення цієї історико-літературної доби відзначене лінгвосинергетичною самоорганізацією авторських мовотворчих потенцій. Застосування *методики гештальт-аналізу* дає змогу у цьому разі унаочнити структурні компоненти гештальт-структури наративних стратегій "калейдоскоп" і "дублювання", а також виокремити образні і сценарні схеми концептуалізації навколишнього світу або власного досвіду французькими письменниками досліджуваної доби.

© *Savchuk R. I.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 181-184
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Лінгвокогнітивний етап в інтерпарадигмальному теоретико-методологічному підході до розкриття процесів і механізмів художнього текстотворення складається, таким чином, із таких основних процедур: ідентифікація *лінгвокогнітивних наративних стратегій* французького художнього текстотворення XVIII–XXI ст. з опорою на показові для нього наративні моделі конструювання *дзеркальної*, *веристичної*, *романтичної*, *модерністської*, *сюрреалістської*, *постмодерністської* та *мінімалістичної оповідних реальностей*; визначення лінгвокогнітивних механізмів концептуалізації наративних стратегій художнього текстотворення XVIII ст.; моделювання фреймової організації лінгвокогнітивних наративних стратегій художнього текстотворення XIX і XX ст.; реконструювання гештальт-структури лінгвокогнітивних наративних стратегій кінця XX – поч. XXI ст.; виділення модальних засобів риторико-стилістичного рівня та з'ясування виражально-зображальних засобів мовної репрезентації, що текстуалізують авторські смислові домінанти та концептуально значущі слова, які формують словесне підґрунтя образно-стилістичної фігуративності певних типів оповідної реальності відповідно до тих або інших наративних стратегій.

Зважаючи на те, що *лінгвокогнітивні наративні стратегії* у французькому художньому текстотворенні є надзвичайно численними й представляють собою своєрідну авторську програму дій, спрямовану на творення деякої особливої оповідної реальності, ми послуговуємось такими термінопоняттями, як *наративна модель* і *наративна матриця*. У цьому разі йдеться, по-перше, про моделювання *когнітивно-наративної сценографії* прозового твору як побудову або реконструювання основних складників оповідної реальності, що отримують вираження у *наративній матриці* художнього наративу. З огляду на те, що моделювання постулюють як один із центральних методів теорії пізнання [4, с. 137], його основними "інструментами" є *моделі*, що засновані на комплексній обробці інформації, у результаті якої з метою інтерпретації / розуміння останньої в пам'яті конструюється її ментальне представлення [3, с. 158]. *Наративну модель* ми позиціонуємо як *прототипний образ* спрощеного відтворення деякого об'єкта, що є спеціально створеною дослідником із метою вивчення ознак і складників цього об'єкта та способів існування й функціонування останнього [5, с. 386].

Так, когнітивно-наративна сценографія французьких прозових текстів XVIII–XXI ст. постає штучно змодельованою системою когнітивних і наративних механізмів реалізації у художньому наративі письменницького задуму через використання *наративних прийомів* і *засобів*, *технік* і *тактик* у текстових формо- й смислотвірному процесах.

Зважаючи на семантичне навантаження термінопонять прийом, техніка й тактика [див. 1] та їх екстраполяцію у царину *наративного творення* деякої оповідної реальності, *наративним прийомом* позначаємо певний засіб конструювання та форматування оповідного зображення (*représentation narrative*, за Ж. Женеттом [8, с. 72]). До найуживаніших *наративних прийомів*, які використовують французькі письменники XVIII–XXI ст., відносимо *наративний прийом* дзеркала, спогаду, осциляції гомодієгетичного оповідача, (кіно)камери, монтажу, дефокалізації, калейдоскопу, наративного кільця.

© Савчук Р. І.

Наративну техніку позиціонуємо як сукупність прийомів або засобів, які застосовуються авторами у їхній текстотвірній діяльності. У цьому сенсі виокремлюємо такі основні *наративні техніки*, як експресія, змінна фокалізація, показ як віддзеркалення / відбиття, пригадування / згадування, виписування власного "я", монтажне кадрування. *Наративна тактика* вирізняється інтенційністю письменника як творця певної оповідної реальності, а тому охоплює прийоми, способи та механізми досягнення авторської мети. У широкому розумінні наведеного вище термінопоняття вона суголосна концепції стратегічно продуманої та майстерно втіленої лінії поведінки письменника для реалізації поставлених цілей і формування деякого своєрідного ефекту на читача. Французькому художньому дискурсу XVIII–XXI ст. притаманні такі *наративні тактики*, як скомплікованість, хронологічний зсув та гра.

Отже, вивчення наративних стратегій французького художнього текстотворення з позицій лінгвокогнітивного підходу ґрунтується на ідентифікації *лінгвокогнітивних наративних стратегій* французького художнього текстотворення XVIII–XXI ст. з опорою на показові для нього наративні моделі конструювання відповідних типів оповідної реальності (дзеркальної, веристичної, романтичної, модерністської, сюрреалістської, постмодерністської та мінімалістичної), а також передбачає визначення лінгвокогнітивних механізмів концептуалізації наративних стратегій художнього текстотворення XVIII ст., моделювання фреймової організації лінгвокогнітивних наративних стратегій художнього текстотворення XIX і XX ст., реконструювання гештальт-структури лінгвокогнітивних наративних стратегій кінця XX – поч. XXI ст., що супроводжується, у свою чергу, виділенням модальних засобів риторико-стилістичного рівня та з'ясуванням виражально-зображальних засобів мовної репрезентації, які текстуалізують авторські смислові домінанти та концептуально значущі слова, котрі формують словесне підґрунтя образно-стилістичної фігуративності різних типів оповідної реальності відповідно до тих або інших наративних стратегій.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови у 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sum.in.ua. 2. Белецкий А. А. Семантические корреляции (опыт суммарного обзора на материале лексики современного русского языка) / А. А. Белецкий // Математическая лингвистика. – К. : Изд-во Киевск. гос. ун-та. – Вып. 1. – 1973. – С. 5–13. 3. Дейк ван Т. А. Стратегии понимания связного текста / Т. А. ван Дейк // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. 23 : Когнитивные аспекты языка. – С. 153–211. 4. Ніконова В. Г. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра : поетико-когнітивний аналіз : дис. … доктора філол. наук : 10.02.04 / Ніконова Віра Григорівна. – Дніпропетровськ, 2008. – 558 с. 5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : [підручник] / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с. 6. Сорокина Т. С. Гештальт-анализ как исследовательская методика диахронической концептологии / Т. С. Сорокина // Вестник Московского государственного лингвистического университета : Серия Языкознание. – 2013. – Вып. 26 (686). – С. 3–19. 7. Художній текст – слово – образ : лінгвостилістичний аналіз / [М. І. Голянич, І. О. Бабій, Н. Я. Іванишин та ін.] ; за ред. М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатськ. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2010. – 408 с. 8. Genette G. Figures III / Gérard Genette. – P. : Seuil, Points, 1972. – 282 p.

© *Savchuk R. I.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 185-188
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.111'22'42:316.77

ВЗАЄМОДІЯ ВЕРБАЛЬНИХ ТА ВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ОБРАЗНОГО КОМПОНЕНТУ КОНЦЕПТУ GLAMOUR В АНГЛОМОВНИХ МАС-МЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ

Євгенія Віталіївна Саранюк
аспірант кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті досліджується взаємодія вербальних та візуальних засобів в англомовних мас-медійних текстах про гламур. Дослідження виявило у виборці три основні стратегії, в реалізації яких важливу роль відіграє образний компонент концепту GLAMOUR.

Ключові слова: концепт GLAMOUR, вербальні та візуальні засоби, образний компонент, стратегія, мас-медійний текст.

VERBAL AND VISUAL MEANS INTERACTION OF IMAGERY COMPONENT ACTUALIZATION OF THE GLAMOUR CONCEPT IN MASS MEDIA TEXTS

Yevheniia V. Saraniuk
Postgraduate Student of English Philology and Intercultural Communication Department,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article deals with the correlation of verbal and visual means in English mass media texts on glamour. The research has revealed three strategies whose actualization depends on the imagery component of the GLAMOUR concept.

Key words: GLAMOUR concept, verbal and visual means, imagery component, strategy, mass media text.

Структура концепту складається з трьох компонентів – образного, понятійного та ціннісного [1, с. 7], [2, с. 109]. У нашому дослідженні розглядатиметься образний компонент концепту GLAMOUR, який створюється авторами текстів англомовних онлайн-журналів. У своїй статті ми абстрагуємося від актуалізації понятійного та оцінного компонентів в кожному конкретному випадку і зосереджуємося на аналізі саме образного компоненту. Образний компонент концепту GLAMOUR становлять конкретно-наочні зорові уявлення про гламур, які подаються в текстах як ілюстрації (фото) та/або як вербальний опис. Іншими словами, актуалізація цього складника відбувається за допомогою комбінації візуальних та вербальних засобів. Можемо припустити, що на першому етапі провідну роль грає візуальна складова, а на другому – вербальна.

Дана стаття є однією з перших спроб дослідження образного компонента концепту GLAMOUR з точки зору когнітивного підходу, що обумовлює її **актуальність**.

Вивчення образного компонента концепту GLAMOUR в сучасному англомовному мас-медійному дискурсі є **метою** дослідження. Для досягнення поставленої мети в дослідженні висуваються такі завдання: 1. виділити в англомовних мас-медійних текстах найбільш типові вербальні та зорові уявлення про гламур, які становлять образний компонент концепту GLAMOUR; 2. виокремити основні стратегії, що використовує продуцент висловлювання в текстах ЗМІ, в реалізації яких відіграє роль образний

© *Саранюк Є. В.*

компонент. **Об'єктом** дослідження є концепт GLAMOUR. Вибір даного концепту обумовлений оригінальною актуалізацією його образного компонента у сучасному англомовному мас-медійному дискурсі, яка підпорядкована прагненню авторів текстів створити у реципієнтів повідомлень певні уявлення про гламур як світ/спосіб життя. Саме тому в якості **предмету** дослідження виступають особливості вербальних та невербальних засобів вираження образного компоненту концепту GLAMOUR і аналіз взаємодії цих засобів в сучасних англомовних мас-медійних текстах. **Матеріалом** для даного дослідження слугували дві статті з англомовних видань журналів "GLAMOUR", "Harper's BAZAAR" за період 2015 – 2017 р., три веб-сайти "MADEFORMUMS", "KIRSTY DOYLE", "CLINIQUE" у текстах яких об'єктивується досліджуваний концепт GLAMOUR, а також онлайн-словник видавництва Oxford University Press.

Дискурсивна актуалізація образного компонента концепту GLAMOUR відбувається шляхом вербального та/або візуального вираження компонента концепту, за допомогою яких продуцент повідомлення має на меті актуалізувати одну із трьох стратегій, спрямованих на те, щоб викликати певні дії з боку реципієнта повідомлення:

1. Стратегія спонукання реципієнта засвоїти готовий сконструйований гламурний образ реалізована, наприклад, у статті онлайн-видання Harper's BAZAAR: *"Supermodel mum, David Jones ambassador and BAZAAR's November covergirl Miranda Kerr is the epitome of modern glamour*." [5]. У наведеному фрагменті публікації концепт GLAMOUR об'єктивовано за допомогою іменника *glamour*. Власне ім'я Miranda Kerr актуалізує уявлення читача про добре відому супермодель, одну з ангелів Victoria's Secret, Міранду Керр. Пропозиційна структура *Miranda Kerr is the epitome of modern glamour* активує уявлення про Міранду як ікону гламуру. Так, іменник *epitome* в даному контексті актуалізує своє значення "найкращий приклад чогось" *("a person or thing that is a perfect example of a particular quality or type"* [6]), яке завдяки метафоризації перетворюється на контекстуальне значення "втілення". Зауважимо, що образ Міранди як ікони гламурності не створюється в аналізованому дискурсивному фрагменті, а саме актуалізується, бо в сучасних англомовних мас-медійних публікаціях Міранда неодноразово називається іконою стилю, гламуру (наприклад: *"she* [Miranda] *always manages to add a touch of glamour to her outfits. Her simple style makes her the perfect fashion icon as her look is easily accessible to everyone"* [8] і *"Supermodel mom Miranda Kerr is quickly becoming a style icon"* [4]).

Рис. 1. Наочне представлення гламурного образу Міранди Керр "Miranda Kerr attends the 2009 ESPY awards in Los Angeles in a glamorous white Calvin Klein gown" [5]

© *Saraniuk Y. V.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 185-188
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

У цілому **стратегія спонукання реципієнта засвоїти готовий сконструйований гламурний образ** пов'язана з прагненням викликати у реципієнта повідомлення ***глибоке захоплення*** іконами гламурності й гламурними знаменитостями, відчуття того, що це прекрасний, бажаний, але недоступний ідеал.

2. Стратегія спонукання реципієнта повідомлення модифікувати готовий сконструйований гламурний образ у власному житті. Ця стратегія застосована, зокрема, у публікації "STEAL THE GLAM MUM STYLE OF J-LO, SJP, STELLA M AND MORE..." на сайті видання "MFM" [7]. Концепт GLAMOUR актуалізовано в наведеному заголовку за допомогою короткої розмовної форми *glam* іменника *glamour*, завдяки чому задається неформальний тон спілкування з реципієнтом повідомлення. Розуміння того, що в публікації йтиметься про вже готовий сконструйований гламурний образ, читач отримує завдяки вживанню імен сучасних відомих зірок Дженніфер Лопес, Сари Джесіки Паркер, Наомі Вотс: *How to look as gorgeous as Jennifer Lopez, Sarah Jessica Parker and Naomi Watts - at high street prices*, а також великому фото, на якому зображені гламурні матусі (див. Рис. 2.).

Рис. 2. Фото зірок, яке супроводжує аналізований вербальний текст [7]

На початку публікації автор звертається до читачів із риторичним питанням *"Want to feel like a glam celeb mum?",* у якому йдеться про всіх жінок, а не лише зірок. Це емоційно посилене питальною формою твердження активує у свідомості реципієнтів загальні уявлення про власне життя. Наступним реченням *"Check out our selection that will make you feel and look like a star"* реципієнтові пропонується переглянути доступні варіанти нарядів та прислухатися до порад автора статті Кірсті Хезл, яка добре знається на моді і на тому, як почуватися зіркою.

У цілому стратегія спонукання реципієнта повідомлення модифікувати готовий сконструйований гламурний образ у власному житті спрямована на те, щоб викликати у реципієнта повідомлення бажання наслідувати певний гламурний образ, привнести трохи гламуру із зіркового світу у своє звичайне незіркове життя.

3. Стратегія спонукання реципієнта повідомлення сконструювати свій власний гламурний образ. Реалізація даної стратегії під час дискурсивної актуалізації образного компонента концепту GLAMOUR найчастіше відбувається у процесі рекламування засобів гламуризації, наприклад: *"Everyone deserves a bit of glamour."* [3]. Концепт GLAMOUR актуалізується в заголовку статті за допомогою лексеми *glamorous*. В аналізованому тексті "*Our exclusive new makeup collection by designer Jonathan Adler captures the jet-set glam of his favorite seaside destinations — Palm Beach, Capri, Santorini. His inspiration? "That iconic Clinique green has always signified freshness," says Adler. "I wanted the collection to be bright,*

© *Саранюк Є. В.*

bold and fresh, and make women feel more glamorous." [3] рекламується нова колекція косметики відомого бренду CLINIQUE (*new makeup collection*), яку реципієнт повідомлення і потенційний клієнт повинна сама вибрати (*Shop the collection. Get these little luxuries while they're here.*), щоб почуватися гламурною (*feel more glamorous)*. Текст супроводжується фотографіями помад, палеток тіней та іншої косметичної продукції (див. Рис. 3).

Рис. 3. Фото косметики, яке супроводжує аналізований вербальний текст [3]

Отже, стратегія спонукання реципієнта повідомлення сконструювати свій власний гламурний образ під час актуалізації образного компонента концепту GLAMOUR в сучасному англомовному мас-медійному дискурсі спрямована на те, щоб заохотити реципієнта придбати і використати рекламований засіб гламуризації для створення власного гламурного образу.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що найбільш типові зорові уявлення про гламур представлені ментальними картинками двох типів: конкретними образами матеріальних предметів; уявленнями про еталони гламурності (ікони гламурності). Як засвідчив наш аналіз, в мас-медійних текстах для формування уявлення читачів про концепт GLAMOUR автори текстів роблять акцент на образний компонент і для оптимізації впливу на читача дублюють візуальні засоби вираження цієї його складової вербальними.

Література

1. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт / С.Г. Воркачев. – М.: Гнозис, 2004. – 192 с. 2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М., 2004. – 477 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

3. CLINIQUE "Everyone deserves a bit of glamour" [Електронний ресурс] / CLINIQUE. – Режим доступу: https://www.clinique.com/JonathanAdlerCollection 4. GLAMOUR "26 Genius Outfit Ideas to Steal From Street-Style Star Miranda Kerr" [Електронний ресурс] – Режим доступу:https://www.glamour.com/gallery/26-genius-outfit-ideas-to-steal-from-street-style-star-miranda-kerr 4. Harper's BAZAAR "Style profile: Miranda Kerr" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.harpersbazaar.com.au/celebrity/style-profile-miranda-kerr-12104 5. Oxford Dictionary: Oxford University Press, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.oxforddictionaries.com/definition/epitome 6. MADEFORMUMS "Steal the glam mum style of J-Lo, SJP, Stella M and more..." [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.madeformums.com/news-and-gossip/steal-the-glam-mum-style-of-j-lo-sjp-stella-m-and-more/1648-2.html 7. Kirsty Doyle. "Style icon: Miranda Kerr" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kirstydoylestore.wordpress.com/2012/11/26/style-icon-miranda-kerr/

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 189-192
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.11'38'42

ОСОБЛИВОСТІ ТИПОЛОГІЇ АДРЕСАТА В ОФІЦІЙНОМУ ТА НЕОФІЦІЙНОМУ ТИПАХ ДИСКУРСУ

А. А. Семенюк
доцент кафедри практики англійської мови
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
О. О. Хникіна
доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Визначено комунікативно-прагматичні параметри адресата як мовної особистості й розроблено типологію адресата в досліджуваних типах дискурсу.

Ключові слова: адресованість, адресат, адресант, сімейний дискурс, судовий дискурс обвинувачення.

FEATURES OF ADDRESSEE TYPOLOGY IN OFFICIAL AND UNOFFICIAL TYPES OF THE DISCOURSE

A. A. Semeniuk
PhD in Linguistics, Assistant Professor, Department of Conversational English
Lesia Ukrainka Eastern European National University
O. O. Khnykina
Ph.D in Linguistics, Assistant Professor, Department of Foreign Languages for Natural and Mathematical Sciences
Lesia Ukrainka Eastern European National University

The communicative-pragmatic parameters of the recipient as a language personality are defined and the typology of the addressee is developed in the types of discourse under investigation.

Key words: addressing, addressee, addresser, family discourse, court discourse of accusation.

Одним із найважливіших компонентів лінгвістичної моделі комунікації є адресат. Адресатність (адресованість) – властива риса будь-якого висловлювання: “Кожен мовленнєвий акт є розрахований на певну модель адресата” [1, с. 357]. Адресат – кінцевий “споживач” повідомлення, створеного адресантом, у міжособистісному спілкуванні – особа, яка сприймає повідомлення та, відповідно до своїх когнітивних стратегій і конкретних контекстних та ситуативних умов, інтерпретує повідомлення адресанта.

Визначимо базові комунікативно-прагматичні характеристики адресата в офіційному судовому дискурсі обвинувачення. Основними чинниками, які визначають базові параметри адресата як учасника комунікативного процесу та впливають на добір мовних засобів вираження є: 1) професійна компетентність – професіонал/непрофесіонал; 2) кількісний параметр – індивідуальний / колективний; 3) соціальний статус (володіння або наділення владою, правами, повноваженнями) – домінуючий / недомінуючий; 4) участь у процесі обвинувачення – активний/пасивний.

Слід зауважити, що важливою характеристикою судового дискурсу

© Семенюк А. А., Хникіна О. О.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 189-192
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

обвинувачення, який характеризується ритуалізованістю та регламентується конкретними особливостями, є наявність чотирьох адресатів: 1) склад суду; 2) відповідач (об'єкт обвинувачення); 3) процесуальний супротивник обвинувача (прокурора) – захисник (адвокат); 4) слухачі (публіка), які прийшли до суду з різних причин [8, с. 185].

Склад суду (судді) є професійним, домінуючим, активним, колективним адресатом, деонтичним авторитетом. Саме на склад суду спрямовує свою обвинувальну промову прокурор, який, з огляду на кримінально-процесуальні норми та ритуалізованість судової сфери спілкування, не може безпосередньо звернутися до відповідача або аудиторії [8, с. 106]. Тобто, склад суду є головним (прямим) адресатом. До цієї ланки, крім суддів, належить суд присяжних, котрі, є непрофесійними, але активними в процесі обвинувачення. Склад присяжних не є гомогенним: присяжні виконують різні соціальні ролі в суспільстві, характеризуються різноманітними фізичними, психологічними, когнітивними характеристиками. Тобто присяжні представляють колективного, непрофесійного, "позагендерного", "позанаціонального" адресата, який характеризується "неоднорідністю" [1, с. 55]. Слід зазначити, що комунікативні ролі на відміну від соціально-статусних ролей у процесі судового процесу змінюються, що визначається позамовними чинниками, а саме: етапність судового засідання, зміна чисельного складу учасників. Отже, присяжні займають подвійну позицію в судовому обвинуваченні: виступають у ролі адресантів й адресатів обвинувачення.

Інші три адресати є паралельними (непрямими) адресатами. Відповідач є об'єктом обвинувачення. Він займає слабку позицію: не є професіоналом і виступає недомінуючим пасивним реципієнтом. Щодо адвоката – процесуального опонента прокурора, то він займає конкурентну позицію, оскільки також є професіоналом, домінуючим, активним, індивідуальним адресатом обвинувачення. Ще одним адресатом в суді є публіка, котра характеризується гетерогенністю та є субординованим, пасивним, масовим та непрофесійним адресатом, на якого паралельно спрямовується обвинувачення з виховною метою й для запобігання злочинам/правопорушенням.

Отож, щодо кількісного параметра: в офіційній ситуації обвинувачення беруть участь чотири адресанти (основний – прокурор) та чотири адресати обвинувачення, причому деякі з них є колективними: судді, присяжні, слухачі; професійними (прокурор, суддя, склад суду, адвокат) й активними у процесі обвинувачення.

Для судового типу дискурсу характерне вживання етикетних форм, що є різновидом системи кодифікованих форм (прямого звертання до складу суду): *My Lords, Your Lordship, gentlemen*, що часто супроводжуються гонорифічними [12, с. 120] прикметниками (*noble, good, learned, dear, honest*).

Висловлення обвинувачення протягом усього судового процесу можуть бути спрямовані спочатку на якогось одного непрямого адресата, а потім паралельно на

© Semeniuk A. A., Khnykina O. O.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 189-192
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

двох або трьох відразу. Таким чином, звертання в судовому дискурсі обвинувачення окрім фатичної та статусно-регулятивної функцій, реалізує регулятивну функцію з метою впливу на адресата (відповідача) та публіки (для попередження подібних негативних учинків, спонукання до кращої поведінки).

Розглянемо особливості реалізації адресованості в неофіційному дискурсі на прикладі сімейного (СД). У СД об'єктом мовленнєвого впливу виступає власне адресат як реальний партнер з комунікації "справжній суб'єкт" [9, с. 50]. Розглядаючи адресата як мовну особистість, ми приймаємо модель адресата О. П. Воробйової, що полягає в співвіднесенні трьох рівнів особистості з трьома его-станами / психологічними ролями людини (*дитина*, *дорослий*, *батько*), представленими в трансакційному аналізі Е. Берна [6]. На нашу думку, такий підхід до вивчення адресата як мовної особистості є релевантним для співвіднесення рольового аспекту буття, поведінки людини (соціокультурні ролі) та суб'єктного аспекту (психологічні ролі / его-стани), представленого внутрішніми / психологічними характеристиками людини, притаманними їй споконвічно.

Уважаємо, що для СД релевантними є три рівні, які функціонують у згорнутому вигляді, а саме: 1) сімейно-ієрархічний, який базується на комунікативній компетенції адресанта: субординований адресат (його комунікативна компетенція нижча) / "рівний" адресат (його комунікативна компетенція дорівнює комунікативній компетенції адресанта) / "вищий" адресат (його комунікативна компетенція вища); 2) індивідуально-особистісний, який охоплює інтелектуально-логічний, раціональний та емоційно-інтуїтивний; 3) соціальний: гендерний і віковий.

У межах СД ієрархія стосунків проявляється у фіксованості соціальних ролей комунікантів із віковими та гендерними особливостями, тому адресат у СД є передбачуваним, гендерним і віковим. Комунікація орієнтована на адресата, якому притаманні ті ж самі соціальні ролі, вікові характеристики та цінності, що й адресантові при симетричних стосунках. У випадку асиметричних відносин основним диференціюючим параметром є вік співрозмовників. Саме співрозмовник з вищим комунікативним статусом закріплює своє домінуюче становище й засвідчує свій авторитет в сімейному дискурсі. Звертання як один із засобів адресованості в англійській мові може виражатися вербально та невербально. Вербальні компоненти визначаються як засоби мовного коду, тобто слова, словосполучення, речення тощо, за допомогою яких виражається зверненість у мовленні. Невербальні засоби спілкування – це елементи комунікативного коду, які мають немовну (але знакову) природу й разом із засобами мовного коду слугують для створення, передавання і сприйняття повідомлень [1, с. 59]. Одну із чисельних груп форм звертання становлять ті, які вживаються в сім'ї або у колі близьких друзів, і є неформальними звертаннями. Вони відображають різні типи адресатно-адресантних стосунків у ситуації родинного дружнього спілкування. Звертання *dad, daddy, pa, papa, ma, mam,*

© *Семенюк А. А., Хникіна О. О.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 189-192
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

mum, mamma, non, mummy, mon, mommy, mum та інші є маркерами мовлення ще неповнолітніх дітей, у той час як звертання до батьків *Mother*, *Father* вказують на те, що діти вже дорослі і самостійні. До старших членів сім'ї (дідуся, бабусі) діти традиційно звертаються за допомогою слів *grandpa, granddad, grandma, granny, grand, nanny* і так далі.

У ситуації різноположних стосунків адресованість реалізується з допомогою звертання, яке має форму жартівливо-оцінного звертання, зменшувально-пестливого імені, оцінного/неоцінного іменника, сімейного прізвиська, вираженого антономазією (*Pumpkin),* зоонімом *(Monkey)*, що свідчить про близькі стосунки комунікантів. Звертання виконує функцію встановлення контакту, яка безпосередньо підпорядковується комунікативній функції і є одним із її виявів. У рамках симетричних стосунків між чоловіком і дружиною (братом і сестрою однієї вікової категорії) адресованість реалізується звертанням у формі повного власного імені, оцінного/неоцінного іменника, сімейного прізвиська, утвореного за моделями: $Pr_{poss}+N_{pr}$, N_{pr+} $Pr_{poss}+N_{ev}$, наприклад, *my Nif-Nif* (зоонім), які вводять аргументацію співрозмовників. Форма звертання несуть у собі інформацію не тільки про диференційні ознаки адресата, про взаємостосунки комунікантів, їх рольові позиції, але й повідомляють адресату про емоційний стан адресанта (інформативна функція).

Отже, адресованість є важливою характеристикою досліджуваних типів дискурсу, що випливає з їх належності до сфери інтерперсональних відносин комунікантів. Тип дискурсу (офіційний/неофіційний) визначає комунікативно-прагматичні характеристики учасників спілкування, типологію адресата та добір мовних засобів вираження адресованості.

Література

1. *Арутюнова Н. Д.* Фактор адресата / Н. Д. Арутюнова // Изв. АН СССР. Сер. Лит. и яз. – 1981. – Т. 40. – № 4. – С. 356–367. 2. *Арутюнова Н. Д.* Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М.: Школа Языки русской культуры, 1998. — 896 с. 3. *Бахтин М. М*. Проблема речевых жанров / Бахтин М. М. // Литературно-критические статьи. – М. : Наука, 1986. – 252 с. 4. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Бацевич Ф. С. – К. : Академія, 2004. – 344 с. 5. *Белова А. Д.* Лингвистические аспекты аргументации / Белова А. Д. – К. : Астрая, 1997. – 310 с. 6. *Берн Э.* Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений. Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы : пер. с англ. // Э. Берн. – Минск : Прамеб, 1992. – 384 с. 7. *Воробьева О. П.* Лингвистический аспект адресованности художественного текста (одноязычная и межъязыковая коммуникация) : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.04 / Ольга Петровна Воробьева. – М., 1993. – 382 с. 8. *Ивакина Н. Н*. Культура судебной речи / Ивакина Н. Н. – М. : БЕК, 1995. – 334 с. 9. *Каган М. С.* Мир общения: Проблема межсубъектных отношений / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1988. – 315 с. 10. *Карабан В. И.* Адресатность простых и сложных речевых актов / В. И. Карабан // Вестник Харьковского государственного университета. – 1989. – № 339. – С. 51–54. 11. *Почепцов Г. Г.* Коммуникативные аспекты семантики / Г. Г. Почепцов. – К : [б. и.], 1987. – 27 с. 12. *Шевченко И. С.* Историческая динамика прагматики предложения: английское вопросительное предложение XVI–XX вв. : монографія / Шевченко И. С. – Харьков : Константа, 1989. – 168 с.

Features of addressee typology in official and unofficial types of the discourse (in Ukrainian)
© Semeniuk A. A., Khnykina O. O.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 193-194
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ СВЯТА ТРІЙЦЯ У ТВОРЧОСТІ М. ВАЛЬЄХО-НАХЕРА

І. А. Сидоренко
аспірант кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті проведено аналіз образу Свята Трійця у індивідуально-авторській картині світу Марії Вальєхо-Нахера.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, концепт, картина світу, образ, Свята Трійця.

REPRESENTATION OF THE IMAGE OF THE HOLY TRINITY IN THE MOVIES OF M. VALLEJO-NAJERA

I. A. Sydorenko
PhD Student of Department of Romance Philology
Kyiv National Linguistic University

The article analyzes the image of the Holy Trinity in the individual world picture of the author Maria Vallejo-Najera.

Keywords: cognitive linguistics, concept, world view, image, Holy Trinity.

Антропоцентрична парадигма є домінуючою у лінгвістиці на сучасному етапі, що передбачає аналіз мовної системи в її тісному взаємозв'язку з людиною, її мисленнєвими процесами та свідомістю. В рамках антропоцентричної парадигми знаходиться концептуальне моделювання мовного образу людини. Це підтверджено роботами багатьох науковців, котрі аналізують антропомарковані концепти крізь призму мовних знаків, що їх актуалізують.

Через дослідження мови ми маємо можливість прослідкувати способи пізнання еволюції свідомості людини, процесу інтерпретації бачення про навколишній світ, що фіксуються у свідомості індивіда, аналіз вектора направленості змін соціальних, національних, культурних та релігійних цінностей суспільства. Зрештою, не звернувшись до свідомості людини та мови, стає неможливим пізнання процесу когнітивних перетворень дійсності та еволюцію структури фонових знань та досвіду. Для даної статті ми проведемо дослідження образу Святої Трійці у творчості М. Вальєхо-Нахера. Для кращого розуміння індивідуально-авторської картини світу Марії Вальєхо-Нахера ми провели аналіз даного образу у творах "Cielo e infierno: verdades de Dios" ("Небо і пекло: правда Бога"), "De María a María" ("Від Марії до Марії"), "Entre el cielo y la tierra» ("Між небом і землею"), "Un mensajero en la noche" ("Посланець вночі"). [6; 7; 8; 9].З проведених раніше наукових розвідок ми вважаємо, що дослідження індивідуально-авторської картини світу Марії Вальєхо-Нахера є важливе для розуміння іспанського менталітету та культури [3; 4].

Образ Свята Трійця разом з образом Богородиці та Ісуса ми включили в макроконцепт віра, який у свою чергу включений у мезоконцепт католицьке віросповідання. Мезоконцепт католицьке віросповідання реалізується як релігія католиків, котра вважається традиційною релігією Іспанії, що тісно переплетена з її багатовіковою історією та національними чинниками.

Розгляньмо детальніше складові макроконцепту католицька віра. Вербалізаторами

© Сидоренко І. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 193-194
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

даного макроконцепту є образ Святої Трійці. Esta vida perfecta con la Santísima Trinidad, esta comunión de vida y amor con ella, con la Virgen María, los Ángeles y todos los bienaventurados se llama "el Cielo". El cielo es el fin último y la realización de las aspiraciones más profundas del hombre, es estado supremo y definitivo de dicha» [6, c. 23]. Dulzura de los ángeles, alegría de los afligidos, abogada de los cristianos, Virgen madre del Señor, protégeme y sálvame de los sufrimientos eternos. María, purísimo incensario de oro, que ha contenido a la Trinidad excelsa; en ti se ha complacido el Padre, he habitado el Hijo, y el Espíritu Santo, que cubriéndote con su sombra, Virgen, te ha hecho madre de Dios [9].

В традиційному баченні християнства у образ Свята Трійця вкладають єдність Бога Отця, Бога Сина та Святого Духа. Тим не менше у індивідуально-авторському баченні до образу Свята Трійця окрім вищезгаданих образів відносять ще й Богородицю, Ангелів та всіх мешканців Неба.

Tómalas de mis labios y llévalas hasta Tu Sagrado Corazón. Mejóralas y complétalas para que brinden honor y felicidad a la Trinidad como Tú deseas [8, c.237]. У баченні письменниці, одною з центральних постатей є Христос. Саме він є складовою Трійці і посередником з Богом. Lo más increíble es que también nos habla: lo hace al corazón y en el silencio del alma a través del soplido de su amor, utilizando una comunicación perfecta y sublime que fluye misteriosa y constantemente entre Cristo y Dios Padre [9]. Також слід зауважити, що до Святої Трійці неодноразово додається ще й образ Богородиці, котра є певною ланкою між Христом та Богом-Отцем. Para ganarla, el orante debe ofrecer sus pesares diarios al Señor, con alegría y entrega, a la vez que recitar alguna jaculatoria que le sea familiar, por ejemplo "Sagrado Corazón de Jesús, en vos confío" o "Jesús, José y María, sed la salvación del alma mía", etc. La Iglesia considera que también se puede ganar haciendo una obra de caridad hacia los necesitados. [8, c. 92]

З наведених прикладів бачимо, що у індивідуально-авторському баченні у образ Святої Трійці письменниця включає окрім канонічних образів Ісуса, Бога Отця та Святого Духа, також Богородицю, Ангелів та мешканців Неба. Таким чином, можемо стверджувати, що індивідуально-авторська картина є більш глибокою та містить більше образів. Письменниця М. Вальєхо-Нахера користується популярністю в Іспанії та поза її межами та має багато читачів, тому можемо припустити, що дане бачення Святої Трійці є властиве і для більшого загалу. Також індивідуально-авторське бачення певною мірою відображає менталітет та ставлення народу. Дане дослідження може бути використане в курсі загальної та когнітивної лінгвістики, а також для подальшого дослідження.

Література

1. *Попова З.Д., Стернин И. А.* Очерки по когнитивной лингвистике. – Воронеж: «Истоки», 2003. – 191 с. 2. *Приходько А. М.* Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с. 3. *Сидоренко І.А.* Метафорична модель «релігія – це свободі» в іспаномовному художньому дискурсі // Філологічні трактати. – Т. 7, №4. – 2016. – С. 76-81. 4. *Сидоренко І.А.* Репрезентація концепту «молитва» у творчості М. Вальєхо-Нахера // Наук. вісник міжнар. гуманіт. ун-ту. – Вип. 19. – 2015. – С. 131-134. 5. *Стернин И. А.* Когнитивная интерпретация в лингвокогнитивных исследованиях // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – №1. – С. 65 – 70. 6. *Vallejo-Nágera M.* Cielo e infierno: verdades de Dios. – Madrid: Libros Libres, 2012. – 338p. 7. *Vallejo-Nágera M.* Un mensajero en la noche. – Barcelona: Ed. B, S. A., 2015. – 284p. 8. *Vallejo-Nágera M.* Entre el cielo y la tierra. Historias curiosas sobre el purgatorio. – Barcelona: Ed. Planeta, S.A., 2015. – 320p. 9. *Vallejo-Nágera M.* De María a María: Puerta del Cielo. Vari Ed., S.A. Kindle Ed.

Representation of the image of the Holy Trinity in the movies of M. Vallejo-Najera (in Ukrainian)
© *Sydorenko I. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 195-200
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81'255.4+811.111

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Ю. І. Сидоренко
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри перекладу
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

У статті проаналізовано проблеми перекладу англійських фразеологізмів, подається їх класифікація, описано особливості їх трансформації на українську мову.

Ключові слова: фразеологізм, способи перекладу, еквівалент, аналог, калькування

FEATURES OF REPRODUCTION OF FRAZEOLOGICAL UNITS IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF THE FICTIONAL TEXT

Yu. I. Sydorenko
Ph.D in Education, Assistant Professor, Translation Department
Mykolayv National V.O.Sukhomlinsky University

The article deals with the problems of translating English phraseological units, describes their classification and peculiarities of their transference into Ukrainian.

Keywords: phraseological unit, ways of translation, equivalent, analog, calques.

Фразеологія входить у загальну систему мови та відображає бачення світу та національну культуру соціуму. В ній поєднуються колективний досвід, який дозволяє досліджувати минуле не тільки мови, але також і її носіїв, сприяє культурно-національному відновленню суб'єкта. Фразеологічний склад мови – це дзеркало, у якому лінгвокультурна спільнота ідентифікує свою національну самосвідомість.

Фразеологічний фонд мови супроводжують фразеологічні новоутворення різних періодів економічних, соціальних, політичних перетворень у суспільстві. Сьогодення характеризується постійним виникненням нових фразеологічних одиниць (ФО), і за умови активного вживання, вони входять до фразеологічного складу мови, збагачують її новими виразними засобами.

Сучасна фразеологія – це лінгвістична дисципліна, основні поняття, обсяг проблематики та об'єкт вивчення якої ще остаточно не визначені. Це пояснюється, передусім, великою функціональною, семантичною та структурною різноманітністю тих одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів. Нез'ясованими залишаються теорія еквівалентності, проблема цільності семантики компонентів фразеологічних одиниць тощо. Науковий пошук у цих напрямках продовжується. Досить плідними у цьому зв'язку є дослідження російських та українських лінгвістів. Вивченням питань фразеологічних одиниць та розподілом їх за класами та групами займалися В. Архангельський, Л. Булаховський, В. Виноградов, М. Демський, В. Жуков, О. Мелерович, В. Мокієнко, Є. Поливанов, Л. Скрипник, В. Телія, М. Шанський, Л. Щерба. Зусилля таких науковців як А. Альохіна, Н. Амосова, І. Арнольд, О. Кунін, І. Корунець, О. Смирницький були скеровані на дослідження різних аспектів, пов'язаних з фразеологією англійської мови. Великого значення серед західних мовознавців набули праці Ш. Баллі та Л. Сміта.

© Сидоренко Ю. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 195-200
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Актуальність даної статті обумовлена підвищеним інтересом до внутрішньої організації ФО, які описують ту чи іншу частину мовної реальності, ускладнюють співставлення ФО у різних мовах, зокрема, знаходження адекватних перекладацьких відповідностей. Отже, переклад фразеологічних одиниць виявляється однією з найбільш складних та цікавих проблем, що існують у рамках сучасного перекладознавста.

Слово "фразеологія" (від грецької *phrasis – вираження, мовленнєвий зворот* та *logos – поняття, вчення*) має декілька значень. Як лінгвістичний термін воно вживається для визначення особливої галузі мовознавства, яка вивчає стійкі словосполучення або сукупність стійких мовленнєвих зворотів певної мови [5, с. 552]. Сучасні фразеологічні дослідження охоплюють широкий спектр проблем, пов'язаних із семантикою, структурою і складом ФО, особливостями та правилами їх функціонування. Аналіз джерельної бази уможливив виявити, що до актуальних дискусійних питань відносяться такі, як подальше уточнення поняття ФО, співвідношення ФО з іншими одиницями мови, сутність процесів виникнення й закріплення у мовній системі нових фразеологічних зворотів, моделювання ФО, емоційні та оціночні характеристики, специфіка їх мовленнєвої реалізації тощо [7, с. 25].

Не потребує стверджень факт, що фразеологічний фонд мови супроводжують фразеологічні новоутворення різних періодів економічних, соціальних, політичних перетворень у суспільстві. У наш час нові ФО постійно виникають у мовленні, і за умови активного вживання, входять до фразеологічного складу мови, збагачують її новими виразними засобами. Стрімкий процес фразоутворювання вимагає від науковців всебічного спостереження, інвентаризації та вивчення, оскільки цей процес пов'язаний з питаннями культури мовлення, правилами поведінки, загальними проблемами мовленнєвого спілкування [3, с. 109]. У результаті дослідження ми виявили, що для визначення ФО як одиниці мови використовують різні терміни – фразеологічний вираз, фразеологічний мовленнєвий зворот, стійке сполучення слів, стійка фраза, ідіоматичне сполучення, фразеологізм, ідіома, ідіоматизм тощо. На думку вчених, найбільш дивне враження справляє не різнобій у термінології, а те що фразеологія розуміється деякими дослідниками як само по собі існуюче у своїх лімітованих межах утворення у мові. Відповідно до такої тези, окремі науковці визнають некоректними включення до фразеології певних класів словосполучень через те, що їх уява про фразеологію не співпадає з іншою думкою, згідно з якою деякі словосполучення визнаються або не визнаються фразеологічними одиницями [8, с. 117]. У такому зв'язку, слушною видається думка О.Куніна, що "широке розуміння фразеології є переважним" [4, с. 83].

Слід відзначити, що ФО відзначаються рядом ознак, що дозволяють вважати їх самостійними одиницями мови, відмінними від інших лінгвістичних одиниць – від слова, звичайного словосполучення, речення, хоч вони мають з останніми чимало спільного. Вчені виділяють наступні критерії для класифікації ФО: семантичне злиття компонентів фразеологічних одиниць, їх склад, структурні типи, синтаксичні функції у реченні,

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 195-200
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

походження, експресивно-стилістичні якості та прагматичні задачі у перекладознавстві. На основі виявлених критеріїв виявлено наступні класифікації ФО: семантичну класифікацію В.Архангельського, В.Виноградова, М.Шанського; класифікацію за походженням Б.Ларіна; класифікацію за обліком типу категоріального значення А.Чепасової; класифікацію фразеологічних одиниць відповідно до їх граматичної структури І.Арнольд; структурну класифікацію О.Арсентьєвої; функціональну класифікацію І.Корунця; структурно-семантичну класифікацію О.Куніна. Деякі з цих класифікацій перегукуються, інші є специфічними та виділяються лише окремими лінгвістами.

Більш детально зупинившись на класифікації В.Виноградова, ми встановили, що вона набула широкого визнання у мовознавстві як семантична. Ця класифікація базується на мотивації фразеологічної одиниці, тобто на відносинах, які існують між значенням цілого та значеннями компонентів. Ступінь мотивації залежить від можливості зміни форми чи порядку компонентів та заміни цілого одним словом. В.Виноградов виокремив три типи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення [2, с. 121].

До першого типу автор відніс фразеологічні зрощення, які являють собою своєрідні складні синтаксичні слова, оскільки значення цілого повністю поглинуло значення компонентів зрощень своїми експресивними та емоційними властивостями: *to rain cats and dogs – дощити як з відра; to bell the cat – взяти на себе ризик; to cry wolf – здіймати фальшиву тривогу* [1]. Отже, семантична неподільність виникає або підтримуються у фразеологічних зрощеннях наявністю у складі фразеологічних одиниць застарілих слів, граматичних архаїзмів, втратою живого синтаксичного зв'язку. Другий тип представлено фразеологічними єдностями – семантично неподільними фразеологічними одиницями, цілісне значення яких вмотивоване значенням компонентів. Ми зафіксували, що до цього розряду В.Виноградов долучив фразові штампи, кліше, типові для різних літературних стилів та літературні цитати, крилаті вирази, народні прислів'я та приказки: *when the cows come home – після дощу в четвер; to look a gift horse in the mouth – дивитися в зуби дареному коню; a fish out of water – як риба на суші; to ride the high horse – їхати на високому коні* [1]. Розглядаючи третій тип фразеологічних сполучень, ми встановили, що вони є не лише мотивованими, але й містять один компонент, вжитий у його прямому значенні, тоді як інший є метафоричним: *to meet the requirement*. У фразеологічних сполученнях можливі заміни, які не руйнують значення метафоричного елементу: *to meet the necessity, the demand – відповідати потребам* [1]. Ці заміни не є синонімічними й значення цілого змінюється, тоді як значення дієслова залишається незмінним.

Отже, фразеологічна одиниця ніколи не виникає шляхом раптового якісного перетворення вільного словосполучення у стійке. Це доведено тричленною схемою семантичної класифікації фразеологічних одиниць В.Виноградова.

Експериментальне дослідження способів відтворення фразеологічних одиниць

© Сидоренко Ю. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 195-200
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

було здійснено на матеріалі художнього твору Дж.М.Баррі "Пітер Пен у Кенсингтонських садах" та його українського аналогу у перекладі Наталі Трохим [9; 6]. Для здійснення наукового пошуку ми дотримувались класифікації В. Виноградова, яка базується на мотивації фразеологічної одиниці (відносинах, які існують між значенням цілого та значеннями компонентів) і вміщує три типи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення. У процесі аналізу ми виявили фразеологічні одиниці, які по-різному впливали на зміст тексту, а отже, перекладалися різними способами. Наведемо декілька прикладів.

Так, фразеологічна одиниця ***to pass them the time of day (with smb)*** – означає *вітатися, обмінюватися привітаннями з ким-небудь, побалакати*. Цей вираз ми зафіксували у реченні: *Peter saw recognition come into his eyes as he was about* ***to pass them the time of day****. – Пітер пізнавав їх тільки тоді, коли вже* ***збирався привітатися з ними***. Дана фразеологічна одиниця є фразеологічним зрощенням, оскільки у одного з компонентів *to pass* фразеологічно зв'язане значення з'являється лише у зв'язку з чітко окресленим колом понять і визначень. В українській мові така фразеологічна одиниця не має ані аналогу, ані еквіваленту, тому перекладач застосував описовий переклад. Фразеологічне сполучення ***to step round the corner*** *– завернути за ріг*, у тексті використана у такому оточенні: *He had been in fewer adventures than any of them, because the big things constantly happened* ***just when he had stepped round the corner****. – Він не так часто, як інші потрапляв до різних історій, бо найважливіше траплялося тоді,* ***коли він зникав хоч на хвильку***.

У даному випадку неможливо вдатися до дослівного перекладу, отже, перекладач вирішив скористатися контекстуальною заміною, яка дозволила адекватно передати контекстуальне значення одиниці оригіналу. Переклад даної фразеологічної одиниці було здійснено за допомогою фразеологічного аналогу. ФО ***green old age*** *– щаслива, бадьора старість* відноситься до фразеологічної єдності і зустрічається у тексті у наступному реченні: *Old Solomon Caw looked forward to retiring by and by and devoting his* ***green old age*** *to a life of pleasure and for years he had been quietly filling his stocking. - Старий Соломон з нетерпінням чекав на звільнення з посади, присвячуючи молоді роки своїй* ***бадьорій старості****, і протягом років спокійно складав гроші у панчоху*. Переклад даної фразеологічної одиниці було здійснено за допомогою фразеологічного аналогу. ***To go to the devil*** *– Пішов до біса! Забирайся до чорта!'* Це фразеологічне сполучення ми зафіксували у реченні: *I let my brother* ***go to the devil*** *in his own way. - Я дозволяю своєму братові* ***піти до чорта*** *так, якщо він цього хоче*. У даному випадку для відтворення ФО оригіналу перекладач вжив фразеологічний еквівалент.

Ще одна фразеологічна єдність ***to catch the eye of smb.*** – *зловити, залучити, перехопити чийсь погляд* ми віднайшли у наступному реченні*: Even on Sunday, when it veiled its more florid charms and lay comparatively empty of passage, the street shone out in contrast to its dingy neighbourhood, like a fire in a forest; and with its freshly-painted shutters,*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 195-200
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

well-polished brasses, and general cleanliness and gaiety of note, instantly ***caught*** *and pleased* ***the eye*** *of the passenger. – Навіть у неділю, коли лавки були зачинені і не були такими привабливими, ця вулиця світилася на тлі похмурої околиці, подібно до вогню у лісі. На цій вулиці із заново пофарбованими віконницями, відполірованою металевою обробкою, завжди були присутні чистота і веселощі. Подібна картина весь час* ***милувала око*** *перехожого.* Переклад цієї фразеологічної єдності здійснено методом фразеологічного аналогу. У реченні *But hark again, a little closer –* ***put your heart in your ears****, Shelley and tell me, is that the doctor's foot? – Але знову,* ***уважно прислухайся****, Шеллі, і скажи мені, чи схоже це на кроки доктора?* фразеологічна єдність ***to put one's heart in (into) smth****. – вкладати всю душу, віддавати усі сили* відтворена в українському перекладі методом контекстуальної заміни, що представляє собою метод фразеологічного аналогу. Образне поєднання було замінено на вираз з більш широким значенням, що дозволило перекладачеві адекватно передати контекстуальне значення одиниці оригіналу.

Наступне фразеологічне зрощення ***to set eyes on smb****. – витріщатися на когось* у реченні поєднувалася з наступним оточенням слів: *"I swear to God", cried Mrs. Finch, "I will never* ***set eyes on him again". –*** *"Клянуся богом", вигукнула Місіс Фінч, "я ніколи і* ***не гляну на нього*** *більше".*

Цю фразеологічна єдність перекладено методом фразеологічного аналогу, де значення цієї фразеологічної одиниці вмотивовано компонентами, що входять до її складу.

Отже, ми зробили кількісний аналіз способів відтворення фразеологічних одиниць автором українського перекладу оповідання Дж.М.Баррі "Пітер Пен у Кенсингтонських садах". Отримані дані наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Кількісний аналіз способів відтворення фразеологічних одиниць в українському перекладі

Способи перекладу ФО	Кількість виявлених ФО	Відсотки
фразеологічний еквівалент (повний та частковий)	43	29,2%
фразеологічний аналог	78	53,1%
калькування	17	11,5%
описова відповідність	9	6,2%

Таким чином, на основі аналізу зробленої вибірки фразеологічних одиниць з даного художнього твору ми встановили певну закономірність. Прийнявши загальну кількість фразеологічних одиниць у вибірці (147) за 100%, ми зробили висновок, що основним способом перекладу ФО виявився метод фразеологічного аналогу, що складає 53,1% від загальної кількості ФО. Метод фразеологічного еквівалента передачі фразеологічних одиниць зустрівся у 29,2% прикладів. Меншу кількість склали ФО, які були відтворені методом калькування (11,5%) та методом описової відповідності (6,2%). Ми також проаналізували основні способи передачі фразеологічних одиниць та обрахували найуживаніші способи відтворення ФО за класифікацією В.Виноградова, а саме: фразеологічних зрощень, фразеологічних сполучень та фразеологічних єдностей. Дані

© Сидоренко Ю. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 195-200
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

вибірки ми навели у табл.2.

Таблиця 2

Способи відтворення фразеологічних одиниць в українському перекладі Н.Трохим оповідання Дж.М.Баррі «Пітер Пен у Кенсингтонських садах» за класифікацією В.Виноградова

Вид ФО	Спосіб перекладу ФО	Кількість прикладів	Відсотки
фразеологічне зрощення	описовий переклад	9	6,2%
	фразеологічний аналог	28	19%
	фразеологічний еквівалент	12	8,2%
	калькування	8	5,4%
фразеологічне сполучення	фразеологічний аналог	11	7,4%
	фразеологічний еквівалент	16	10,9%
	калькування	9	6,2%
фразеологічна єдність	фразеологічний аналог	39	26,5%
	фразеологічний еквівалент	15	10,2%

Як видно з таблиці, найуживанішим способом перекладу фразеологічних зрощень виявились (за частотою вживання): фразеологічний аналог – 28 прикладів (19%); фразеологічний еквівалент – 12 прикладів (8,2%); описовий переклад – 9 прикладів (6,2%); калькування – 8 прикладів (5,4%). Щодо фразеологічних сполучень, перекладач частіше застосовувала фразеологічні еквіваленти – 16 прикладів (10,9%); фразеологічний аналог– 11 прикладів (7,4%); калькування – 9 прикладів (6,2%). Переклад фразеологічних єдностей частіше відбувався методом фразеологічного аналогу – 39 прикладів (26,5%); другим за частотою виявився спосіб фразеологічного еквіваленту – 15 прикладів (10,2%).

Наведені в статті особливості перекладу фразеологізмів свідчать про особливу відповідальність, необхідність компетенції лінгвістів і перекладачів. Знання цих особливостей підвищує ефективність роботи з художніми текстами.

Література

1. *Баранцев К.Т.* Англо-український фразеологічний словник. – К.: Знання, 2005. – 1056с. 2. *Виноградов В.В.* Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины // «Избранные труды» Лексикология и лексикография. – М.: «Наука», 1977. – 312с. 3. *Добрыднева Е.А.* Коммуникативно-прагматическая парадигма русской фразеологии. – Волгоград: Перемена, 2000. – 224с. 4. *Кунин А.В.* Курс фразеологии современного английского языка. – 2-е изд., перераб. – М.: Высш. шк., Дубна: Изд. центр "Феникс", 1996. – 381с. 5. Словарь иностранных слов. – 16-е изд., испр. – М: Рус.яз., 1988. – 624 с. 6. *Трохим Н.* «Пітер Пен у Кенсингтонських садах». – Львів: Видавництво Старого Лева, 2008. – 336 с. 7. *Федорик А.В.* Прагматические аспекты фразеологических интенсификаторов в современном английском языке: Дис. канд. филол. наук: 10.02.04 – Иркутск, 2001. – 58с. 8. *Шмелев Д.Н.* Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка). – М.: Наука, 1973. – 280с. 9. *Barrie J.M.* Peter Pan in Kensington Gardens. Collector's Library, 2009. – 33p.

© Sydorenko Yu. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 201-204
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 821.111”16”

ВІДТВОРЕННЯ АНТИНОМІЙ ТА СИМВОЛІКИ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ВИБРАНОЇ ЛІРИКИ ДЖОНА ДОННА (НА ПРИКЛАДІ ВІРШІВ “THE APPARITION” І “TWICKENHAM GARDEN”)

О. О. Смольницька
старший науковий співробітник відділу української філології
Науково-дослідний інститут українознавства МОН України

У статті пропонується розгляд проблеми відтворення ключових символів, а також антиномій, у вибраній ліриці британських метафізиків, на прикладі віршів Джона Донна. Тексти наводяться в оригіналах і власних перекладах.

Ключові слова: переклад, лірика, метафізики, символіка, антиномія.

REPRODUCTION OF ANTINOMY AND SYMBOLS IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF THE CHOSEN LYRICS OF JOHN DONNA (ON THE EXAMPLE OF POETRY “THE APPARITION” AND “TWICKENHAM GARDEN”)

O. O. Smolnytska
PhD, Senior Researcher of the Department of the Ukrainian Philology
Research Institute of the Ukrainian Studies

The article offers the review of the problem of the key symbols’ and the antinomies reflecting in the selected lyrics of British metaphysics on the example of the poetry of John Donne. The texts are given in originals and own translations.

Key words: translation, poetry, metaphysics, symbolic, antinomy

Сучасне українське перекладознавство підсилюється увагою до спадщини британських метафізиків [4; 5]: Дж. Дана (Донна, перекладали: В. Коптілов, В. Марач, Н. Назаров, О. Смольницька та ін.), Дж. Герберта (перекладено Оленою О’Лір), Е. Марвелла (перекладала О. Смольницька) та ін. Зокрема, додаткові виклики для еквіритмічного і еквілінеарного відтворення українською мовою створює складна версифікація такої елітарної поезії, насиченої багатозначною символікою, яка поєднує сакральне і профанне. Таке завдання вимагає особливого підходу, бо “переклад – творча транспозиція” [3, с. 4], а не просто “дешифровка, підстановка заздалегідь відомих знаків у відому парадигму” [3, с. 4]. Метафізична поезія, будована на античній, християнській і навіть повсякденній символіці, повинна перекладатися не механічним вибором обмежених засобів, а завдяки вибору лексем з варіативного поля українського глосарію, причому з урахуванням специфіки барокової доби, за якої творили названі поети. Так, цікавий експеримент у теоретичному і практичному аспектах являє рання лірика Джона Донна (John Donne, 1572 – 1631). **Мета** передбачає аналіз відтворення антиномій і символіки у вибраних віршах Дж. Донна – “The Apparition” і “Twickenham Garden”, присвячених відторгнутому коханню і створених як сублімація. Ці тексти розробляються у зарубіжному дискурсі [9; 10], проте невідомі в українській науці. Поставлена мета передбачає **завдання:** 1) здійснити контекстуальне дослідження віршів; 2) порівняти закодований зміст оригіналів і його реалізацію в поетичних перекладах; 3) проаналізувати лексичні можливості англійської та української мов у даному випадку. Використовуються **методи:** поетологічний,

© Смольницька О. О.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 201-204
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

лінгвістичний, контекстуальний, компаративний, біографічний.

Філософський термін "антиномія" означає дві суперечливі одна одній речі (судження), які, проте, можна логічно довести. Лірика Дж. Данна часто антиномічна з огляду на парадоксальність самого принципу метафізику, вибору ними несподіваних порівнянь (причому розгортуваних) і асоціацій, які насправді системні та логічні. Так, антиномічний вірш "The Apparition", який створює складне завдання для перекладу вже назвою. *Apparition* означає «видимість», «привид», тобто це фантом, а також фікція. Тому обрано два варіанти – діалектний «поява» (на позначення привида) і «примара». Привид, описаний у вірші, являється невдячній коханій (яка відторгнула ліричного героя і знайшла іншого, гіршого, обранця: "And thee, feign'd vestal, in worse arms shall see" [7]) як живий докір. У самому тексті привид іменується лише *ghost*, що викликає інші асоціації – прямої загрози: недарма описується майбутній жах героїні, а в кінці наводиться значущий недомовками ("What I will say, I will not tell thee now" [7]) триплет про загрозу і небезпеку, які нестиме суб'єкту примара: "Lest that preserve thee; and since my love is spent, / I'd rather thou shouldst painfully repent, / Than by my threatenings rest still innocent" [7]. Іменником *ghost* автор описує і маскулінного ліричного героя, і героїню, тобто ґендерний аспект зміщується, універсалізується. Формальні труднощі для перекладу створюються версифікацією тексту. Строфіка римування: чотири строфи, перші дві – по п'ять рядків, третя – чотири рядки, четверта – триплет. Римування неоднорідне: I – abbab, II – ababa, III – abab, IV – aaa. Архетиповий сюжет про явлення привида невдячному(-ій) чи злочинному(ій) коханому (коханій) відомий у різних культурах і варіативно обігрується. Якщо простежувати зв'язок з народними баладами (безперечно, відомими поету), то впадають у вічі тенденції: чоловічий або жіночий привид являється або як месник (і це виразно помітно у Дж. Донна), або як душа, що не знаходить спокою, або як попередження. У шотландських баладах описується грішник, якого вбиває привид, і безутішна коханка (підкреслюється неплатонічний зв'язок) вириває у себе золоті коси [6, с. 3]. Так само у Дж. Донна – бажання покарати адресатку, і вірш, побудований антифеміністично, проте як сублімація, вимагає від неї "болісного каяття" [1, с. 1] ("painfully repent"). Слід врахувати й причину майбутнього жаху героїні вірша, оскільки дотик примари смертельний: британські привиди (як і скандинавські) матеріальні (докладніше: [5]). У відтворенні змісту важливо враховувати синонімічний повтор: "feign'd vestal" [7] – "облудлива весталка" [1, с. 1]: суб'єкт удає цноту, але далі у вірші змальовується, як невдячна, що вбила героя своєю поведінкою, спить в обіймах нового коханця, який теж виявляється фальшивим, бо удає сон і не рятує коханку, яка побачила привида біля ложа. Отже, у пари, яка протистоїть адресанту-привиду, функція – *удавати*. Проте у своєму страху поблідла та спітніла імітаторка виглядає "правдивішою примарою, ніж я" – "A verier ghost than I" [7]. Отже, вона фальшива в Еросі, але справжня у Танатосі чи у наближенні до Танатосу. Обоє у парі фальшиві, причому жінка відторгла ліричного героя, але й сама відторгнута в критичний момент своїм коханцем (який удає сон). Другий вірш, обраний для аналізу, "Twickenham Garden", також складний версифікаційно та змістовно для перекладу. Зокрема, це класичне поєднання сакрального і профанного. Він присвячений леді Люсі (Lucy) Расселл (Russell), з дому Гарінґтон

© *Smolnytska O. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 201-204
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

(Harington), графині Бедфордській (Countess of Bedford, 1580 – 1627), теж поетесі, яка жила у Твікенгемі у 1608 – 1617 рр. Придворна дама дружини Якова I Стюарта, Анни Данської, муза багатьох поетів, була меценаткою, сприяла поетам, залишила також епістолярну спадщину. Прославилась як організаторка маскарадів. Твікенгем (Twickenham) – західне передмістя Лондона, у наші дні ввійшло до міста. Саме у тому колишньому селі виник перший знаменитий англійський пейзажний парк. Отже, вірш Дж. Донна описує конкретний топос, який цікаво у майбутньому дослідити в історичному (ландшафтному) аспекті. Описаний сакрально, сад постає прикладом ієротопії. Версифікаційна структура вірша також не однотипна. Він складається з трьох строф по дев'ять рядків, римування відрізняється: I – abaabccdd, II – ababbccdd, III – ababbccdd. Назву вірша (*garden*) можна перекласти і як "парк", але у тексті виразний натяк на райський сад, Едем. Отже, мікроконтекст (*place, paradise*) реалізується у макроконтекст: "And that this place may thoroughly be thought / True paradise, I have the serpent brought" [8, p. 273]. Улюблене місце на природі, яке стає ліками для стражденної душі, поширений мотив поезії. Проте у Дж. Донна стандартне твердження про бальзам ("balms" [8, p. 273]), яким постає у саду кожна річ, обігрується ще більш розгорнуто і метафорично. Так, невірна (чи байдужа) кохана описана як "The spider Love, which transubstantiates all, / And can convert manna to gall" [8, p. 273]. Самиця павука затягує у тенета свої жертви і висмоктує з них кров. Оригінальний вибір дієслова transubstantiates, оскільки це натяк на трансубстанціалізацію, тобто євхаристійну переміну вина на кров Христову. У "павука" все навпаки: цей біблійний змій (диявол – мавпа Бога, а жінка – аналог сатани, Єва спричинила гріхопадіння) перетворює манну на жовч (у поетичному перекладі, з огляду на вимоги розміру та парної рими: "Любов-павук, який все одміня, / І манну заступа гірке дання" [2, с. 1]). Манна як Божий порятунок (Старий Завіт, Чис. 11:7) в англійській поезії синонімічна насолоді, антонім – жовч (також часте порівняння).

Відгомін анімізму (можливо, античного) простежується в описі живого пейзажу: кожне дерево сміється персонажу просто в обличчя. Таким чином, колишній рай, з яким були пов'язані приємні спогади, стає нестерпним. Варто зазначити і про полісемантичність лексем: на початку вірша герой "Blasted with sighs" [8, p. 273], тобто не просто змучений, стражденний, а "поруйнований"; також "blast" перекладається як "сильний порив вітру". Отже, тіло і душа здригаються від сліз (*tears* – один з провідних концептів вірша) у прямому розумінні. Водночас ліричний герой не бажає полишити цього локусу, з яким у нього пов'язані різні асоціації, та прагне метемпсихозу: "Але, Любов, дозволь, молю, мені: / На щось отут бездушне одміни; / Коли б я мандрагорою проріс, / Чи водограєм став одвічних сліз" [2, с. 1]. Цей уривок зберіг алітерації (4 літери *l*, підкреслення мої. – О. С.: "…nor yet **l**eave **l**oving, **L**ove, **l**et me…" [8, p. 273] – у перекладі: "А**л**е, **Л**юбов, дозво**л**ь, мо**л**ю, мені" [1, с. 1]; через ритм не зберігся кличний відмінок, хоча мало би бути "Любове"). Мандрагора – відомий фантастичний символ рослини, адамової голови, яка кричить, коли її викопують; корінець у формі людини. Також мандрагора – магічний атрибут різних народів, у тому числі приворот. Герой прагне висловлювати страждання (але водночас зберегти анонімність) і, можливо, знову привернути

© *Смольницька О. О.*

до себе почуття коханої. В оригіналі фонтан – *stone*, тобто підкреслюється нечутливість (*senseless*) і водночас сила, твердість: цих двох останніх рис прагне адресант. Цікаво, що мрія по смерті обернутися на камінь інтуїтивно наявна у кельтів (наприклад, ірландців), причому символ каменя сприймається як позитивний через функцію спостереження. Далі у вірші розвивається концепт сліз, страждання: герой закликає коханців прийти до згаданого саду і зібрати сльози нещасного у кришталеві фіали ("Hither with crystal phials, lovers, come, / And take my tears, which are love's wine" [8, p. 273]), а потім порівняти зі сльозами своїх коханих ("пань", володарок серця або навіть дружин, оскільки слово *mistress* багатозначне – "And try your mistress' tears at home" [8, p. 273]). Сльози – вино кохання: це і метафорична євхаристія, і сублімація. Також вино означає екстаз, поезію: зі страждання народжується творчість. Кристал – чистота душі та помислів, об'єктивність (коханці зможуть правильно судити про щирість своїх обраниць), а також натяк на сльози, які у адресанта щирі. Ліричний герой запевняє, що всі жіночі сльози фальшиві, і завершує нарікання афористичним двовіршем про зрадливу стать: "O perverse sex, where none is true but she, / Who's therefore true, because her truth kills me" [8, p. 273] – у перекладі: "Зрадлива стать, що правду омине, / А хто правдива – тим уб'є мене" [2, с. 1]. У цьому уривку теж наявна антиномія, бо, переконуючи уявну аудиторію (а передусім себе), що у жодній жінці немає правди, персонаж водночас каже, що одна (його кохана) правдива, бо не кохає його (можливо, висловила це йому вголос), і тому ця правда вб'є його. Позбавлений Аніми, Анімус відходить у Природу. Таким чином, здійснений аналіз обох антифеміністичних поезій Дж. Донна виявляє зв'язок Еросу і Танатосу, неодноразово змальовуваний автором, а також сублімацію. Доведено, що адекватний поетичний переклад українською мовою вимагає контекстуального розуміння тексту конкретної епохи, а також компаративного аналізу (вірш "The Apparition" у порівнянні з англійськими і шотландськими народними баладами про привидів). Вірш "Twickenham Garden", традиційно репрезентований як данину петраркізму, насправді складніший, ніж словесна гра, оскільки його складний зміст і глибока емоційність демонструють справжній (а не вдаваний) біль. В обох текстах можна визначити концепти: кохання, смерть, (не)вдячність, страждання. Дослідження може використовуватись у курсах з англійської мови, перекладознавства, компаративістики, лінгвокраїнознавства Англії, релігієзнавства.

Література

1. *Донн Дж.* Поява-примара. – 2017. – 1 с. 2. *Донн Дж.* Твікенгемський сад. – 2017. – 2 с. 3. *Михайлов Н. Н., Михайлов М. Н.* Лингвострановедение США = American Cultural Studies. – М. : Изд. центр «Академия», 2008. – 288 с. : ил. 4. *Новикова М. А., Трош С. Э.* Лирика Джона Донна (1572-1631): методики исследования // Культура народов Причерноморья. – 2014. – №270. – С. 163-167. 5. *Смольницька О.* Віддзеркалення Еросу і Танатосу в поезії англійських метафізиків: компаративний аналіз вибраної лірики Джона Данна (1572 – 1631) і Ендрю Марвелла (1612 – 1678) // Вісник Харківськ. національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія "Філологія". [У друці]. 6. Фатальна гостина Віллі ("Willie's Fatal Visit", зб. Фр. Дж. Чайлда, №255A) / Шотландська народна балада. – 2013. – 4 с. 7. *Donne J.* The Apparition. – Available at: http://www.luminarium.org. 8. *Donne J.* Twickenham Garden // The Songs and Sonets of John Donne. – Harvard University Press, 2009. – P. 273. 9. *Kawashima N.* Spider Love: A Sensuous Metaphor in Donne's "Twickenham Garden" // Osaka University Knowledge Archive. – P. 17 – 31. 10. *Le Master D.* Adam and Eve and Donne. – Available at: http://www.bertsermind.com.

Reproduction of antinomy and symbols in the Ukrainian translation of the chosen lyrics of John Donna (on the example of poetry "The apparition" and "Twickenham garden") (in Ukrainian)

© *Smolnytska O. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 205-208
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2'42

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІДНОШЕНЬ УМОВИ-НАСЛІДКУ У ВНУТРІШНЬОМУ МОВЛЕННІ ПЕРСОНАЖІВ СУЧАСНОГО ІСПАНСЬКОГО РОМАНУ

Г. П. Судорженко
к. філол. наук, доцент кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

Статтю присвячено особливостям формуванню відношень умови-наслідку у внутрішньому мовленні персонажів сучасного іспанського роману. З огляду на мисленнєво-мовленнєву діяльність персонажу схарактеризовані структурні моделі умовно-наслідкових відношень.

Ключові слова: внутрішнє мовлення, наслідок, умова, мислення, економні структури, латентна артикуляція.

LINGUO-COGNITIVE AND PRAGMATIC PECULIARITIES OF FORMING THE RELATION CONDITION-RESULT IN THE INNER SPEECH OF THE CHARACTERS OF THE MODERN SPANISH NOVEL

G. P. Sudorzhenko
PhD, Associate Professor of the Chair of Spanish and French Philology
Kyiv National Linguistic University

The article deals with the peculiarities of forming the relations condition-result in the inner speech of the characters on the modern Spanish novel. The structural models of condition-result relations are characterized through the prism of the mental and speech activity of the character.

Key words: inner speech, result, condition, mental activity, economic structures, latent articulation.

Дослідження щодо функціонування мовних у межах сучасної когнітивно-комунікативної парадигми, що постулює холістичний розгляд мови та її одиниць у процесі мисленнєво-мовленнєвої діяльності, уможливлює розкриття суттєвих характеристик менталітету носіїв мови, які визначають національну специфіку використання мовних засобів у процесі комунікації. У контексті даної проблематики є актуальною тема нашої розвідки, оскільки при зростаючих інформаційних потоках сучасна людина має орієнтуватися у наявних способах фіксації в мовній формі будь-якої інформації, особливо це стосується складних за граматичною природою відношень, що позначають ситуацію умови та відповідного їй наслідку.

Поняття умова, умовність (condición, condicionalidad) є досить широким поняттям, вираженим різноформленими синтаксичними структурами, якими мовець демонструє свою компетентність виразити ситуацію, яка є протилежною дійсності, створити можливий світ для реалізації такої ситуації, представити та уявити можливу реалізацію умови й наслідку в теперішньому, майбутньому чи минулому часі. Умова як явище гетерогенне, неоднорідне та змінне виходить за

© Судорженко Г. П.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 205-208
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

межі граматичного вивчення і потребує аналізу з огляду на логіку, психолінгвістику, когнитивістику, семантику та прагматику [3, с. 3647]. Фрумкіна Р. М. зазначає, що уявлення про подібність та відмінність формується в нашій психіці у процесі набуття досвіду і є результатом складних пізнавальних операцій. Мова слугує інструментом для цих операцій і засобом фіксації отриманих знань [2, с. 94]. Умовно-наслідкові відношення, які фіксуються складною розумовою формою – логічним умовиводом, реалізуються в іспанській мові різними синтаксичними конструкціями. Між умовою і наслідком існує залежність, а саме: два явища пов'язані між собою як умова і зумовлене, там, де існує умова, існує й зумовлене, а при відсутності зумовленого є відсутньою відповідна умова.

Граматична природа умови та наслідку представлена розробками іспанських мовознавчих студій вивченням складнопідрядного умовного речення із позиції класифікації умовно-наслідкових відношень, характеристики зв'язку умовно-наслідкових відношень. Увагу дослідників привертають інші засоби вираження відношень умови-наслідку, залежно від потреб комунікації та інтенції співрозмовників на вибір тієї чи іншої структури. У зв'язку з цим економія при передачі інформації на прикладі умовно-наслідкових відношень, що досягається за допомогою синтаксичної деривації, яка полягає у предикатній конденсації, компресії, редукції, є предметом особливої уваги при дослідженні внутрішнього мовлення. Відомо, що внутрішнє мовлення відбувається при латентній артикуляції без його вираження в усній чи письмовій формі, тобто суб'єкт мовленнєвої діяльності спілкується з самим собою. Використання ним певних граматичних структур, лексичних одиниць, стилістичних прийомів дозволяє зрозуміти його емоційний стан, культуру мовлення та поведінки, життєвий досвід, вік, гендерну диференціацію, і відтак сигналізує про характерні особливості мисленнєво-мовленнєвої діяльності персонажу.

Умовно-наслідкові відношення у внутрішньому мовленні часто набувають еліптичної форми: пропускається те, що є само собою зрозумілим для персонажа, який, залежно від знання ситуації, пропускає умову чи наслідок. Це простежується у внутрішньому діалозі з послідовно взаємопов'язаними висловлюваннями, які породжуються індивідуумом та безпосередньо сприймаються ним у процесі спілкування про себе. *"Está cansado...¿Tendrá esperanzas de curarse?....Y, si no, ¿por qué viene?*(4, p. 20)

На суб'єктивності внутрішнього мовлення наголошував Жинкін М. І [1, с. 92]. У художній літературі внутрішнє мовлення слугує для зображення думок та почуттів персонажа, роблячи більш об'єктивною суб'єктивну сторону життя людини, саме у художніх текстах воно піддається умовній вербалізації при формуванні внутрішнього діалогу, монологу та репліки, і, залежно від інтенції персонажу, виражається різними пропозиційними структурами.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 205-208
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Однією із синтаксичних особливостей внутрішнього мовлення є використання питальних речень. Семантика питальних речень охоплює як власне питальні речення, так і питання-спонукання, а також риторичні, в якому герой намагається знайти відповіді на питання, поставлені перед ним або зовнішнім світом, або його власним розумом. У розвитку теми діалогу беруть участь як раціональна, так і емоційна сторони особистості персонажа.

Основними синтаксичними характеристиками внутрішнього мовлення є: еліптичність, уривчастість, предикативність Дуже часто у внутрішньому мовленні зустрічаються питальні та окличні речення, які слугують для передачі емоційного стану героя. Зауважимо, що емоційний стан персонажу впливає на ступінь формальної повноти висловлення. Очевидним є те, що еліптичні структури базуються на реальних тема-рематичних відношеннях. Відірвані від умов "спілкування", які їх породили, вони не сприймалися б семантично адекватними реальній ситуації. Виходячи зі своєї спонтанності, такі висловлення часто зустрічаються у ситуаціях конфліктного дискурсу. Ahora sin tí me derrumbaría (4, с. 237)→ Si no estuvieras a mi lado; Una abuela lo entendería, pero él no tiene más que a mí (4, с. 166)→ Si fuera una abuela. Еліптичні висловлення передають оцінку своєрідним шляхом. У цьому разі йдеться про непрямий спосіб її реалізації. Спонтанна форма комунікації позбавлена елементів, які б прямо і безпосередньо передавали оцінку. Але вся сукупність засобів, які формують змістовну структуру речення, дозволяє домислювати, усвідомлювати та робити висновки

Відсутність у формальній структурі еліптичних висловлень спеціальних оцінних елементів не тільки уможливлює передачу відношення мовця до того, про що йдеться, але й підсилює його суб'єктно-оцінну позицію: En tu lugar, en tu caso, yo que tú, yo de ti. У цьому зв'язку, звернення до уявного співрозмовника за допомогою імпліцитно вираженої умови набуває значення побажання, поради, що є результатом його життєвого досвіду. Зазначимо, що вибір розгорнутого чи згорнутого варіанту залежить не тільки від позамовної оцінки важливості інформативного змісту відповідної пропозиції, але й від відповідності цих одиниць загальному комунікативному плану й позначенню комунікативної ситуації.

У поданому нижче внутрішньому монолозі тематичний характер еліптичного наслідку закладено в основу ситуації, а його смислове значення є результатом власної розумової діяльності. Однією з причин виникнення таких еліптичних структур може бути замовчування, що насамперед виникає внаслідок міркування, пошуку правильних рішень, сумнівів.

"!Mira, que si se hubiera rendido también el otro enemigo, la Rusca... Ilusiones. Sus mordiscos últimos ya no tienen remedio" (4, с. 332)

Не дивлячись на вживання форми *!Mira!*, яка направлена адресатові, перлокутивний ефект не досягається , адже адресат не чує, що промовляє про себе

© *Судорженко Г. П.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 205-208
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

адресант. При цьому слід підкреслити, що у внутрішньому мовленні присутні компоненти мовленнєвого акту: мовець здійснює акт внутрішнього промовляння, який несе в собі певну інтенцію.

Однак, внутрішня репліка, яка відображає внутрішній коментар до зовнішнього мовлення може передаватися короткими висловлюваннями, іноді не пов'язаними між собою. У наведеному прикладі персонаж при внутрішньому реплікуванні використовує умовно-наслідкові відношення, де умова є гіпотетичною, а наслідок відповідає дійсності, і персонаж дає зрозуміти, що саме таким чином він поступав із нерадивими працівниками: *Unos surcos desiguales llaman la atención del viejo: "Si uno de mis mozos me hiciera una labor así", piensa, "a patadas le echaba de mi casa". Cada detalle de las tierras tiene un significado para él, aunque sea el paisaje tan diferente. Más verde, más blanco, para la gente del Norte* (4, с. 18). У внутрішньому мовленні часто віддзеркалюється набутий життєвий досвід, переконання, навички, тому структура такого розумового процесу є послідовною, безперервною.

Серед лексичних характеристик внутрішнього мовлення мають місце специфічні прийоми номінації, серед яких є використання персонажами власних назв для позначення і характеристики тих чи інших об'єктів дійсності таких, як, наприклад, найменування *la Rusca,* що додає відтінок мовлення є вживання лексики, яка передає побажання, заборону, дозвіл, припущення та лейтмотивної лексики, яка вказує на соціальний стан, покоління, історичну епоху мовця. Окрім того, аналіз лексико-стилістичних особливостей внутрішнього мовлення свідчать про мовну характеристику мовця. Прагматичний аналіз дозволяє виявити його приховані інтенції та ставлення до ситуації, а також до уявного співбесідника.

Внутрішнє мовлення є об'єктом дослідження не тільки психолінгвістики та лінгвістики, що пов'язано з вивченням ролі свідомості та мислення у процесі формування мови та мовлення, а й педагогіки, вивченням якої може стати егоцентричне мовлення дошкільного віку, чи, наприклад, нейролінгвістики, науки, що вивчає стан мовлення у результаті пошкодження ділянок мозкової кори. Оскільки мисленнєва і мовленнєва діяльність людини перебувають у тісно організованих зв'язках, внутрішнє мовлення допомагає розкрити механізми мислення.

Література

1. *Жинкин Н. И.* Речь как проводник информации. – М. : Наука, 1982. –159 с. 2. *Фрумкина Р. М*. Психолингвистика. – М. :.Изд. центр "Академия", 2001. – 320.с. 3. Montolío E. Las construcciones condicionales // Gramática descriptiva de la lengua española. Entre la oración y el discurso. Morfología / dirigida por Ignacio Bosque Muñoz y Violeta Demonte Barreto.–Madrid : Espasa Calpe, 2000. – P. 3644–3735. 4. *Sampedro J. L*. La sonrisa estrusca. – Madrid : Ed. : Alpaguara, S. A., 1996. – 347 p.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 209-211
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81'25(045)

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ АСОЦІАТИВНИХ СЛОВНИКІВ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

Д. І. Терехова
кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української філології та славістики
Київський національний лінгвістичний університет

Акцентовано увагу на доречності використання в перекладацькій діяльності асоціативних словників для глибокого розуміння значення слова, образів мовної свідомості, що стоять за словом у певній культурі.

Ключові слова: асоціативний словник, асоціація, значення слова, асоціативне значення, асоціативне поле.

USING MATERIALS OF ASSOCIATIVE DICTIONARIES IN TRANSLATION STUDIES

D. I. Terekhova
PhD, Associate Professor, Professor of Ukrainian Philology and Slavic Studies
Kyiv National Linguistic University

The attention is focused on the relevance of using of associative dictionaries for translation purposes for deeper understanding of the word, images of linguistic consciousness, that distinguish the words in a particular culture.

Key words: associative dictionary, association, meaning of the word, associative meaning, associative field.

З позицій міжкультурної комунікації переклад розглядають як "…безперервний процес інтерпретації знаків однієї культури крізь знаки іншої культури, який забезпечує встановлення еквівалентних відношень між цими культурами" [6, с. 181], проте еквівалентність трактують лише як відносну. Розглядаючи міжкультурну комунікацію як діалог мовних свідомостей представників різних етносів, науковці акцентують увагу на необхідності перекладу не вербальних форм, а концептів, що стоять за ними, які "… інтерпретуються нами в контексті форм думок носія мови як їх етнокультурна репрезентація" [6, с. 181].

Перекладачу необхідно володіти відповідними етнокультурними знаннями, щоб бути не просто "вербальним перекодувальником", а "…інтерпретатором смислового коду, закладеного у вихідному тексті, і зміст концепту повинен інтерпретуватися в режимі національно-культурного вираження" [6, с. 181]. Образи свідомості в кожній культурі зумовлені особливостями менталітету, психології народу, соціальних чинників тощо. Отже, ми повною мірою поділяємо і підтримуємо думку Т.О. Фесенко про те, що не можна при перекладі його просто скопіювати, оскільки він буде неповним в культурі-реципієнті.

На думку психолінгвістів, специфіка спілкування при використанні конкретної національної мови полягає у: 1) специфіці побудови мовленнєвого ланцюга, що здійснюється за граматичними правилами цієї мови; 2) у специфіці образів свідомості, що відбивають предмети конкретної культури. Отже, для досягнення взаєморозуміння необхідно, щоб

© *Терехова Д. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 209-211
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

комуніканти володіли: 1) спільністю знань про використовувану мову (і спільністю навичок мовленнєвого спілкування); 2) спільністю знань про світ у формі образів свідомості [5, с. 166].

Головною перепоною в ідентичному розумінні одного й того ж комунікативного акту носіями різних культур, як це доводить Є.Ф. Тарасов, є так звані функціональні та системні (інтегральні) якості культурних предметів на відміну від природних якостей, які не залежать від особливостей певної культури. Функціональними якостями володіють лише культурні предмети [5, с. 166-167]. Отже, осягнення системних якостей культурних предметів потребує усвідомлення культури як системи. Ігнорування або незнання системних якостей культурних предметів спричинює конфлікти непорозуміння в міжкультурному спілкуванні.

Традиційним способом виявлення фрагментів образу світу, що стоять за словом у певній культурі, є вільний асоціативний експеримент**.** Асоціативне поле конкретного слова-стимулу, одержане внаслідок проведення масового експерименту, розкриває національно-культурні особливості менталітету певного етносу. Зіставлення асоціативних полів за стимулами-корелятами в різних культурах не лише дає можливість виявити національно-культурну специфіку образу світу, а й скорегувати певні фрагменти образу світу в мовній свідомості тих, хто вивчає іноземну мову, наблизити їх до більш адекватного сприйняття та розуміння, близького до того, що властиве носіям мови. Таким чином "мова іншого", за висловом О.О. Леонтьєва, перестає бути "чужою". Важливе місце, як у вивченні мови, так і при перекладі, посідають асоціативні словники різних мов, які репрезентують найбільш культурно значущі поняття, позначені словами-стимулами. Так, автор одного з асоціативних словників О.М. Калюта наголошує на доцільності їх використання: по-перше, вони допомагають глибше зрозуміти значення слова, оскільки асоціації, що входять до асоціативного поля, відображають різноманітні семантичні зв'язки слова з іншими словами, що відбиває результат текстового досвіду носіїв мови; аналіз таких зв'язків репрезентує широку палітру лексико-граматичних відношень між словами в тексті; по-друге, асоціативне поле є не лише фрагментом вербальної пам'яті, знань людини, фрагментом семантичних та граматичних відношень, а й фрагментом образів свідомості, мотивів та оцінок, де простежуються тенденції колективної мовної свідомості; по-третє, такі словники допоможуть у вивченні мови, оскільки показують те коло слів, що насамперед можуть зустрітися, коли людина працює з цим словом; це є особливо важливим для вивчення іноземної мови, коли найчастотніші реакції відбивають синонімічні, антонімічні, омонімічні та інші семантичні відношення [4, с. 9].

На важливості застосування матеріалів асоціативних словників наголошували такі психолінгвісти, як О.О. Леонтьєв, Є.Ф. Тарасов, Ю.М. Караулов, Н.В. Уфімцева. Засвоєння нових знань як осягнення нового образу світу в процесі оволодіння іноземною мовою видається найбільш придатною. Особливо важливим, на думку О.О. Леонтьєва, є "…свідоме протиставлення образів світу, типових для того чи іншого суспільства" [1, с. 371], оскільки при зіставленні образів світу, властивих різним національним культурам, засвоєння мови перетворюється на "…привласнення іншомовної культури" [1, с. 372]. Асоціативні поля слів, подані в словниках, мають свої ядра та периферійні зони. Ядра асоціативних полів містять

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 209-211
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

найчастотніші асоціації, які експлікують найбільш стійкі компоненти мовної свідомості представників певного етносу. Наприклад, при зіставленні асоціативних полів слів-стимулів ХЛІБ / ХЛЕБ / ХЛЕБ / BROT / EKMEK за даними асоціативних словників найбільш яскраві загальні риси та розбіжності у мовній свідомості носіїв східнослов'янських, німецької та турецької мов простежуються насамперед у ядерних зонах. Це наочно представлено в таблиці.

Таблиця 1

Ядра асоціативних полів стимулів ХЛІБ / ХЛЕБ / ХЛЕБ / BROT / EKMEK

Українська мова	Російська мова	Білоруська мова	Німецька мова	Турецька мова
сіль (49)	*еда (48)*	*ежа (58)*	*essen (121)*	*yemek (189) (їжа, з'їсти, обід)*
їжа (35)	*соль (46)*	*галава (31)*	*Essen (das)(34)*	*nimet (104) (благо)*
свіжий (32)	*всему голова (45)*	*усяму галава (30)*	*Brötchen (28)*	*açlik (68) (голод)*
смачний (27)	*насущный (31)*	*соль (29)*	*Butter (22)*	*tokluk (45) (ситість)*
життя (23)	*черный (26)*	*смачны (21)*	*Nahrung (22)*	*doymak (41) (наїдатися)*
чорний (19)	*белый (23)*	*чорны (21)*	*Hunger (21)*	*aş (32) (їжа)*
їсти (18)	*голова (23)*	*еда (18)*	*Bäcker (15)*	*ihtiyaç(29) (потреба)*
всьому голова (17)	*горячий (16)*	*жыцце (18)*	*Lecker (14)*	*hayat (24) (життя)*
насущний (15)	*мягкий (16)*	*батон (16)*	*backen (8)*	*para (24) (гроші)*
голова (12)	*масло (15)*	*есці (15)*	*Grundnahrungs mittel (8)*	*buğday (22) (пшениця)*

Повний аналіз асоціативних полів слів надасть можливість всебічно побачити їхню структуру, зрозуміти національно-культурну своєрідність образів мовної свідомості, що стоять за стимулами-корелятами в кожній мові. Крім того, цікавим і доречним буде й порівняння матеріалів асоціативних експериментів, викладених у словниках різних років видання, оскільки допоможе простежити динаміку змін в образах мовної свідомості представників конкретного етносу, зумовлені переважно екстралінгвальними чинниками. Такі відомості надають лише асоціативні словники, дозволяючи "зазирнути" в соціально-історичну пам'ять і свідомість носіїв мови, на відміну від словників інших типів.

Література

1. *Ассоциативные* нормы русского и немецкого языков / Н. В. Уфимцева и др. – М.-Воронеж : "Истоки", 2004. – 130 с. 2. *Русский* ассоциативный словарь. К. 3. Прямой словарь: от стимула к реакции. Ассоциативный тезаурус современного русского языка. Ч. 2 / Ю. Н. Караулов и др.– М. : "ИРЯ РАН", 1996. – 212 с. 3. *Славянский* ассоциативный словарь: русский, белорусский, болгарский, украинский / Н. В. Уфимцева и др. – М. : ИЯ РАН, 2004. – 792 с. 4. *Словарь* ассоциативных норм турецкого языка : 160 000 ассоциаций = Türk Çağrişim Normalari Sözlüğü : 160 000 çağrişium / А. М. Калюта. – Минск : БГУ, 2014. – 207 с. 5. *Уфимцева Н. В.* Языковое сознание: этнопсихолингвистическая парадигма исследования / Н. В. Уфимцева // Методология современной психолингвистики. – М.; Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2003. – С. 162-174. 6. *Фесенко Т. А.* Языковое сознание: взаимодействие ментальной и культурной реальности / Т. А. Фесенко // Методология современной психолингвистики. – М. ; Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2003. – С. 175-184.

© *Терехова Д. І.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 212-216
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 378:811

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ У НАВЧАННІ МОВИ

О. П. Токменко
к.пед.н., доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються особливості соціолінгвістичної компетенції у навчанні іноземної мови. Соціолінгвістична компетенція стосується знань та навичок, які необхідні для соціального виміру використання мови, а саме: лінгвістичні маркери соціальних відносин, мовленнєві акти, норми ввічливості, відмінності у регістрі, діалектні варіації, ідіоматичні вирази. Завданням викладача є пояснити студенту відмінності між групами мовців мови, яка вивчається, та соціальну важливість цих відмінностей.

Ключові слова: ввічливість, комунікативна компетенція, мовленнєвий акт, регістр, соціолінгвістична компетенція.

SOCIOLINGUISTIC COMPETENCE IN LANGUAGE TEACHING

O. P. Tokmenko
PhD, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article highlights the peculiarities of the sociolinguistic competence in teaching foreign languages. Sociolinguistic competence is concerned with the knowledge and skills required to deal with the social dimension of language use, i.e. linguistic markers of social relations, speech acts, politeness conventions, register differences, dialect variations, idiomatic expressions. The teacher's task is to explain the student the differences among groups of speakers of the language which is being learned and social significance of these differences.

Keywords: communicative competence, politeness, register, sociolinguistic competence, speech act.

Culture is so embedded in people that they are not even aware of many peculiarities within their own culture. Therefore, it is difficult for teachers to teach culture by relying on their own perceptions of their native culture. The development of sociolinguistics as a distinct discipline, i.e. the redirection of theoretical linguistics into a study of language in society, and the extension of the concept of the native speaker's linguistic competence into the concept of communicative competence by modifying the focus from an abstract study of language to certain acts of language use, has led to the language teacher's confusion whether to teach a language as it is spoken or whether they should confine their teaching to the idealized standard language variety. Taking into account various social and regional variations of language use makes the language teaching an even more complex task than if they are disregarded.

The topicality of the research is that the student may find that no native speaker uses the language quite the way they were taught. The student is not aware of the differences among groups of speakers and social significance of these differences. Although language in social context is closer to real life, variations make the teaching-learning task more complex.

The issue of how to teach sociolinguistic competence has been studied by various linguists: Jan A. van Ek, Robert Juppe Jr., Claire Ann Mizne, Robert Poletto, Stefanie Jannedy, Tracey L. Weldon, H. Ned Seelye.

The aim of the article is study the peculiarities of the sociolinguistic competence in teaching foreign languages. **The object of the research** is the sociolinguistic competence, and

© Tokmenko O. P.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 212-216
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

the subject-matter of the research – the peculiarities of the sociolinguistic competence in teaching foreign languages.

According to the framework for the description of comprehensive foreign language learning objectives developed by the Council of Europe, the following competencies are distinguished:

- linguistic competence as the ability to produce and interpret meaningful utterances formed according to the rules of the language concerned and bear their conventional meaning;
- sociolinguistic competence as awareness of ways in which the choice of language forms is determined by such conditions as setting, relationship between interlocutors, communicative intention, etc.; the ability to produce utterances appropriate to the social situation in which they are spoken;
- discourse competence as the ability to use appropriate strategies in building and interpreting texts;
- strategic competence as the ability to use verbal and non-verbal communication strategies to compete for gaps in the language user's knowledge of the code or for breakdown of communication for other reasons;
- sociocultural competence as awareness of the sociocultural context in which the language concerned is used by native speakers and of ways where this context affects the choice and the communicative effect of certain language forms;
- social competence as the ability to use social strategies appropriate to the achievement of speaker's communicative goals [Ek 1996, p. 6].

Teaching materials and techniques based on sociolinguistic principles usually identify learners in a specific role of language use, e.g. university students, tourists, etc. The interlocutors are often determined: doctor – patient, shop-assistant – customer, teacher – student. The learner has only got the verbal means at their disposal for playing one single 'neutral' role. If the learner may succeed in adding a certain colouring to their words, it is only through the transfer of native language features of tone, facial expression and gestures. Moreover, the learner depends on the readiness and the skill of their interlocutor to interpret the message in the way they intended. The other learner can choose and vary their role according to their judgment of the situation and play each of two roles with the whole linguistic adequacy [Ek 1996, p. 8-9]. Sociolinguistic competence is concerned with the knowledge and skills required to deal with the social dimension of language use, i.e. linguistic markers of social relations, speech acts, politeness conventions, register differences, dialect variations, idiomatic expressions.

Linguistic markers of social relations are widely divergent in different languages and cultures depending on such factors as relative status, closeness of relation, discourse register, etc. The following examples in English are not universally applicable and may or may not have equivalence in other languages:

- use and choice of greetings: *Good morning! Hi!* (on arrival), *How are you doing?* (introductions), *See you later! Bye!* (leave-taking);
- use and choice of address forms: *My Lord, Your Majesty* (archaic), *Sir, Madam, Mr.,*

© *Токменко О. П.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 212-216
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Mrs., Ms., Dr. (formal), *John, Susan* (informal), *dear, darling, mate, love, bro* (familiar), *you stupid idiot* (rude, insulting);

- use and choice of expletives: *My God! Bloody hell!*
- conventions for turn-taking.

A speech act is the use of speech focusing on the speaker's intentions of affecting and eliciting an action or effect on the listener [Poletto 1994, p. 465]; the cultural variation in language which is the most obvious in the function of language [Mizne 1997, p. 15]. Examples of speech acts include requests, compliments, invitations, expressions of gratitude, etc. There are numerous examples where speech acts differ across cultures. In English a direct request sounds quite rude to native speakers, which is typical to many other languages. Therefore, English speakers use an indirect request.

1) *Bring me a cup of coffee!*
Come in the evening! – direct request, rude.
2) *Could you please bring me a cup of coffee?*
Could you come in the evening? – indirect request, polite.

Americans often use 'false invitations', such as *Let's get together sometime*, *Let's do lunch*, which are a special use of the invitation speech act as a strategy to show friendliness and concern for somebody.

In an indirect speech act, the speaker says one thing, means what they say, but they also mean something more:

You are standing on my foot. – The speaker might mean *You are standing on my foot*, but in most contexts, they would probably mean something more, such as *Please get off my foot*. The direct speech act expressed by the literal meaning of the sentence lies in the sphere of semantics, the indirect speech act expressed in the speaker's utterance meaning insofar as it differs from the literal meaning of the sentence lies within the sphere of pragmatics [Searle 1980, p. X].

Politeness conventions provide one of the most important reasons for shifting from the straightforward application of the cooperative principle. Grice proposed four conversational maxims governing the rules of conversation:

- quantity – do not make your contribution more informative than is required;
- quality – do not say what you believe to be false or that for which you lack evidence;
- relation – be relevant;
- manner – be brief and orderly [Grice 1975].

Politeness conventions vary from one culture to another and are a frequent source of cultural misunderstanding, especially when polite expressions are literally interpreted. Examples of 'positive' politeness are showing interest in a person's wellbeing, sharing experiences and concerns, expressing gratitude, affection, offering gifts, promising future favours, hospitality. Examples of 'negative' politeness are avoiding face-threatening behavior, expressing regret, apologizing for face-threatening behavior, using hedges (e.g. *I think*), tag questions. The learners should be aware of the appropriate use of *thank you, please*, and avoid impoliteness (expressing

© *Tokmenko O. P.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 212-216
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

contempt, dislike, strong complaint, impatience, anger, asserting superiority).

Register differences refer to systematic differences between varieties of language used in different contexts. The term 'register' can cover tasks (types, goals, input, outcome, etc.), text-types (spoken, written), macrofunctions (categories for functional use of spoken discourse or written text consisting of sequence of sentences).

Sociolinguistic competence also includes the ability to recognize the linguistic markers of social class, regional provenance, national origin, ethnicity, occupational group, education, age. Such markers include vocabulary, grammar, phonology, vocal peculiarities, paralanguage, and body language. No language communities are entirely homogenous as different regions have their own peculiarities. These are usually most marked in those who live purely local lives and therefore correlate with social class, occupation and educational level. Recognition of such dialectal features gives significant clues as to the interlocutor's peculiarities. Stereotyping, however, plays a large role in this process. It can be reduced by developing intercultural skills.

Idiomatic expressions make a significant contribution to the language. They are frequently used and often referred or played upon, e.g. in newspaper headlines. The knowledge of idiomatic expressions is a key component of the sociolinguistic competence.

H. Ned Seelye proposed the following goals of teaching sociolinguistic competence:

- Sense or functionality of culturally conditioned behavior – the student should demonstrate an understanding that people act the way they do because they are using options allowed by the society to satisfy basic physical and psychological needs.

- Interaction of language and social variables – the student should show an understanding that such social variables as age, sex, social class, and place of residence affect the way people speak and behave.

- Conventional behavior in common situations – the student should indicate an understanding of the role convention plays in shaping behavior by demonstrating how people act in ordinary and crisis situations in the target culture.

- Cultural connotations of words and phrases – the student should show an awareness that culturally conditioned images are associated even with the most common target words and phrases.

- Evaluating statements about society – the student should demonstrate the ability to evaluate the relative strength of a generality concerning the target culture in terms of the amount of evidence substantiating the statement.

- Researching another culture – the student should demonstrate that they developed the skills needed to locate and organize information about the target culture from mass media, people and personal observations.

- Attitudes toward other cultures – the student should indicate intellectual curiosity about the target culture and empathy toward its people [Seelye 1993].

Enisa Mede and Kenan Dikilitas suggest that the development of the communicative competence, the sociolinguistic competence being an integral part of the communicative one, in foreign language learners is a vital skill which should be fully integrated in language teaching

© Токменко О. П.

curricula. It is recommended that in order to teach English communicatively, the teachers should be aware of the importance and functions of the sociolinguistic elements of language use. Language teachers should expose learners to use authentic conversations through social media, literature, songs, etc. as well as design classroom practices which engage students to use the language in real-life contexts. Moreover, students should be encouraged to communicate with native speakers by social networking or participating in exchange programs. Sociolinguistic norms of language use should eventually be integrated in the existing curricula and the assessment [Mede 2015, p. 30]. Robert Juppe Jr. proposes that university students should acquire sociolinguistic competence in order to meet the following objectives:

- understand media segments;
- grasp the main idea of a spoken passage;
- communicate with native speakers on a variety of everyday topics;
- give effective presentations;
- respond quickly in impromptu situations;
- describe an event in detail;
- paraphrase or use circumlocution, i.e. using more words than necessary to explain something instead of being direct;
- understand a greater number of references in literature and media;
- know what language is used for;
- think about the culture attached to the language [Juppe 1997, p. 160-161].

In conclusion, sociolinguistic knowledge enables us to create or interpret language that is appropriate to a particular language use setting, which includes knowledge of the conventions that determine the appropriate use of dialects, registers, natural or idiomatic expressions, cultural references, various speech acts.

References

1. Ek, Jan A. van. Objectives for Foreign Language Learning. Volume II: Levels / Jan A. van Ek. – Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1996. – 81 p. 2. Grice H. P. Logic and Conversation / H. Paul Grice // Syntax and Semantics, Vol. 3, Speech Acts / ed. by Peter Cole and Jerry L. Morgan. – New York : Academic Press, 1975. – Pp. 41-58. 3. Juppe R., Jr. Developing Sociolinguistic Competence Through Aural/Oral Communication Course Activities [Electronic Source] / Robert Juppe Jr. – 1997. – Pp. 157-171. – Access : http://www.tsukuba-g.ac.jp/library/kiyou/97/Robert.pdf 4. Mede E. Teaching and Learning Sociolinguistic Competence : Teacher's Critical Perceptions [Electronic Source] / Enisa Mede, Kenan Dikilitas // Participatory Educational Research. – 2015. – Vol. 2(3). – Pp. 14-31. – Access : http://www.partedress.com 5. Mizne C. A. Teaching Sociolinguistic Competence in the ESL Classroom [Electronic Source] / Claire Ann Mizne. – 1997. – 66 p. – Access : http://trace.tennessee.edu/utk_interstp2 6. Poletto R. Language Files : Materials for an Introduction to Language & Linguistics / Robert Poletto, Stefanie Jannedy, Tracey L. Weldon. – Ohio State University, 1994. – 480 p. 7. Searle J.R. Speech Act Theory and Pragmatics / John R. Searle, Ferenc Kiefer, Manfred Bierwisch. – Dordrecht: D. Reidel Publishing Company, 1980. – 317 p. 8. Seelye, H. Ned. Teaching Culture: Strategies for Intercultural Communication / H. Ned Seelye. – National Textbook Co., 1993. – 336 p.

© Tokmenko O. P.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 217-221
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1'42

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ҐЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТЕКСТУ

О. О. Тучкова
старший викладач кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті представлені теоретичні засади дослідження ролі ґендера у конструюванні та інтерпретації двох типів текстів: художнього і рекламного.

Ключові слова: ґендер, психологічний, соціальний, культурний компоненти, метаґендерний рівень, індивідуальний ґендерний рівень, інтерпретація тексту.

THE THEORETICAL FOOTING OF GENDER STUDIES IN THE TEXT

O. O. Touchkova
PhD, Senior Lecturer at the Department of Spanish and French philology
Kyiv National Linguistic University

The article is oriented to place on a theoretical footing the components of gender in text construction and its interpretation in literary and advertisement types of texts.

Key words: gender, psychological, sociological, cultural components, metagender level, individual gender level, text interpretation.

Сучасні ґендерні дослідження працюють разом з міждисциплінарними науками та постають частиною психології, соціології, політичних досліджень, економіки і навіть екологічних вчень. Шлях, який пройшло поняття ґендер від часу свого виникнення до сьогодення, охоплює декілька етапів, залучає доробок феміністичного руху, генерує похідні поняття, такі як ґендерні ролі, ґендерна ідентифікація, сексизм тощо.

Спільною ключовою рисою у понятті ґендера та у визначенні таких наук, як психологія, соціологія, культурологія, етнологія, андрологія та лінгвістика постають процеси соціалізації. Об'єктом соціалізації виступає особистість, яка має індивідуальні психологічні, вікові особливості, накладається вплив середи зростання, становлення, досвід дитячих років тощо. Власне, індивід формується в процесі соціалізації [2, с. 23]. Тож ґендер, як соціальна стать, стає невід'ємною складовою багатьох наук. Ґендер здійснює свій вплив експліцитно або імпліцитно, маніфестується через складові певної галузі знань. Зазначимо, що вивчення ґендера – це деталізація людського фактору, який постає *omni*присутнім в ілюстративних джерелах різновекторних галузей знань.

Поняття ґендер відображає як індивідуальні особливості прояву рис маскулінності і фемінності, тоді вони знаходяться на індивідуальному ґендерному рівні, так і віддзеркалює соціальний процес в певну епоху, серед певного класу людей тощо, виокремлюючи тенденцію в суспільстві, що становить загальнолюдський, тобто метаґендерний рівень. Ґендерні ознаки можуть ставати об'єктом дослідження у синхронічному аспекті, де соціальний, культурний і психологічний компоненти вивчаються у проекції конкретної часової епохи. Синхронічні дослідження входять як частина відносно цілого до діахронічного, себто історичного, їх розгляду. Методологічно важливим принципом у дослідженні ґендера як на метаґендерному рівні, так і на рівні індивідуальної маніфестації соціальної статі є як раз такі якості ґендера, як його

© *Тучкова О. О.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 217-221
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

динамічність, здатність до модифікації, змінність. Тож і риси маскулінності і фемінності, які проявляються у кожному компоненті ґендера, а саме у психологічному, соціальному, культурному, можна віднести до змінних компонентів розвитку на індивідуальному і метаґендерному рівнях. Перший в безлічі свого прояву якраз і формує метаґендерний рівень, який відчуває на собі зміни лише у випадку їх чисельного накопичення на індивідуальному ґендерному рівні. Психологічний компонент ґендера – це компонент, який безпосередньо знаходиться в кореляції з фізіологічними процесами суб'єкта, і відноситься до індивідуального ґендерного рівня. Накопичення певних моделей у суспільстві формує тенденції його розвитку. Відтак, психологічний компонент рухається від індивідуального до загального. Однак, соціальний і культурний компоненти стають взаємовпливовими, адже соціум на рівні метаґендерному безпосередньо встановлює свої закони розвитку, проте на індивідуальному ґендерному рівні суб'єкт може протистояти соціуму, не приймаючи його закони, а може, навпаки, започаткувати в ньому окрему тенденцію. Тому рух соціального і культурного компонентів ґендера може відбуватися у 2-х напрямках: від індивідуального ґендерного до метаґендерного рівня, і навпаки.

Тож психо-, соціо- культурні компоненти ґендера в концептуальному підході залучаються до аналізу мови і мовлення, де вони мають змогу експліцитно чи імпліцитно маніфестуватися. Наразі накопичені у достатній кількості дослідження, навіть як для порівняно молодої галузі знань в історичному масштабі, згрупувались у такі напрямки: дослідження концептів фемінності і маскулінності, їх актуалізація як у дискурсі, так і в художніх творах; виявлення ґендерної специфіки комунікативної поведінки у її вербальному і невербальному прояві; відображення ґендерних стереотипів у мові на рівні лексики, фразеології та у мовленні як у найпродуктивнішому джерелі відображення мови, а, значить, і розвитку суспільства. Особливими джерелами для вивчення прояву ґендера слугують засоби масової інформації, соціальні мережі, реклама, інтерактивні види спілкування (форуми, блоги, мікро блоги тощо), які постають, водночас, і їх активними користувачами. Адже подібні види інформаційного спілкування, а також інші галузі наук, як, наприклад, маркетинг, активно уживають надбання ґендерних досліджень з метою створення необхідного типу тексту з визначеною прагматичною метою. Також залучаються дані, виявлені лінгвістами, соціо- та психолінгвістами, про певні ґендерні особливості у використанні лексичних одиниць, синтаксичних конструкцій тощо, задля однієї з головних задач – маніпуляції свідомістю. Зазначимо, що розширення нелінгвістичних досліджень ґендера, як от постановка проблем в основних напрямках економічної думки, публічна сфера як об'єкт вивчення ґендерної економіки; виникнення поняття та теоретичні засади екофемінізму, набули певної систематичності. Водночас, у лінгвістичних дослідженнях цього поняття відбулася переорієнтація. Цікавить вже не тільки вплив статі на комунікативну поведінку та використання мови, а власне, якими засобами володіє мова для конструювання ґендера та в яких комунікативних ситуаціях, з якою інтенсивністю виявляються його екстра- і

© *Touchkova O. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 217-221
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

інтралінгвістичні фактори [1, с. 10]. Така орієнтація ґендерних досліджень змушує згадати рядок з вірша відомого поета М. Рильського: "Мова – це пишний яр, а не сумне провалля", тому засоби для демонстрації ґендера можуть бути абсолютно різноманітними, як і, власне, сама мова. Інакше кажучи, всі засоби, якими володіє мова, можуть бути використані задля маніфестації ґендерних ознак. До того ж на думку спадає цитата Дж. Батлер "В устах сексиста будь-яка фраза стає сексистською", яка ще раз підтверджує, що визначне місце у виявленні ґендера займає інтенція суб'єкта, як він себе позиціонує, якими прагматичними намірами керується тощо. Окрім вербальної маніфестації ґендерні ознаки передаються імпліцитно, а саме через міміку, жести, рухи тіла тощо.

До сучасного розуміння ґендера як явища когнітивного, особливий вклад внесли напрацювання постструктуралістів, зокрема доробок Ж. Лакана, Ж. Деріди, М. Фуко. Лаканівська концепція мови базується на розумінні мови як єдиного засобу у дослідженні безсвідомого, проте останнє структуроване саме як мова [1, с. 29] та проявляється через мову. А оскільки терміни свідоме, несвідоме відносяться до психології, то у такий спосіб підтверджується правомірність залучення до поняття ґендер психологічної складової. Відповідно до теорії ґендерна суб'єктивність витлумачується як ідентифікація суб'єкта з позиції чоловіка і жінки, а позиціонування себе відбувається через засоби мови. Однак, треба зауважити, що ідентифікація себе через мову – це вже другий етап, тобто результат, а першочергово суб'єкт має відчувати себе таким психологічно, соціально, тоді на рівні мови буде відповідна маніфестація ґендера.

Ідеї М. Фуко, у яких мова, влада, дискурс щільно пов'язані, лягли в основу фемінізму, ґендерної проблематики в політичній сфері (зокрема розуміння дискурсу як певного соціального та історично детермінованого вибудовування та розповсюдження знань). Заглиблюючись у відносини мови і влади, М. Фуко виказує думку про те, що будь-яка суб'єктивність, наскільки б вона раціональною не була, конструюється і контролюється через складні структури влади, втілені у державних інституціях. Те, що визначається як істина, детерміновано відносинами влади в соціальних інститутах, домінуючи структури яких здійснюють контроль над дискурсом, і відповідно створюють певний порядок речей. Фуко розділяє суб'єкти на ті, що мають доступ до центру і дотичні до фіксації значень, від них отримується статус норми та ті, що виключаються із центру за певною ознакою (релігії, раси, статі тощо) та постають як Інші. Наведені основні постулати теорії М. Фуко роблять очевидним той факт, що дискурс встановлює в певній мірі маніпулятивне ставлення відносно суб'єкта: суб'єкт, який вбачає себе вільним, незалежним, не являється насправді таким, адже він є результатом "роботи" дискурсу, який і сформував його суб'єктивність і здійснює над нею контроль. А те, що суб'єкти вважають правдою і істиною, детерміновано інституціями влади у такий спосіб, аби перші вважали певну комбінацію речей як правдиву. Таке витлумачення мови, значень та розділення суб'єктів є засадничим у розуміння мови як інструмента маніпулювання

© *Тучкова О. О.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 217-221
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

свідомістю людини [5].

Твердження Фуко про те, що мова – процес соціально обумовлений, відбиває ще один критерій тексту, а саме його соціальність, оскільки останній є продуктом соціально обумовленого процесу. Відтак, і текст як продукт "соціального процесу" (тобто мови за М. Фуко) буде відчувати на собі його вплив і матиме ознаки цього процесу. Теорія Фуко провадить думку, що той, хто створює текст, сам знаходиться в рамках соціального процесу і відчуває його вплив, обробляє його в собі і продукує інший результат, у вигляді тексту. У свою чергу, останній текст вже містить риси оброблених суб'єктом соціальних процесів. Але процес творення тексту продовжується через прочитання його читачем і усвідомлення, тобто інтерпретацію. Продовжуючи теорію Фуко, задля здійснення процесу інтерпретації тексту від суб'єкта 2 вимагається активізація всіх психологічних, соціокультурних чинників. Оскільки процес інтерпретації, або вторинне створення тексту, постає процесом соціальним, то також залучаються ґендерні ознаки суб'єкта 2. Тож і реальність тексту, створеного суб'єктом 1, інтерпретується суб'єктом 2 на основі своїх ґендерних ознак, а саме віку, статі, життєвого досвіду, психологічних особливостей тощо. Відтак, вторинне створення тексту варто розуміти як продукт, який відчуває на собі вплив ґендера. У вигляді схеми представимо вплив ґендера при створенні тексту суб'єктом 1 та при його інтерпретації суб'єктом 2.

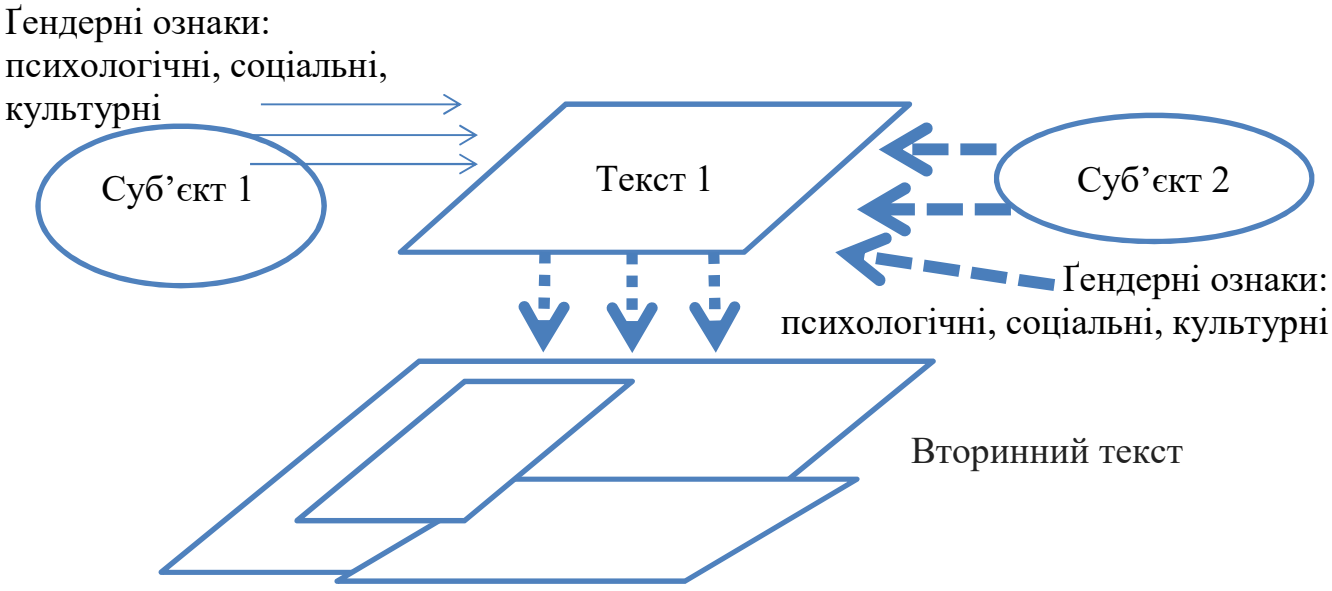

У теорії М. Фуко соціальне розуміється ключовою категорією, що виявляється і процесом, і продуктом. Соціальне [4] може бути виражене у культурі, оцінках, орієнтаціях, поведінці, статі тощо. Всі зазначені форми прояву соціального також входять до поняття ґендер.

Таке витлумачення компонентів ґендера у вивченні тексту стосується здебільшого

© *Touchkova O. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 217-221
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

літературних текстів, адже саме там процес інтерпретації виявляє себе процесом творчим, відносно вільним, де вторинний текст має велику кількість варіантів, однак ґендер залишається перманентним. Порівнюючи, наприклад, з текстом рекламного характеру процес створення є більш регламентованим, тобто певні параметри прагматично закладаються при його створенні. Серед найрозповсюдженіших параметрів є деталізація цільової аудиторії, а саме її вік, стать, соціальний статус, потреби тощо. У свою чергу, всі перераховані параметри і становлять ґендерні ознаки суб'єкта 2 як споживача тексту. Інакше кажучи, врахування ґендера є обов'язковим для успішної побудови рекламного тексту. Оскільки в процес будови тексту були закладені певні параметри суб'єкта 2, то вони мають активізуватися і процес інтерпретації відбувається згідно цих параметрів. Проектуючи відому схему М. Фуко про мову як соціальну практику [1, с.43] на рекламний текст, відзначимо, що сліди і ключі одностайно співпадають, адже саме ті параметри, які були закладені, мають спрацювати, надати імпульс і змусити людину відреагувати за завчасно запланованою схемою. Тут свідоме і підсвідоме суб'єкта 1 заданого тексту займають пасивну позицію, проте говорити про їх абсолютну відсутність не варто. Відрізняється і процес інтерпретації такого типу тексту, адже він обумовлений заданими параметрами, а отже, постає передбаченим. Таким чином, витлумачення поняття ґендер не обмежується виключно статевими диморфізмом і його впливом на становлення і взаємодію особистості в суспільстві. Риси маскулінності і фемінності корелюються і обумовлюються трьома складовими ґендера, а саме психологічним, соціальним і культурним компонентами. Тож залучення доробку постструктуралістів дозволило визначити основні категорії поняття ґендер, окреслити його місце у створенні як художнього, так і вторинного тексту. Вивчення компонентів ґендера в лінгвістичних досліджень дозволяє поглибити розуміння процесу текстотворення, інтерпретації, структурувати способи і засоби прояву ґендера в тексті, а також врахувати розуміння ґендера як інструмента маніпуляції свідомістю. Отже, ґендер у художньому тексті певним чином обумовлює вибір композиційних, наративних, лінгвостилістичних елементів у написанні літературного твору. Інтерпретація художнього письма як породження вторинного тексту також залежить від вплив ґендера читача.

Література

1. *Гриценко Е. С.* Язык как средство конструирования гендера : дис. … д-ра филол. наук : 10.02.19 / Гриценко Елена Сергеевна. – Нижний новгород, 2005. – 405 с. 2. *Жеребкина И. А.* Введение в ґендерные исследования: уч. пособие / под ред. И. А. Жеребкиной. – Харьков : ХЦГИ, 2001. – 708 с. 3. *Кухаренко В. А.* Інтерпретація тексту / Кухаренко Валерія Андріївна. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с. 4. Словник української мови / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sum.in.ua/s/socyhaljnyj. 5. *Foucault M.* Madness and Civilization / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sparknotes.com

© *Тучкова О. О.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 222-224
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.133.1'367

ВИДИ СИМЕТРІЇ У СИСТЕМНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ СИНТАКСИСУ СУЧАСНОГО ФРАНЦУЗЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ПРОЗОВОГО ТЕКСТУ

Н. Г. Філоненко
доктор філологічних наук, доцент кафедри іспанської та французької філології
Київський національний лінгвістичний університет

У статті висвітлено види симетрії, як однієї з основних текстотвірних домінант та композиційних стандартів і фактора зменшення ентропії синтаксису художнього тексту.

Ключові слова: осьова симетрія, центральна симетрія, антисиметрія, асиметрія синтаксис, художній текст.

SYMMETRY TYPES OF SYSTEM ORGANIZATION OF THE SYNTAX OF THE MODERN FRENCH FICTIONAL TEXT

N. H. Filonenko
DSc, Associate Professor of the Spanish and French Philology Department
Kyiv National Linguistic University

The paper deals with the types of symmetry, as one of the basic textual dominants and compositional standards as well as the reduction factor of the entropy of the fictional text syntax.

Keywords: axial symmetry, central symmetry, antisymmetry, asymmetry, syntax, fictional text.

Симетрія – одне з базових понять сучасної науки, яке використовується у різних галузях людського знання, як у точних, так і у гуманітарних дисциплінах. Це поняття є універсальним, оскільки ґрунтується на сприйнятті людиною просторово-часових відношень. У загальному розумінні симетрія – відповідність, однаковість, інваріантність (повні або часткові) у часових трансформаціях або у трьохвимірному просторі.

Сучасні лінгвістичні дослідження художнього тексту свідчать про виявлення різних виражень симетрії у його системі та структурі. Так, наприклад, О.Ф. Лосєв вважає, що симетрія формує динамічний "спокій" тексту [2, с. 95], тому симетричні та асиметричні повтори синтаксичних одиниць формують певний ритм та є проявом категорії рухливого спокою в бутті художнього тексту. Отже, у тексті "симетрія утворює метрику, або норму композиції тексту, на тлі якої відчувається реальний ритм – смислова динаміка текстової перспективи" [6]. Таким чином, синтаксична симетрія постає як композиційний стандарт і одна з текстотвірних домінант разом із повтором. Текстотворення, основним принципом якого є взаємодія симетрії та асиметрії синтаксичних одиниць, відбувається шляхом самоорганізації системних і асистемних синтаксичних структур речення [3, с. 13, 76, 113].

Якщо виходити з постулату про системність мови і тексту, то очевидним стає факт властивості симетрії / асиметрії для обох систем [1, с. 97–98]. Дихотомія симетрії / асиметрії є проявом системності, яка відповідає правилу системної бінарності разом із лінійністю / нелінійністю, закритістю / відкритістю, статикою / динамікою. Інваріантність є основою загальної системної симетрії, притаманній мові та тексту, а повтор синтаксичних одиниць є проявом мовної системної симетрії [5, с. 55-56]. Підтвердження ознак системної симетрії / асиметрії уможливлюється через дихотомії лінійності / нелінійності та статики / динаміки.

Лінійність сучасного французького художнього прозового тексту допускає з'ясування

Symmetry types of system organization of the syntax of the modern French fictional text (in Ukrainian)
© Filonenko N. H.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 222-224
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

динаміки станів у залежності від їхнього структурування, яке має низку особливостей, як от складне структурування, однак схильність певних авторів до непарної кількості структурних частин дозволяє розглядати серединний розділ як ось симетрії, відносно якої відбуваються симетричні динамічні зміни синтаксичних систем. Синтаксичну симетрію певної підсистеми конструкцій у тексті можна окреслити як повний збіг, або наближеність динамічних показників уживання цієї конструкції у структурних частинах тексту, які рівновіддалені відносно осі симетрії, що, як правило, припадає на серединний розділ тексту.

Домінантою синтаксичної організації сучасного французького художнього прозового тексту є принцип симетрії, який реалізується дзеркально та дзеркально-зворотно, інакше кажучи, спостерігаються два основні види симетрії – осьова та центральна. Згідно з принципом симетрії перші, останні та серединні структурні одиниці виявляють себе як відрізки тексту із позитивними та негативними станами синтаксичних підсистем творів. Осьова симетрія полягає в дзеркально-ідентичній динаміці одного типу конструкцій. Центральна симетрія виявляється в дзеркально-ідентичній динаміці кількох типів конструкцій стосовно один одного, причому окремі типи можуть бути асиметричними, або антисиметричними щодо самих себе.

Динаміка простих непоширених конструкцій з нульовою зв’язкою у романі М. Уельбека "La Carte et le Territoire" характеризується синтаксичною симетрією, адже отримані динамічні дані вживання цих конструкцій такі: у пролозі – 3,5%, у першому розділі – 4,2%, у другому розділі – 6,8%, у третьому розділі – 4,5%, в епілозі – 3,6%. Отже, у пролозі та епілозі показники майже ідентичні, а у серединному другому розділі цей показник є найбільшим, тому для підсистеми простих непоширених конструкцій притаманна осьова симетрія висхідно-низхідного підвиду, адже ця підсистема симетрична відносно самої себе із динамічним зростанням від прологу до другого серединного підрозділу і динамічним зменшенням від середини до епілогу.

Синтаксична асиметрія у тексті є невідповідністю, неповторністю динамічних характеристик функціонування синтаксичної системи тексту на різних його відрізках. На симетричні та асиметричні стани системи тексту вказують І.Ю. Моісеєва [3, с. 248, 254] та Г.Г. Москальчук, зазначаючи, що згідно з їхнім дослідженням синтаксису симетричне наповнення властиве початку та кінцю тексту [4, с. 74].

Одним із варіантів асиметрії є антисиметрія, яка полягає у висхідному, або низхідному постійному розвитку динаміки підсистем синтаксичних конструкцій, з яких складається синтаксична система цілого тексту. Так, на прикладі присудкових конструкцій ми з’ясували, що динамічні показники конструкції присудок + обставина, виражена іменниковою або прийменниковою групами, у романі М. Уельбека "La Carte et le Territoire" характеризуються висхідною антисиметрією, тобто вживання цього типу конструкцій у п’ятьох структурних частинах роману постійно збільшується, тоді як динаміці конструкції присудок + додаток різних видів у цьому ж романі притаманна низхідна антисиметрія і їхнє вживання поступово зменшується від першого до останнього розділів. Висхідна антисиметрія одного типу конструкцій і низхідна антисиметрія іншого типу конструкцій є ознакою центральної симетрії

© Філоненко Н. Г.

синтаксичної системи. Антисиметричність кількох підсистем присудкових синтаксичних конструкцій є властивістю їхньої взаємної врівноваженості і проявом центральної симетрії.

Не тільки присудкові, а й конструкції підмета також демонструють домінанту симетрії, наприклад, на вищому рівні структурування роману М. Уельбека "La Carte et le Territoire" динамічні показники підмета-іменника вкладаються у таку послідовність: пролог – 29,1%; перший розділ – 25,3%; другий розділ – 20,6%; третій розділ – 24,8%; епілог – 28,3%. Позитивні критичні стани підсистеми підмета-іменника у пролозі (першому структурному розділі) та епілозі (останньому структурному розділі) із максимальними показниками, так само як негативний із мінімальним показником – у другому, тобто серединному, розділі доводять осьову симетрію низхідно-висхідного підвиду підсистеми конструкцій підмета у цьому романі, що є протилежним до висхідно-низхідного підвиду осьової симетрії простих непоширених конструкцій з нульовою зв'язкою. На рівні цілого тексту система конструкцій підмета у цьому романі демонструє центральносиметричну синтаксичну організацію з віссю симетрії в серединному, а саме другому розділі. Проведена нами розвідка доводить симетричний принцип структурної й синтаксичної організації сучасного французького художнього прозового тексту й підтверджує наявність структурної осі симетрії. Насиченість першої, останньої та серединної структурних одиниць твору критичними станами синтаксичної системи доводить вертикальну симетрію синтаксичної організації цього тексту.

Динамічний план синтаксичної організації французького художнього прозового тексту показують його горизонтальний та вертикальний симетричний й асиметричний способи функціонування синтаксичних підсистем тексту, що свідчить про антиентропійні процеси текстотворення. Асиметрична організація художнього прозового твору проявляється під впливом розвитку сюжету і значно рідше, ніж принцип симетрії. Кілька антисиметричних підсистем синтаксичних конструкцій тексту можуть формувати загальну центральну симетрію всієї системи. Таким чином, два основні види симетрії – центральна та осьова є системотвірними у синтаксичні організації текстів сучасної французької художньої прози.

Література

1. Бархударов Л. С. К вопросу о бинарности оппозиций и симметрии грамматических систем / Л. С. Бархударов // Вопросы языкознания. – 1966. – № 4. – С. 97–110. 2. Лосев А. Ф. Античный космос и современная наука / А. Ф. Лосев. – [соч. в 9-ти томах] : Бытие – Имя – Космос. – М. : Мысль, 1993. – С. 61–612. 3. Моисеева И. Ю. Синергетическая модель текстообразования : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 "Теория языка" / И. Ю. Моисеева. – Оренбург, 2007. – 407 с. 4. Москальчук Г. Г. Структурная организация как аспект общей теории текста / Г. Г. Москальчук // Вестник Оренбург. гос. ун-та. – 2006. – № 1. – Т. 1. – С. 73 – 81. 5. Осетров И. Г. Симметрия и асимметрия : онтологический и лингвистический аспекты / И. Г. Осетров // Вестник Московск. гос. обл. ун-та. Серия "Русская филология". – 2009. – № 2. – С. 55–60. 6. Татару Л. В. Точка зрения и ритм композиции нарративного текста (на материале произведений Дж. Джойса и В. Вулф) [Электронный ресурс] : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 "Теория языка" / Л. В. Татару. – Режим доступа : http://do.gendocs.ru

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 225-228
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2

КОЛІРНА МЕТАФОРА В ПОЕТИЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ОСНОВНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ПРИЙОМИ

Л. А. Флойд
доцент кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

Статтю присвячено дослідженню основних способів перекладу колірних метафор у поетичних текстах. Розглянуто переклади метафоричних колірних найменувань з іспанської та англійської мов та визначено основні перекладацькі прийоми. Матеріалом для дослідження слугували російські переклади поетичних творів Ф. Г. Лорки та Е. А. По.

Ключові слова: художній переклад, колоратив, колірна метафора, перекладацький прийом, англійська мова, іспанська мова.

COLOR METAPHOR IN POETRY TRANSLATION: BASIC TRANSLATION TECHNIQUES

Laura A. Floyd
PhD, Associate Professor of the Department of Romance and Modern Greek Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University

The article studies the main methods of transfer color metaphors in poetic texts. Considered translations metaphorical color names in Spanish and English and the basic translation techniques. The material for the study served as the Russian translations of poetry F. Lorca and E. Poe.

Key words: translation, colorotive, color metaphor, translation method, English, Spanish.

Актуальність дослідження. Переклад художнього, зокрема поетичного тексту належить до найскладніших різновидів перекладацької діяльності (Ф. Альбрехт, Л. Бархударов, Т. Казакова, В. Комісаров, В. Коптілов, О. Кузнецов, Ю. Солодуб та ін.). Насамперед перекладачі звертають увагу на образний світ художнього твору та способи відтворення авторських уявлень, що виражаються через метафори, порівняння, алюзії тощо. Серед таких засобів особливе місце належить колірним метафорам. Проблемі перекладу колоративів присвячено один з розділів монографії У. Еко, де схарактеризовано специфіку перекладу колоративів з латинської та давньогрецької мов [3, с. 426–439]. Однак дослідник окреслює проблеми, пов'язані з прямою колірною номінацією, не звертаючи увагу на колірні метафори. Дослідженню відтворення семантики колоративів у перекладі присвячено наукову розвідку І. В. Ковальської, яка вважає, що для перекладу колірних метафор можна використати покомпонентний переклад, який «створює подібний за смислом і стилістичними якостями словесний образ та зумовлюється близькістю метафоричних значень, асоціативних зв'язків і особливостей сполучуваності колірних лексем», однак навіть цей підхід «не забезпечує адекватності відтворення, якщо кольропозначення мови перекладу не містить конвергентних конотативних сем, особливо значущих для створення образу оригіналу, або якщо експресивний ефект зумовлено переважно формально-звуковим аспектом образу» [1, с. 14].

© Флойд Л. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 225-228
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Зважаючи на це, колірні метафори вимагають від перекладача певного образного мислення і поетичних здібностей. У таких випадках необхідно не лише буквально відтворити колірну метафору, а подати або відповідник з іншої мови, або віднайти власний колоратив метафоричного типу, що більшою мірою передасть авторську ідею.

Мета статті – проаналізувати основні перекладацькі прийоми перекладу колірних метафор у поетичному тексті. Мета зумовила розв'язання таких **завдань**: розглянути основні переклади колірних метафор у поетичних творах Г. Ф. Лорки та Е. А. По, зроблені російськими перекладачами; проаналізувати обрані перекладацькі стратегії та принципи; узагальнити основні тенденції перекладу колірних метафор у художньому тексті.

Матеріалом для аналізу слугували російські переклади поетичних творів з англійської та іспанської мови. Ми обрали лірику Г. Ф. Лорки та Е. А. По.

Під час аналізу перекладу лірики Ф. Г. Лорки, зробленого А.Гелескулом, ми зафіксували низку колірних метафор. На позначення синього кольору використано кілька непрямих номінацій. Так, на позначення кольору неба в іспанській мові використовують слово *celeste*, напр., у Лорки читаємо: *...San Cristobaloń desnudo, lleno de lenguas* ***celestes****,* а в перекладі маємо: *Святим Христофором вырос нагой великан* ***небесний****...* Тут наявний російський відповідник на позначення такого відтінка синього кольору, який нагадує колір неба. Маємо буквальний переклад.

Так само відтворено в перекладі і непрямий колоратив і наступного поетичного рядка: *...y una corta brisa, enćuesta, salta los montes de* ***plomo***. У перекладі читаємо: *...а южный ветер гарцует, будя* ***свинцовые*** *круги...* (в оригіналі буквально – «свинцовые горы»), тобто колоратив передано відповідним прикметником. Наявний випадок і зворотного характеру, коли пряма колірна номінація передається метафоричним колоративом. Так, в оригінальному тексті маємо найменування основного синього кольору: *Abre en mis dedos antiguos la rosa* ***azul*** *de tu vientre*, а в перекладі *Раскрой в моих древних пальцах* ***лазурную*** *розу тела...* Відтінок жовтого кольору названий у Ф. Г. Лорки *azafrań* – буквально «шафрановий», проте в перекладі читаємо: *...И на торжественной мессе, слепой, лимонный и хилый...* на нашу думку, переклад у цьому випадку дещо спотворює оригінальний текст, тому що зміна колоративу пов'язана і зі зміною мотивації непрямої номінації (від шафрану до лимона), що певним чином змінює сприйняття як кольору, так і фрагмента поетичної дійсності.

Номінації ахроматичних кольорів передані досить обмежено. Маємо непрямий колоратив на позначення чорного кольору: *Que pena! Me estoy poniendo de* ***azabáche****, carne y ropa...* У перекладі читаємо: *Тоска! Смолы я чернее и черной тьмой одета...*, тоді як тут колоратив *azabáche* слід перекласти «чорний, як агат», а буквальний переклад буде: «становлюсь цвета вороньего крыла». Звісно порівняння за кольором з вороном традиційно в російській та українській культурі асоціюється

© Floyd L. A.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 225-228
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

з чорним кольором, тому перекладач вчинив досить вільно, застосувавши пряме найменування чорного кольору компаратив іншої семантики – «чорний як агат» і «чорний як тьма».

Відтінки ахроматичних кольорів взагалі називаються Ф. Г. Лоркою по-різному – від чорного та білого – до срібного, проте в перекладі наявні певні трансформації. Напр.: *...sin **luz de plata** en sus copas. Los árboles han crecido...* перекладено як *...врастая в **безлунный сумрак**, ворчали деревья глухо...* В іспанському тексті ми маємо непрямий колоратив *luz de peata**,*** який буквально перекладається «кольору срібла», проте в російському перекладі колірна семантика відсутня, а словосполучення *безлунный сумрак* навпаки вказує не на срібний колір, а на відсутність будь-яких кольорів.

Під час аналізу лірики Е. А. По, здійснених різними перекладачами, фіксуємо такі особливості перекладу колірних метафор. Насамперед потрібно відзначити, що перекладачі досить вільно поводяться з колірними метафорами.

Так, це засвідчує переклад непрямої колірної номінації *golden* у значенні «золотий» на позначення жовтого кольору. В оригіналі маємо: *Exhales from out her **golden** rim...* У перекладах наявний словотвірний варіант – не відповідник *золотий*, а спільнокореневе слово *золотистий*: *...чей **золотистый** ореол...* (пер. А. Еппеля) та інший переклад: *...дышал от чаши **золотистой*** (пер. К. Бальмонта). Проте ці лексеми є семантичними синонімами, вони відрізняються лише ступенем інтенсивності ознаки, тому переклади відтворюють зміст оригіналу.

Проаналізуємо останню строфу з відомого вірша Е. По *To Helen*, який багаторазово перекладали російською мовою. В оригіналі маємо: *Lo! In yon **brilliant** window-niche / How statue-like I see thee stand,/ The **agate** lamp within thy hand! / Ah, Psyche, from the regions which / Are Holy-Land!* З огляду на те, що в тексті оригіналу наявні одночасно дві непрямі колірні номінації – *brilliant window-niche* (буквально «діамантове нічне вікно», тобто вікно світиться, виблискує, як діамант) та *agate lamp* (буквально «агатова лампа», тобто лампа агатового кольору). У перекладах маємо як відтворення колоративів, так і модифікації. Проаналізуємо переклад В. Брюсова: *В окне, что светит в мрак ночной, / Как статуя, ты предо мной / Вздымаешь лампу из **агата**. / Психея! Край твой был когда-то / Обетованною страной!* В іншому перекладі, навпаки, фіксуємо перевантаження тексту колірною лексикою: *Тебя я вижу в **блеске** окон / С лампадой в мраморной руке, / И **гиацинтовый** твой локон / Созвучен певческой тоске / о райском далеке.* У перекладі К.Бальмонта максимально відтворено текст оригіналу: *Вот, я вижу, я вижу тебя вдалеке, / Ты как статуя в нише окна предо мной, / Ты с лампадой **агатовой** в нежной руке, / О, Психея, из стран, что целебны тоске / И зовутся Святою Землей!* Проте тут зникла колірна характеристика блискучого, як діамант, вікна.

У наступному фрагменті фіксуємо колірну метафору на позначення сірого кольору: *The skies were ashen and sober*. – букв.: *Небеса були у попелі і спокої* або рос.

© Флойд Л. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 225-228
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Небеса были пепельные и спокойные. З огляду на багатозначність лексем *ashen* та *sober,* переклади цього рядка дивують своєю різноманітністю. У більшості перекладів наявний колірний компонент на позначення сірого кольору неба – або прямий колоратив сірий, або непрямий (як в оригіналі) кольору попелу: *Небеса были* ***серого*** *цвета...* (К. Бальмонт); *Небеса были грустны и* ***серы*** (К. Чуковский) або *Скорбь и* ***пепел*** *был цвет небосвода...* (В. Брюсов). У перекладі, зробленому М. Топоровим з'являється оказіоналізм на позначення відтінку сірого кольору: *Небеса были* ***пепельно-пенны****...* (Н. Топоров), хоча друга частина слова *–пенный* відсутня в оригіналі як на формальному, так і на семантичному рівні. А в наступному прикладі колірної семантики немає: *Небеса были хмуро бесстрастны...* (А. Курсинский). Нижче читаємо такі рядки того ж вірша: *Them my heart it grew ashen and sober*, де наявний той самий сурядний ряд *ashen and sober*, відповідно маємо і переклад. Н. Топоров перекладає так само, як і в попередньому випадку, використовуючи лише не ад'єктиви, а субстантиви: проте маємо переклад: *Сердце в* ***пепел*** *упало и в* ***пену*** (Н. Топоров). В. Брюсов залишає лише один компонент сурядного ряду, а другий, наявний у перекладі попередньої строфи, відсутній: *Стало сердце –* ***скорбь*** *без исхода...* (В. Брюсов). Зберігає переклад майже без змін і А.Курсинський: Сердце стало хмуро, бесстрастно... (А. Курсинський), залишаючи навіть ад'єктивні форми, хоч і скорочені. Деяких семантичних змін зазнає переклад К. Чуковського, який перекладає *ashen* як «сірий», а *sober* вже не «грустный», а «печальный»: *Стал я сразу* ***печальный*** *и* ***серый****...* (К. Чуковський). Проте в останньому випадку збережено колірну семантику, хоча і репрезентовано її прямим колоративом.

Висновки та перспективи дослідження. У перекладі колірних метафор переважають такі тенденції: колірні метафори узуального характеру в переважній більшості випадків відтворено іншими колоративами (як прямими, так і непрямими); колірна семантика не завжди має відповідність в оригіналі й перекладі. Перекладачі здебільшого використовують узуальні непрямі колоративи, однак іноді створюють власні оказіоналізми на підставі перекладу метафор з першоджерел, серед яких домінують складні слова. Основною тенденцією перекладу колірної лексики вважаємо збереження концептуального плану тексту, авторської ідеї, а не буквальних кольоропозначень.

Література

1. Ковальська І. В. Колористика як перекладознавча проблема (на матеріалі українських і англомовних художніх текстів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. філол. н. : спец. 10.02.16 «Перекладзнавство» / І. В. Ковальська. – К., 2001. – 20 с. 2. По Э.А. Стихотворения. Сборник ; [на англ. яз. с параллельным русским текстом] / Э. А. По. – М. : Радуга, 1988. – 414 с. 3. Eco U. Semiotics and the Philosophy of Language / U. Eco. – Bloomington, L., 1985. – 243 p. 4. Lorka F.G. Romancero gitano. Poeta / F.G. Lorka. – N.Y. : Millenium. – 127 p.

Color metaphor in poetry translation: Basic translation techniques (in Ukrainian)

© *Floyd L. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 229-232
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81‘255.4=111

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ІМЕННИКІВ-ІНТЕНСИФІКАТОРІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Т. О. Цепенюк
Канд. філол. наук, доц., завідувач кафедри теорії та практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

У статті розглядаються особливості відтворення українською мовою англійських іменників-інтенсифікаторів у текстах англомовної художньої прози.

Ключові слова: інтенсифікатори, художня проза, субстантивні інтенсифікатори, переклад, прийом перекладу.

REFERRAL OF ENGLISH NOUN-INTENSIFIERS IN UKRAINIAN TRANSLATIONS OF LITERARY PROSE

T. O. Tsepeniuk
PhD in Philology, the Head of the Department of Theory and Practice of Translation
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

The article aims to highlight peculiarities of English intensifying nouns reproduction in Ukrainian translations of literary prose.

Key words: intensifiers, literary prose, intensifying nouns, translation, translation techniques.

Емоційно-експресивна лексика відіграє надзвичайно важливу роль в художньому дискурсі оригіналу (першотвору) та перекладу. Досягнення високого рівня українського перекладу англомовної художньої прози ґрунтується на збереженні всього спектру лінгвістичних засобів створення експресивності та її кількісної характеристики – інтенсивності. У цій розвідці ми зосередимося на виявленні основних перекладацьких прийомів відтворення лексичних інтенсифікаторів, зокрема іменників-інтенсифікаторів. Дослідження особливостей відтворення українською мовою англійських іменників-інтенсифікаторів базується на аналізі творів Дена Брауна та Даніели Стіл у перекладі А.Кам'янець, І. Паненко та Є.Кононенко.

Інтенсифікаторами можуть виступати як власні, так і загальні іменники. Загальні іменники в якості підсилювачів прикметників можуть бути використані:

1) у вільних словосполученнях;
2) у стійких словосполученнях при порівнянні.

1. У вільних словосполученнях в препозиції вживаються такі іменники: ***a bit, a good (great, vast) deal, a considerable degree, the earth, heap(s), hell, a lot, miles, no end, ocean(s), plenty, points, a quantity, sea, a (damn, cowing) sight, a (long) way, a world, world(s), yards***. ***A great (good, vast) deal*** часто вживається як підсилювач прикметників у вищому ступені порівняння: ***a great deal better, a good deal stronger***. Нерідко цей зворот вживається з прислівником ***too***, який вказує на надмірність ознаки. ***A considerable (damn(ed), long, deuced) sight*** вживається переважно у поєднанні з вищим ступенем порівняння: ***a damn sight better, a bloody sight nicer.*** Іменник ***sight*** у підсилювальній функції вживається також у звороті ***out of (all) sight*** з вищим і найвищим ступенями

© Цепенюк Т. О.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 229-232
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

порівняння: ***out of (all) sight the worst, out of (all) sight the best.***

2. Іменники, які підсилюють прикметники у стійких словосполученнях при порівнянні, вказують на інтенсивність ознаки, вираженої прикметником: ***as mild as mother's milk, as mild as May, as mild as dove, as clear as day, as yellow as gold, as thin as a rail, as cold as ice, as old as the hills, as bitter as death, right as rain*** etc.

У всіх цих випадках порівняння дається на основі спільної ознаки. Такі словосполучення мають постійну, незмінну частину і змінну частину. В одних випадках в якості постійної частини виступає іменник-інтенсифікатор. При цьому один і той же іменник асоціюється з різними ознаками, тобто входить до словосполучень, які містять різні прикметники: ***as wide as world, as old as the world, as deep as the world, as deaf as the world, as still as death, as pale as death, as cold as death, as black as death.*** В інших же випадках, одна і та сама ознака асоціюється з різними іменниками, тобто той самий прикметник як незмінна частина входить у словосполучення з різними іменниками, і, таким чином, виникає синонімічний ряд: ***as yellow as gold, as yellow as a guinea, as yellow as a crow's feet, as cold as stone, as cold as ice, as cold as death, as cold as clay***.

Загальні іменники вживаються також у складі так званих „вкорочених" порівнянь, які характеризуються вилученням порівняльної частки *as* і перестановкою компонентів: ***milk-white, pearl-white, stone-cold, ice-cold, sea-green, steel-grey, death-still, world-old.***

В якості інтенсифікаторів використовуються слова різної семантики, однак слід відзначити такі іменники як: ***miles, world, worlds, earth, sea, yards, a long way*** – їхнє підсилювальне значення доволі прозоре і мотивоване.

За структурою іменники-інтенсифікатори поділяють на дві групи:

1) іменники зі словотворчою мотивацією (афіксація шляхом додавання зменшувально-пестливих суфіксів і суфіксів оцінки, словотвір), експресивність яких закріплена в денотативному аспекті значення слова: ***girleen, droplet, manikin, deary, world-anxiety, a whale of difference***;

2) іменники з прийменниками:

а) прийменник+іменник:

beyond measure, out of sight, past comparison, to death, to the core;

б) іменник+прийменник:

a hell of a lot, a great (good) deal of, a deuce of [1, с. 98].

В аналізованих творах іменники-інтенсифікатори доволі часто вживаються для підсилення невизначеної кількості чого-небудь. Зазвичай це такі іменники як: ***a (the) sea, million, deal*** у словосполученні ***a great deal, fortune, a torrent*** тощо. Деякі перекладачі, відтворюючи їх українською мовою, здебільшого використовують прийом вилучення: ***A sea*** *of faces stared heavenward, united in a silent countdown* [6, с. 498]. - *Люди задерли голови, подумки відлічуючи секунди* [2, с. 475]. Як бачимо, А. Кам'янець не відтворила в перекладі іменника ***a sea***, який Ден Браун використав для того, щоб підкреслити, що на майдані Святого Петра зібрався величезний натовп людей, які стежили за тим, як високо в небі вибухне антиматерія. Український варіант таким чином позбавлений інтенсифікації, а це

© *Tsepeniuk T. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 229-232
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

вже відхилення від авторського задуму. Втім, українська мова володіє широким діапазоном інтенсифікаторів, які легко могли б передати не лише зміст, а й форму оригінальних речень: ***тисячі людей, безліч/тисячі/море очей напружено вдивлялися в небо***.

У наступному прикладі додавання стертого прикметника ***яскравий*** не компенсує втрати образності, що забезпечує інтенсифікатор-іменник: *Again* ***the sea*** *of media lights bored into his retinas* [6, с. 493]. - ***Яскраве*** *світло прожекторів знову різонуло по очах* [2, с. 471]. Так, інтенсифікатор ***the sea*** служить для вираження надмірної, великої кількості прожекторів. Такий факт є беззаперечним свідченням того, що світили вони дуже яскраво, світла було багато. Але А. Кам'янець надмірно примітизувала авторський стиль у своєму перекладі.

Не виправданим можна вважати застосування прийому вилучення в наступному прикладі з перекладу Є. Кононенко: … *seeing his grandson made him realize that his son had looked* ***a great deal*** *like Jane* [7, с. 192]. - *... але коли він добре розгледів свого онука, то зрозумів, що і його син був схожий на Джейн...* [3, с. 151]. Використання прислівника-інтенсифікатора ***дуже,*** або прикметників ***викапаний/вилитий*** було б цілком доречним у цьому випадку, тим більше, що словосполучення ***a great deal of*** так само позбавлене образності (на відміну від ***a sea of*** чи ***heaps of***), як і ***дуже***. Спостерігаються випадки застосування й інших трансформацій при відтворенні цих інтенсифікаторів українською мовою. Заміна однини на множину є часто вживаною трансформацією в англо-українському напрямку перекладу: *He had a* ***million*** *details and plans on his mind now* [7, с. 24]. - *Тепер у його голові виникли* ***мільйони*** *деталей та* ***безліч*** *планів* [3, с. 26]. *Her mind was going* ***a million*** *miles a minute* [8, с. 147]. - ***Мільйони*** *думок роїлися у її голові* [4, с.111].

Зустрічаються також випадки застосування прийому генералізації: *For an instant, their eyes met, and* ***a torrent*** *of emotions flowed – gratitude, desperation and regret* [6, с. 437]. - *На мить їхні погляди зустрілися, і в її очах він прочитав* ***безліч*** *емоцій – вдячність, відчай, жаль* [2, с. 420]. *The kids all had a terrific time, the cupcakes were a big success, and he had brought* ***a ton*** *of Halloween candy for them, since they couldn't go trick-or-treating in the neighborhood* [8, с. 325]. - *Діти весело проводили час, смакували куплене печиво, Чарлі ще накупив* ***гору*** *солодощів, адже вони не могли піти по ласощі до сусідів* [4, с. 247]. Використання українських відповідників ***безліч*** та ***гора*** призводить до зміни образності, зокрема у першому випадку образ взагалі руйнується: ***a torrent - безліч***, а в другому – замінюється - замість ваги І. Паненко обирає масу, об'єм: ***a ton - гору***.

Іменники-інтенсифікатори вживаються у складі ідіоматичних виразів, як от ***to death, up to one's neck, to pay a fortune***. Вираз ***to death*** здебільшого вживається з дієсловами ***to scare, to be afraid***, в українській мові він має прямий відповідник ***до смерті***, який і застосовується перекладачами найчастіше: *She said she had been scared* ***to death****, but had fun in the end, in spite of herself* [8, с. 418]. - *Зізналася, що була налякана* ***до смерті****, але ж врешті-решт добре розважилася, не звертаючи уваги на свій страх* [4, с. 320].

Розмовний ідіоматичний вираз ***up to one's neck*** вживається для вираження повноти

© Цепенюк Т. О.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 229-232
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

чого-небудь, його словниковими відповідниками є ***по горло, по вуха*** [5]. Однак І. Паненко відтворила його прислівником-інтенсифікатором ***цілком***, який виконує аналогічну функцію, проте образ втрачається: *"Is that what you want?" Charlie asked him pointedly. "From the sound of it, you're in it* ***up to your neck****"* [8, с. 172]. - *Ти цього прагнеш? – багатозначно запитав Чарлі. – Судячи з твоїх слів, ти* ***цілком*** *віддався цим стосункам* [4, с. 130]. Такий варіант перекладу призводить до збіднення експресивних засобів. Використавши прямий український відповідник ***по самісінькі вуха***, перекладачці вдалося б зберегти лексико-семантичну, функціональну та стильову симетрію першотвору та перекладу.

Іменник ***a fortune*** у виразі ***to pay a fortune*** використано у значенні *багатство*, *достатки* [5]. Це значення в перекладі українською мовою відтворено прикметником ***величезний***, де функцію інтенсифікації виконує суфікс ***–езн,*** однак образність не зберігається: *Quinn had* ***paid a fortune*** *for three months aboard, but he didn't regret a* ***penny*** *of it* [7, с. 2]. - *Квінн* ***заплатив величезну суму*** *за ці три місяці за кордоном, але жоден цент не було витрачено марно!* [3, с. 10].

Досягненню прагматичної симетрії сприяє також заміна розповідного речення на окличне в українському перекладі. У цьому фрагменті використано ще один інтенсифікатор - іменник ***penny***. На нашу думку, Є. Кононенко неправильно відтворила його в українському тексті. Автор оригінального твору використала його з метою показати, що Квінн зовсім не шкодував про те, що заплатив таку суму грошей за відпочинок. Тому доцільніше було б використати в перекладі інтенсифікатори ***аніскільки (аніскілечки), зовсім*** тощо: *... але він* ***аніскільки (аніскілечки)/зовсім*** *не шкодував про це (пер. наш –Т.Ц.).*

Як бачимо, інтенсивність в перекладі може передаватися тими ж засобами, якими вона виражена в оригіналі, чи іншими засобами, або зовсім не знаходить формального вираження. Щодо перекладу досліджуваних нами одиниць, то перекладачі вдаються до таких рішень: використання словникових відповідників (37%), вилучення (19%), пошук контекстуального відповідника (16%), транспозиція частин мови (16%), генералізація (7%), граматична заміна числових форм (5%), додавання (3%).

Література

1. *Безрукова В. В.* Интенсификация и интенсификаторы в языке и речи (на материале английского языка): дис. … канд. филол. наук: 10.02.04 / Безрукова Вера Викторовна. – Воронеж, 2004. – 222 с. 2. *Браун Ден* Янголи і демони / Д. Браун; [пер. з англ. А. Кам'янець]. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля", 2008. – 544 с. 3. *Стіл Даніела*. Диво / Д. Стіл; [пер. з англ. Є.Кононенко]. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля", 2008. – 175 с. 4. *Стіл Даніела*. Неодружені та небезпечні / Д. Стіл; [пер. з англ. І.Паненко]. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля", 2008. – 398 с. 5. ABBYY Lingvo X3 6. *Brown Dan.* Angels and Demons / Dan Brown. – New York: Pocket Books, 2006. – 608 p. 7. *Steel Danielle.* Miracle / Danielle Steel. – New York: Random House Inc., 2005. – 225 p. 8. *Steel Danielle.* Toxic Bachelors / Danielle Steel. – Berkshire:Corgi Books., 2006. – 512 p.

Referral of English noun-intensifiers in Ukrainian translations of literary prose (in Ukrainian)
© *Tsepeniuk T. O.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 233-237
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.14'02

РЕКОНСТРУКЦІЯ ДІАЛОГІЧНОСТІ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ ЕПІГРАМИ

М. А. Чемелюх
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української філології та славістики
Київський національний лінгвістичний університет

У статті пропонується спроба реконструювати діалогічність давньогрецької епіграми на основі аналізу найдавніших написів.

Ключові слова: реконструкція, діалогічність, давньогрецька епіграма, напис, епітафія.

RECONSTRUCTION OF DIALOGUE IN ANCIENT GREEK EPIGRAM

M. A. Chemeliukh
PhD, Associate Professor of the Department of Ukrainian Philology and Slavic Studies
Kyiv National Linguistic University

The article attempts to reconstruct the dialogue in Greek epigrams by analyzing ancient inscriptions.

Keywords: reconstruction, dialogue, Greek epigram, inscription, epitaph.

Специфічний феномен античної літератури, епіграма, нечасто стає об'єктом студій східноєвропейського наукового загалу, проте містить у собі неосяжні можливості для вивчення найрізноманітніших сфер життя давніх греків, можливо, перевершуючи у цьому контексті інші, більш визнані жанри.

Наше дослідження стосується діалогічності, що вже доволі давно визнається однією з головних [1, с. 124], а подекуди й основоположних жанрових ознак античної епіграми [3, с. 131] Під діалогічністю маємо на увазі, у вузькому сенсі, наявність мовних маркерів певної комунікативної ситуації, а в більш широкому – поліфонічність, властиву більшості епіграм. Проте й ті зразки, де присутній лише один мовець, приховують у собі обов'язкову наявність реципієнта, який ретранслює інформацію, закладену в тексті. Метою нашої розвідки є реконструкція діалогічності давньогрецької епіграми в обох вищезазначених сенсах.

Ми розглядаємо лише античні епіграми, а саме давньогрецькі – найдавніші зразки жанру, існуючого і дотепер. Епіграма розуміється нами у цьому дослідженні як напис, який має метричне оформлення (віршований) [3], [6], [18].

Корисні спостереження щодо того, хто "говорить" у написах можна знайти ще в роботах Н.В. Брагінської [1] та Н.О. Чистякової [4] 1983 року. Проте по-справжньому наявність "голосу" епіграми та її здатність вступати/перебувати в діалозі зацікавила науковців з кінця 80-х років минулого століття, зокрема, після визначної праці J. Svenbro [13], де особлива увага приділяється значенню та функціям читання від самих початків розвитку писемної культури греків. Діалогічність на ранньому етапі розвитку епіграми у різних типах написів цікавить E. Bakker [6], Th. Schmitz [11], M. Tueller [15], G. Vestrheim [17], R. Wachter [18], її еволюція в елліністичну добу – I. Männlein-Robert [8], Th. Schmitz [10], M. Tueller [16]. Всі ці праці вийшли за останнє десятиліття, що говорить про значний інтерес західних дослідників до теми діалогічності; проте говорити про якусь певність у цій сфері зарано,

© Чемелюх М. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 233-237
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

особливо враховуючи дискусійність багатьох питань. Від самого зародження для епіграми характерна Я-референція, яку ми спостерігаємо в більшості найдавніших написів. Особливо вона звертає на себе увагу у вотивних інскрипціях, де про себе "розказує" сам предмет, на якому зроблений напис (наприклад, *Νικάνδρη μ᾽ ἀνέθεκεν* "Никандра мене присвятила" [13, p. 62] – *тут і далі переклад наш*), а також епітафіях, де мова часто йдеться від першої особи небіжчика чи його могили (наприклад, *Ἀντιπάτρου ῥητῆρος ἐγὼ τάφος* "Антипатра-ритора я могила" (AP 7.369) [14]).

Проте необхідно враховувати погану збереженість багатьох інскрипцій, яка призводить до різночитання. Наприклад, R. Wachter ставить під сумнів загальноприйняту Я-референцію багатьох ранніх написів, зокрема, пітекуської чаші Нестора та епітафії Фрасіклеї (що особливо показово порівняно з концепцією J. Svenbro, який виніс останню епіграму в назву своєї книги), аргументуючи це відсутністю точних маркерів Я-референції (він пропонує своє читання написів, зокрема, у випадку з кубком Нестора, де більшість інших дослідників реконструює дієслово *εἰμὶ* "я є" [2, с. 3]). Проте підтверджень такої точки зору ми не знайшли.

Починаючи з V ст. експліцитна Я-референція поступово зникає, поступаючись нарації від ІІІ особи [3]. Проте діалогічність епіграми лишається, як і питання щодо того, хто ж стає основним мовцем в епіграмі та був ним у перших написах без Я-референції. Для сучасного читача відповідь була б очевидна – автор. Проте в епіграмі такої очевидності бути не може, зважаючи на специфіку цього жанру. Першим поетом, який вказав своє авторство в написі, був Іон Самоський (кінець V ст. до н. е.) [4] (мається на увазі – серед тих пам'яток, які до нас дійшли). До того написи лишалися анонімними, крім того, вчинок Іона не став прецедентом. Скоріше за все, у Давній Греції були спеціальні люди, що складали вірші на замовлення для фіксації певних ритуалів, не вкладаючи в них якийсь свій особистий сенс або почуття. Тому автори давніх написів навряд чи є тим самим "голосом", який "промовляв" у деяких ранніх та більшості пізніх епіграм. Проте є "голоси" епіграм, які можна доволі легко ідентифікувати. Першим критерієм тут може слугувати субжанр епіграми. Зосередимося на двох субжанрах, які є одними з найдавніших і найпопулярніших в античності – вотивних і надгробних. Для обох цих субжанрів характерні специфічні комунікативні ситуації.

Δϝενία τόδε[σᾶμα], τ̣ὸν ὄλεσε πόντος ἀναι[δές] цитується за [2, с 3]
"Двенія це могила, якого вбило море безжальне".

Одна з найдавніших епітафій, датується приблизно 700 р. до н. е. На перший погляд, у даному випадку бачимо невстановленого наратора за відсутності Я-референта. Проте присутній займенник *τόδε*, що має значення "ось це" і використовується для вказівки на найближчий предмет, який часто належить тому, хто говорить. Подібне його вживання було характерне вже для Гомера: *ἔγχος μὲν τόδε κεῖται ἐπὶ χθονός* "ось лежить мій спис на землі" та для більш пізніх авторів [5]. Отже, Я-референція в цьому написі скоріше за все присутня у прихованому вигляді, такому, який би вкладався у метричну форму. Найбільше аргументів на користь такої думки наводить J. Svenbro [13], який вбачає наявність Я-референції в усіх написах, де вона не є експліцитною, проте, на наш погляд, така позиція не є

© *Chemeliukh M. A.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 233-237
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

повністю доведеною (і навряд чи може стати такою колись). Цікавою нам видається думка E. Bakker [6], який бачить у подібних епіграмах відповіді на імпліцитні запитання реципієнта, чи то пак, перехожого, які можуть у нього виникнути під час читання напису. Ми схиляємося до цієї позиції та, з певними застереженнями, погляду J. Svenbro, оскільки вважаємо діалогічність первинною ознакою жанру епіграми. Наступний напис (посвятна статуя Аполлону) має більший обсяг і є більш репрезентативним у своїй діалогічності. Його відносять до першої чверті VII ст. до н. е.:

Μάντικλος μ᾽ ἀνέθεκε ϝεκαβόλōι ἀργυροτόχσōι τᾶς {δ}δε →
κάτας· τὺ δὲ Φοῖβε δίδοι χαρίϝετταν ἀμοιϝ[άν] ←(*цит. за* [9, p. 26]).
"Мантикл мене присвятив далекосяжному срібнолукому з де-
сятини: ти ж, Фебе, дай відповідну милість".

Відзначаємо експліцитні маркери комунікації – Я-референцію (*μ᾽*) та звертання до Аполлона у кличному відмінку (*τὺ… Φοῖβε*), а також наказовий спосіб (*δίδοι*).

Трапляються випадки, коли наратор змінюється по ходу епіграми:

σεῖμα Φρασικλείας·
κόρε κεκλέσομαι
αἰεί, / ἀντὶ γάμο
παρὰ θεοῖν τοῦτο
λαχοῦσ᾽ ὄνομα. (*цит. за* [12]).

"Могила Фрасіклеї: // Дівчиною зватимуся // Завжди, замість шлюбу // Від богів це // Отримавши ім'я". Тут присутній невстановлений референт у першому рядку ("Могила Фрасіклеї") та Я-референція від імені померлої Фрасіклеї (усі наступні рядки).

Із часом з'являються епітафії з повноцінними експліцитними діалогами:

εἶπον, τίς, τίνος ἐσσί, τίνος πατρίδος, τί δὲ νικῆς;
Κασμύλος, Εὐαγόρου, Πύθια πύξ, Ῥόδιος (AP 16.23) (*цит. за* [14]).

"Скажи, хто ти, чий син, звідки, де переміг? // Касміл, Евагрів, піфійський бій, родосець".

Тут спостерігаємо епіграму фактично анкетного типу, де діалогічність стає засобом для якомога більш стислого викладу основної інформації.

Однією із найбільш цікавих є комунікативна ситуація в епітафіях. Розглянемо її на прикладі знаменитого надгробного напису Симоніда, *ὦ ξεῖν᾽, ἄγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε*

κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι

"О чужинцю, передай спартанцям, що тут ми // лежимо, дотримавши усі їхні завіти" (AP 7.249) (*цит. за* [14]).

Звертання до перехожого (чужинця, людини тощо) – одна з найчастотніших ознак епітафій. Якщо в інших субжанрах доволі рідко вказується адресат епіграми (крім вотивних,

© *Чемелюх М. А.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 233-237
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

де необхідно зазначити бога, якому робиться пожертва), то в епітафіях це є чи не обов'язковою характеристикою. Очевидно, що така специфіка сформувалася невипадково та мала певну мету. На наш погляд, це може бути ознакою особливої важливості прочитання епітафії живою людиною. Надгробні написи не спрямовувалися до бога смерті Аїда чи його дружини Персефони, їхній адресат – людина, що читає напис, або сам померлий. Обидва варіанти адресації вказують на вітальний характер давньогрецької епітафії – завдяки читанню ритуал поховання набуває реактивації [7, p. 30], а померлий здобуває вічну славу – настільки вічну, наскільки вічним є камінь, на якому зроблений напис. Звертання до померлого так само може бути ознакою сприйняття його як живого.

Варто зупинитися на тому, які причини обов'язкового існування діалогічності в античній епіграмі. Безумовно, тут ми потрапляємо в царину гіпотез, оскільки епіграми – це фактично перші зразки давньогрецької писемності; нічого більш раннього за них, крім епосу, до нас не дійшло (та й епос був записаний значно пізніше, ніж з'явилися перші відомі нам епіграми). Постає питання, що саме записувалося у вигляді епіграми, чи озвучувався цей текст в усній формі. Можна вважати очевидним, що епіграма не є дослівним переказом тексту ритуалу – занадто невеликим є її обсяг. Надзвичайна компресія форми та змісту напису говорить про те, що епіграма фіксувала тільки найважливішу інформацію, тобто сутність ритуалу, його фактичний результат. Віршована форма мала надавати сакральності записаному. З іншого боку, діалогічність епіграми може натякати на її усний характер, оскільки передбачає наявність мовця/мовців. Також можливий варіант, що епіграма не фіксувала певний діалог, а створювала його з метою реактивації ритуалу. Тобто така форма напису спонукала реципієнта до читання напису, завдяки чому описаний предмет, людина чи подія ставали теоретично безсмертними.

Підсумовуючи, варто зазначити, що ця розвідка зі зрозумілих причин не претендує на вичерпність у реконструкції діалогічності давньогрецької епіграми і залишає більше запитань, ніж відповідей на них. Проте все ж таки спробуємо сформулювати певні узагальнення.

Діалогічність характерна для епіграми від самого початку її існування у вигляді найдавніших написів. До V ст. в більшості епіграм присутня Я-референція, яка згодом стає значно менш вживана. Її існування може бути пов'язане з антропоморфізмом архаїчного світогляду еллінів. Оскільки епіграма за своїми лінгвальними маркерами є прямою мовою та створює певну комунікативну ситуацію, виникає питання, хто є членами цієї комунікації. Відповідь залежить від типу напису. Найдавніші різновиди віршованих інскрипцій – посесивні, вотивні, надгробні – у більшості з них експліцитно присутня Я-референція.

Із часом оповідь від І особи поступово зникає, залишаючи відкритим питання, хто саме є мовцем у пізніх епіграмах і деяких ранніх, у яких не було Я-референції. Крім того, є епіграми анкетного типу, де померлий і подорожній по черзі стають Я-референтами, або поліфонічні, як, наприклад, епітафія Фрасіклеї. Постійне вживання займенника *ὅδε*, *ἥδε*, *τόδε* із чітким посесивним маркуванням із високою вірогідністю може вказувати на імпліцитну форму Я-

© *Chemeliukh M. A.*

референції.

Крім того, епіграма здатна як містити у собі діалог, так і так і сама його створювати – із реципієнтом. Епітафії специфічні тим, що в них читач присутній не імпліцитно, а відкрито – у вигляді подорожнього/чужинця/людини тощо. Такий безпосередній заклик до читання, а, отже, реактивації, очевидно, був надзвичайно важливим саме для ритуалу поховання.

Епіграма фіксує сутність певного ритуалу чи події / факту, проте невідомо, чи напис є усною складовою дійства чи це лише формулювання, призначене виключно для письма. Проте діалогічність напису може слугувати аргументом на користь усного характеру епіграми, оскільки пряма мова може вказувати на необхідність озвучування тексту.

Література

1. *Брагинская Н. В.* Эпитафия как письменный фольклор / Н. В. Брагинская // Текст: семантика и структура. – М. : Наука, 1983. – 300 с. 2. *Лукач Ю. С.* Корпус древнегреческой поэзии. Вып. V: Ранние элегии, ямбы, эпиграммы (VIII—V вв. до н. э.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://rutrackers.website/forum/viewtopic.php?t=5135270 3. *Мальчукова Т. Г.* Жанр и композиция эпиграммы / Т. Г. Мальчукова // Филология как наука и творчество. – Петрозаводск : ПетрГУ, 1995. – С. 121–147. 4. *Чистякова Н. А.* Греческая эпиграмма VIII–III вв. до н.э. / Наталья Александровна Чистякова. – М. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1983. – 216 с. 5. Alpha online. Древнегреческо-русский словарь И.Х.Дворецкого (под ред. С.И.Соболевского) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://gurin.tomsknet.ru/alphaonline.html 6. *Bakker E. J.* Archaic Epigram and the Seal of Theognis / E. J. Bakker // Dialect, Diction, and Style in Greek Literary and Inscribed Epigram. – Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2016. – P. 195–214. 7. *Day J. W.* Poems on Stone: The Inscribed Antecedents of Hellenistic Epigram / J. W. Day // Brill's Companion to Hellenistic Epigram. – Leiden : Brill, 2007. – P. 29–47. 8. *Männlein-Robert I.* Epigrams on Art: Voice and Voicelessness in Hellenistic Epigram / I. Männlein-Robert // Brill's Companion to Hellenistic Epigram. – Leiden : Brill, 2007. – P. 251–275. 9. *Parisinou E., Shipley G.* Hellēnizein. A Flexible Structure for Teaching Greek to Archaeologists and Ancient Historians / E. Parisinou, G. Shipley. – The Subject Centre for History, Classics, & Archaeology, The Higher Education Academy, 2004. – 101 p. 10. *Schmitz Th.* Epigrammatic Communication in Callimachus' Epigrams / Th. Schmitz // Greek, Roman, and Byzantine Studies. – 2010. – № 50. – P. 370–390. 11. *Schmitz Th.* Speaker and addressee in early Greek epigram and lyric / Th. A. Schmitz // Archaic and Classical Greek Epigram. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – P. 25–41. 12. Searchable Greek Inscriptions [Electronic resource]. – Access mode : http://epigraphy.packhum.org/text/1430_13. *Svenbro J.* Phrasikleia: An Anthropology of Reading in Ancient Greece / Jesper Svenbro. – Ithaka, London: Cornell University Press, 1993. – 233 p. 14. The Greek Anthology with an English translation by W.R. Paton in five volumes [Electronic resource]. – Access mode : http://www.perseus.tufts.edu 15. *Tueller M.* The passer-by in Archaic and Classical epigram / M.Tueller // Archaic and Classical Greek Epigram. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – P. 42–60. 16. *Tueller M. W.* Look Who's Talking: Innovations in Voice and Identity in Hellenistic Epigram / M.Tueller // Hellenistica Groningana. – Leuven/Paris/Dudley, MA: Peeters, 2008. – 231 p. 17. *Vestrheim G. F.* Voice in sepulchral epigrams: some remarks on the use of first and second person in sepulchral epigrams, and a comparison with lyric poetry / G. F. Vestrheim. // Archaic and Classical Greek Epigram. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – P. 61–78. 18. *Wachter R.* The origin of epigrams on 'Speaking Objects' / R. Wachter // Archaic and Classical Greek Epigram. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – P. 250–260.

© Чемелюх М. А.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 238-241
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 81'25

ДЕКОНСТРУКЦІЯ ФРАГМЕНТА РОМАНУ К. Р. САФОНА "ТІНЬ ВІТРУ" НА ОСНОВІ ТЕКСТІВ ОРИГІНАЛУ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Д. І. Швець
викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет

Дана стаття містить порівняльний аналіз текстів оригіналу та перекладу фрагмента роману К.Р.Сафона "Тіньвітру" на основі методу деконструкції.

Ключові слова: деконструкція, апорія, суперечності, маска, порівняльний аналіз, переклад.

DECONSTRUCTION OF THE FRAGMENT OF THE NOVEL OF C. R. ZAFÓN "THE SHADOW OF THE WIND" ON THE BASIS OF THE ORIGIN TEXT AND TRANSLATION

D. I. Shvets
Lecturer of Department of Romance and New Greek Philology and Translation and Interpretation
Kyiv National Linguistic University

The article includes comparative analysis of the origin text and translation of the fragment of the novel of C.R.Zafón "The Shadow of the Wind" on the basis of a method of deconstruction.

Kewwords: deconstruction, aporia, contradictions, mask, comparative analysis, translation.

Постструктуралізм, основне завдання якого є "деконструювання" тексту, виник у Франції наприкінці 1960-х рр. Однією з ключових постатей для розвитку згаданого вище методу критики є французький філософ Жак Дерріда. У своїй праці "Структура, знак і гра в дискурс і гуманітарних наук", що вважається вихідною точкою постструктуралізму, науковець представляє сучасність як особливу інтелектуальну "подію", яка радикально відрізняється від минулого способу мислення. Якщо раніше людина вважалася мірилом усіх речей, існували певні норми одягу, поведінки, інтелектуальних уподобань, а відмова від них сприймалася маргінальністю, то у XX столітті ситуація змінилася. Цьому сприяли різноманітні фактори: Перша світова війна знищила ілюзію стабільності, Голокост зруйнував ідею Європи як джерела й ценру людської цивілізації, модернізм у мистецтві виявляв себе дисгармонією в музиці, відсутністю хронологічної послідовності в оповіді тощо. Таким чином, світ, в якому ми живемо, став "децентралізованим"[1, с. 80-82].

Отож, якщо раніше тексти вважалися цілісними творами мистецтва, то за рахунок деконструктивного прочитання вони зображуються фрагментарно і позбавляються центру [1, с. 83]. Процес "деконструкції", відомий як "читання тексту проти себе", на думку Дж. А. Каддона, дає змогу розглянути в тексті множину значень, суперечливі й несумісні речі, що абсолютно підривають єдине "стійке" значення [5, с. 189]. Тобто текст постає як такий, що позбавлений цілісності, а тому на практичному рівні деконструктивіст звертає увагу на такі аспекти у тексті, як: суперечності, або парадокси, розлами в точках зору, фізичному часі і граматичному, персонажах, особливо важливими є граслів, неоднозначності тощо [1, с. 88]. Окрім того, однією з основних рис деконструкції є пошука порііів–текст починає перечити самому собі [2, с. 166]. До того ж, деконструктивне мислення передбачає прочитання

© Shvets D. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 238-241
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

підсвідомого, а не свідомого виміру тексту, зосередження на етимології слова, виносячи ці особливості на передній план. Іншими словами, при деконструктивному прочитанні слід зосередитися на окремій деталі тексту, що здається другорядною, проте є визначальною для загального значення [1, с. 87-89].

Отже, спробуємо деконструювати фрагмент роману відомого іспанського письменника Карлоса Руїса Сафона“Тінь вітру” на основі текстів оригіналу та перекладу. Та перш за все, варто зазначити деякі поетикальні особливості вище згаданого твору, серед яких слід виокремити мотив маски, що неабияк пов'язаний із проблемою самоідентичності суб’єкта. У даній роботі розглянемо лише одну модель маскування.

Таким чином, серед ключових персонажів роману постає письменник Хуліан Каракс. Коли він дізнається про смерть коханої Пенелопи і їхньої дитини, він вирішує назавжди знищити особистість Хуліана Каракса. Називаючи себе Лаїном Кубертом – персонажем його книги “Тінь вітру”, дияволом – він намагається спалити кожен екземпляр своїх романів. Отож, можемо говорити про те, що даний персонаж одягає маску Лаїна Куберта, про що свідчать наступні слова наратора: *“…Se había presentado un caballero llamado Laín Coubert”* [6 – текст іспанською тут і надалі]. Таким чином, Хуліан Каракс втрачає власне “Я”. Коли ж він намагається спалити видавництво, де зберігаються його книги, то хоче спалити і себе, але залишається живим. Однак, спотворений до невпізнанності. *“Había conseguido encontrar uno de mis espejos, aunque los había ocultado todos. Con voz quebrada medijo que se había transformado en uno de sus monstruos de ficción, en Laín Coubert”*. Отож, маска «приросла» до обличчя Хуліана. У даному уривку чітко сказано те, що Хуліан перетворився на Куберта, а це значить, що він носить маску диявола.

Перегорнувши кілька сторінок роману, натрапляємо на наступні рядки твору, що належатьНуріїМонфорт. ***“Comprendí que Laín Coubert seguía vivo y coleando. Más que nunca. Se hospedaba en el cuerpo ajado por las llamas de aquel hombre del que no quedaba ni la voz y se alimentaba de su memoria. Descubrí que había encontrado el modo de entrar y salir del piso de la Rondade San Antonio a través de una ventana que daba al tragaluz central sin necesidad de forzar la puerta que yo cerraba cada vez que me iba de allí. Descubrí que Laín Coubert, disfrazado de Julián, había estado recorriendo la ciudad, visitando el caserón de los Aldaya. Descubrí que en su locura había regresado a aquella cripta y había quebrado las lápidas, que había extraído los sarcófagos de Penélope y de su hijo. “¿Qué has hecho, Julián?”***

Оскільки деконструктивний аналіз у даній роботі базуватиметься на порівнянні текстів оригіналу та перекладу, як було зазначено вище, тоді також подамо даний фрагмент в інтерпретації Інни Панченко. Таким чином, ми спробуємо відшукати певні суперечності, апорії, невідповідності, порівнюючи обидва тексти, а отже, зрозуміти, чи змогла перекладачка донести до читача усю сутність, яку містить оригінал.

“***Я зрозуміла, що Лаїн Куберт досі живий, сидить в обгорілому Хуліановому тілі й живиться його спогадами. Він знайшов спосіб виходити та повертатися назад до квартири на Св. Антоніо, обминаючи двері, які я щоразу замикала, залишаючи його***

© Швець Д. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 238-241
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

самого. Він користувався вікном, що виходило на внутрішнє подвір'я. Я дізналася, що Лаїн Куберт блукав містом і навідувався до особняку Алдаїв. Дізналася, що у нападі божевілля він повернувся до склепу, розтрощив надгробні плити й витяг з-під них труни Пенелопи та свого сина. – Що ти накоїв, Хуліане?.." [4 – перекладІ.Панченко тут і надалі].

Так, у першому реченні привертає увагу вираз "*досі живий"*, адже персонаж має на увазі саме спосіб життя, який вів Хуліан Каракс. З'являється питання: що означає "*досі живий"*? Мовою оригіналу це звучить, як "*…seguía vivo y coleando. Más que nunca"*.Одне із значень іспанського виразу **"seguir vivo y coleando"** є наступне: коли ми говоримо так про тварин, то це означає, що вони чимось задоволені (наприклад, бачити хазяїна) (**colear** може перекладатися, як «махати хвостом»); коли ж говорять про людей, то даний вираз може значити в російській інтерпретації, як "жив курилка"(думали, що помер, а виявився живим), або ж мова йде про здоров'я і благополуччя. Звичайно, є й інші варіанти, проте зазвичай вище зазначений вираз передає позитивні емоції. Тому його вживання, коли мова йде про Куберта, диявола, похмурого персонажа, який грабує і вбиває, змушує думати, що це і є апорія. Окрім того, І. Панченко оминає у своєму перекладі *"Más que nunca"*, що можна перекласти *"Більше, ніж коли-небудь"*[переклад мій]. Даний вираз може слугувати для того, аби підсилити розуміння читача, що Хуліан Каракс, деміург, продовжує ще впевненіше існувати життям диявола, роблячи жахливі вчинки, які б відповідали персонажу його ж роману. До того ж, не можна не сказати, що сам вираз – також апорія за своєю суттю. Варто зауважити, що в тексті оригіналу особистість Хуліана Каракса в першій частині даного фрагмента навіть не згадується, лише в другій. Очевидно, оповідач не вважає за потрібне це робити, оскільки так читач неодмінно зможе вбачати втрату самоідентичності письменника. Проте І.Панченко у своїй інтерпретації таки згадує існування Хуліана на початку фрагмента: *"Лаїн Куберт досі живий, сидить в обгорілому Хуліановому тілі"*. Без сумніву, знову натрапляємо на певне протиріччя між текстами оригіналу та перекладу.

Так чи інакше, в обидвох текстах на перший план виводиться Лаїн Куберт, а не замаскований Хуліан Каракс. У фрагменті підкреслюється саме існування Куберта: *"se hospedaba" – "сидить", "se alimentaba" – "живиться", "había estado recorriendo la ciudad" – "блукав містом"* тощо. Тобто вживаються дієслова – ті самостійні частини мови, що вказують на дію. Дія ж – це рух, рух – життя. Що ж до Хуліана, І. Панченко зазначає, кому належить обгоріле тіло, проте знову оминає важливі рядки: *"…el cuerpo…de aquel hombre del que no quedaba ni la voz..."*, що можна перекласти наступним чином: *"…тіла… людини, у якої не залишилось навіть голосу"*. Йдеться про присутність тіла деякої людини, чий голос змінено, але він все-таки є, просто дещо інший. Отже, існує лише тіло, а не людина з голосом. І тут з'являється апорій: Лаїн Куберт *"se alimentaba de su memoria"* – є тіло без нічого, без будь-якої ознаки живого, проте є спогади, що вказують на життя. У мові перекладу зазначено наступне: *"живиться його спогадами"*. І хоча за українським перекладом ми вже знаємо, що тіло належить Хуліану, але натяк на життя дає також лише згадка про наявність його минулого – спогадів.

© Shvets D. I.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 238-241
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Таким чином, маємо бінарні опозиції: "життя – смерть", або "життя – існування" (існувати – не жити, а померти не на фізичному рівні). Окрім того, "теперішнє – минуле" (тобто живий зараз і живі лише спогади). Словом, протиставляються Лаїн Куберт і Хуліан Каракс.

"Laín Coubert, disfrazado de Julián", що дослівно перекладається, *як "Лаїн Куберт, замаскований під Хуліана"*. Тобто знову натрапляємо на апорій: хто ж тоді одягнув маску – Хуліан Куберта чи Куберт Хуліана? У перекладі цього немає. Проте апорійність тексту фрагмента не завершується. *"…En su locura había regresado a aquella cripta y había quebrado las lápidas, que había extraído los sarcófagos de Penélope y de su hijo"*, що в тексті перекладу звучить наступним чином: *"…У нападі божевілля він повернувся до склепу, розтрощив надгробні плити й витяг з-під них труни Пенелопи та своєгосина"*. Мова йде про дії Лаїна Куберта, проте ж сина мав Хуліан. Отож, застосувавши деконструктивний метод та порівнявши фрагмент тексту роману К.Р.Сафона "Тінь вітру" з текстом перекладу І.Панченко, можна побачити, наскільки по-різному сприймаються обидва запропоновані тексти, оскільки було знайдено безліч невідповідностей та деталей, які можуть нести різні значення, що впливатиме в подальшому, відповідно, на різне розуміння тексту читачем.

Апорійність даного такстусамого по собі перетворює його прочитання на гру, де читач постійно плутається і намагається вгадати, чи зуміє повернутися деміург, чи дияволтаки залишиться переможцем (бінарна опозиція "добро – зло"). І поки читач сумнівається оповідач дає нам підказку, яку неможливо помітити в інтерпретації вище згаданої перекладачки. "***Що ж ти накоїв, Хуліане?*** " – є ключовою фразою у даномувипадку. Вживання минулого часу вказує на те, що існування деміурга залишилося далеко позаду і від нього нічого, окрім тіла, більше немає. Проте звернувшись до мови оригіналу зустрічаємо протилежну perfecto compuesto, адже на відміну від Pretérito perfecto simple, що стосується лишедій, що завершилися у минулому (один із випадків вживання – коли людина померла, то все, що стосується неї, говоримо, використовуючи Pretérito perfecto simple), дана форма застосовується, аби вказати, що минула дія пов'язана з теперішнім часом [3, с. 86, 87], а тому це свідчить про те, що ще є надія на повернення Хуліана і перемогу творця над руйнівною силою.

Література

1. *Баррі П.* Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пітер Баррі / Пер. з англ. О.Погинайко; наук. ред. Р.Семків. – К.: Смолоскип, 2008. – 360 с. 2. *Иглтон Т.*Теория литературы: Введение / Терри Иглтон/ пер. Е.Бучкиной под ред. М.Маяцкого и Д.Субботина. – М.: Издательский дом "Территория будущего", 2010. – 296 с. 3. *Литвтненко Е.В.*Грамматикаиспанскогоязика / Евгения Литвиненко. – К.: Вища школа, 1976. – 272 с.4. *Сафон К.Р.* Тінь ветру: роман [Електронний ресурс] / Карлос РуїсСафон / пер. з ісп. І.Панченко. – Режим доступу: http://www.rulit.me/books/tin-vitru-download-free-368222.html 5. Cuddon J.A. ADictionaryofLiteraryTermsandLiteraryTheory / JohnAnthonyCuddon. – 5thed. – Oxford: BlackwellPublishingLtd, 2013. – 784 с. 6. *ZafónC.R.* LaSombradelviento [Електронний ресурс] / C.R.Zafón.–Режим доступу: http://espanolmaracanau.files.wordpress.com/2013/01/ruiz-zafon2c-carlos-la-sombra-del-viento_54y.pdf

© Швець Д. І.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 242-245
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

УДК 811.134.2:168.522:22

МЕТОНІМІЧНІ ПЕРЕНЕСЕННЯ В МЕЖАХ ОБРАЗНОГО КОМПОНЕНТА КОНЦЕПТУ БЕЗЗАКОННЯ / INIQUIDAD

А. С. Шевченко
Кандидат філологічних наук, доцент кафедри романських мов
Київський національний лінгвістичний університет

У статті представлено види метонімічних перенесень, які є засобами вираження образного компонента біблійного концепту БЕЗЗАКОННЯ / INIQUIDAD.

Ключові слова: концептуальна метонімія, каузальні, атрибутивні, локальні та кількісні перенесення.

THE METONYMIC TRANSFERRING BETWEEN THE EXTENSIVE OF THE IMAGE COMPONENT OF THE CONCEPT INIQUITY / INIQUIDAD

A. S. Shevchenko
Phd, Associate Professor
Kyiv National Linguistic University

This article represents types of metonymic transferring, which are means of expression of the image component of the biblical concept INIQUITY / INIQUIDAD.

Key words: conceptual metonymy, causal, attributive, local and quantitative transferring.

Досліджуючи образний компонент концепту, слід представити його, у першу чергу, за допомогою метонімії [4]. Концептуальна метонімія – це когнітивний процес, в якому одна концептуальна сутність забезпечує доступ до іншої концептуальної сутності в межах однієї концептосфери чи домену. Таким визначенням З. Кевечеш та Дж. Редден слідують за Р. Ленекером, який вивчає метонімію як феномен референційної точки: "завдяки нашій здатності до встановлення референційної точки, вдало підібраний метонімічний вислів дозволяє нам згадати одну сутність, більш висвітлену та легко кодовану, і таким чином, викликати – цілком автоматично – ціль, яка або представляє менший інтерес, або є важчою для називання" [6].

Л. Талмі у книзі про когнітивну семантику надає центральне місце розділу про кадрування уваги, який присвячено вибірковості людського сприйняття. Така вибірковість відображається у мові у вигляді різноманітних можливостей зсуву фокусу уваги при описі однієї і тієї ж позамовної ситуації. У нашому дослідженні ми погоджуємося із точкою зору О. В. Падучевої, яка представляє модель метонімії, що базується на уявленні про метонімію, як про зсув фокусу уваги, і у такому випадку є когнітивною моделлю [3, с. 156].

Відповідно до класифікацій О.К. Біріха, М.Я. Біч, М.В. Бондаренка, Г. Пауля, Ст. Ульмана метонімічні перенесення поділяються на каузальні, атрибутивні, локальні, темпоральні та кількісні (або синекдоху) [2, с. 155]. На матеріалі віршів іспаномовного тексту Святого Письма нами виділено каузальні, атрибутивні, локальні та кількісні перенесення при вербалізації концепту БЕЗЗАКОННЯ / INIQUIDAD.

Метонімічні зв'язки, що виступають засобами вираження образного

The metonymic transferring between the extensive of the image component of the concept INIQUITY / INIQUIDAD (in Ukrainian)

© Shevchenko A. S.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 242-245
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

компонента концепту БЕЗЗАКОННЯ / INIQUIDAD є такими: **1. Атрибутивна метонімія** представлена у наступних підвидах: *А) El trueno declara su indignación, y la tempestad proclama su ira contra la iniquidad (Job. 36:33)* [7]. *Грім звіщає Його обурення, а гроза проголошує Його гнів проти беззаконня (Йов 36:33) (пер. наш).* Приклад демонструє метонімічне перенесення "моральна якість → особа, наділена цією якістю" (беззаконня замість беззаконників). Тип логічного протиставлення "абстрактне → конкретне". *Б) Porque no reposará la vara de la impiedad sobre la heredad de los justos; no sea que extiendan los justos sus manos a la iniquidad (Sal. 125:3). Не спочине бо берло нечестя на долі тих праведних, щоб праведні не простягли своїх рук до беззаконня (Пс. 124:3)* [1]. Принцип перенесення "моральний принцип → вчинки, основані на цьому принципі" (беззаконня замість протизаконних вчинків). Логічним протиставленням між прямим та метонімічним значенням є "абстрактне → конкретне", яке знаходить відображення у виділених нами концептуальних ознаках поняттєвого компонента INIQUIDAD: "беззаконня" та "переступ", що базуються на зв'язку двох словникових значень "велика несправедливість" та "несправедлива дія". **2. Кількісна метонімія**. *De esta manera, pues, será perdonada la iniquidad de Jacob, y éste será todo el fruto, la remoción de su pecado; cuando haga todas las piedras del altar como piedras de cal desmenuzadas, y no se levanten los símbolos de Asera ni las imágenes del sol (Is. 27:9). Тому вина Якова буде прощена цим, а це плід увесь: усунення з нього гріха, коли він учинить каміння все жертівника побитим, немов грудки крейди, і не стоятимуть більше Астарти, і стовпи на честь сонця (Іс. 27:9).* Принцип перенесення "представник народу → народ" ("частина → ціле") (Яків замість ізраїльського народу) (Яків (друге ім'я – Ізраїль) – патріарх ізраїльського народу (прим. – А. Ш.)). Тип логічного протиставлення між прямим та метонімічним значеннями – "конкретне → конкретне". **3. Локальна та кількісна метонімія**. *¿Se juntará contigo el trono de iniquidades que hace agravio bajo forma de ley? (Sal. 94:20). Чи престол беззаконня з Тобою з'єднається, той, що гріх учиняє над право? (Пс. 93:20).* Перенесення відбувається за принципом "місце → особа, яка посідає це місце" (престол замість царя, що сидить на престолі) та "вчинки особи → особа" ("частина → ціле") (беззаконні вчинки замість беззаконного царя). Тип логічного протиставлення – "конкретне → конкретне". **4. Каузальний** зв'язок представлений такими способами: *А) Porque él conoce a los hombres vanos; ve asimismo la iniquidad, ¿y no hará caso? (Job 11:11). Бо Він знає нікчемних людей, так само бачить насилля, і Він не догляне? (Йов 11:11) (пер. наш).*

Принцип перенесення "дія → суб'єкт дії" (насилля замість людей, які чинять насилля). Тип логічного протиставлення між прямим та метонімічним значеннями – "конкретне → конкретне". *Б) La ley de verdad estuvo en su boca, e iniquidad no fue hallada en sus labios; en paz y en justicia anduvo conmigo, y a muchos hizo apartar de la iniquidad (Mal. 2:6). Закон правди в устах його був, і не знайшлась на губах його кривда, у мирі й простоті ходив він зо Мною, і багато-кого відвернув від вини (Мал.*

© Шевченко А. С.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 : 242-245
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

2:6). Перенесення відбувається за принципом "результат → дія" (кривда замість говоріння кривди). Наведену ситуацію можна представити інакше: *він не говорив кривду своїми устами.* Тип логічного протиставлення у такому перенесенні – "абстрактне → конкретне". Інші біблійні приклади, що містять метонімічні перенесення, не можуть бути класифіковані відповідно до зазначених типів, тому надалі ми використовуватимемо інші класифікації типів метонімії. **5. Причинно-наслідкові відношення.** Дж. Редден у З. Кевечеш виділяють природне метонімічне відношення між причинами і наслідками: "причина → наслідок" та "наслідок → причина". Під час реконструкції концепту INIQUIDAD знаходимо приклад першого зв'язку. Наприклад: *La iniquidad del impío me dice al corazón: no hay temor de Dios delante de sus ojos (Sal. 36:1). Переступ безбожного каже серцю моєму: нема страху Божого перед очима його (Пс. 35:2) (пер. наш).* Перенесення відбувається за принципом "причина → наслідок" (конкретний вчинок безбожного замість реакції Давида на нього). **6. Діатетичний зсув.** О.В. Падучева виділяє три типи метонімічних перенесень, одним із яких є діатетичний зсув, який полягає у перенесенні фокусу уваги з одного учасника на іншого [3]. У центр, тобто в позицію суб'єкта чи об'єкта можуть потрапляти то один, то інший з учасників ситуації, позначеної дієсловом. У Біблії зображено такий приклад: *¿Por qué he de temer en los días de adversidad, cuando la iniquidad de mis opresores me rodeare? (Sal. 49:5). Чому маю боятись у день лихоліття, як стане круг мене неправда моїх ошуканців (Пс. 48:6).*

Принцип перенесення "інструмент дії → суб'єкт дії" (неправда замість ошуканців). У наведеному вірші в позицію суб'єкта потрапляє сірконстант – інструмент дії. Таку ситуацію можна представити інакше: *мої ошуканці стануть кругом мене зі своєю неправдою.* З семантичної точки зору співвідношення між першим та другим варіантами ситуації може бути представлене як перенесення фокусу уваги з одного учасника на іншого.

7. Зсув у словникових значеннях. Другим типом метонімічних перенесень за класифікацією О.В. Падучевої є зв'язок двох словникових значень, при якому одне значення випливає із другого завдяки зміщенню фокусу уваги. Розглянемо біблійний приклад такого зсуву: *Que guarda misericordia a millares, que perdona la iniquidad, la rebelión y el pecado, y que de ningún modo tendrá por inocente al malvado; que visita la iniquidad de los padres sobre los hijos y sobre los hijos de los hijos, hasta la tercera y cuarta generación (Éx. 34:7). Що дотримує милість для тисяч, що вибачає провину й переступ та гріх, та певне не вважає чистим винуватого, бо карає провину батьків на дітях, і на дітях дітей, і на третіх, і на четвертих поколіннях (Вих. 34:7).*

Визначення концептуальної ознаки INIQUIDAD відбувається за допомогою її словесного оточення. У випадку *visita la iniquidad de los padres sobre los hijos* важливими є усі елементи, але визначальним є значення дієслова, яке представляє метонімічне перенесення "позитивна дія → негативна дія". Згідно словникого

© *Shevchenko A. S.*

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 242-245
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

тлумачення *visitar – 1. відвідати кого-небудь у його домі із-за вічливості, уваги, дружби або будь-якого іншого мотиву; 13. рел. Зі сторони Бога: послати людям певну особливу втіху або роботу відповідно до їхніх найбільших заслуг або для їхнього самоусвідомлення* [5]. Таким чином, відбувається семантичний зсув із одного лексикографічного значення на інше, тому у наведеному прикладі дієслово *visitar* набуває значення "карати".

Отже, образний компонент семантичної структури концепту БЕЗЗАКОННЯ / INIQUIDAD на вербальному рівні представлений за допомогою наступних метонімічних перенесень:

1) у складі атрибутивної метонімії: "моральна якість → особа, наділена цією якістю", "моральний принцип → вчинки, основані на цьому принципі" та внаслідок поєднання двох типів атрибутивних перенесень – "моральна якість → особа, наділена цією якістю" та "моральний принцип → вчинки особи, основані на цьому принципі";

2) у межах кількісного типу метонімії: "представник народу → народ" ("частина → ціле");

3) за допомогою поєднання локальної та кількісної метонімій: "місце → особа, яка посідає це місце" та "вчинки особи → особа" ("частина → ціле");

4) у межах каузального типу: "дія → суб'єкт дії" та "результат → дія";

5) за допомогою причинно-наслідкових метонімічних відношень: "причина → наслідок";

6) у результаті діатетичного зсуву: "інструмент дії → суб'єкт дії";

7) за допомогою зсуву у словникових значеннях: "позитивна дія → негативна дія";

Тип логічного протиставлення між прямим та переносним значенням – "абстрактне → конкретне" та "конкретне → конкретне".

Перспективами дослідження є визначення типів метонімічних перенесень інших біблійних концептів.

Література

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Пер. І. Огієнка. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2007. – 1375 с. 2. *Бондаренко М. В.* Метонимический перенос как способ образования семантических неологизмов в лексико-семантической парадигме английского языка / М. В. Бондаренко // Вестник СамГУ. – 2010. – № 3 (77). – С. 154–158. 3. *Падучева Е. В.* Динамические модели в семантике лексики / Елена Викторовна Падучева. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 608 с. 4. *Шевченко А.С.* Семантико-когнітивна структура концептів СПРАВЕДЛИВІСТЬ і БЕЗЗАКОННЯ (на матеріалі іспаномовного тексту Біблії) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Анна Сергіївна Шевченко; Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2014. – 209 с. 5. DRAE – Diccionario de la Real Academia Española [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://buscon.rae.es/draeI/html/cabecera.htm. 6. *Langacker R. W.* Reference-point constructions / R. W. Langacker // Cognitive Linguistics. – 1993. – № 4/1. – P. 1–38. 7. Santa Biblia. Reina-Valera 1960 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://labibliaweb.com/?cat=122.

© Шевченко А. С.

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38/1 : 246-248
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

ЗМІСТ

Байоль О. В. Психолінгвістичні аспекти змішаних висловлювань дититини-білінгва віком від 2 до 4 років (французько-російський ранній білінгвизм) [***Bailleul O. V.*** Aspects psycho-linguistiques des énoncés mixtes d'un enfant bilingue âgé de 2;0 à 4;0 ans (Bilinguisme simultané français-russe)] ……... 9

Бегерська О. В. Особливості інтернет-комунікації ……..... 17

Бикова А. А. Англіцизми в італійській пресі …….. 21

Бобчинець Л. І. Іспанські приказки та вислови про ігрову, тютюнову, алкогольну залежність та їх переклад на українську мову [***Bobchynets L. I.*** Refranes españoles sobre adicciones a tabaco, alcohol, juegos de azar y su traducción al ucraniano] ……... 24

Бруско Г. А. Реалізація лінгвокультурологічного аспекту у франкомовній інтернет-комунікації ……..... 26

Вонгрей М. Стрілка як символ (соціальної) бізнес-моделі – репрезентація її у холістичному підході в областях фільму, музики, літератури та мистецтва [***Vongrej M.*** Arrow as a symbol of (social) business model – introduction to its holistic approach in the areas of movie, music, literature and art] …… 29

Глущук-Олея Г. І. Заперечення у сфері модусних категорій ……... 34

Гулей М. Д. Переконання як основна стратегія політичного дискурсу ….. 39

Єсипович К. П. Композиційний, наратологічний та архітектонічний рівень дослідження казкового дискурсу ……..... 43

Залєснова О. В. Відтворення іспанських фразеологізмів українською мовою …… 48

Іванців О. В. Перекладацька діяльність з позицій когнітивно-дискурсивної парадигми …….. 53

Кагановська О. М. Художній текст у семантичному і концептуальному ракурсах …… 57

Каратєєва Г. М. Інтерпретативний підхід до теорії можливих світів …… 62

Кастро Родрігес А. Х. У пошуках сучасного підручника іспанської мови ……. 66

Кирилова В. А. Фонографічні особливості мелодики Михайла Коцюбинського та їх відтворення у французькому художньому перекладі …….. 70

Ковальчук А. М. Структурно-семантичний аспект класифікації евфемізмів в іспанському мас-медійному дискурсі …….. 75

Корбозерова Н. М. Характеристика морфо-синтаксичних особливостей прислівника в іспанській мові [***Korbozerova N. M.*** Características morfo-sintácticas del adverbio español] …… 79

Кравченко О. В. Логіко-інформативні засоби нейтралізації когнітивного дисонансу персонажів сучасних французьких детективних романів ……. 82

Крупко О. І. Вербалізація національно-маркованого концепту *народ* у мовній картині світу Ліни Костенко …….. 86

Кульбіда Д. П. Поліфункціональність англіцизмів сучасної іспанської туристичної преси ……..... 97

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 246-248
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Куранда В. В. Методика фреймової пропозиційно-семантичної організації лексико-словотвірних гнізд ……. 102

Лахтіонова К. М. Складні слова у спортивній сучасній лексиці [***Lakhtionova K. M.*** Parole composte nel lessico sportivo contemporaneo] …… 105

Маталигіна Л. М., Стативка Н. Ю., Стативка Ю. І. Заголовки новин у друкованих іспанських ЗМІ: лексико-стилістичний та граматичний аспекти ……... 107

Миронова Н. В. Лінгвостилістичні прояви ґендерних характеристик франкомовного тексту (на матеріалі роману А. Нотомб "Метафізика труб") [***Myronova N. V.*** Les signes linguo-stylistiques des caractéristiques du genre dans le texte français (sur le materiel du roman d'Amélie Nothomb "La métaphysique des tubes")] ……. 112

Мілютіна О. К. Врахування ґендерних особливостей у процесі міжкультурної комунікації …….. 117

Мостова Н. А. Взаємодія мовних і паравербальних маркерів етнокультурної інформації як засіб формування абсолютних цінностей адресата (на матеріалі оповідання П'єра Пробста "Caroline et ses amis aux Indes") ……..... 121

Наваренко І. А. Роль автора у творенні значення тексту (на матеріалі сучасних художніх іспаномовних текстів) ……..... 126

Настенко С. В. Основні функціонально-семантичні конституенти фонічних структур іспанської поезії XII – XX століть …… 129

Некряч Т. Є. Перекладач художніх творів як співавтор і співрежисер ….. 134

Олефір Г. І., Дейнеко І. А., Дейнеко І.В. Прагматична адаптація асоціативних реалій в перекладі …… 136

Осипов П. І. О, мить, спинися, – Ти прекрасна! (до питання перекладу відомих рядків Й. В. Гете) ……... 141

Панченко О. О. Образ людини у "новому романі" крізь призму речей (на матеріалі твору М. Бютора "La modification") ……..... 144

Панченко Р. Б. Сучасний підхід формування професійної компетентності перекладача ……..... 147

Пашкова Н. І. Номінативні моделі верхнього одягу в українських говорах Карпат …… 149

Петрова Г. Л. Зіставний психолінгвістичний аналіз назв продуктів харчування в українській та новогрецькій мовах (на матеріалі асоціативних полів слів-стимулів АПЕЛЬСИН / ПОРТОКАЛІ) ……... 151

Підгірна Н. М. Співвідношення понять еліпсис, еліптична конструкція та еліптичність ……..... 156

Поліщук Н. П. Комунікативно-прагматичні особливості використання мовних одиниць в рекламному дискурсі …….. 159

Попова О. В. Інтермедіальні студії у сучасному літературознавстві ……..... 163

Редковська Т. О. Вербалізація базових концептів у романі Роси Регас "Пісня Доротеї" ……..... 168

Романова С. В. Розширюючи межі міжкультурної комунікації: діалог людини і андроїда. Ідеї постгуманізму у романі Роси Монтеро «Сльози у дощі» (2011) …… 171

Зміст

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38/1 : 246-248
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Рубан В. О. Псевдоангліцизми як модифіковані англомовні запозичення в сучасній французькій мові ……. 176

Савчук Р. І. Наративні стратегії французького художнього текстотворення: лінгвокогнітивний вимір дослідження …….. 181

Саранюк Є. В. Взаємодія вербальних та візуальних засобів вираження образного компоненту концепту GLAMOUR в англомовних мас-медійних текстах ……... 185

Семенюк А. А., Хникіна О. О. Особливості типології адресата в офіційному та неофіційному типах дискурсу ……... 189

Сидоренко І. А. Репрезентація образу свята трійця у творчості М. Ваяльєхо-Нахера …… 193

Сидоренко Ю. І. Особливості відтворення фразеологічних одиниць в українському перекладі художнього тексту …….. 195

Смольницька О. О. Відтворення антиномій та символіки в україномовному перекладі вибраної лірики Джона Донна (на прикладі віршів “The apparition” і “Twickenham garden”) ……..... 201

Судорженко Г. П. Лінгвокогнітивні та прагматичні особливості формування відношень умови-наслідку у внутрішньому мовленні персонажів сучасного іспанського роману ……..... 205

Терехова Д. І. Використання матеріалів асоціативних словників у перекладознавстві …… 209

Токменко О. П. Соціолінгвістична компетенція у навчанні мови ……... 212

Тучкова О. О. Теоретичні засади гендерних досліджень тексту …….. 217

Філоненко Н. Г. Види симетрії у системній організації синтаксису сучасного французького художнього прозового тексту …….. 222

Флойд Л. А. Колірна метафора в поетичному перекладі: основні перекладацькі прийоми ……..... 225

Цепенюк Т. О. Відтворення англійських іменників-інтенсифікаторів в українських перекладах художньої прози …… 229

Чемелюх М. А. Реконструкція діалогічності давньогрецької епіграми …… 233

Швець Д. І. Деконструкція фрагмента роману К. Р. Сафона “Тінь вітру” на основі текстів оригіналу та перекладу …….. 238

Шевченко А. С. Метонімічні перенесення в межах образного компонента концепту БЕЗЗАКОННЯ / INIQUIDAD ……..... 242

Зміст …….. 246

Contents …….. 249

Вимоги до публікацій ……..... 252

Publishing requirements…….. 254

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 249-251
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

CONTENTS

Bailleul O. V. Psycholinguistic aspects of mixted utterances of a bilingual child from 2;0 to 4;0 (French-Russian simultaneous bilingualism) [***Bailleul O. V.*** Aspects psycho-linguistiques des énoncés mixtes d'un enfant bilingue âgé de 2;0 à 4;0 ans (Bilinguisme simultané français-russe)] …….. 9

Beherska O. V. The peculiarities of Internet-communication …….. 17

Bykova A. A. English words in Italian press ……..... 21

Bobchynets L. I. Spanish sayings and proverbs about addictions to tobacco, alcohol and gambling into the Ukrainian Language [***Bobchynets L. I.*** Refranes españoles sobre adicciones a tabaco, alcohol, juegos de azar y su traducción al ucraniano] ……. 24

Brusko G. A. The realization of lingvo-cultural aspect in francophone internet communication …… 26

Vongrej M. Arrow as a symbol of (social) business model – introduction to its holistic approach in the areas of movie, music, literature and art ……... 29

Glushchuk-Oleia G. I. Negation in the sphere of categories of modus …… 34

Hulei M. D. Persuasion as a basis of political discussion strategy ……... 39

Yesypovych K. P. Composition, narratology and architectonic level of the fairy tale discourse ……... 43

Zaliesnova O. V. Reproducing of Spanish phraseological units from into Ukrainian …….. 48

Ivantsiv O. V. The translation activity in the light of the cognitive discursive paradigm ……..... 53

Kahanovska O. M. The fiction in semantic and conceptual perspectives …… 57

Karatieieva H. M. Interpretative approach to theory of the possible words …… 62

Castro Rodríguez A. J. Searching for a modern Spanish language textbook ….. 66

Kyrylova V. A. Phonographic stylization of Mihaylo Kotsyubinsky melodyk and their reproduction in the French artistic translation …….. 70

Kovalchuk A. M. Structural and semantic aspect of the classification of euphemisms in the Spanish mass-media discourse ……. 75

Korbozerova N. M. Characteristics of morphological and syntactic features of adverb in Spanish language [***Korbozerova N. M.*** Características morfo-sintácticas del adverbio español] ……. 79

Kravchenko O. V. Logically informative means of characters' cognitive dissonance neutralization in modern French detective novels …… 82

Krupko O. I. Verbalization of the nationally-marked concept of the *people* in the linguistic picture of the world by Lina Kostenko …….. 86

Kulbida D. P. Polyfunctionality of anglicisms of modern Spanish tourism press …… 97

Kuranda V. V. The method of the framing propositional-semantic organization of lexical word-building nests ……. 102

Lakhtionova K. M. Compound words in modern sports lexicon [***Lakhtionova K. M.*** Parole composte nel lessico sportivo contemporaneo] …… 105

Matalygina L. M., Statyvka N. Yu., Statyvka Yu. I. News headlines in printed Spanish mass media: lexico-stylistic and gramatic aspects ……. 107

Myronova N. V. Linguistics and stylistics displays of gender characteristics of the text on a material of French language (based on the novel A. Nothomb "The character of rain") [***Myronova N. V.*** Les signes linguo-stylistiques des caractéristiques du genre dans le texte français (sur le materiel du roman d'Amélie Nothomb "La métaphysique des tubes")] …… 112

Miliutina O. K. Gender sensitive attitudes in the process of cross-cultural communication ……..... 117

Mostova N. A. Interaction of language and parable markers of ethnicultural information as a formation of absolute values of address (based on the story of Pierre Probst "Caroline et ses amis aux indes") ……. 121

Navarenko I. A. The role of the author in creating the meaning of the text (on the material of the contemporary art Spanish) …… 126

Nastenko S. V. The basic functional-semantic constituents of the phonic structures of Spanish poetry XII – XX centuries ……..... 129

Nekriach T. Ye. The translator of literary works as coauthor and coproducer ……. 134

Olefir H.I., Deineko I.A., Deineko I.V. The pragmatic adaptation of associative realia in translation …… 136

Osipov P. I. Oh, moment, stop, – You are the perfect! (to the question of the transition of the famous phrases by J. W. Goethe) …….. 141

Panchenko O. O. The representation of person in the "Nouveau roman" through the prize of things (on material of creation «La modification» by M. Butor) …… 144

Panchenko R. B. The modern approach of forming professional competency of the transmitter …….. 147

Pashkova N. I. The nominative models of outerwear in Ukrainian Carpathian dialects …… 149

Petrova G. L. Residental psychological analysis of nutrients of food products in Ukrainian and Modern Greek languages (on the material of associative fields OF WORD-STIMULUS ORANGE / ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ) …….. 151

Pidgirna N. M. Relationship the concept of ellipsis, elliptical construction and elliptical …….. 156

Polishchuk N. P. Communicative and pragmatic features of use linguistic units in an advertising discourse …….. 159

Popova E. V. Intermediate studies in modern literature awareness …….. 163

Redkovska T. O. Verbalization of basic concepts in novel by Rosa Regas "Dorothea's song" …… 168

Romanova S. V. Expanding the boundaries of intercultural communication: human dialogue and android. Ideas of posthumanism in the novel "Tears in the rain" by Rosa Montero (2011) …….. 171

Ruban V. O. Pseudo-anglicisms as modified English improvements in modern French language ……... 176

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38 (УДК 81) : 249-251
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, REČENNÂ TA TEKSTU]
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

Savchuk R. I. Narrative strategies of French fictional text formation: lingua-cognitive survey of study …… 181

Saraniuk Y. V. Verbal and visual means interaction of imagery component actualization of the GLAMOUR concept in mass media texts ……..... 185

Semeniuk A. A., Khnykina O. O. Features of addressee typology in official and unofficial types of the discourse …….. 189

Sydorenko I. A. Representation of the image of the Holy Trinity in the movies of M. Vallejo-Najera ……... 193

Sydorenko Yu. I. Features of reproduction of frazeological units in the Ukrainian translation of the fictional text ……..... 195

Smolnytska O. O. Reproduction of antinomy and symbols in the Ukrainian translation of the chosen lyrics of John Donna (on the example of poetry "The apparition" and "Twickenham garden") …….. 201

Sudorzhenko G. P. Linguo-cognitive and pragmatic peculiarities of forming the relation condition-result in the inner speech of the characters of the modern Spanish novel ……... 205

Terekhova D. I. Using materials of associative dictionaries in translation studies …….. 209

Tokmenko O. P. Sociolinguistic competence in language teaching ……..... 212

Touchkova O. O. The theoretical footing of gender studies in the text ……... 217

Filonenko N. H. Symmetry types of system organization of the syntax of the modern French fictional text …… 222

Floyd L. A. Color metaphor in poetry translation: Basic translation techniques …….. 225

Tsepeniuk T. O. Referral of English noun-intensifiers in Ukrainian translations of literary prose ……..... 229

Chemeliukh M. A. Reconstruction of dialogue in ancient Greek epigram …….. 233

Shvets D. I. Deconstruction of the fragment of the novel of C. R. Zafón "The Shadow of the Wind" on the basis of the origin text and translation ……..... 238

Shevchenko A. S. The metonymic transferring between the extensive of the image component of the concept INIQUITY / INIQUIDAD ……..... 242

Зміст ……... 246

Contents ……... 249

Вимоги до публікацій ……..... 252

Publishing requirements……... 254

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38/1 : 252-253
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

ВИМОГИ ДО ПУБЛІКАЦІЙ:

Матеріали для розміщення у збірнику приймаються від фахівців у галузі лінгвістики та перекладознавства. *Мови публікації* – **українська**, **англійська, німецька, іспанська, італійська, новогрецька, французька, російська.** Текст статті має відповідати чинним вимогам до наукових статей та міжнародним науковим стандартам. Стаття повинна відбивати сучасний стан наукової проблеми, містити нові результати на основі проведеного дослідження. У статті відбивається новий аспект дослідження. Висновки мають бути аргументованими, публікацію проілюстровано прикладами, а текст статті обґрунтовано посиланнями. Основні вимоги до якості змісту статей: якість, оригінальність, читабельність, відповідність заявленій темі.

Обсяг публікації: *стаття* – від **8 сторінок.**

Правила подачі матеріалів для опублікування: Матеріали статті, дві відсканованої рецензії та дані про автора українською, англійською та російською мовами: *автор, ім'я, по батькові (повністю у називному відмінку), назва статті, місце роботи, вчений ступінь і звання / навчання в аспірантурі, докторантурі, адреса для листування, телефон, e-mail, факс* (за наявності), необхідно надіслати на електронну адресу zbirkaespfil@ukr.net трьома файлами, вкладеними в один лист. Назви файлів пишуться тільки латиницею. Наприклад: **Ivanenko_article** для статті, **Ivanenko_dan** для рецензій.

Після перевірки матеріали подаються до редакційної колегії збірника в роздрукованому варіанті за адресою: 03680, Україна, м. Київ-150, вул. Велика Васильківська, 73 (корпус № 1), кім. 701, Київський національний лінгвістичний університет.

ЗМІСТ і ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ, що надсилаються до редакції наукового збірника. Представлені в роботі дані повинні бути оригінальними. Не допускається подання до редакції робіт, які вже надруковані в інших виданнях або надіслані для публікації в інші редакції. У наукових статтях передбачаються наступні блоки (в тексті статті БЛОКИ **не зазначати**):

БЛОК 1 – ***номер УДК*** (є **обов'язковим**), друкується з лівого боку, **жирним** шрифтом Times New Roman, розміром 14, поряд з **УДК** – зазначається розділ, в якому має бути розміщено статтю: проблеми ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА; проблеми МОВОЗНАВСТВА; проблеми СЕМАНТИКИ; проблеми ПРАГМАТИКИ; проблеми КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ; проблеми КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ; проблеми ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.

БЛОКИ 2–4 – ***нижче зазначена інформація українською, російською, англійською мовами.*** Якщо статтю написано *німецькою, іспанською, італійською, новогрецькою* або *французькою мовами*, то зазначена інформація обов'язково додається і **мовою оригіналу** (використання **інтернет-перекладачів**, які дають переклад без урахування стилю, зв'язку слів у реченнях, що робить текст незрозумілим та значно спотворює сенс **НЕПРИПУСТИМО): -** *назва статті* (скорочення та абревіатури неприпустимі), друкується ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ **жирним** шрифтом; - *прізвище* (а) *та ініціали автора* (ів) (прописними літерами *курсивом*); - *адреса для листування* (із зазначенням індексу), *телефон, e-mail, факс* (за наявності), **якщо авторів кілька**, то зазначену інформацію подають по кожному з них (прописними літерами без виділення); - *вчений ступінь, звання* та *посада автора* (ів) **або** *студент, аспірант, докторант* (із зазначенням структурного підрозділу організації (Інститут, кафедра тощо), скорочення неприпустимі (прописними літерами без виділення); - *повна назва організації* (із зазначенням форми власності, відомчої приналежності – абревіатури неприпустимі), *її адреса* (із зазначенням індексу) (прописними літерами без виділення); - *анотація* (від **150** до **250 слів**) (з абзацу, розмір шрифту – 12, *курсивом*, слово **анотація не пишеться**); - *ключові слова* (у кількості 5–6, скорочення та абревіатури неприпустимі) (з абзацу, розмір шрифту – 12, *курсив*).

Вся інформація **БЛОКІВ 2–4***, крім* ***анотації*** *та* ***ключових слів****, друкується відцентрованим шрифтом Times New Roman 14 розміру*. **БЛОК 5** – ***повний текст статті мовою оригіналу***

У статтях **обов'язковими** є наступні розділи: - **Вступ**, до якого входять *постановка проблеми*, *короткий огляд найновіших публікацій з теми дослідження*, *актуальність, мета, об'єкт та предмет дослідження, наукова новизна*, *матеріали* та *методи дослідження*. ● **Основний зміст**. ● **Отримані результати***, їх обговорення*. ● **Висновки** дослідження. ● **Перспективи** подальших наукових розвідок. ● **Література** та **джерельна база** дослідження. ● **References** *(оформлені згідно з вимогами зарубіжними стандартами)*.

Текстовий матеріал статті повинен бути представлений: 1. у вигляді чіткої принтерної роздруківки у форматі А4, в електронному вигляді (Microsoft Word), з одинарним міжрядковим інтервалом розміром шрифту *Times New Roman* 14 (для списку літератури – 12), пронумерованими сторінками, без правок на аркушах. **2. Поля:** *угорі – 1,6 см, знизу – 1,6 см, праворуч – 1,75 см, ліворуч – 1,75 см,* **3.** у підмалюнкових підписах спочатку наводиться загальна підпис до малюнка (схеми, графіку тощо), а потім пояснюються всі наявні в ньому цифрові та буквені позначки; **4.** в електронному текстовому файлі **автоматичний абзацний відступ** тексту складає **1,25 см**, автоматичні вирівнювання та інше є **обов'язковими**. Текст повинен бути без переносів слів, без вирівнювання табуляцією, без зайвих пробілів. В тексті слід чітко диференціювати *тире (–)* та *дефіс (-)*. Клавіша Enter повинна використовуватися тільки для початку нового смислового абзацу, але не для початку нового рядка усередині абзацу; **5.** після будь-яких заголовків, прізвищ, підписів до малюнків крапка не ставиться. Між кожним ініціалом і прізвищем завжди ставляться **нерозривні пробіли**. Ініціали розділяються крапками і пишуться перед прізвищем. Кома між прізвищем та ініціалами не ставиться; **6.** фрагменти рукописів, що слугують ілюстративним матеріалом, друкуються *курсивом*. Фрагменти ілюстративного тексту, які потребують виділення, підкреслюються; **7. посилання** в тексті оформлюються у квадратних дужках з посиланням на номер використаного джерела відповідно до його місцезнаходження в тексті, наприклад: [11, с. 8], посилання на кілька джерел – через крапку з комою, наприклад: [1; 5; 9].

Вимоги до електронних файлів ілюстрацій. Якість всіх графічних матеріалів повинно відповідати статусу наукової статті: всі ілюстрації повинні бути інформативними, чіткими, контрастними, з високим просторовим дозволом. Ілюстрації,

раніше розміщені в Word, стають непридатними для відтворення у верстці друкованих матеріалів.

Формат графічних файлів: графіки, схеми, ілюстрації, діаграми, малюнки повинні бути збережені у форматі JPEG. Дозвіл – 300 dpi (пікселі на дюйм). Додатково подаються в окремому файлі.

БЛОК 6 – ***література*** (слово **ЛІТЕРАТУРА** друкується по центру великими жирними літерами, розмір шрифту – 14), в якому посилання подаються мовою оригіналу з абзацу 12 шрифтом, ТІЛЬКИ прізвище та ініціали виділяються *курсивом*. Література в списку повинна бути розташована **в алфавітному порядку**, причому спочатку видання російською та українською мовами, потім – іноземними (теж за абеткою). Всі роботи одного автора потрібно вказувати **за зростанням років** видання. У тексті посилання на літературні джерела наводяться у квадратних дужках. Автор несе відповідальність за вірність даних, наведених у пристатейному списку літератури. Посилання, оформлені з порушенням правил, будуть видалені зі списку літератури. Бажано включати кілька посилань на членів редакційної колегії збірника.

БЛОК 7 – *джерельна база* (оформлення згідно з вимогами до **блоку 6**), за нумерацією продовжує список літератури.

БЛОК 8 – список літератури під заголовком **REFERENCES** (слово **REFERENCES** друкується по центру великими жирними літерами, розмір шрифту – 14), в якому посилання *оформлюються згідно з вимогами* ***зарубіжних стандартів*** та подаються для кирилиці у вигляді транслітерації за допомогою програми BGN (Board of Geographic Names), що представлена на сайті: http://www.translit.ru та з перекладом на англійську мову у квадратних дужках. Список повинен повторювати у своїй послідовності **список літератури** блоку 6 та **джерельну базу** блоку 7, незалежно від того, є чи немає в ньому іноземні джерела. Якщо в списку є посилання на іноземні публікації, вони повністю повторюються. **Приклад опису статті:** Byzov A. L. Utina I. A. Centrobezhnye jeffekty amakrinnyh kletok v setchatke ljagushki [The centrifugal effects on amacrine cells in the retina of frog]. *Neirofiziologiya* [*Neurophysiology*], 1971, no. 3, pp. 293–300. (In Russian). **Приклад опису монографії:** Nigmatulin R. I. *Dinamika mnogofaznykh sred* [Dynamics of multiphase media]. Moscow, Nauka Publ., 1987. Pt. 1, 464 p. (In Russian). **Приклад опису статті із електронного журналу:** Kontorovich A. E. Korzhubaev A. G. Eder L. V. Prognoz mirovyh postavok jenergii: Metody, kolichestvennyh ocenok i prakticheskih vyvodov [Forecast of global energy supply: Techniques, quantitative assessments, and practical conclusions]. *Mineral'nye resursy Rossii. Ekonomika i upravlenie,* 2006, no. 5. (In Russ.) Available at: http://www.vipstd.ru/gim/content/view/90/278/). (accessed 22.05.2012). **Приклад опису статті з DOI:** Experimental research on the localized electrochemical micro-machining. *Russian Journal of Electrochemistry*, 2008, vol. 44, no. 8, pp. 926–930. doi: 10.1134/S1023193508080077. **Приклад опису статті із періодичного видання (збірники праць):** Astakhov M. V. Tagantsev T. V. Jeksperimental'noe issledovanie prochnosti sustavov "steelcomposite" [Experimental study of the strength of joints "steelcomposite"]. Trudy MGTU «*Matematicheskoe modelirovanie slozhnykh tekhnicheskikh sistem*» [Proc. of the Bauman MSTU "Mathematical Modeling of Complex Technical Systems"], 2006, no. 593, pp. 125–130. (In Russian). **Приклад опису матеріалів наукових конференцій:** Usmanov T. S. Gusmanov A. A. Mullagalin I. Z. Muhametshina R. Ju. Chervyakova A. N. Sveshnikov A. V. Osobennosti konstrukcii razrabotki mestorozhdenija s primeneniem gidrorazryva [Features of the design of field development with the use of hydraulic fracturing]. *Trudy 6 Mezhdunarodnogo Simpoziuma "Novye resursosberegayushchie tekhnologii nedropol'zovaniya i povysheniya neftegazootdachi"* [Proc. 6th Int. Symp. "New energy saving subsoil technologies and the increasing of the oil and gas impact"]. Moscow, 2007, pp. 267–272. (In Russian). **Приклад опису книги (монографії, збірників):** Kashnikov Y. A. Ashikhmin S. G. *Mekhanika Gornykh Porod Pri Razrabotke Mestorozhdeniy Uglevodorodnogo Syr'ya* [Rock Mechanics In The Development Of Hydrocarbon Deposits]. Moscow, OOO "Nedra-Biznestsentr" Publ., 2007. 486 p. **Приклад опису перекладеної книги:** Timoshenko S. P. Young D. H. Weaver W. *Vibration problems in engineering*. 4th ed. New York, Wiley, 1974. 521 p. (Russ. ed.: Timoshenko S.P., Iang D.Kh., Uiver U. Kolebaniia v inzhenernom dele. Moscow, Mashinostroenie Publ., 1985. 472 p.). **Приклад опису Інтернет-ресурсу:** Kondrat'ev V. B. *Global'naya farmatsevticheskaya promyshlennost'* [The global pharmaceutical industry]. Available at: http://perspektivy.info/rus/ekob/globalnaja_farmacevticheskaja_ promyshlennost_2011-0718.html. (accessed 23.06.2013) **Приклад опису дисертацій та авторефератів:** Semenov V. I. *Matematicheskoe modelirovanie plazmy v sisteme kompaktnyi tor*. Dokt, Diss. [Mathematical modeling of the plasma in the compact torus. Doct. Diss.]. Moscow, 2003. 272 p. **Назви статей англійською мовою** – повинні бути інформативними, не можуть містити скорочень і транслітерації, крім неперекладних назв власних імен, приладів та інших об'єктів, що мають власні найменування.

Анотації і **ключові** слова англійською мовою для іноземних вчених і фахівців є практично єдиним джерелом інформації про зміст статті та викладених у ній результатах досліджень. **Анотація повинна бути:** *компактною, лаконічною* та *чіткою* (об'ємом від **150** до **250 слів**), *інформативною* (необхідно уникати застосування загальних слів, надання другорядної інформації, описи загальновідомих фактів); *оригінальною, змістовною* – включати опис предмета та мети роботи, матеріалів і методів її проведення, результатів і області застосування. Необхідно дотримуватися логічного опису наукових даних у тексті анотації, коротко представити висновки. Неприпустимо проводити в анотації аналітичний огляд літературних джерел, даних, отриманих в ході інших досліджень, що не несе смислового навантаження в плані уявлення цінності наукової та практичної складової розглянутої роботи для закордонних читачів; *«англомовною»* (текст повинен бути написаний грамотною англійською мовою, використання інтернет-перекладачів неприпустимо, у результаті їх застосування текст виглядає неузгодженим, спотвореним, без сенсу, зі значною втратою інформативності).

Статті проходять рецензування та перевіряються на плагіат. У разі виявлення порушення видавничої етики статтю не рекомендують до друку.

Видання платне *(оплата проводиться після затвердження статті до друку).*

Довідки за телефоном: +380 (44) 529-93-06 або e-mail : zbirnykninako@ukr.net

Вимоги до публікацій

ISSN 2521-1218 (print); 2521-1226 (online)
2017. № 38/1 : 254-256
Social Sciences. *Arts and Humanities*
STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
Kyiv National Linguistic University, Ukraine
http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/

PUBLISHING REQUIREMENTS

Materials for publishing should be written in the field of linguistics and translation. The following languages are recommended: **Ukrainian, English, German, Spanish, Italian, Greek, French, Russian**. The text of an article must meet the international requirements obligatory for scientific articles. An article should reflect the up-to-date state of a scientific problem, contain new results obtained through the research provided. An article should propose a new aspect of investigation and contain well-argued conclusions. It is desirable to illustrate a publication with examples. The main requirements are quality, originality, topicality. An article should be readable and match the declared topic. **An article should contain** at least **8 pages** or more.**Rules for publishing materials:**

Publishing materials should include: text of the article; two reviews (scanned); information about the author(s) (in Ukrainian, English and Russian): family name, first name, patronymic (in nominative case, without abbreviations), the title of an article, its author's place of work, academic degree and academic rank/ studying at the post-graduate course, working for doctor's degree, address for sending letters, telephone number, e-mail, fax (if available), this information is to be sent to zbirkaespfil@ukr.net in three files, enclosed into one letter. Names of the files should be written using the Latin alphabet. For example: **Ivanenko_article** for an article, **Ivanenko_dan** for reviews. After the final checking, all the materials should be sent to the editorial board in the printed version to the address: 73 Velyka Vasylkivska str., building 1, office 701, Kyiv National Linguistic University, Kyiv-150, 03680.

CONTENTS AND FORMATTING OF THE MATERIALS are sent to the Editorial of the Collected Scholarly Work Articles. All the data included into the article should be original. It is forbidden to send articles which have already been published in other editions or sent for further publishing. It is desirable to divide all the information into structural blocks (**it is not necessary to have the word "block"** in the text):

BLOCK 1 – ***number УДК*** (**obligatory**) which is indicated in the left corner, **bold** type Times New Roman, size 14; near **УДК** it is desirable to indicate the section, to which the article belongs:

Actual LINGUISTICS PROBLEMS;
Problems of COMPARATIVE-HISTORICAL LINGUISTIC and LINGUISTIC TYPOLOGY;
Problems of LINGUISTIC SEMANTICS;
Problems of PRAGMALINGUISTICS;
Problems of COGNITIVE LINGUISTICS;
Problems of LINGUISTIC COMMUNICATIONS;
TRANSLATION PROBLEMS.

BLOCKS 2–4 – *the following information should be written in Ukrainian, Russian, English.* If the article is written in German, Spanish, Italian, Greek, or French, blocks 2–4 should be written in **the original** (it is not allowed to use **computer translation**, as it does not take into consideration style and word connection in sentences. As a result, text becomes incomprehensible and meaningless):

- *title* (no abbreviation is allowed) should be typed in **bold** CAPITAL LETTERS;
- *author(s)' family name(s) and initials* (capital letters *in italics*);
- *address for sending letters, post index should be indicated too, telephone number, e-mail, fax* (if available); **if the article was written by several authors**, it is necessary to indicate all information about all the authors separately (capital letters, without underlining);
- *author(s)' academic degree, academic rank, position or (post-graduate) student status, working for doctor's degree* (it is necessary to add some information about the place of work (studying) (Institute, department), abbreviations are forbidden (capital letters, without underlining).
- *organization's* full name (indicating its property type, departmental subordination – abbreviation is not allowed), *its address* (with the post index) (capital letters without underlining);
- abstract (**150–250 words**) (starting with the paragraph, font size 12, italics; the word **"abstract" should not be written**);
- key words (5–6 words, without abbreviations and shortenings) (starting with the paragraph, font size № 12, italics).

All information within **BLOCKS 2–4** ***(abstract** and **key words)** should be typed using centred type Times New Roman font size 14.*

BLOCK 5 – *full text of an article in original*

An article should contain **obligatory** sections:

- **Introduction** (it includes such sub-sections as *problem description, brief overview of topic publications, topicality, aim, object and subject of investigation, novelty, materials of investigation*).
- **Main Body of the Article.**
- **Results obtained,** *their discussion*.
- **Conclusions** of the investigation.
- **Prospects** of further research.
- **Literature** and **main sources** of the investigation.

- **References** (formatted according to the international standards).

The text of an article should be typed according to the following requirements:

1. it should be legible, clear-cut, format A4, Microsoft Word format, line interval is 1, font *Times New Roman* 14 (for the list of literature – *Times New Roman* 12), all the papers are enumerated, amendments are not allowed;
2. **margins**: *up – 1,6 cm* *down – 1,6 cm* *right – 1,75 cm* *left – 1,75 cm*
3. if an article contains pictures and drawings, every picture (scheme, diagram, graph) should be provided with a general caption and all necessary explanations of the figures, letters, symbols;
4. in the electronic text **the automatic paragraph** is **1,25 cm**, automatic margin adjustment and other procedures are **obligatory**. The text of an article should not contain word divisions, tabulation leveling, unnecessary gaps (omissions). *Dash* (–) and *hyphen* (-) are to be consistently differentiated. The key "Enter" should be used only when a new paragraph begins, it should not be used in the middle of a paragraph at the beginning of a a new line;
5. a full stop (dot) is not used after titles, family names, picture (diagram) signing. **Indivisible gaps (blanks)** are necessary between every family name and initials. Initials are divided with dots and are written before the family name. There is no comma between the family name and initials;
6. text fragments provided as illustrations should be typed in *italics*. Some elements of text illustrations may be underlined if it is necessary to distinguish them.
7. **references** in the text are provided in square brackets with the first figure indicating the serial number of the source in the list of literature, for example [11, p.8]; if it is necessary to mention several sources, their numbers are separated with a semicolon, for example [1; 5; 9].

Requirements to electronic file illustration. The graphic material quality should correspond to the scientific article standards: all illustrations are to be informative, with good contrast, clear-cut, with high space resolution. Illustrations used in the Word format before are not to be reproduced.

Graphic file format: graphs, schemes, illustrations, diagrams, drawings should be saved in format JPEG. Resolution – 300 dpi (dots pur inch). All this information should be given in a separate file as appendix.

BLOCK 6 – literature (word **"LITERATURE"** is printed in the centre of a line, capital bold type letters, font size 14). References should be given in the original, paragraph, font size № 12, but the family name and initials should be *italicized.* References should be in **the alphabetical order**. Russian and Ukrainian references are to be provided at the beginning of the reference list, foreign references are to follow them (in the alphabetical order). Works by the same author should be indicated **according to the years of publishing, starting from the earliest ones.** References in the text of an article should be typed in square brackets. The author is responsible for accuracy of the data. References with violations of the requirements will be moved off the literature list. It is recommended to refer to works by the members of the editorial council.

BLOCK 7 – *sources* (all information should be represented according to **block 6** rules), this block continues the **BLOCK 6** (literature) enumeration.

BLOCK 8 – list of literature titled **"REFERENCES"** (word **"REFERENCES"** should be in the very centre of a line in capital bold letters, type № 14), all the references in the list should meet ***the international standards*** and, in the case of Cyrillic alphabet usage, the literature should be transliterated using programme BGN (Board of Geographic Names) (*http://www.translit.ru*) followed by the English translation in square brackets. The list should duplicate the list of **literature** in block 6 and source base in block 7, whether it contains or does not contain a foreign source in the list. If the list contains foreign sources, they should be duplicated.

Example of the article description: Author A. A. Author B. B. Author C. C. Author D. D. Title of article. *Title of Journal*, 2005, vol. 10, no. 2, pp. 49–53.

Example of the monograph description: Nigmatulin R. I. *Dinamika mnogofaznykh sred* [Dynamics of multiphase media]. Moscow, Nauka Publ., 1987. Pt. 1, 464 p. (In Russ.)

Example of the article in the electronic magazine description: Kontorovich A. E. Korzhubaev A. G. Eder L. V. Prognoz mirovyh postavok jenergii: Metody, kolichestvennyh ocenok i prakticheskih vyvodov [Forecast of global energy supply: Techniques, quantitative assessments, and practical conclusions]. *Mineral'nye resursy Rossii. Ekonomika i upravlenie,* 2006, no. 5. (In Russ.) Available at: http://www.vipstd.ru/gim/content/view/90/278/). (accessed 22.05.2012)

Example of the article DOI description: Experimental research on the localized electrochemical micro-machining. *Russian Journal of Electrochemistry*, 2008, vol. 44, no. 8, pp. 926–930. doi: 10.1134/S1023193508080077

Example of the article in the Collected Scholarly Work Collected Article description: Tagantsev T. V. Jeksperimental'noe issledovanie prochnosti sustavov "steelcomposite" [Experimental study of the strength of joints "steelcomposite"]. Trudy MGTU «*Matematicheskoe modelirovanie slozhnykh tekhnicheskikh sistem*» [Proc. of the Bauman MSTU "Mathematical Modeling of Complex Technical Systems"], 2006, no. 593, pp. 125–130. (In Russian)

Example of the scientific conference material description: Usmanov T. S. Gusmanov A. A. Mullagalin I. Z. Muhametshina R. Ju. Chervyakova A. N. Sveshnikov A. V. Osobennosti konstrukcii razrabotki mestorozhdenija s primeneniem gidrorazryva [Features of the design of field development with the use of hydraulic fracturing]. *Trudy 6*

Mezhdunarodnogo Simpoziuma "Novye resursosberegayushchie tekhnologii nedropol'zovaniya i povysheniya neftegazootdachi" [Proc. 6th Int. Symp. "New energy saving subsoil technologies and the increasing of the oil and gas impact"]. Moscow, 2007, pp. 267–272. (In Russian).

Example of the book (monograph, collected articles) description: Kashnikov Y. A. Ashikhmin S. G. *Mekhanika Gornykh Porod Pri Razrabotke Mestorozhdeniy Uglevodorodnogo Syr'ya* [Rock Mechanics In The Development Of Hydrocarbon Deposits]. Moscow, OOO "Nedra-Biznestsentr" Publ., 2007. 486 p.

Example of the book translated description:

Timoshenko S. P. Young D. H. Weaver W. *Vibration problems in engineering*. 4th ed. New York, Wiley, 1974. 521 p. (Russ. ed.: Timoshenko S.P., Iang D.Kh., Uiver U. Kolebaniia v inzhenernom dele. Moscow, Mashinostroenie Publ., 1985. 472 p.).

Example of the internet resource description: Kondrat'ev V. B. *Global'naya farmatsevticheskaya promyshlennost'* [The global pharmaceutical industry]. Available at: http://perspektivy.info/rus/ekob/globalnaja_farmacevticheskaja_promyshlennost

Example of dissertation, author's abstract (abstract of thesis) description: Semenov V. I. *Matematicheskoe modelirovanie plazmy v sisteme kompaktnyi tor.* Diss. dokt. fiz.-mat. nauk [Mathematical modeling of the plasma in the compact torus. Dr. phys. and math. sci. diss.]. Moscow, 2003. 272 p.

Semenov V. I. *Matematicheskoe modelirovanie plazmy v sisteme kompaktnyi tor*. Dokt, Diss. [Mathematical modeling of the plasma in the compact torus. Doct. Diss.]. Moscow, 2003. 272 p.

English titles of articles should be informative. No abbreviations and transliterations are allowed, with the exception of proper names.

English abstracts and key-words are the only source of information for foreign scholars.

Abstract should be:

- *compact, logical, clear-cut, accurate* (150–250 words), *informative* (it is recommended to avoid general words, giving minor information, describing general facts);
- *original, containing* necessary information, representing an object and an aim of an investigation, materials and methods, results and practical application. The description should be logical, indicating data in the abstract. Conclusions are obligatory. An abstract must not contain overview of literature or data obtained in different investigations as well as irrelevant information and data.
- *written in comprehensive English,* it is forbidden to use internet-translator, as it does not produce grammatically and semantically correct, coherent and logical texts.

All articles are reviewed and checked for plagiarism. An article is not recommended for publishing if it fails to match the requirements.

Publication requires payment *(payment is provided after an article has been recommended for publishing).*

E-mail: zbirnykninako@ukr.net